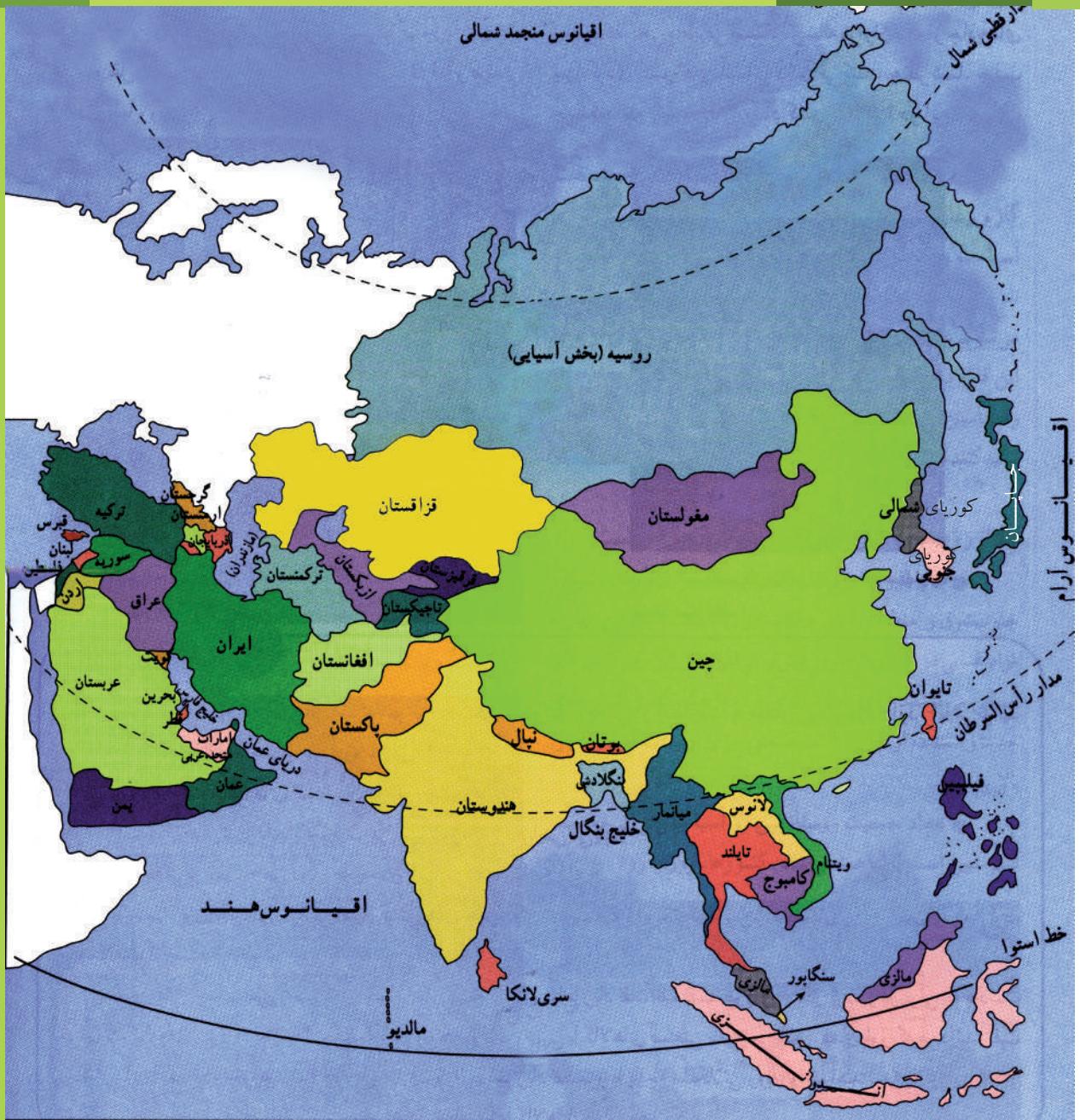

جغرافیه

صنف ۱۲

سرود ملی

د اعزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی بې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوڅو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه ٻان	براھوي دی، قزلباش دی
لکه لمري پرشنه آسمان	دا هيوا د به تل ځلپوي
لکه زره وي جاويدان	په سينه کې د آسيا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مو دی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جغرافیه

صنف دوازدهم

سال چاپ: ۱۳۹۸ هـ. ش.

مشخصات کتاب

مضمون: جغرافیه

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت جغرافیه نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: دوازدهم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۸ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپ خانه:

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربك

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکنایی را که بر ما هستی بخشدید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پژوهش کشور نقش مهمی را ایفا می نمایند. در چنین برهه سرنوشت ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می باشد.

از همین رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت های مهم وزارت معارف پنداشته می شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محبت و فرایند توزیع کتاب های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی با کیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پژوهش نسل فعال و آگاه با ارزش های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشنند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهر و ندان مؤثر، متمن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه های فردای کشور می خواهم تا از فرصت ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوش چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجده ای شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آنها در این راه مقدس و انسان ساز موقیت استدعا دارم. با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهر و ندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی
وزیر معارف

فهرست مطالب

صفحات

عنوان

فصل اول - سرحدات و تشکیلات اداری

۱	درس اول - حدود اربعه و موقعیت
۵	درس دوم ۲-۱ سرحدات شمالی
۹	درس سوم ۳-۱ سرحدات شمال شرقی
۱۳	درس چهارم ۴-۱ سرحدات شرقی و جنوبی
۱۴	درس پنجم ۵-۱ سرحدات غربی
۲۱	درس ششم ۶-۱ تشکیلات اداری

فصل دوم نفووس و ترکیب قومی در افغانستان

۲۵	درس هفتم ۱-۲ نفووس و اهمیت آن در انکشاف کشور
۲۷	درس هشتم ۲-۲ احصائیه و توزیع جغرافیای نفووس
۲۹	درس نهم ۳-۲ رشد نفووس و اوسط عمر
۳۳	درس دهم ۴-۲ کیفیت نفووس و ترکیب قومی در کشور
۳۷	درس یازدهم ۵-۲ مهاجرت های داخلی و خارجی و جابه جا شدن نفووس

فصل سوم - دین و زبان

۴۱	درس دوازدهم ۱-۳ دین
۴۵	درس سیزدهم ۲-۳ زبان

فصل چهارم - موصلات و ارتباطات

۴۹	درس چهاردهم ۱-۴ اهمیت موصلات
۵۳	درس پانزدهم ۲-۴ حمل و نقل زمینی
۵۷	درس شانزدهم (الف) چند نوع وسایل حمل و نقل زمینی را می شناسید؟
۶۱	درس هفدهم (ب) راجع به شاهراه های مهم کشور چه می دانید؟
۶۷	درس هجدهم ۳-۴ راجع به حمل و نقل هوایی چه می دانید؟
۷۱	درس نزدهم (الف) میدان های هوایی کشور
۷۵	درس بیست و چهارم ۴-۴ ارتباطات (Communication)
۷۹	درس بیست و یکم (ب) پست post در افغانستان
۸۳	درس بیست دوم (ج) تیلیفون و موبایل در افغانستان
۸۷	درس بیست سوم (د) اینترنت، ایمیل و فکس

فصل پنجم نفووس و نژاد

۹۱	درس بیست و چهارم ۱-۵ توزیع و تراکم نفووس در جهان
۹۷	درس بیست و پنجم ۲-۵ مشکلات افزایش و کاهش نفووس جهان
۱۰۳	درس بیست و ششم مشکلات و کمبود نفووس فعال اقتصادی در بعضی کشورهای جهان
۱۰۷	درس بیست و هفتم ۳-۵ مهاجرت ها و عوامل آن
۱۱۱	درس بیست و هشتم مهاجرت های جهان و عوایق آن

فهرست مطالب

صفحات

عنوانین

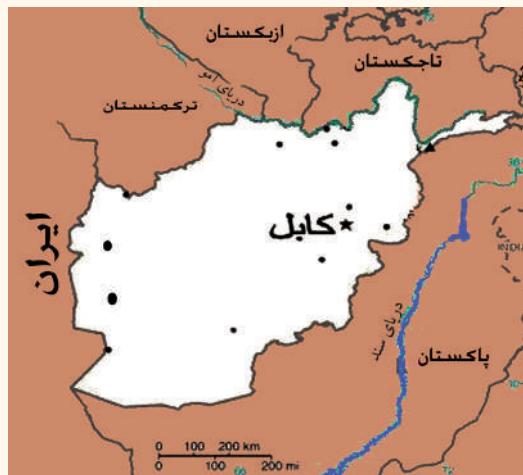
- درس بیست و نهم الف) نژاد
درس سی ام ب) تقسیمات جغرافیایی نژادها
- ### فصل ششم - ادیان و زبان‌های جهان
- درس سی و یکم ۱-۶ راجع به ادیان مهم جهان چه می‌دانید؟
درس سی و دوم الف) دین اسلام
درس سی و سوم ب) راجع به دین مسیحیت چه می‌دانید؟
درس سی و چهارم ج) راجع به آیین تائویزیم Taoism و شنتوییزم چه می‌دانید؟
درس سی و پنجم د) راجع به آیین های بودایی و هندوییزم چه می‌دانید؟
درس سی و ششم ۲-۶ زبان‌های مهم جهان
- درس سی و هفتم الف) زبان عربی
درس سی و هشتم ب) زبان انگلیسی
درس سی و نهم ج) زبان لاتینی (فرانسوی، اسپانیوی و پرتغالی)
درس چهلم د) زبان جرمنی
- درس چهل و یکم - راجع به زبان های چینیابی، جاپانی و اندونیزیابی چه می‌دانید؟
درس چهل و دوم و- زبان بالتیک- لیتوانی و سلاوی
درس چهل و سوم ز- زبان هندی و اردو
- ### فصل هفتم - ارتباطات
- درس چهل و چهارم ۱-۷ ارتباطات و جهانی شدن
درس چهل و پنجم انواع عمده وسایل ارتباطی یا (Telecommunication)
- درس چهل و ششم پُست post در جهان
درس چهل و هفتم تیلفون و مبایل در جهان
درس چهل و هشتم فکس Fax در سطح جهان
درس چهل و نهم اینترنت و ایمیل در سطح جهان
درس پنجاهم ۷-۲ شبکه ماهواره یی
- ### فصل هشتم مشکلات جهانی محیط زیست
- درس پنجاه و یکم ۱-۸ مشکلات جهانی محیط زیست
درس پنجاه و دوم وسایط نقلیه
درس پنجاه و سوم تأثیر فابریکه ها بالای محیط زیست
درس پنجاه و چهارم ۲-۸ زباله های صنعتی
درس پنجاه و پنجم ۳-۸ خطرات نازک شدن طبقه اوزون
درس پنجاه و ششم تخریش طبقه اوزون
درس پنجاه و هفتم ۴-۸ قطع جنگلات
- ### اصطلاحات

فصل اول

سرحدات و تشکیلات اداری

درس اول

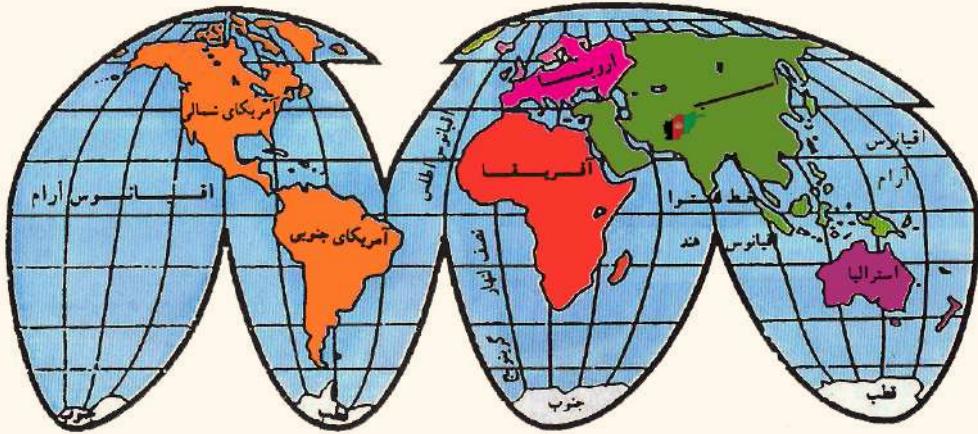
۱- حدود اربعه و موقعیت

در مورد موقعیت و حدود افغانستان چه می‌دانید؟

در برابع آسیا دوازده کشور محاط به خشکه واقع است؛ یکی از آن‌ها جمهوری اسلامی افغانستان می‌باشد، که با خصوصیات بر جسته طبیعی خویش یک کشور کوهستانی رادر آسیای جنوبی تشکیل داده و با داشتن قدامت تاریخی و مدنیت پنج هزار ساله خود کشور باستانی رادر آسیا معرفی می‌دارد. افغانستان در نیم کره شمالی بین عرض البلدگاه‌های ۲۹ درجه ۲۲ دقیقه و ۵۳ ثانیه و ۳۸ درجه، ۴۱ دقیقه و ۲۸ ثانیه شمالی و در نیم کره شرقی بین طول البلدگاه‌های ۶۰ درجه، ۲۸ دقیقه و ۴۱ ثانیه و ۷۴ درجه، ۵۱ دقیقه و ۴۷ ثانیه شرقی موقعیت دارد. مساحت افغانستان ۶۵۲۰۰۰ کیلومتر مربع است که از نظر مساحت بزرگ‌تر از هریک از کشورهای اروپایی می‌باشد. افغانستان در برابع آسیا از لحاظ مساحت به درجه دوازدهم قرار می‌گیرد. نفوس افغانستان در سال ۱۳۹۷ ش. در حدود ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است. طول اعظمی افغانستان از نقطه شرقی، یعنی دره یولی الی غربی ترین نقطه، یعنی ذوالفقار ۱۲۰۰ کیلومتر و عرض اعظمی آن از منطقه خمام در شمال الی کوه‌های چگایی در جنوب ۹۱۲ کیلومتر می‌باشد.

۱- کشورهای که در برابع آسیا بزرگ‌تر از افغانستان است عبارت اند از: روسیه، چین، هند، عربستان سعودی، ایران، منگولیا، قراقستان، اندونزیا، پاکستان، ترکیه و برما.

موقعیت افغانستان در جهان

نزدیک ترین فاصله افغانستان با بحر هند به صورت مستقیم در جنوب غرب از کوتل مزاری واقع در کشتگان غر و لایت هلمند الى نزدیک ترین ساحل بحیره عرب در حدود ۳۹۰ کیلومتر است. جمهوری اسلامی افغانستان از طرف شمال متصل است به جمهوری های تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان آسیای میانه. از طرف غرب متصل است به جمهوری اسلامی ایران، از طرف شرق و جنوب سرحدات کشور ما متصل است با جمهوری اسلامی پاکستان که به واسطه خط تحمیلی دیورند که از قلب قبایل پشتون ها می گذرد، نشانی شده است از این لحظ مردم افغانستان آن را به رسمیت نشناخته اند^(۱). به طرف شمال شرق، افغانستان دریک فاصله تقریباً ۹۲ کیلومتر با ولایت سنکیانگ جمهوری مردم چین هم سرحد می باشد. کمترین عرض افغانستان در قسمت پامیر به ۲۴ کیلومتر میرسد که تاجکستان را از کشمیر پاکستان جدا می سازد.

موقعیت جغرافیایی افغانستان در سر راه آسیای مرکزی از نظر سیاست و اقتصاد این منطقه بسیار

۱- سرحد طبیعی بین افغانستان و دولت هند بر تا نوی دریای سند و سواحل جنوبی بلوچستان بود، اما بر اساس دسیسه انگلیس‌ها توسط معاهده گندمک و دیورنند قسمتی از خاک افغانستان، از پیکر آن جدا گردید و سرحد افغانستان از کوتل کلیک و اخان تا بلوچستان و کوهه ملک سیاه تعیین شد که بر اساس آن مناطق چمن، پشین، وزیرستان، کرم، پاره چتار، افریدی، باجور، سوات و چترال از خاک افغانستان جدا و ضمیمه دولت هند بریتا نوی آن وقت گردید. بعد از به وجود آمدن پاکستان مناطق متذکره به پاکستان تعلق گرفت که برای افغان‌ها قابل قبول نمی‌باشد.

مهم است؛ زیرا افغانستان محل اتصال سه حوزه ایران، هند و پاکستان و کشورهای آسیای مرکزی است.

کشورهای آسیای میانه هم به بحر آزاد راه ندارند. ازین سبب تجارت آنها از راه افغانستان با ممالک جنوبی قاره آسیا صورت می‌گیرد که این موضوع به موقعیت افغانستان اهمیت زیادی می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم گردیده، هریک از گروهها درباره یکی از موارد ذیل باهم بحث نمایند؛ سپس یک نفر از هر گروه موضوع خویش را در پیش روی صنف شرح دهد

- افغانستان در کدام قسمت کره زمین موقعیت داشته، با ذکر خطوط طول البلد و عرض البلد معلومات دهید.
- نقشه افغانستان را رسم نموده، طول و عرض اعظمی آن را با در نظرداشت مناطق آن بر روی نقشه نشان دهید.
- نقشه افغانستان را رسم نموده، نزدیکترین فاصله افغانستان را با آب‌های آزاد با ذکر مناطق و فاصله آن بیان دارید.
- نقشه افغانستان را رسم نموده، حدود افغانستان را در روی آن نشان دهید.

سؤال‌ها

- ۱- افغانستان چگونه خصوصیات طبیعی را دارد؟
- ۲- پنج کشوری را که از لحاظ مساحت بزرگ‌تر از افغانستان اند، نام ببرید.
- ۳- کشور ما از بحر چقدر فاصله دارد؟
- ۴- درجه طول البد ها و عرض البدهای اطراف افغانستان را یاد آوری کنید.
- ۵- مساحت افغانستان چقدر است؟
- ۶- چرا مردم افغانستان، خط تحمیلی دیورند را به رسمیت نشناخته‌اند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، مناطق دره یولی، ذوالفقار، پامیر، خمام و موقعیت کشورهای همسایه افغانستان را در روی نقشه تعیین نمایید.

الف - خط سرحدی امیر شیر علی خان

شکل (۳) نقشه افغانستان سرحدات شمالی

کدام سرحد افغانستان توسط دریای پنج و آمو تعیین شده است؟

در قرن ۱۹ بر اثر سیاست پیشروی انگلیس‌ها و روسیه تزاری قسمت‌های زیاد و مهم این سرزمین از پیکر افغانستان جدا گردید.

تعیین سرحدات شمالی افغانستان پیش از این بین حکومت‌های محلی افغانستان و خان‌های کشورهای آسیای مرکزی و یا حکومت‌های مرکزی افغانستان و امرای ماوراءالنهر صورت می‌گرفت؛ اما از وقتی که پیشروی روسیه تزاری در جریان قرن ۱۹ آغاز و فتوحات را در آسیای مرکزی شروع کرد، انگلیس‌ها برای آن که منافع استعماری خود را در شمال هند نگهدارند، از سیاست روس‌های تزاری وقت در هراس افتاده، خواستند، هرچه زودتر مقابل حملات روس‌های تزاری، مانعی به وجود آورند؛ بنابر آن در مرحله اول انگلیس‌ها امیر شیر علی خان را تشویق کردند تا سرحدات سیاسی خود را با قلمرو تزاری تعیین نماید. روی این منظور مذاکره بین دولتین آغاز یافت. وزیر خارجه انگلستان لارڈ گرینویل Lord Granvill و وزیر خارجه روسیه تزاری

پرنس گورچکوف Prince Gorchakove جهت ثبیت سرحدات بین افغانستان و روسیه تزاری تعین شدند.

در نتیجه در سال ۱۸۷۳ مطابق سال ۱۲۵۱ هـ. ش. سرحد شمالی افغانستان را از زرقوی تا خامب که مسیر دریای پنج و آمو است، به نام خط سرحدی امیر شیرعلی خان تعیین و ثبیت کردند. به اساس معاهده ۲۲ جوزای ۱۳۲۵ هـ. ش. مطابق جون ۱۹۴۶ م. که بین مولوتوف وزیر خارجه شوروی وقت و سلطان احمدخان شیرزوی سفير افغانستان در مسکو صورت گرفت، فیصله به عمل آمد، تا خط وسط دریای آمو به حیث سرحد شناخته شده و جزیره درقد که در حدود ۴۲۲ کیلومتر مربع مساحت دارد و در شمال ولایت تخار واقع است، جز خاک افغانستان شمرده شد. در سال ۱۳۴۲ هـ. ش. مطابق سال ۱۹۶۴ م. موافقت نامه درباره استفاده مشترک از آب دریای پنج و آمو به امضای رسید.

ب) خط سرحدی ریجوبی

وقتی که امیر عبدالرحمن خان به قدرت رسید، در صدد برآمد تا بقیه سرحدات شمالی بر روی اراضی تعیین و ثبیت گردد، به این اساس بین دول روسیه تزاری و برتانیه مذاکرات

دوباره آغاز گردیده، فیصله شد که هیأت سه کشور افغانستان، برтанیه و روسیه در نوامبر سال ۱۸۸۴ م. به سرخس حاضر گردند. هیأت روسی؛ نه تنها در وقت معین به محل مذکور حاضر نگردید؛ بلکه عساکر روسی برخلاف برحملات خود در آسیای مرکزی ادامه دادند تا آن که به نزدیکی پنجده رسیدند و از پل خاتون که بالای دریای هیرود موقعیت داشت به حیث پایگاه نظامی کار گرفتند. سربازان افغانی به سرکرده‌گی جنرال غوث الدین خان که تعداد آن‌ها به دو هزار نفر می‌رسید و برای حفظ پنجده در آن جا به سر می‌بردند، تصادم بین عساکر افغانی و قوای روسی

به سرکرده‌گی علی خانوف واقع شد. سربازان افغانی به نسبت تعداد کم آن‌ها، که تجهیزات محاربی هم نداشتند از پنجده دفاع کرده نتوانستند. پنجده و آق‌تپه در سال ۱۸۸۵ م. مطابق ۱۲۶۳ هـ. توسط روس‌های تزاری اشغال گردید.

ازین واقعه به بعد به نسبت تلگرام تهدید آمیز ملکه ویکتوریا، ملکه آن‌وقت انگلستان برای الکساندر دوم تزار روس، عساکر روسی از پیشروی زیاد صرف نظر کردند.

باردیگر مذاکره‌های سرحدی بین نماینده‌های روسیه تزاری و انگلستان در لندن آغاز یافت تا سرحد شمال غربی افغانستان و روسیه تزاری را تعیین کنند. هیأت مختلف به مذاکرات پرداختند. در سال ۱۸۸۷ م. مطابق سال ۱۲۶۵ هـ. پروتوكول شش فقره‌یی به امضا رسید و سرحد شمال غربی که به نام خط سرحدی ریجوس Riage Way یاد می‌شود، روی نقشه تثبیت گردید؛ سپس این خط سرحدی توسط چارلس پت Charles Pate نماینده انگلیس و کاپیتان کامروف Capitan Kamerove به یک خط قوسی تثبیت شد که طی ۳۰ کیلومتر توسط دریای مرغاب و بقیه آن توسط پیله‌ها علامه گذاری گردید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از موضوعات زیر باهم بحث نمایند؛ سپس یک نفر از هر گروه موضوع خویش را در پیش روی صنف شرح دهد.

نقشه افغانستان را رسم نموده، خط سرحدی امیر شیرعلی خان را بالای آن نشانی کنید و در مورد معلومات دهید.

نقشه افغانستان را رسم نموده، خط سرحدی ریجوی را بالای آن نشان دهید و در مورد آن معلومات دهید.

سؤال‌ها

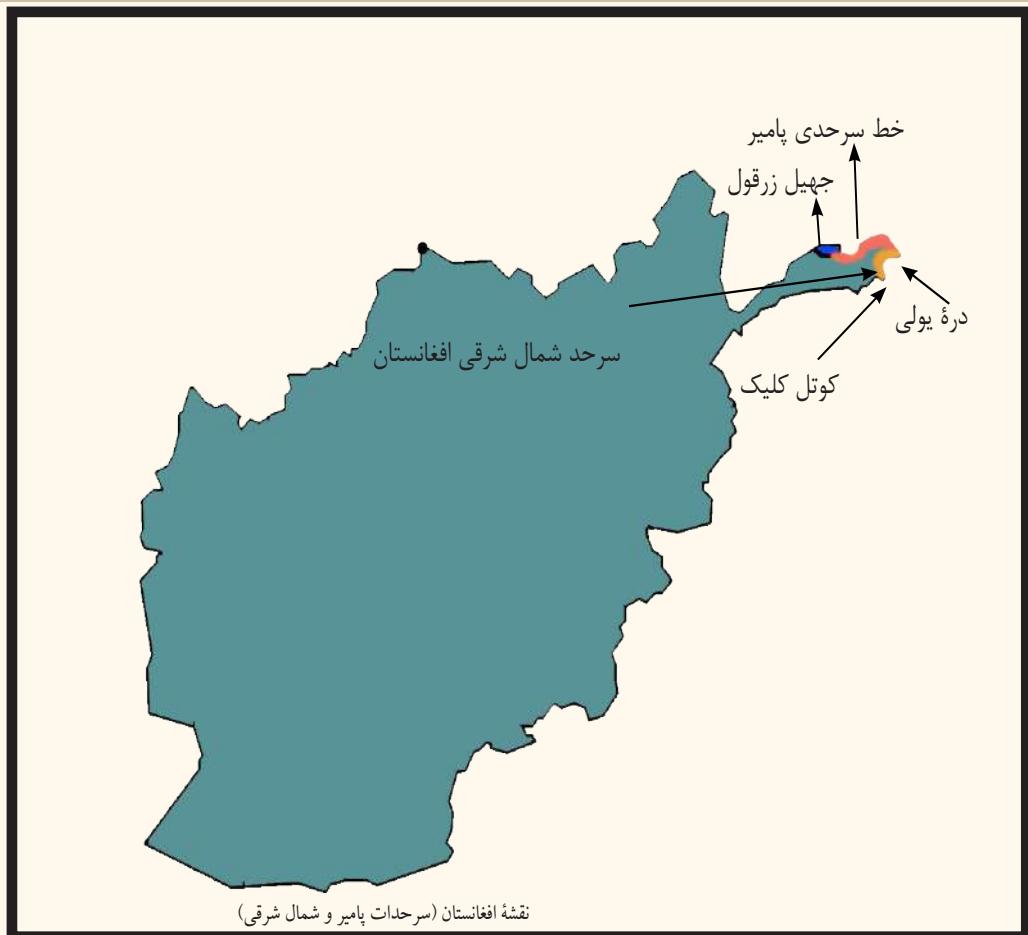

- ۱- سرحدات شمالی افغانستان چگونه تعیین گردید؟
- ۲- چرا انگلیس‌ها از روس‌های تزاری در مورد فتوحاتی که در آسیای مرکزی داشتند، در هراس بودند.
- ۳- در حال حاضر، کدام کشورها می‌توانند، از آب دریای پنج و آمو استفاده مشترک نمایند؟
- ۴- پنج‌ده را چگونه روس‌ها تصرف نمودند؟
- ۵- چرا روس‌ها به پیشوای زیاد در خاک افغانستان ادامه ندادند؟
- ۶- خط سرحدی ریجوی از کدام منطقه تا کجا امتداد دارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، جهیل زرقول (ویکتوریا)، خماب، ذوالفقار، خط سرحدی امیر شیرعلی خان و خط ریجوی را بالای آن نشانی نمایید و در ساعت آینده جغرافیه آنرا به هم صنفان خود نشان دهید.

در شمال شرق افغانستان، دو خط سرحدی وجود دارد. خط سرحدی پامیر، بین افغانستان و تاجکستان و سرحد شمال شرقی که بین افغانستان و جمهوری مردم چین. سطح مرتفع پامیر و واخان که در حدود ۶۰۰۰ متر از سطح بحر ارتفاع دارد، ساحة آب بخش شاخه‌های دریای آمو و دریای سند را که از یخچال‌های دائمی این ساحه سرچشمه می‌گیرد، تشکیل می‌دهد. از همین سبب سطح مرتفع پامیر، به نام بام دنیا شهرت دارد. این ساحة کم عرض افغانستان بین روسیه تزاری، چین و هند بر تابوی آن زمان موقعیت داشت. تثییت سرحدات در این ساحه از مدت زیادی مورد بحث بود. در سال‌های ۱۸۷۳ - ۱۸۸۷ م. زمانی که سرحدات شمالی افغانستان تثییت می‌گردید، مذاکرات درباره سرحدات شمال شرقی نیز به عمل آمد؛ اما به نسبت

واضح نبودن منبع و سرچشمه دریای آمو و مشکلاتی در زمینه وجود داشت؛ زیرا عده‌یی عقیده داشتند که دریای آمو از جهیل زرقول سرچشمه می‌گیرد و بعضی‌ها می‌گفتند که منبع دریای آمو از آب آقسو که از جهیل چقمقین سرچشمه می‌گیرد، می‌باشد.

از این سبب تعیین و ترسیم خط سرحدی افغانستان درین منطقه ضرور بود. در اواخر دوره امیر عبدالرحمن خان در سال ۱۸۹۵ م. مطابق سال ۱۲۷۴ هـ. ش. نماینده‌گان سه مملکت؛ از افغانستان غلام محی الدین خان حکمران آن وقت از ولایت قطعن و بدخshan، مجر جرلو Major Gerlow رئیس هیئت انگلیس و فیفو رو شوایکووسکی Fifroshouikoisky رئیس هیئت روسیه تزاری در منطقه پامیر خورد و کلان شروع به مذاکره نمودند. این مذاکرات مدت نه ماه طول کشید. در نتیجه، سرحد پامیر در شرق تا سرحد چین بین افغانستان و روسیه تزاری تعیین گردید.

عده‌یی از سیاستمداران انگلیس علاقه‌مند یک ساحة حاصل متصرفات خود و امپراتوری روسیه تزاری بودند. در ساحة پامیر و واخان که هردو امپراتوری انگلیس و روس باهم اتصال می‌یافت برای آنکه یک منطقه حاصل (بی طرف) بین آن‌ها واقع شود، واخان را ناخواسته به افغانستان دادند.

خط سرحدی پامیر از شرق جهیل زرقول تا دره یولی در شرق امتداد دارد. دولت روسیه در مارچ ۱۸۹۶ م. این خط را تایید نموده، به این ترتیب وابسته‌گی واخان به افغانستان توسط یک قرارداد بین المللی مسجل گردید. در اکتوبر همین سال امیر عبدالرحمن خان درواز را تصرف نموده و روس‌ها روشان و شغنان آن طرف آمو را که از جانب نیروی افغانستان تخلیه شده بود به امیر بخارا سپردند. بعد از تأسیس جمهوری مردم چین در سال ۱۹۴۹ م. مذاکرات سرحدی بار دیگر در دوره سلطنت محمد ظاهر شاه بین دولت افغانستان و جمهوری مردم چین آغاز یافت. در سال ۱۳۳۶ هـ. ش. مطابق ۱۹۵۷ م. موافقت به عمل آمد تا سرحد بین هردو مملکت تعیین و بر روی اراضی تثیت گردد؛ بنابراین سرحد شمال شرقی که از دره یولی به شکل یک قوس تا کوتل کلیک که در جنوب شرق کوتل واخجیر امتداد دارد، بین پامیر افغانی و ولایت سنکیانگ چین در ماه اسد سال ۱۳۴۳ هـ. ش. به صورت فنی با نصب پیله‌ها علامه گذاری و تثیت گردید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر یک از گروه‌ها در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده، سپس یک نفر به نماینده‌گی از گروه خویش موضوع را در پیش روی صنف تشریح نماید.

- درباره سطح مرتفع پامیر و حدود قبلی و امروزی آن بحث کنید.
- خط سرحدی پامیر چگونه تعیین و تثیت گردید؟
- هدف از یک ساحة حایل چه بود؟
- نقشه منطقه پامیر رارسم نمایید؛ سپس خط‌های سرحدی شمال شرقی را بالای آن نشان داده در مورد معلومات دهید.

سؤال‌ها

- ۱- حدود منطقه پامیر و واخان را در قرن ۱۹ بیان دارید.
- ۲- حدود منطقه پامیر و واخان امروزه را شرح دهید.
- ۳- خط سرحدی پامیر بین کدام کشورها موقعیت دارد؟
- ۴- دریای آمو از کجا سرچشمه می‌گیرد؟
- ۵- کدام اشخاص از کدام کشورها در تعیین خط سرحدی پامیر فیصله کردند؟
- ۶- سرحد شمال شرقی بین کدام کشورها واقع بوده و چقدر طول دارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه منطقه پامیر و واحان افغانستان را رسم نموده، جهیل ویکتوریا، جهیل چقمقتن، دره یولی، کوتل کلیک، کوتل واخجیر، خط سرحدی پامیر و خط سرحدی شمال شرقی را بالای آن نشان دهید.

۴، ۱- سرحدات شرقی و جنوبی

از دوره زمامداری احمد شاه بابا تا اوایل دوره محمد زایی‌ها، افغانستان به طرف شرق و جنوب تا کشمیر، لاهور، پنجاب، پشاور، بلوچستان، دیره اسماعیل خان، دیره غازی خان، شکار پور، سند، ملتان و بالاخره بحیره عرب وسعت داشت؛ اما به اساس نفاق داخلی برادران شاه محمود سدو زایی و محمد زایی‌ها و رقابت خانواده سدو زایی‌ها و محمد زایی‌ها بعضی از مناطق فوق به مرور زمان به دست انگلیس‌ها افتاده و کدام سرحد بین تصرفات انگلیس در منطقه و کشور ما وجود نداشت. در سال ۱۸۹۳م. انگلیس‌ها قوای زیادی را به استقامت افغانستان سوق دادند و به امیر عبدالرحمن خان یادداشتی روان کردند که هیأت سیاسی جنرال رابت را با یک فرقه عسکر در جلال آباد قبول کند. امیر عبدالرحمن خان به خشم آمده، عسکر صدهزار نفری خویش را امر آمده باش داد و اراده اعلام جهاد کرد؛ لیکن انگلیس‌ها که این مقاومت را دیدند از تصمیم خود منصرف شده و به این قناعت کردند که هیأت سیاسی پانزده نفری خود را به سرکرده‌گی مارتیم دیورند به کابل بفرستند. دیورند به کابل آمد. مواد معاهدہ دیورند را که قبل از طرف انگلیس‌ها ترتیب شده بود به امیر عبدالرحمن خان ارائه کرده، بعد از مذاکرات زیاد آن را بالای

امیر عبدالرحمن خان در قصر چهلستون امضا نمودند (۱۲ نومبر ۱۸۹۳ مطابق ۲ جمادی الاول ۱۳۱۱ هـ). امیر عبدالرحمن خان بدون مشورت با اراکین دولتی خویش معاهده را امضا کرد و یک مسؤولیت بزرگ تاریخی را به عهده گرفت. در نتیجه این معاهده، خط سرحدی دیورند از کوتل کلیک، در جنوب شرق کوتل واخجیر کوه پامیر و اخان تا حدود کوه ملک سیاه در زاویه جنوب غرب کشور تعیین شده، سرزمین‌های چمن، پشین، وزیرستان، کرم، پاره چنار، افریدی، باجور، سوات و چترال از خاک افغانستان جدا و ضمیمه خاک هند برтанوی آن وقت گردید. از طرف رئیس هیأت هند برتانوی فیصله صادر شد که بر اساس آن مناطق روشن و شغنان در شمال آب پنج و قسمت بالایی دریای آمو که در تصرف افغانستان بود مطابق فیصله‌های گور چکوف و گرینویل که در سال ۱۸۷۳ م. صادر شده بود واپس به روسیه تزاری سپرده شود و در مقابل آن و اخان و اسماр جزء خاک افغانستان گردد. فیصله دیورند که بر روی کاغذ تحریر یافته بود و هنوز روی اراضی تعیین نشده بود، باعث بروز مشکلات و اختلافات گردید. این فیصله مورد قبول مردم افغانستان نبود؛ زیرا از یک طرف این فیصله در روی زمین به طور عملی قابل تطبیق نبود و ایجاد می‌نمود، هیأت دیگری این معاهده را سر از نو مورد بحث و تحقیق قرار بدهد؛ ولی متأسفانه مشاهدات و نظریات هیأت بعدی نیز یک طرفه و غیر عادلانه بود. زمانی که حکومت افغانستان از حقایق موضوع مطلع گشت از طرف دیگر ترسیم خط سرحدی دیورند، اقوام و قبایل این منطقه را که دارای دین، زبان، کلتور، ثقافت و رسم و رواج‌ها و سایر ممیزات بشری مشابه با ما می‌باشند به دو حصه تقسیم نمود و نقاط حاکم استراتیژیک هم به جانب هند برتانوی تعلق گرفت. بعد از امضای معاهده دیورند در تمام قبایل به ویژه در قبایل وزیر و مسود شورش‌های پی‌هم آغاز یافت. آن‌ها از امیر عبدالرحمن خان می‌خواستند که ایشان را از انگلیس‌ها خلاص و با افغانستان یکجا باشند؛ اما امیر در این مورد کدام اقدام نکرد.

انگلیس‌ها، با جبر و ستم؛ نه تنها قبایل را قناعت داده نتوانستند؛ بلکه مشکلات زیادی را به وجود آورند. انگلیس‌ها برای روابط دوستانه خوب با امیر عبدالرحمن خان سالانه دوازده صدهزار که برای امیر می‌دادند بعد از معاهده دیورند سالانه شش صدهزار دیگر هم به آن اضافه کردند. بعد

از استقلال افغانستان در سال ۱۹۱۹ م. باز هم مسأله سرحد دیورند حل ناشده ماند. وقتی که دولت پاکستان در سال ۱۹۴۷ میلادی به وجود آمد، این موضوع باز هم با دولت پاکستان حل ناشدنی و بدون فیصله مانده است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم گردیده، هر گروه در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده، نتیجه بحث خود را در پیش روی صنف شرح نمایند.

- مناطقی را که از دوره احمد شاه بابا، تا اوایل دوره محمد زایی‌ها جزء خاک افغانستان بود و اکنون از خاک افغانستان جدا شده، نام بگیرید.
- جریان تعیین خط سرحدی دیورند چگونه بود؟
- نقشه افغانستان را رسم و خط سرحدی دیورند، واخان، چترال، بلوچستان و کوه ملک سیاه را بالای نقشه نشان دهند.
- کدام مناطق، توسط خط سرحدی دیورند از پیکر افغانستان جدا شد؟

سؤال‌ها

- ۱- خط سرحدی دیورند در کدام تاریخ به امضای رسید؟
- ۲- معاهده دیورند از طرف کی تحریر یافته بود؟
- ۳- چگونه انگلیس‌ها معاهده دیورند را بالای امیر عبدالرحمن خان تحمیل کردند؟
- ۴- کشور ما با امضای این معاهده، چگونه حالت را به خود گرفت؟
- ۵- چرا مردم افغانستان فیصله خط سرحدی دیورند را قبول ندارند؟
- ۶- مردم دو طرف خط دیورند چه مشابهت‌های فرهنگی را دارند؟
- ۷- انگلیس‌ها چرا و چه مقدار پول به امیر عبدالرحمن خان می‌دادند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده خط‌های سرحدی امیر شیر علی خان، پامیر، سرحد شمال شرقی و خط دیورند را بالای آن نشان داده در ساعت درسی آینده جغرافیه با خود به صنف بیاورید.

درباره سرحدات غربی کشور چه می‌دانید؟

به طرف غرب کشور ما دو خط سرحدی بین جمهوری اسلامی افغانستان و جمهوری ایران واقع است، که عبارت اند از: خط سرحدی مکمہان و خط سرحدی فخری که هر یک را به تفصیل می‌خوانیم.

الف) خط سرحدی مکمہان

منطقه سیستان که در جنوب غرب کشور واقع است، در دوره‌های مختلف تاریخ گاهی به تصرف افغانستان و زمانی هم تحت اداره ایران بود.

از زمان احمد شاه بابا سال ۱۷۴۷ میلادی مطابق ۱۱۲۵ هـ. ش. تا اواسط قرن ۱۹ میلادی سیستان جزء خاک افغانستان بود.

در زمان امیر شیرعلی خان سرکرده قبیله سربنده به نام علی خان با مردم قبیله خود تابعیت دولت

ایران را قبول نموده و خود را با قبیله خود به دولت ایران تسلیم کرد. از آن به بعد مشکلات سرحدی بین افغانستان و ایران به وجود آمد و لازم شد تا سرحد بین افغانستان و ایران تعیین گردد. حکومت‌های افغانستان و ایران نظر به مشکلات سرحدی نتوانستند به کدام فیصله برسند؛ بنابراین به وایسراي هند تماس گرفته برای حل مشکل سرحدی افغانستان و ایران طالب داوری شدند. وایسراي هند، فریدریک گولدسمت Sir Fridric Goldsmith را به حیث داور در ناحیه سیستان تعیین نمود تا میان افغانستان و ایران به حیث میانجی کار نموده موضوع را فیصله نماید. گولدسمت رئیس هیئت انگلیس با سران هیأت افغانی و ایرانی مدت دو سال در سرحدات سیستان به تحقیق پرداخت و در سال ۱۸۷۳ میلادی مطابق ۱۲۵۲ هـ. ش. چنین فیصله به عمل آمد: حوزه سیستان در قسمت آخر دریای هلمند به دو قسم تقسیم گردیده، مناطقی که به طرف غرب رود نادعلی قرار دارد، به نام سیستان خاص و سرزمین‌های شرقی آن به ماورای سیستان یاد گردید.

سیستان خاص به ایران و ماورای سیستان به افغانستان تعلق گرفت.

در سال ۱۲۷۴ هـ. ش. دریای هلمند از مسیر اصلی خود که رود نادعلی است و سرحد بین افغانستان و ایران بود، منحرف شده و قسمت زیاد آب آن از مجرای دیگری که به نام رود پریان یاد می‌شود و در غرب رود نادعلی موقعیت دارد به هامون هلمند داخل می‌شد؛ چون در زمان گولدسمت خط سرحدی در روی اراضی علامه گذاری نشده بود؛ لذا تغییر مسیر هلمند دوباره باعث مناقشه بین افغانستان و ایران شد. دولت افغانستان رود نادعلی را مجرای اصلی دریای هلمند می‌دانست و دولت ایران تغییر مسیر دریای هلمند را به نفع ایران در نظر می‌گرفت.

بار دیگر از انگلستان کمک خواسته شد. حکومت انگلستان مک‌مهان Mac Mahan را با پانزده هزار نفر افسر انگلیسی و هندی توظیف این کار ساخت. هیأت سه کشور افغانستان، ایران و انگلستان با تمام وسائل تحقیق مجهز بودند. آن‌ها مدت دو سال و سه ماه از سال ۱۹۰۵-۱۹۰۲ م. ۱۲۸۰-۱۲۸۲ هـ. ش. (زمان حکومت امیر حبیب الله خان) تحقیق و مطالعه کرده و خط سرحدی را از کوه ملک سیاه تا سیاه کوه که به نام خط مک‌مهان یاد می‌شود، تعیین و ثبت کردن.

وقتی که حکومت افغانستان پروژه انکشافی وادی هلمند و ارغنداب را روی دست گرفت. دولت ایران به شورای امنیت ملل متحده نسبت کمی آب شکایت کرد. در نتیجه، ایالات متحده امریکا در زمینه خواهش وساطت را نمود. مذاکرات بین نماینده‌های افغانستان، ایران و امریکا در واشنگتن آغاز گردید. ایالات متحده امریکا پیشنهاد نمود که یک کمیسیون فنی تعیین گردد تا موضوع فوق را در منطقه تحت مطالعه قرار داده و فیصله خود را به هردو کشور ابراز دارد.

متخصصین فنی از پوهنتون‌های معتبر ایالات متحده امریکا، کانادا و چیلی انتخاب شدند. آن‌ها از پروژه انکشافی وادی هلمند بازدید کردند. اسناد تاریخی گولدمت و مک‌مهان را دوباره تحت بازرسی قرار دادند. در نتیجه؛ چنین ابراز داشتند که اعمار پروژه‌های وادی هلمند به غرض کنترول سیالاب‌ها و تنظیم جریان دریای هلمند در طول سال؛ نه تنها دریا را کم نمی‌سازد؛ بلکه آن را در یک اندازه معین نگاه می‌دارد. پس باید سهم ایران مطابق تفاوت جریان آب در طول سال برای هر ماه تعیین گردد.

دولت افغانستان در سال ۱۳۲۱ هـ.ش. راپور کمیسیون سه نفری را قبول و برای آغاز مذاکرات آماده گی خود را به اطلاع دولت شاهنشاهی آن وقت ایران رسانید.

ب) خط سرحدی فخری

از سیاه کوه تا دره ذوالفقار که در شمال غرب کشور ما واقع است، چندین بار سرحد بین افغانستان و ایران تعیین گردیده؛ اما در زمینه کدام فیصله قاطع حاصل نشد، تا آنکه هردو دولت در سال ۱۳۱۳ هـ.ش. از دولت ترکیه طالب وساطت گردیدند. دولت ترکیه جنرال فخرالدین التایی را برای حل اختلاف‌های سرحدی تعیین نمود. جنرال فخرالدین التایی بعد از تحقیق و مطالعه زیاد فیصله خود را برای هردو کشور افغانستان و ایران ابلاغ نمود. که به این ترتیب سرحد غربی افغانستان که به نام خط فخری یاد می‌گردد از منطقه سیاه کوه به استقامت شمال تا دره ذوالفقار تعیین و تثبیت گردید. از سیاه کوه تا اسلام قلعه خط سرحدی بر روی اراضی و از اسلام قلعه تا دره ذوالفقار حد فاصل بین کشور ما و ایران، دریای هریرود می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم گردیده، هر گروه در مورد یکی از مطالب زیر باهم بحث نماید؛ سپس نماینده گروه نتیجه بحث را در پیش روی صنف شرح دهد.

- معلومات در مورد چگونه‌گی منطقه سیستان.

- چرا دولت‌های افغانستان و ایران از وایسراي هند کمک خواستند و نتیجه کار گولدست مت چگونه شد؟

- انحراف مسیر اصلی رود نادعلی چه مشکلات را به بار آورده و چگونه موضوع حل شد؟

- چرا دولت ایران به شورای امنیت ملل متحده شکایت کرده و نتیجه آن چه شد؟

- چگونه خط سرحدی فخری تعیین شد؟

سؤال‌ها

۱-

چرا اختلاف بین افغانستان و ایران در منطقه سیستان واقع شد؟

۲- در مورد حوزه سیستان معلومات دهید.

۳- درباره رود نادعلی معلومات دهید.

۴- خط سرحدی مک‌مهان بین کدام مناطق واقع است؟

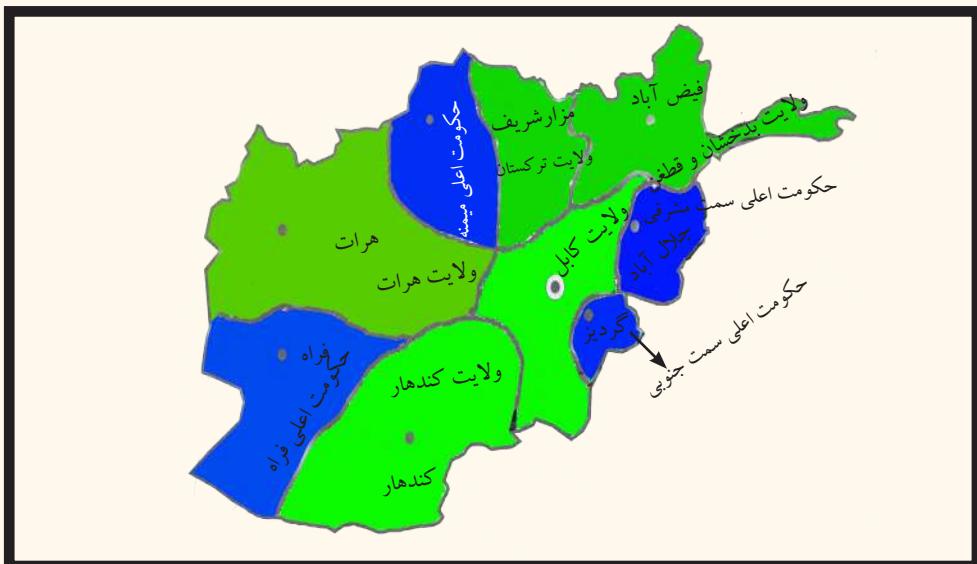
۵- خط سرحدی فخری بین () و () واقع است.

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، خطوط سرحدی مک‌مهان و فخری را بالای آن نشان دهید.

۱،۶ – تشکیلات اداری

تقسیمات ملکی افغانستان در وقت امیر امان الله خان

افغانستان بر اساس تشکیل واحدهای اداری دوره امیر امان الله خان، به پنج ولایت و چهار حکومت اعلی تقسیم شده بود. ولایات های افغانستان عبارت بودند از: ولایت کابل، قندهار، هرات، ترکستان و ولایت قطعن و بدخشان.

حکومت های اعلی، عبارت بودند از: حکومت اعلی سمت مشرقی، حکومت اعلی سمت جنوبی، حکومت اعلی مینه و حکومت اعلی فراه.

قبل از سال ۱۳۴۳ هـ. وسعت بعضی ولایات آنقدر زیاد بود که اداره آن با در نظر داشت موانع طبیعی از قبیل کوهها، دشت های وسیع و سوزان و دره های تنگ و صعب العبور با وسایط دست داشته آن وقت شکل های زیادی را به بار آورده بود. مصروفیت های اشخاص اداری و کارکنان دولت آنقدر زیاد بود که به مشکل به عرایض و شکایات مردم رسیده گی صورت می گرفت. به موضوعات عرفانی و اجتماعی کمتر توجه می شد؛ بنابر آن در سال ۱۳۴۳ هـ. برای اولین مرتبه جهت تطبیق قانون اساسی و تعیین دیموکراسی در تشکیلات اداری کشور تغییرات اساسی به وجود آمد، افغانستان به ۲۹ واحد اداری یا ولایت تقسیم گردید.

هر ولایت تحت نظر والی که با مرکز رابطه مستقیم دارد، اداره و کنترول می شود. امور اداری و قضایی هر ولایت به نوبه خود غرض آرامی و سهولت مردم به واحدهای اداری کوچک تر که به نام ولسوالی یاد می شود، تقسیم گردیده است. در رأس هر ولایت والی که نماینده بزرگ قوه اجرائی می باشد، اجرای وظیفه می کند. هر ولایت به ولسوالی ها و قریه ها تقسیم شده است. علاقه داری ها اکنون از بین رفته و به ولسوالی ها تبدیل شده اند. در رأس هر ولسوالی ولسوال

ها قرار دارند. اداره ولسوالی‌ها به ولایات و از ولایات با مرکز ارتباط دارد. سایر اعضای قوای اجرائیه توسط وزارت خانه‌های مختلف تعیین و وظایف خود را در ولایات تحت نظر والی و در ولسوالی‌ها تحت نظر ولسوالها انجام می‌دهند.

والی در رابطه با اجرای امور قانونی در برابر ریاست ارگان‌های محل و ریاست جمهوری مسؤولیت داشته، جوابگو می‌باشد.

تقسیمات اداری ملکی کشور در سال ۱۳۷۰ هـ. ش. شامل ۳۲ ولایت ۹۴ ساحه شهری و ۲۹۴ ولسوالی و ۳۳۵۰۰ قریه اصلی و فرعی بود. از سال ۱۳۸۵ هـ. ش. به بعد دو ولسوالی که یکی پنجشیر و دیگری دایکنندی بود، به تازه‌گی به ولایت ارتقا نموده است.

در سال‌های اخیر جمهوری اسلامی افغانستان به ۳۴ ولایت و ۳۶۴ ولسوالی و چند ولسوالی موقت، تقسیم شده است. بزرگ‌ترین شهر افغانستان، شهر کابل پایتخت آن می‌باشد. جدول زیر ولایات و مراکز آن را نشان می‌دهد.

شماره	اسم ولایت	مرکز	مساحت ولایات به کیلو متر مربع
۱	کابل	شهر کابل	۴۵۲۳/۵۸
۲	قندهار	شهر قندهار	۵۴۸۴۴/۵
۳	هرات	شهر هرات	۵۵۸۶۸/۵۳
۴	بلخ	شهر مزارشریف	۲۰۷۹۷/۶۳
۵	ننگرهار	شهر جلال آباد	۷۶۴۱/۰۵
۶	پکتیا	شهر گردیز	۵۵۸۳/۱۵
۷	غزنی	شهر غزنی	۲۲۴۶۰/۵۳
۸	پروان	شهر چاریکار	۵۷۱۵/۰۵
۹	هلمند	شهر لشکر گاه	۵۸۳۰۵/۰۷
۱۰	بغلان	شهر پلخمری	۱۸۲۵۵/۲۴
۱۱	فاریاب	شهر میمنه	۲۰۷۹۷/۶۳
۱۲	نیمروز	شهر زرنج	۴۲۴۰۹/۵۳
۱۳	بدخshan	شهر فیض آباد	۴۴۸۳۵/۹۱

۱۱۲۹۱/۵۲	شهر شبرغان	جوزجان	۱۴
۱۸۰۲۹/۱۶	شهر بامیان	بامیان	۱۵
۱۷۴۷۱/۸۰	شهر قلات	زابل	۱۶
۳۶۶۵۷/۴۲	فیروزکوه، چغچران	غور	۱۷
۲۰۷۹۴/۰۱	شهر قلعه نو	بادغیس	۱۸
۱۳۴۳۷/۸۱	شهر ایک	سمنگان	۱۹
۱۲۴۵۷/۸۲	شهر تالقان	تخار	۲۰
۸۰۸۰/۸۶	شهر کندز	کندز	۲۱
۳۹۷۷/۰۸۷	شهر مهترلام (قلعه سراج)	لغمان	۲۲
۴۹۳۳۹/۱۱	شهر فراه	فراه	۲۳
۱۹۵۱۵/۸۶	شهر شرنه	پکتیکا	۲۴
۴۹۲۵/۹۰	شهر اسعد آباد	کنر	۲۵
۴۵۶۸	شهر پل علم	لوگر	۲۶
۱۰۳۴۸/۳۲	میدان شهر	وردک	۲۷
۱۹۰۸	شهر محمود راقی	کاپیسا	۲۸
۹۲۶۶/۷۴	شهر پارون	نورستان	۲۹
۴۲۳۵/۲۶	شهر متون	خوست	۳۰
۱۶۳۸۵/۵۷	شهر سرپل	سرپل	۳۱
۱۱۴۷۳/۶۷	شهر ترین کوت	ارزگان	۳۲
۳۷۷۱/۶۲	شهر بازارک	پنجشیر	۳۳
۱۷۵۰۱/۳۶	شهر نیلی	دایکندی	۳۴

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه در مورد یکی از موضوعات زیر باهم بحث نموده یک نفر به نماینده‌گی از گروه خویش موضوع را در پیش روی صنف شرح دهد.

تشکیل اداری دوره امانی

- چرا در سال ۱۳۴۳ هـ. ش. در تشکیلات اداری تغییر به وجود آمد؟
- طرز اداره ولایات و ولسوالی‌ها چگونه است؟
- تعداد ولایات، ولسوالی‌ها و قریه‌های کشور به چه تعداد بوده، آخرین ولایت‌هایی را که به سطح ولایت ارتقا نموده، نام گیرید.

سؤالات

۱- ولایات دوره امان الله خان را نام بگیرید.

۲- حکومت‌های اعلیٰ دوره امان الله خان کدام هاند؟

۳- کدام ولایات در سمت شمال کشور واقع اند؟

۴- ولایات مرکزی افغانستان را نام بگیرید.

۵- مرکز ولایات کابل، بلخ، ننگرهار و هرات را نام بگیرید.

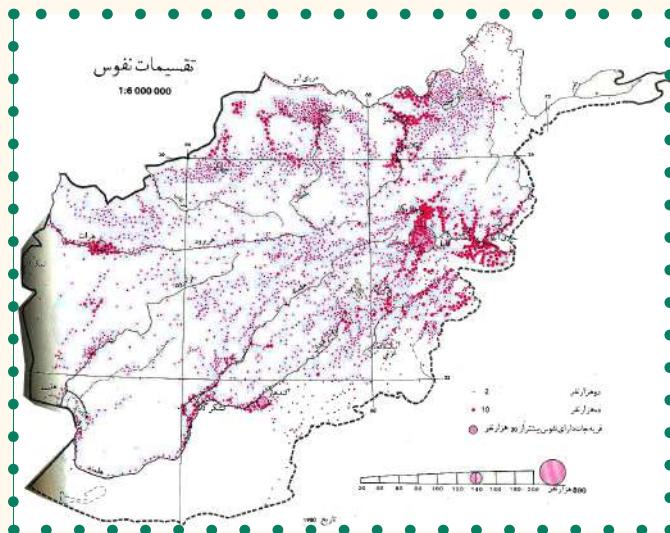
۶- ولایات غربی کشور را بروی نقشه نشان دهید.

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، موقعیت ولایات و شهرهای بزرگ کشور را بالای آن تعیین کنید.

۱-۲ نفوس و اهمیت آن در انکشاф کشور

نفوس در انکشاپ کشور چه اهمیت دارد؟

نفوس عبارت از مجموع تعداد باشندگان یک کشور است که در محلهای مختلف بنابر عوامل جداگانه سکونت اختیار کرده اند. تعداد نفوس در بعضی جاهای کم و در بعضی جاهای زیاد میباشد و بنابر محل زیست در تناسب نفوس قابل اهمیت میباشد. برای محاسبه تراکم نفوس باید تعداد نفوس آن ساحه را بر مساحت آن تقسیم کرد.

نفوس افغانستان در سال ۱۳۹۷-ش. حدود ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است، که در سراسر کشور زنده گی میکنند نفوس موجوده در تمام کشور یکسان نبوده؛ بلکه شرایط اقلیمی، ساختمان اراضی و دیگر عوامل اقتصادی، بشری و سیاسی بالای تمرکز نفوس تأثیر دارد؛ همچنان با در نظر داشت عوامل فوق در سرزمینهای حاصل خیز؛ مانند: ننگرهار، لوگر، کاپیسا، لغمان و پروان تعداد زیاد نفوس جایه جا شده اند؛ در حالی که در دشت‌های سوزان و صحراوی؛ مانند: بکوا و مارگو تعداد نفوس به حد اقل آن میرسد. پلانهای انکشاپی در کشور با در نظر داشت از دیدار نفوس در نظر گرفته شده است.

نفوس افغانستان در مراکز صنعتی، مناطق اقلیمی، شهرها و دهکدهها به طور مختلف جا به جا شده است؛ بنابر انکشاپ زراعت و تولید مواد اولیه به منظور معیشت مردم، اکثریت نفوس (۸۰٪) در دهکدهها و ۲۰٪ در شهرها، امار حیات داشتنند؛ اما با گذشت زمان و تحولات سیاسی در این

واخر تراکم نفوس در شهرهای کابل، جلال اباد، مزار شریف، هرات وغیره شهرها بیشتر شده است. از لحاظ عامل اقتصادی و صنعتی تعدادی از نفوس کشور در مراکز صنعتی زندگی می‌کنند؛ به گونه مثال در اطراف فابریکه نساجی پلخمری، قند بغلان وغیره . فارم‌های هده و غازی آباد، پروژه‌های هلمند و نادعلی وغیره به حیث پروژه‌های زراعتی باعث استقرار نفوس زیاد شده اند.

موجودیت دریاها به غرض آبیاری زمین‌های زراعتی باعث انکشاف دهکده‌های زراعتی گردیده اند. به همین ترتیب بندرهای تجاری از قبیل تورخم، اسلام قلعه، حیرتان، سپین بولدک و امثال آن در جا به جا شدن نفوس رول بر جسته دارند.

خلاصه آن که در سرزمین‌های هموار و اقلیم مناسب تمایل بودوباش انسان‌ها بیشتر می‌باشد نه در ریگستان‌های گرم وسوزان یا نقاط مرتفع و کوهستانی.

• • • • • • • • • • • • • • • • • • •

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از مسایل ذیل باهم صحبت نموده و نتیجه را در صنف شرح دهند.

- ۱- تراکم نفوس از لحاظ سیاسی؛
- ۲- تراکم نفوس از لحاظ اقتصادی؛
- ۳- تراکم نفوس از لحاظ طبیعی؛

سؤال‌ها

- ۱- نفوس را تعریف کنید.
- ۲- ولایات ذیل تراکم نفوس بیشتر را دارند:
الف) کابل، کاپیسا، ننگرهار، لوگر و پروان
ب) تخار، کنر و لغمان
ج) لوگر، میدان وردگ و غزنی
د) دای کندی، خوست و پکتیا
- ۳- آیا آب و هوا و خاک خوب در تراکم نفوس تأثیر دارد؟
- ۴- تراکم نفوس در دشت‌های سوزان چگونه بوده، با مثال ذکر کنید.

فعالیت خارج از صنف

در توزیع و تراکم نفوس کدام عوامل شامل است، نام بگیرید؟

۲،۲ - احصائیه و توزیع جغرافیای نفوس

درباره محل زیست تان فکر نموده بگویید که نفوس آن محل چطور انکشاف کرده است؟ کشور ما از دوره‌های قدیم محل زندگی مردم بوده و تعداد زیاد نفوس را در دامنه‌های سرسبز، جویارها و سواحل دریاها جا داده و بنای مدنیت‌های کهن آریایی را در ادوار تاریخی گذاشته است که جغرافیای تاریخی گواه این حقیقت می‌باشد.

استقرار نفوس با تأسیس مدنیت‌های بزرگ و شهرهای تاریخی؛ مانند بلخ در کشور آغاز گردید.

در حدود ۸۵۸۰ فیصد نفوس کشور به کشت و کار زراعت و فعالیت‌های مربوط به آن اشتغال دارند، هنوز هم زراعت از عوامل عمده توزیع و تمرکز نفوس به شمار می‌رود؛ بنابر آن ساختمان محیط فزیکی، نوعیت اقلیم و خصوصیات هایدرو گرافی منابع اقتصادی زمینه زیست و تمرکز نفوس بشری را به وجود آورده است. در کشور ما نیز؛ مانند سایر مناطق جهان، نفوس به تناسب مختلف مسکن گزین شده است. دره‌ها، وادی‌ها، جلگه‌ها و سواحل دریاها از زمانه‌های گذشته به این طرف محیط مساعد را برای استقرار گروه‌های مختلف مردم و نقاط مساعد را برای زراعت و زندگی مساعد ساخته است که در توسعه زراعت، صنعت و مالداری و توسعه فعالیت‌های صنعتی مفید می‌باشد که نقاط غیر مسکون را تا حد امکان به مناطق مسکون مبدل ساخته است. در کشور، تمرکز نفوس در نقاط بلندتر از ۲۵۰۰ متر محدود بوده؛ اما مناطقی که دارای شرایط مساعد اقلیمی؛ یعنی خاک خوب و آب فراوان است تعداد زیاد مردم در آنجا مسکن گزین شده اند، به همین ترتیب مناطقی که کمتر از ۱۰۰۰ متر ارتفاع دارند، در سراسر کشور شامل حوزه‌های وسیع و هموار می‌گردند، که زمینه استقرار نفوس را فراهم ساخته است، به استثنای مناطق صحراوی اکثریت نفوس این مناطق به شغل زراعت، مالداری و سایر کارهای تجارتی و صنعتی اشتغال دارند.

واحدهای اداری افغانستان که از لحاظ زراعت حائز اهمیت بوده، نفوس بیشتر را به خود جلب کرده و تراکم ترین نقاط را به مقایسه سایر مناطق افغانستان نشان می‌دهد؛ همچنان در نقاط متذکره بناهای شهرهای بزرگ، معامله‌های تجاری، اقتصادی و صنعتی نیز به تمرکز نفوس بیشتر مؤثر می‌باشد.

صنایع و تأسیس فابریکه، بناهای عرفانی و فرهنگی، واحدهای اداری و نظامی و توریستی نیز باعث تمرکز و تجمع نفوس می‌شود که می‌توان از شهر کابل، جلال آباد، هرات، مزار شریف، قندهار و سایر شهرها نام برد؛ همچنان موجودیت آب در تراکم نفوس تأثیر مهم دارد، هرگاه

سواحل دریاهای، کنار چشمه‌ها و کاریزها را مورد بررسی قرار دهیم، این نواحی نظر به سایر جاهای تا اندازه زیاد نفووس بشری را به خود جلب کرده است. امتداد دریاهای، اطراف کاریزها، چاهها و چشمه‌ها در تجمع نفووس نقش بارز دارند.

• • • • • فعالیت داخل صنف

نخست به گروه‌ها تقسیم شده؛ سپس هر گروه درباره سؤال زیر فکر نموده و نتیجه را نماینده گروه به دیگران تشریح کند که نظر به کدام دلایل تراکم نفووس دریک منطقه کمتر و یا بیشتر می‌باشد، با دلایل مقنع با یکدیگر بحث کنند.

سؤال‌ها

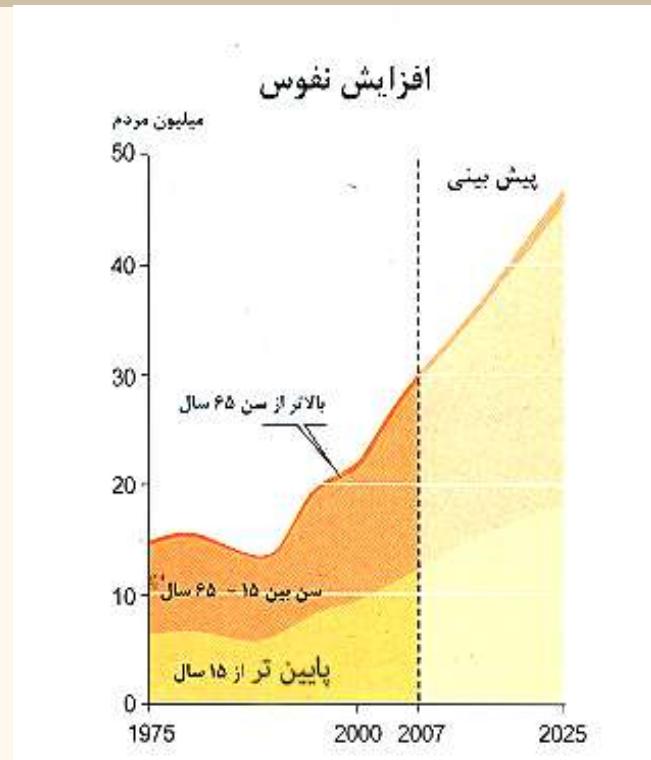
- ۱- دریای هلمند دارای اهمیت ذیل می‌باشد:
الف) اقتصادی، زراعتی، صنعتی و تولیدی
ج) اقتصادی و شخصی
- ۲- مناطقی که بالا تر از ۲۵۰۰ متر ارتفاع دارند، تمرکز نفووس در آن چطور است؟
- ۳- نقش کاریز را در جا به جا شدن نفووس بیان دارید.

فعالیت خارج از صنف

کدام شرایط جغرافیایی باعث تشکیل شهرها و تراکم نفووس شده است، درین مورد مقاله مختصری بنویسید.

۲، ۳ - رشد نفوس و اوسط عمر

آیا می‌دانید که رشد نفوس و اوسط عمر در کشور عزیز ما چطور است؟

رشد نسبی نفوس افزایش و زیاد شدن افراد کشور را گویند، تهیه و ارقام و سروی اساسی

درباره تعداد و رشد نسبی نفوس از ضرورت‌های اساسی بهشمار می‌رود تا از نظر دیموگرافی

رشد، وفیات (مرد و زن) و باقی ارقام را همه وقت در اختیار محققین و مؤسسات بگذارند.

رشد نفوس در کشورهای رویه اکتشاف تابع مقررات اجتماعی، مذهبی و اقتصادی قرار دارد.

که افغانستان نیز از جمله کشورهای رو به اکتشاف است.

بنابر آن رشد وسطی و عادی نفوس در افغانستان ۲,۰۳ فیصد محاسبه شده است؛ اگرچه احصائیه

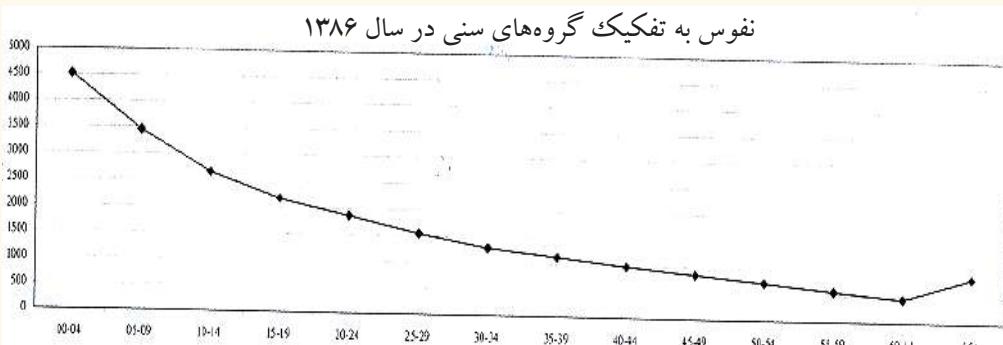
دقیق وجود ندارد.

ارقام تخمینی درباره نفوس افغانستان و رشد آن به صورت رسمی برای اولین بار در سال ۱۳۱۵ هـ.ش. انتشار یافت که مجموعه نفوس افغانستان در این سال به ده میلیون و هفتاد هزار نفر گزارش داده شده بود.

وزارت پلان قرار احصائی سال ۱۳۲۹ هـ.ش نفوس تمام کشور را دوازده میلیون نفر تخمین نموده است و رشد نفوس سال‌های یاد شده روی تخمین استوار می‌باشد.

سرشماری کامل کشور در ۲۵ جزوی سال ۱۳۵۸ هـ.ش آغاز و در ۱۴ سرطان خاتمه یافت، با وجود احصائیه گیری دقیق نتوانستند، تمام نقاط کشور را احصائیه گیری کنند. قرار احصائیه سال ۱۳۵۸ هـ.ش. مجموع نفوس افغانستان ۱۵,۹۶ میلیون نفر بوده، از آن جمله ۱۳,۴ میلیون نفر نفوس ساکن و ۲,۵۶ میلیون نفر دیگر آن را نفوس کوچی‌ها تشکیل می‌داد. از جمله نفوس ساکن آن ۱۵,۴ فیصد در محله‌ای شهری ۸۴,۶ فیصد در دهکده‌ها و روستاهای امرار حیات داشته‌اند.

مجموع نفوس ساکن کشور در این سال شامل ۲,۱ میلیون خانواده بوده، تعداد وسطی اعضای هر خانواده در حدود ۶ نفر ثبت شده است. در حالی که نفوس کشور در سال ۱۳۸۸ هـ.ش. ۲۶ میلیون نفر و در سال ۱۳۹۷ هـ.ش. ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است.

جدول معلوماتی از دیاد نفوس از سال (۱۳۴۰ - ۱۳۸۶ هـ ش.)

شماره	سال	فيضی رشد نفوس
۱	۱۳۴۰	۳,۱
۲	۱۳۴۸	۳
۳	۱۳۵۰	۲,۸
۴	۱۳۵۹	۲,۶
۵	۱۳۷۰	۱,۹
۶	۱۳۸۶	۲,۰۳

• فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه درباره اهمیت نفوس بحث نموده و تأثیر آن را درباره انکشاف نفوس با هم دیگر شریک سازند.

سؤال‌ها

- ۱- رشد نفوس در کشورهای روبه انکشاف چگونه می‌باشد؟
- ۲- رشد نفوس چه مفهوم دارد؟
- ۳- نفوس افغانستان احصائی‌بی واقعی است یا تخمینی؟
- ۴- در کدام کشورها کنترول نفوس مجاز نیست؟

فعالیت خارج از صنف

رشد نفوس در کشور ما تابع کدام عوامل می‌باشد، دلایل را در کتابچه‌های تان بنویسید.

۲،۴- کیفیت نفوس و ترکیب قومی در کشور

کیفیت نفوس را می‌توان در افغانستان به اساس مطالب ذیل مورد مطالعه و ارزیابی قرار داد.

- از لحاظ سن؛
 - از لحاظ جنسیت؛
 - مطالعه کیفیت نفوس از لحاظ خدمات اجتماعی و اقتصادی (زراعت، معادن وغیره).
- از سال ۱۳۵۸ هـ ش. به این طرف کدام سرشماری نفوس که به سطح کشور باشد مورد اجرا قرار نگرفته است؛ بنابر آن احصائیه؛ در مورد توزیع، ترکیب، میزان، رشد و مشخصات اقتصادی و اجتماعی نفوس افغانستان در دسترس نیست؛ اما در سال ۱۳۸۳ اولویت‌های کیفیت نفوس از لحاظ ترکیب ذکور و اناث مورد مطالعه قرار گرفته است.
- در سال ۱۳۸۳ اولویت‌های کیفیت نفوس از لحاظ جنس احساس گردید. توجه بیشتر در آغاز دهه هشتاد درباره قشر اناث مبذول گردیده، سهم فعال آن‌ها را در تمام عرصه‌ها به وضاحت دیده می‌توانیم؛ اکنون تعداد قابل ملاحظه زنان در شورای ملی ایفای وظیفه می‌نمایند؛ همچنان سهم زنان در ادارات دولتی به ویژه در ساحة معارف و سکتورهای مختلف اقتصادی افزایش یافته است.

کشور ما از جمله کشورهای رو به انکشاف بوده، مجموع نفوس آن از (تولد- ۱۵) ساله $\% ۴۴,۶$ و از (۱۶ - ۶۰) ساله $\% ۵۲,۹$ و از ۶۵ ساله بالاتر $\% ۲,۶$ تخمین گردیده است.

نفوس فعال اقتصادی در کشور بین سین (۱۵ - ۶۵) ساله گی^۱ بوده که از آن جمله $\% ۸۰$ در بخش زراعت و مالداری مشغول می‌باشند و متباقی در بخش‌های صنایع، معادن و خدمات اجتماعی مشغول کار اند و از ۶۵ ساله گی بالاتر نیز نفوس غیر فعال اقتصادی می‌باشند.

- از نظر سازمان حقوق بشر و اشتغال وظیفه سن طفویلت تا ۱۸ سالگی قبول شده است.

کیفیت تر کیب نفووس از لحاظ جنس در افغانستان

نفووس دهاتی		نفووس شهری		سال
ذکور	اناث	ذکور	اناث	
۹۱۲۷۴۰۰	۸۷۵۲۳۰۰	۲۶۵۶۲۰۰	۲۵۰۳۰۹۰	۱۳۸۸
۱۷۸۷۹۷۰۰		۵۱۵۹۲۰۰		

در جدول معلومات اضافی اخیر درس کیفیت تر کیب نفووس از لحاظ سن را به وضاحت مطالعه کرده می‌توانید.

توزیع جغرافیایی اقوام ساکن افغانستان چگونه است؟

ساکنین و یا اتباع کشور عزیز ما مطابق عننات تاریخی و به اساس قانون اساسی افغانستان، همه افغان اند؛ اما از نظر جغرافیای بشری در کشور ما اقوام مختلف زنده گی می‌کند که به صورت اجمالی درباره آن‌ها اشاره می‌شود.

پشتون‌ها مطابق اسناد تاریخی از قدیم‌ترین نژاد آریایی در این سرزمین اند. پشتون‌ها در سراسر افغانستان سکونت دارند، بیشتر در مناطق شرقی، جنوبی و جنوب غربی کشور در کابل و ولایات همجوار آن زنده گی می‌نمایند.

تاجک‌ها، مانند پشتون‌ها از جمله اقوام بسیار سابقه آریایی این سرزمین می‌باشند که در سرتاسر کشور به خصوص در صفحات شمال مملکت از بدخشان تا هرات و جنوب هندوکش از پروان تا کابل زنده گی می‌کنند، تاجک‌ها به صورت عموم به لسان فارسی دری تکلم می‌کنند.

- اوزبیک‌ها و ترکمن‌ها از جمله ساکنین قدیم کشور عزیز ما اند. آن‌ها در مناطق شمال و شمال غرب کشور سکونت دارند. اوزبیک‌ها، ترکمن‌ها، قرغزها و قراق‌ها به لسان اوزبیکی، ترکی، قرغزی، و قزاقی تکلم می‌کنند.

هزاره‌ها نیز از جمله باشنده گان قدیم وطن ما بوده که به لسان فارسی دری به لهجه هزاره گی صحبت می‌کنند و در بامیان وسطوح مرتفع مرکزی زنده گی دارند.

نورستانی‌ها از اقوام آریایی‌ها می‌باشند و از زمرة باشنده گان کشور محسوب می‌گردند. منطقه

سکونت آنها نورستان بوده و زبان ایشان نورستانی می‌باشد.

قوم دیگری که نژاد آریایی دارد، پشه‌یی‌ها هستند که در کنر، لغمان و کاپیسا زنده‌گی دارند زبان آنها پشه‌یی می‌باشد.

بلوچ‌ها هم از جمله اقوام آریایی‌اند که در جنوب قندهار و چخانسور زنده‌گی دارند. زبان ایشان بلوچی بوده به زبان‌های پشتو و دری نیز تکلم می‌توانند.

به همین ترتیب در کشور عزیز ما یک تعداد از قبایل قرل باش، عرب، گوجرو پامیری نیز سکونت دارند؛ همچنان یک تعداد هندوها و سک‌ها هم در کابل، ننگرهار، قندهار، گردیز و غزنی زنده‌گی نموده از باشندۀ گان این سرزمین‌اند.

فعالیت داخل صنف

هر گروه در بارهٔ کیفیت نفووس بحث نموده، نماینده‌های شان را با دیگران شریک سازند.

سؤال‌ها

- ۱- کدام اقوام در افغانستان سکونت دارند، نام ببرید .
- ۲- از روی جدول (معلومات اضافی) نفووس مشغول به کار را به فیصدی در یابید .
- ۳- کدام سینین را نفووس فعال اقتصادی گفته می‌توانیم ؟

فعالیت خارج صنف

در بارهٔ اقوام ساکن در افغانستان، با استفاده از منابع مختلف یک مقاله بنویسید.

معلومات اضافی

توزيع سن (به سال)	(۱۳۸۶-۲۰۰۷-۲۰۰۸)			
	مجموع نفوس مسکون			
	فيصدی	مجموع	اناث	ذكور
	۱۰۰	۲۳۰۳۸۹۰۰	۱۱۲۵۵۳۰۰	۱۱۷۸۳۶۰۰
۰۴-۰۰	۲۰	۴۵۱۴۵۶۲	۲۳۲۱۸۷۱	۲۱۹۲۶۹۱
۰۹-۰۵	۱۵	۳۴۴۵۶۷۹	۱۶۹۴۹۶۲	۱۷۵۰۷۱۷
۱۴-۱۰	۱۱	۲۶۵۳۱۴۳	۱۲۵۳۶۸۷	۱۳۹۹۴۵۶
۱۹-۲۵	۹	۲۱۶۵۸۸۱	۱۰۱۷۴۴۴	۱۱۴۸۴۳۷
۲۴-۲۰	۸	۱۸۶۰۸۹۸	۹۰۴۷۱۲	۹۵۶۱۸۶
۲۹-۲۵	۷	۱۵۴۰۶۹۳	۷۷۹۷۲۱	۷۶۰۹۷۲
۳۴-۳۰	۵	۱۲۸۷۲۲۳	۶۷۶۸۰۵	۶۱۰۴۱۸
۳۹-۳۵	۵	۱۱۳۴۶۸۴	۵۹۵۲۷۱	۵۳۹۴۱۳
۴۴-۴۰	۴	۹۸۱۲۷۷	۴۸۶۵۳۴	۴۹۴۷۴۳
۴۹-۴۵	۴	۸۵۲۶۸۲	۴۰۲۴۶۱	۴۵۰۲۲۱
۵۴-۵۰	۳	۷۲۰۶۱۳	۳۲۳۹۲۵	۳۹۶۶۸۸
۵۹-۵۵	۳	۵۸۰۱۷۴	۲۵۱۶۲۶	۳۲۸۵۴۸
۶۴-۶۰	۲	۴۴۷۱۶۴	۱۹۰۹۰۶	۲۵۶۲۵۸
۶۵ ساله و بالاتر از آن	۴	۸۵۴۲۲۷	۳۵۵۳۷۵	۴۹۸۸۵۲

نوت: نفوس کوچی (۱/۵) میلیون شامل نمی‌باشد.

۲، ۵ - مهاجرت‌های داخلی و خارجی و جابه‌جا شدن نفوس

آیا در بارهٔ انگیزه‌های مهاجرت که از کشور ما صورت گرفته معلومات دارید؟

در کشور ما مهاجرت‌ها از اثر رویدادهای تاریخی و مشکلات سیاسی، اجتماعی و حوادث طبیعی صورت گرفته است و به دو بخش تقسیم می‌شود مهاجرت‌های داخلی یا بی جای

شده گان و مهاجرت های خارجی، که انگیزه ها و عوامل آن قرار ذیل می باشد:

مهاجرت های سیاسی: مهاجرت های سیاسی وقتی صورت می گیرد که آزادی فکری و عقیدتی تحت فشار قرار گیرد؛ به طور مثال: مهاجرت مردم افغانستان که در اثر تهاجم شوروی وقت صورت گرفت و به کشورها و براعظام های مختلف جهان مهاجر شدند، تعداد شان از پنج میلیون نفر تجاوز می کند.

مهاجرت های اقتصادی: مردم از شهرهای کوچک و دهکده ها به شهرهای بزرگ و صنعتی برای دریافت شغل و وظیفه مناسب، به خاطر امرار حیات وزنده گی مرffe و داشتن حیات مصیون مهاجرت می کنند؛ بنابر عوامل فوق مردم دهکده ها به شهرهایی؛ چون کابل، کندهار، هرات، مزار شریف و شهرهای صنعتی کشور به مهاجرت پرداختند و تا اکنون ادامه دارد.

مهاجرت های تاریخی: در زمان های قدیم، آریایی ها از بخشی (بلخ) به سر زمین های اطراف آن الی هند و فارس مهاجرت نمودند؛ سپس مهاجرت یونانی ها، کوشانی ها، و مسلمان ها یکی بعد دیگر به این سرزمین صورت گرفت.

مهاجرت هایی که به اثر آفات طبیعی منجمله خشک سالی ها صورت گرفته است، مثال: در سال ۱۳۴۹ هـ ش. هموطنان عزیز ما به اثر خشک سالی مجبور به ترک محلات و خانه های شان شدند که شامل مردم ولایات بادغیس، ارزگان و سطح مرتفع هزاره جات می باشد.

مهاجرت های موسمی بین نقاط گرم سیر و سرد سیر صورت می گیرد؛ یعنی مهاجرین در ایام تابستان غرض پرورش مواسی خویش و همچنان به منظور زراعت به نواحی مجاور مهاجرت می نمایند، که مهاجرت کوچی ها بهترین مثال آن می باشد.

- اثرات مهاجرت ها:

مهاجرت ها بالای مهاجرین افغانستان اثرهای مثبت و منفی گذاشته است. اثرهای منفی؛ مانند:

- تحت نفوذ فرهنگ بیگانه قرار گرفتن؛
 - فرار مغز ها؛
 - از دست دادن نیروی جوان (نفوس فعال اقتصادی)
 - انتقال سرمایه به خارج کشور؛
 - زیر پاشدن حقوق انسانی شان؛
 - سلوک های منفی؛ چون مبتلا شدن به مرض (HIV)، امراض جلدی، مواد مخدر و غیره.
- اثرات مثبت آن عبارت اند از:
- انتقال فرهنگ خود آشنایی با فرهنگ های دیگران.
 - آشنایی به زبان های خارجی
 - آشنایی با تکنالوژی جدید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروهها تقسیم شوند. هر گروه در باره سؤالات ذیل بحث نموده، نماینده هر گروه معلومات شان را در صنف ارائه نماید.

- در باره مهاجرت سیاسی و انگیزه آن بحث کنید.
- چرا هموطنان ما به شهرهای بزرگ و صنعتی مهاجرت کرده اند؟
- آیا مهاجرت های تاریخی در کشور ما صورت گرفته است؟

سؤال‌ها

- ۱- چرا هموطنان ما از قصبات و دهکده‌ها به شهرها مهاجرت می‌کنند؟
- ۲- اثرهای منفی و مثبت مهاجرت را بیان کنید.
- ۳- چرا تا هنوز مهاجرت افغان‌ها به کشورهای دیگر ادامه دارد؟

فعالیت خارج صنف

چرا هموطنان ما به کشورهای دیگر مهاجر شدند. تحت این عنوان مقاله‌یی نوشته و در ساعت آینده مضمون جغرافیه برای هم صنفان تان ارائه کنید.

۱،۳ – دین

خانه کعبه شریف

بیشتر مردم افغانستان پیرو کدام دین و مذهب‌اند؟

انسان‌ها همراه با اعتقادهای خود زنده‌گی می‌کنند. مردم ما قبل از اسلام پیرو آئین‌های مختلف بودند.

اجداد ما آریایی‌ها پیش از کوچ کردن به سرزمین‌های جدید آئین بدوى داشتند. عناصر طبیعت را که در زنده‌گی شان مؤثر بود، مقدس می‌شمردند.

مردم افغانستان با وجود بقایای عقاید کهن ویدی و برهمنی قدیم که در شرق مملکت مروج بود، آئین زردشتی هم در شمال و غرب مملکت رواج داشت؛ ولی هنگامی که در سال ۲۰۶ ق.م آشوکا به تبلیغ و نشر آئین بودا کمر بست در مدت هزار سال مابعد آن عقاید و آئین آن در شرق و شمال کشور رواج تام یافت که از نظر حیاتی، فکری، هنری و فرهنگی تأثیرات عمیقی را در زنده‌گانی مردم این سرزمین گذاشت. آئین بودایی با نفوذ سلطه آشوکا از جنوب هندوکش تا قندهار انتشار یافت.

در آستانه ظهور دین مقدس اسلام دین و آئین‌های مختلفی، نظیر آئین زردشتی، بودایی و کمی هم از ادیان آسمانی یهودیت و مسیحیت در خراسان (افغانستان) پیروان و طرفدارانی داشتند؛ اما چنان دینی که در سراسر افغانستان رواج عام داشته و به عنوان دین ملی پذیرفته شده باشد، وجود نداشت؛ بنابرآن خراسان آن عهد یا افغانستان امروز آماده پذیرفتن دین مقدس اسلام بود.

در عهد حضرت عثمان (رض) بعد از سال ۲۵ هجری فتوحات اسلامی در خاک افغانستان پیشرفت کرد. احنف بن قیس شهر هرات را به زور و جنگ تصرف نموده، مردم را به دین اسلام مشرف ساخت. خلیفه سوم حضرت عثمان (رض)، عبدالله بن عامر را سر لشکر تعیین نمود. عبدالله بن عامر دامنه اسلام را تا نواحی شرقی امپراتوری اسلامی گسترش داد. او سرخس، فاریاب، تالقان، کندهار و غزنی را فتح کرده، دین اسلام را در آن جاهای منتشر کرد. کابل را یکسال محاصره کرده و به مشکل آن را تصرف کرد. به مرور زمان تمام نواحی افغانستان به دین اسلام مشرف شدند. تنها مردم کافرستان که بعد به نورستان یادشد، تامدلت زیادی دین سابقه خود را نگهداشتند که در قرن ۱۹ میلادی در زمان امیر عبدالرحمن خان به

دین اسلام مشرف شدند.

دین رسمی دولت جمهوری اسلامی افغانستان دین مقدس اسلام است. پیروان سایر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی‌شان در حدود احکام قانون آزاد می‌باشند. در افغانستان هیچ قانونی نمی‌تواند، مخالف معتقدات و احکام دین مقدس اسلام باشد.

در حال حاضر ۶۹,۶٪ مردم افغانستان پیرو دین مقدس اسلام می‌باشند. یک تعداد اهل هنود و سکه‌ها هم در افغانستان بود و باش دارند. اهل هنود و سکه‌های افغانستان در شهرهای کابل، جلال آباد، کندهار، چاریکار، غزنی، گردیز و دیگر شهرها زنده گی می‌کنند و بیشتر تجارت پیشه اند.

اکثر مردم افغانستان پیرو مذهب حنفی و بقیه آن پیرو مذاهب تشیع می‌باشند. اهل تشیع افغانستان با مذاهب تشیع جعفری و اسماعیلیه تقسیم شده اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده
نتیجه بحث خویش را در صنف شرح دهند:

- آریایی‌ها چه آین داشتند؟
- آین بودایی چه وقت و در کدام نواحی انتشار زیاد یافت؟
- دین مقدس اسلام چگونه در افغانستان منتشر گردید؟

سؤال‌ها

پرسش‌های صحیح و غلط زیر را از هم تشخیص دهید:

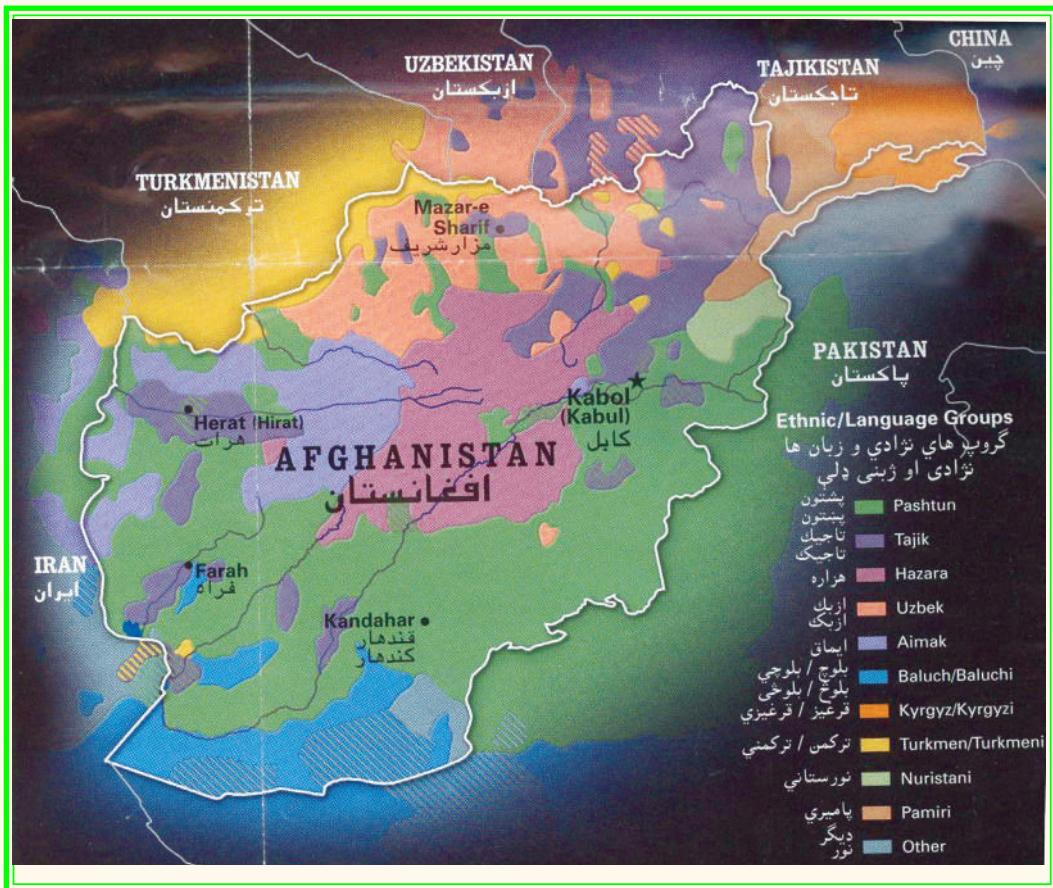
- ۱- آریایی‌ها عناصر طبیعت را که در زنده‌گی شان مؤثر بود، مقدس می‌شمردند.
- ۲- تمام مردم افغانستان پیرو یک مذهب اسلامی‌اند.
- ۳- کدام اشخاص در انتشار دین اسلام در افغانستان نقش داشتند؟
- ۴- در حال حاضر مردم افغانستان پیرو کدام ادیان و مذاهب هستند؟

فعالیت خارج از صنف

مزیت اسلام را در بهبود اجتماعی در طی چند سطر بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

۳، ۲ - زبان

در افغانستان بیش از سی زبان مستقل وجود دارد که در نقاط مختلف مردم با زبان‌ها و لهجه‌های مختلف تکلم می‌کنند.

اهمیت زبان‌های افغانستان؛ مانند سایر زبان‌های دنیا مربوط به تعداد گوینده‌گان آن می‌باشد.

طور مثال زبان‌های پشتو و دری در نقاط وسیعی از کشور عمومیت داشته و مردم با آن تکلم می‌کنند و تقریباً تمام مردم افغانستان آن را می‌فهمند. در حالی که با زبان‌های اورمری و عربی فقط در چند قریه محدود، تکلم صورت می‌گیرد.

زبان اندو اروپایی به دو بخش آریایی (ارانی) و هندی تقسیم می‌شود که زبان آریایی به طور

عموم در قسمت‌های جنوب‌غرب، شمال‌غرب و شمال‌شرق کشور رواج زیاد دارد و زبان‌های مشهور آن پشتو، فارسی دری، بلوچی، اورمری و زبان پامیری(غلچه)، یعنی زبان‌های کوهی می‌باشد.

در زبان هندی؛ گوربی، کلشه‌یی، تیراهی، سندی و پنجابی شامل می‌باشند. زبان رویدا که یک شاخه میان گروه هندی آریایی می‌باشد و زبان‌های کتی، بشکلی، وایگلی، پرسینی، شکونی، پشه‌یی، پراچی و نورستانی در آن شامل می‌شود که به طور عموم مردم نورستان و مردم اطراف آنجا به آن تکلم می‌کنند.

زبان‌های دیگر افغانستان ترکی و مغولی می‌باشد که شامل دو سلسله است. یکی شاخه ترکی شرقی؛ مانند اوزبیکی، قراقی و قرغزی و شاخه ترکی غربی آن، زبان‌های ترکمنی و آذری را دربر می‌گیرد.

۳ - توزیع جغرافیایی زبان‌ها

زبان‌های افغانستان با مناطقی که مردم به آن صحبت می‌کنند؛ ازین قرار اند:

- زبان پشتو: کسانی که به زبان پشتو صحبت می‌کنند تقریباً در تمام کشور زنده‌گی می‌کنند؛ اما اکثر پشتون‌ها در مناطق شرقی، جنوبی و جنوب‌غربی افغانستان زیست دارند. این زبان لهجه‌های زیاد دارد که لهجه مشرقی و قندهاری خوبتر از یکدیگر تشخیص می‌شوند.

- زبان دری: از جمله قدیم‌ترین زبان‌های کشور بوده، عده زیاد نفوس کشور با زبان و لهجه‌های مختلف، به این زبان آشنایی دارند. تقریباً در تمام افغانستان مردم به این زبان بلدیت دارند.

- بلوچی: مردم نواحی هلمند، گودزیره، هامون صابری و در سرحدات غربی کشور یک تعداد مردم به آن صحبت می‌کنند.

- زبان اوزبیکی: در ولایات شمال کشور تعدادی از مردم به آن سخن می‌گویند.

- زبان ترکمنی: یک تعداد مردم در شمال و شمال غرب کشور تا ولایت هرات به آن صحبت می‌کنند.

-پراچی: در یکی از دره‌های نجراب متصل به اله سای تگاب مردم با زبان پراچی صحبت می‌کنند؛

- زبان منجی: در منجان بدخشان، زبان واخی در واخان، زبان سریگی در شمال واخان، زبان سنگلیچی در شرق منجان و جنوب زیباک بدخشان، زبان زیباکی در زیباک بدخشان، زبان اشکاشمی در اشکاشم بدخشان، زبان شغنى در اشکاشم و شغان بدخشان، زبان روشنانی و اشری در غرب بدخشان و جوار دریای پنج و زبان فرغزی در پامیر خورد مروج است. زبان پامیری که به آن مردم صحبت می‌کنند در ساحهٔ پامیر رایج می‌باشد.

• زبان‌های کته و ایگلی، شکونی و پارونی در نورستان، زبان گوربی در نورستان شرقی، زبان پشه‌یی در نورستان، دره‌های لغمان، تگاب، نجраб، کوهستان، کاپیسا و پغمان، زبان تیراهی در غرب خیر و دکه و زبان جتی زبان جت‌ها می‌باشد.

زبان‌های سندی، لهندا و پنجابی که اهل هنود به آن صحبت می‌کنند. زبان اورمری در لوگر، زبان براھوی در اطراف شورابک چخانسور رواج دارد. زبان‌های مغلی و آذری اکنون از میان رفته؛ ولی قسمًاً زبان قزاقی در بعضی از مناطق ولايت بلخ وجود دارد. زبان‌های پشتو و دری که اکثریت مردم افغانستان به آن آشنایی دارند، زبان‌های رسمی دولت می‌باشند. در مناطقی که اکثریت مردم به یکی از زبان‌های ازبکی، ترکمنی، پشه‌یی، نورستانی، بلوچی، گوجری و پامیری تکلم می‌نمایند؛ این زبان‌ها علاوه بر پشتو و دری در منطقهٔ به حیث زبان سوم رسمی می‌باشد.

فعالت داخل صنف:

- مردم افغانستان به کدام زبان‌ها صحبت می‌کنند و کدام زبان‌ها به کدام دلیل رسمی‌می‌باشند؟
- شاغردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از موضوع‌های زیر باهم بحث نموده، یک نفر به نماینده‌گی از گروه خود موضوع را پیش روی صنف شرح دهد:

- زبان اندو اروپایی به چند بخش تقسیم شده و هریک زبان‌های مشهور را با مناطق آن واضح سازید.
- درباره زبان‌های رویدا، ترکی و مغولی معلومات دهید.
- بلوچ‌ها، اوزبیک‌ها و ترکمن‌ها در کدام مناطق افغانستان زنده گی می‌کنند؟
- کدام زبان‌ها در بدخشان و نورستان رایج است.

سؤال‌ها

- ۱- هندوهای افغانستان به زبان‌های () صحبت می‌کنند.
- ۲- زبان پشه‌یی در کدام مناطق کشور مروج است؟
- ۳- کدام زبان‌ها اکنون از بین رفته و گوینده ندارد؟
- ۴- چرا زبان‌های پشتو و فارسی دری زبان‌های رسمی‌اند؟
- ۵- کدام زبان‌ها و به چه دلیل به حیث زبان سوم رسمی‌اند؟

فعالیت خارج از صنف

مهم‌ترین زبان‌های افغانستان را به ترتیب در یک جدول بنویسید.

٤- اهمیت مواصلات

در تصویر فوق کدام شاهراه را ملاحظه می‌نمایید

راههای موصلاتی منحیث زیر بنای انکشاف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، کلتوری و اداری
جامعه در یک کشور می‌باشد.

تمام ضرورت‌های اقتصادی (زراعی، صنعتی و تجاری)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بدون

انکشاف و ترقی خطوط موصلاتی امکان پذیر نیست.
پیشرفت اقتصادی و صنعتی یک جامعه مرفه بسته‌گی تام به پیشرفت و ارتقای خطوط موصلاتی و وسایط نقلیه همان کشور دارد.

کشورهای روبه انکشاف که مراحل ابتدایی انکشاف اقتصادی و صنعتی را طی می‌کنند، اول تر از همه باید شرایط موصلاتی و ترانسپورتی را آماده سازند تا این که وسائل تولیدی، تجاری کسب و کار، ترقی و گسترش نماید. افغانستان که از جمله کشورهای روبه انکشاف، محاط به خشکه و کوهستانی است، دریاهای آن نیز با نشیب زیاد با گونه‌یی سیلابی که دارد، برای کشتی رانی مساعد، نمی‌باشد.

بنابراین ضرورت انکشاف سکتور موصلاتی زمینی و هوایی از جمله ضرورت‌های اساسی کشور محسوب می‌شود که بدون شبکه منظم موصلاتی انکشاف همه جانبه اقتصادی و اجتماعی ناممکن است.

راه‌های موصلاتی شهرها و مناطق را باهم پیوست می‌سازد، مواد خام صنعتی و مولد انرژی را به مراکز صنعتی و محصولات صنعتی و زراعی را به مارکیت‌ها و مراکز استهلاکی انتقال می‌دهد.

سرمایه گذاری در این سکتور حیثیت زیر بنای اقتصادی کشور را دارد که باعث توسعه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و پلان گذاری اقتصادی در تمام کشور می‌گردد؛ به‌طور خلاصه در مورد اقتصادی بودن موصلات می‌توان گفت که:
با استفاده از راه‌های منظم ترانسپورتی قیمت اشیا در بازار تقلیل می‌یابد.

در مصرف مواد سوخت صرفه‌جویی به عمل می‌آید و اموال تجاری بدون ضیاع وقت به مارکیت‌ها انتقال می‌گردد.

اقوام مختلف از عنعنات همدیگر باخبر می‌شوند و وحدت ملی کشور تأمین می‌گردد. در ضمن به مناطق مصیبت زده، به سرعت رسیده‌گی صورت گرفته می‌تواند. در صورت عدم موجودیت راه‌های ترانسپورتی، بر علاوه این که اهداف فوق بر آورده نمی‌شود؛ بلکه سبب

عقب مانی فرهنگی و تربیتی نیز می‌گردد. در کشور ما با درک مشکلات فوق از گذشته در پلان‌های پنج ساله خویش بیش ترین بودیجه انکشاپی را برای اعمار شاهراه بزرگ موتر رو اختصاص داده بودند، در جنگ تحمیلی داخلی سه دهه اخیر، تقریباً همه شبکه موصلات تخریب و ضرورت به اعمار مجدد آن احساس می‌گردید.

بنابر این بعد از تأسیس حکومت موقت در افغانستان در کنفرانس همکاری توکیو - جاپان با توسعه و اعمار مجدد شاهراه‌های کشور به حیث زیر بنای اقتصادی حق اولیت داده شده که حالا قیر ریزی شاهراه حلقوی ۸۰٪ و اتصال آن با بنادر کشور تکمیل و همچنین اتصال ولایات با همدیگر و ولسوالی‌ها با مرکز ولایات ادامه دارد. از جانب دیگر خطوط ترانزیتی با همسایه‌های شمال و غرب نیز فعال شده، و تجارت ما در منطقه گسترش می‌یابد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند، یک گروه اهمیت موصلات را به حیث زیرینای اقتصادی کشور و گروه دوم رول موصلات را در انکشاپ اقتصادی و اجتماعی کشور مورد بحث قرار داده نتیجه فعالیت شان را یکی از اعضای گروه به هم صنفان گزارش دهد. جناب معلم در اخیر نتیجه فعالیت گروهی را یکجا با معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- چرا در کشور ما موصلات زمینی و هوایی نسبت به دیگر بخش‌های آن انکشاف خوب نموده است؟
- ۲- چرا در پلان پنج ساله گذشته بیشتر توجه به انکشاف موصلات معطوف گردیده بود؟
- ۳- چرا در کنفرانس همکاری توکیو-جاپان بیشتر توجه به اعمار مجدد شاهراه‌های کشور صورت گرفت؟

فعالیت خارج از صنف

اهمیت موصلات زمینی و تأثیر آن را بر انکشاف اقتصادی کشور در طی چند سطر تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه، به صنف ارایه نمایید.

۲،۴ – حمل و نقل زمینی

آیا می دانید که موتور چه وقت وارد کشور ما شده است؟

موجودیت یک سیستم منظم موصلاتی حمل و نقل، زیربنای اساسی انکشاف اجتماعی و اقتصادی (به شمول صنایع) را تشکیل داده، باعث ایجاد همبسته‌گی اجتماعی، اقتصادی و فرهام آوری تسهیلات انتقال مواد خدماتی و اطلاعات در کشور می‌گردد. تجارت به سویهٔ ملی انکشاف یافته و توأم به آن استخدام پرسونل و عواید نیز توسعه می‌یابد و سطح زنده گی نیز بلند می‌رود. موجودیت این گونه زیربنایها در افغانستان با در نظر گرفتن ساختمان اراضی و جغرافیایی به مناطق خاص و جداگانه تقسیم می‌شود. تسهیلات حمل و نقل دارای ارزش فوق العاده می‌باشد به خصوص توسعهٔ صنایع که بدون انتقال مواد خام و مواد مولد انرژی به موسسات صنعتی، تولیدات آن به مناطق استهلاکی غیر ممکن به نظر می‌رسد.

افغانستان با در نظر گرفتن موقعیت جغرافیایی آن در جنوب آسیای مرکزی از قدیم‌ترین ادوار تاریخ برای مدت طولانی در تامین روابط تجاری بین شرق و غرب و شمال و جنوب حائز اهمیت فراوان بوده، ادامه این ارتباطات تجاری و فرهنگی در ارتقای سطح زنده گی مردمان کشور از نگاه اقتصاد و فرهنگ نقش بس مهمی را ایفا می‌کند.

در قرن ۴ ق. م در نتیجهٔ لشکر کشی اسکندر مقدونی، ارتباط تجاری بین یونان و هند از طریق افغانستان تأمین شده بود، در قرن اول میلادی در زمان شاهان یونان باختری این کشور

در زمینه تجارت و ارتباط مقام مهمی داشت، بلخ محل اتصال آن راه‌ها بود.

همچنین شاهراه ابریشم که (در دوران امپراتوری کوشانی‌ها) از این کشور می‌گذشت. بنابرآن شهر بلخ مرکز تبادله امتعه مملک غربی (اروپایی)، چینی و هندی بود. این راه بزرگ توسط کاروان سراها باهم وصل گردیده بود.

در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان تعمیر کاروان سراها دوباره روی دست گرفته شد و الغای محصول تجارت داخلی زمینه را برای تجارت و اقتصاد فراهم ساخت، تمدید خط آهن توسط انگلیس‌ها از کراجچی تا کویته (چمن) صورت گرفت؛ اما برای تجارت خارجی کشور توجه به عمل نیامد.

تا سال ۱۹۳۰ مطابق ۱۳۰۸ هـ. ش. تمام مسافت‌ها پیاده و یا حمل و نقل به وسیله حیوانات صورت می‌گرفت، و از آن به بعد با استفاده از وسایل عصری حمل و نقل به تدریج توسعه یافت. در ۱۹۰۹ م در زمان حکومت امیر حبیب الله خان بار اول موترها از کمپنی (دملر) در ممبی (ممبی) خریداری و در کابل به کار انداخته شد، ۵۷ نفر کارگر نیز به ممبی فرستاده شد تا کارهای تخریکی موتر را فرآگیرند، بدین ترتیب شرکت موتر توسط درباریان حکومت تأسیس گردید؛ البته باسکل پیش از این به افغانستان وارد شده بود.

سرک‌های قدیمی کاروان رو را ترمیم کردند، تعمیر سرک‌های جدید موتر رو بین کابل - جلال آباد، جلال آباد - لغمان، کابل - جبل السراج، کابل - لوگر، کابل - غزنی ساخته شد.

در سراسر خطوط مواصلاتی افغانستان کاروان سراها بیانم رباط‌های سراجیه بالای مردم آباد گردید بود و فاصله بین دو رباط شش کروه^۱ یا تقریباً ۱۸ کیلومتر بود. علاوه بر آن بالای دریاها پل‌های عصری موتر رو ساخته شد. در زمان حکومت امانیه و ما بعد آن پیش تر توجه به مواصلات زمینی معطوف گردید. احداث سرک و انکشاف خطوط مواصلاتی یک امر لازمی و ضروری پنداشته شد؛ چون افغانستان یک کشور محاط به خشکه است و راه بحری ندارد؛ بنابرآن غرض، تأمین ارتباطات داخلی و خارجی از هیچ وسیله موثر تر به جز ترانسپورت زمینی و در مرحله دوم فضایی نخواهد بود. در اعمار و توسعه راه‌های ترانسپورت زمینی کشور، مشکلات زیادی موجود بود که برخی از آن را یاد آور می‌شویم:

۱ - کروه مساوی است به چهار هزار گز جریب و هر گز جریب مساوی است به (۲۹) انچ انگلیسی.

• ساختمان طبیعی افغانستان و کوهستانی بودن آن؛

• اقلیم جداگانه مناطق کوهستانی و صحرایی؛

• نبودن وسایل عصری، پرسونل فنی و سرمایه کافی؛

می‌دانیم که + حصة کشور ما کوهستانی است، این کوه‌ها از شمال شرق به طرف جنوب غرب به مثابة دیوار طبیعی واقع گردیده که کشور را به دو حصة شمالی و جنوبی تقسیم نموده است. اکثر کوتلهای آن بیش از ۳۰۰۰ متر ارتفاع دارد و در بیش تر ایام سال پر برف بوده، مانع عبور و مرور می‌گردد. بسیاری از دره‌های آن از شمال به جنوب، کم عرض و در امتداد دریاها واقع گردیده که مشکلات رفت و آمد را به وجود آورده است. به این ترتیب مناطق کوهستانی و دشت‌های وسیع ریگستانی مشکلات را در برابر توسعه ترانسپورت زمینی ایجاد کرده است که برای رفع این موانع به سرمایه بیش تر، وسایل عصری و پرسونل فنی ضرورت دارد.

مسیر دریاهای کشور با وجودی که در تمدید راه‌های کاروانی و شاهراه‌ها کمک مؤثر نموده است. با آن هم در تمدید و انکشاف ترانسپورت زمینی مشکلاتی را نیز بار آورده است. از این که در بعضی جاهای دره‌ها بسیار تنگ و باریک است و تنها مجرای دریاها را تشکیل می‌دهد؛ مانند ماهیپر، درونته، سالنگ وغیره که در بعضی قسمت ایجاب تراش نمودن کوه‌ها و ساختن تونل‌ها را می‌کند.

دریاهای نیز پیچ و تاب خورده و سرک‌ها باید چند بار بالای مسیر دریا عبور نمایند. بر علاوه پل‌های متعدد و دیوارهای استنادی در مقابل برف کوچ‌ها نیز اعمار گردد؛ بنابر آن برای حل این مشکلات وقت زیاد، سرمایه کافی و کارمندان فنی ضرورت است.

با وجود این همه مشکلات، ترانسپورت زمینی نسبت به هو وسیله دیگر ضروری و مفیدتر می‌باشد. در راه انکشاف خطوط آهن نیز موانع طبیعی ذکر شده قابل توجه است که به سبب آن خطوط آهن در کشور ما تأسیس نگردیده بود حالا نخستین خط آهن در داخل کشور از بندر حیرتان تا میدان هوایی مزار شریف به طول ۷۵ کیلومتر توسط کمپنی اوزبکستان در مدت یکسال تکمیل می‌گردد، با اعمار این خط آهن ارتباطات کشور ما با راه‌های آهن جهان تامین شده می‌تواند؛ همچنین راه آهن اسلام قلعه - هرات به طول ۶۰ کیلومتر به همکاری

کشور ایران اعمار می‌گردد، در نظر است به کمک کشور همسایه (ایکو و سارک) خطوط دیگر آهن نیز تمدید گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و هر گروه روی نقش مواصلات به حیث زیر بنای اقتصادی و اجتماعی کشور باهم بحث نمایند و نتیجه بحث شان را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان بیان نمایند و معلم محترم نتیجه بحث را با معلومات خویش جمع بندی کنند.

سؤالات

مختصر جواب دهید:

- ۱- مشکلات عمدۀ انکشاف راه‌های ترانسپورت زمینی کشور را به گونه مختصر توضیح دهید؟
 - ۲- چرا ترانسپورت زمینی نسبت به دیگر ترانسپورت‌ها در کشور بیشتر توسعه یافته است؟
 - ۳- اهمیت ترانسپورت زمینی را در انکشاف اقتصادی کشور توضیح دهید.
- جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:
 - ۴- موتر برای اولین بار در زمان حکومت وارد کشور گردید؟
 - ۵- برای اولین بار ارتباطات تجاری بین هند و یونان از طریق افغانستان در زمان حکومت برقرار گردید.
- سوالات صحیح را مشخص کنید.
- ۶- موقعیت جغرافیایی کشور ما در تأمین روابط تجاری بین شرق و غرب اهمیت دارد.
 - ۷- اعمار سرک‌های موتر رو در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان آغاز گردید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به اهمیت ترانسپورت زمینی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کلتوری کشور چند سطر تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان خویش بخوانید.

الف) انواع وسایل حمل و نقل زمینی

به تصاویر فوق دقیق شوید و بگویید که این وسایل مربوط کدام بخش ترانسپورت می‌باشد؟

اصطلاح ترانسپورت زمینی به وسایلی اطلاق می‌گردد، که در روی خشکه حرکت می‌کند؛ مانند حیوانات باربری، بایسکل، موترسایکل، موتر (لاری‌ها، بس‌ها، مینی بوس‌ها و موتراهای تیز رفتار) ریل با انواع مختلف آن.

با اختراع این وسایل فاصله‌ها بین مناطق و کشورها کوتاه‌تر شده؛ یعنی فاصله‌هایی که در گذشته کاروان‌ها به هفته‌ها طی می‌نمودند، حالا با استفاده ازین وسایل به چند ساعت تقلیل یافته است. همچنین با استفاده این وسایل مال تجارت سنگین که قبلاً توان انتقال آن را نداشتند حالا به سهولت انتقال داده می‌شود.

بایسکل مفیدترین وسیله ترانسپورتی است که هر روز میلیون‌ها انسان آن را در جهان مورد استفاده قرار می‌دهند و حتا در بسیاری کشورهای جهان برای ترانسپورت بایسکل، جاده‌های مخصوص ساخته شده است.

برای نخستین بار بایسکل را یک عالم انگلیس کنت دوسواک در ۱۷۹۰ میلادی اختراع کرد که دارای دو چرخ و یک چوکات بود. حالا در کشورهای جهان صدھا نوع بایسکل ساخته می‌شود؛ که نه تنها وسیله ترانسپورتی است؛ بلکه از نگاه ورزش نیز مفید می‌باشد. مواد سوخت مصرف نمی‌کند و محیط زیست را نیز آلوده نمی‌سازد. حد اعظمی ترانسپورت زمینی مردم چین را به ویژه در شهرها، بایسکل تشکیل می‌دهد.

بايسکل که کشور ما قبل از موتمر زمان امير حبيب الله خان وارد شده بود و اکنون هزاران نفر در کشور از آن استفاده می‌کنند.

وسیله دیگری که توسط ماشین کوچک با مصرف نفت فعالیت می‌کند، به نام موترسایكل یاد شده، نسبت کم مصرف نمودن نفت، بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. استعمال آن در کشور ما بعد از بايسکل قرار دارد.

در نیمة دوم قرن ۱۸ میلادی با کشف ماشین بخار، سمنگتن وسیله نقلیه‌یی ساخت که به واسطه بخار حرکت می‌کرد که اولین نوع موتر ابتدایی می‌باشد.

در انگلستان بسیاری از وسایل نقلیه ساخته شد؛ اما به سبب مصرف زغال سنگ زیاد دود تولید می‌کرد و نسبت نواقص تخنیکی زیادتر تصادم می‌نمود.

در نیمة دوم قرن ۱۹ میلادی موتر اختراع گردید که به واسطه نفت حرکت می‌کرد. در کشور ما زمانی که مستر دین سکرتر وزارت خارجه هند بریتانی در ماه دسمبر ۱۹۰۴م. به کابل سفر کرد. در پهلوی دیگر تحايف یک عراوه موتر رانیز به امير حبيب الله خان تحفه داد. که ۷۰۰ پوند سترلنگ ارزش داشت. در آن موتر عوض دیزل چوب می‌سوخت و ماشین را به حرکت می‌آورد.

حالا در کشور ما انواع مختلف موترها وارد گردیده است؛ مانند موترهای باربری (لاری، تانکرهای تیل و گاز طبیعی). سرویس‌های خورد و بزرگ، تیزرفتارها که از عصری ترین کمپنی‌های جهان می‌باشد.

خط آهن و ریل، قدیمی ترین وسیله نقلیه است که به وسیله ماشین بخار به کار اندخته شده و خطوط آهن برایش تمدید گردیده و امروز در جهان بزرگترین وسیله حمل و نقل زمینی به شمار می‌رود.

در سال ۱۳۰۵ هـ. در زمان حکومت شاه امان الله خان زمانی که ساختن شهر عصری دارالامان آغاز گردید، برای انتقال افراد و مواد تعمیراتی یک ریل کوچک با خط آهن آن وارد گردید که از زیارت شاه دوشمشیره (ع) تا قصر دارالامان تمدید گردیده بود. این خط ریل یک انجن (ماشین) بخار و چند واگون داشت و همه روزه در این خط اموال و مردم را انتقال می‌داد. که هنوز بقایای آن در موزیم کابل موجود است.

این خط ۸۷ کیلومتر طول داشت تا سال ۱۳۰۷ هـ. ش. فعال بود بعد از سقوط حکومت شاه امان الله خان زمامداران وقت چندان علاقه به اعمار خطوط آهن نشان ندادند.

قابل یاد آوری است که در کشور ما تمام تصدی‌های ترانسپورتی به استثنای ملی بس منحل گردیده، این تصدی با داشتن بیش از هزار عراوه بس در داخل شهر کابل و ولايات کشور فعالیت می‌نماید و همچنین در نظر است که شبکه‌های بس‌های برقی که در جنگ داخلی شهر

کابل از بین رفته بود دوباره احیا گردد.

بس های برقی علاوه بر آن که کم مصرف می باشد محیط زیست را نیز آلوده نمی سازد.
معلومات اضافی:

ترانسپورت زمینی به خصوص تولید و سایط از بیرون کشور رشد قابل ملاحظه نموده است
بنابر آن در سال ۱۳۸۵ هـ ش. تعداد مجموع موترهایی که ثبت شده به ۶۰۶۹۴۴ عراده می رساند.

این رقم در سال ۱۳۸۶ هـ ش. به ۸۷۳۷۰۱ عراده بلند رفته است که افزایش ۴۳,۸٪ را نشان
می دهد.

موترهای شخصی و تکسی بیشترین افزایش را داشته و همچنان لاری ها از ۱۱۷۴۶۰ به
۱۳۵۴۴۶ و سرویس ها از ۴۸۵۱۳ به ۵۸۰۴۹ عراده، افزایش یافته است.

ترانسپورت زمینی

۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	واحد مقیاس	شاخص ها
۸۷۳۷۰۱	۶۰۶۹۴۴	۴۸۶۱۴۱	عراده	مجموع سکتور دولتی سکتور خصوصی
۳۳۳۰۶	۳۰۲۵۱	۲۸۵۱۰	//	
۸۴۰۳۹۲	۵۷۶۶۹۳	۴۵۷۶۳۱	//	
۱۳۵۴۴۶	۱۱۷۴۶۰	۱۰۰۸۸۳		لاری
۱۲۹۱۵	۱۱۹۰۸	۱۱۳۴۱	//	سکتور دولتی
۱۲۲۵۳۱	۱۰۵۵۵۲	۸۹۵۴۲	//	سکتور خصوصی
۰۸۰۴۹	۴۸۵۱۳	۴۱۷۱۳	//	بس ها
۴۲۱۳	۳۵۸۶	۳۳۶۸	//	بس های دولتی
۵۱۷۶۰۱	۳۱۴۱۶۵	۲۶۲۷۰	//	تیز رفتار
۱۴۵۰۱	۱۳۲۳۳	۱۲۵۷۹	//	سکتور دولتی
۱۲۷۹۵۹	۱۰۸۲۸۲	۶۴۸۱۷	//	موتر سیکل
۱۶۷۷	۱۵۲۱	۱۲۲۲	//	سکتور دولتی
۲۵۷۹۴	۱۳۲۹۶	۱۲۶۶۸	//	وسایط اتباع خارجی مقیم کشور

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و تمام گروه‌ها راجع به ضرورت و اهمیت و سایل ترانسپورت زمینی در اجتماع و همچنین راجع به افزایش بیش از حد آن بالای محیط زیست بحث نمایند و نتیجه بحث را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان خود بیان نمایند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.

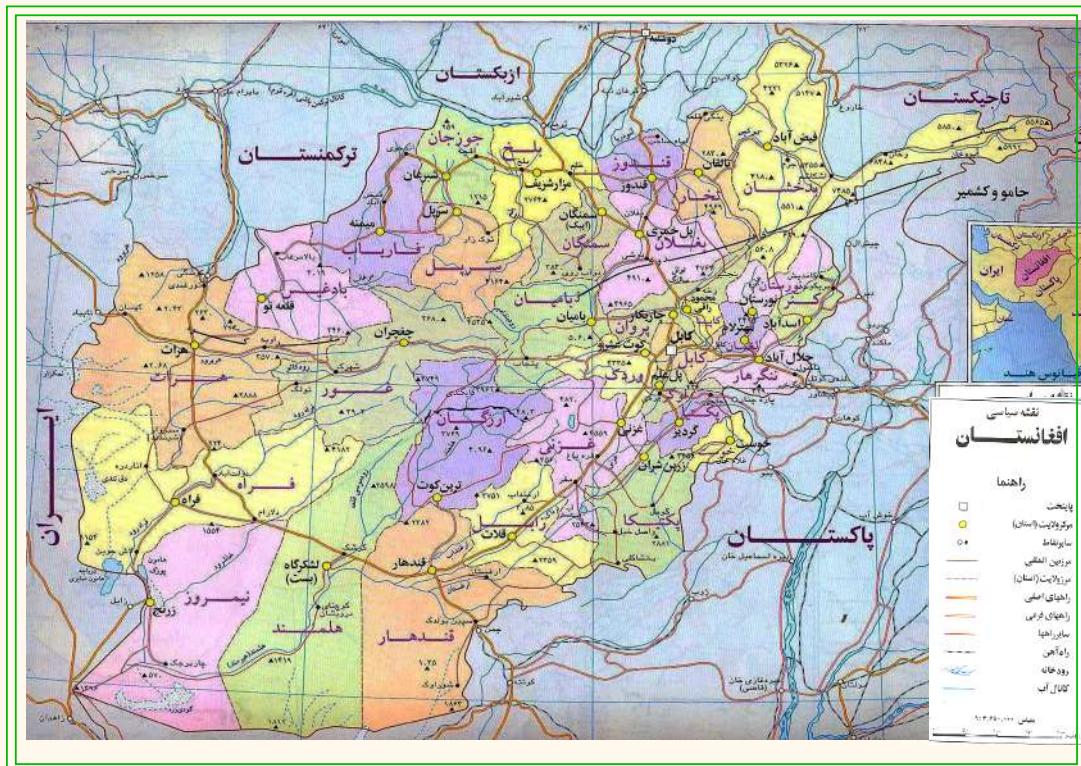
- ۱- انواع و سایل ترانسپورت زمینی را نام ببرید.
- ۲- اختراع و سایل ترانسپورتی چه سهولتی را به میان آورده است؟
- ۳- جمله‌های زیر را تکمیل کنید:
- ۴- مخترع بايسکل می‌باشد.
- ۵- کشور ما موثر در زمان سفر وزارت خارجه هند بریتانیی به کابل آورده شد.
- ۶- جواب صحیح را تشخیص دهید.
- ۷- بايسکل مفیدترین وسیله نقلیه است که محیط زیست را آلوده نمی‌سازد.
- ۸- تمام تصدی‌های ترانسپورتی قبلی منحل گردیده است.
- ۹- خط ریل در زمان شاه امان الله خان وارد کشور گردیده است.

فعالیت خارج از صنف

در مورد اهمیت و ضرورت بزرگ‌ترین وسیله نقلیه زمینی (ریل) در کشور ما تبصره خود را بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بیان نمایید.

ب) راجع به شاهراه‌های مهم کشور چه می‌دانید؟

شاهراه‌ها در یک کشور حیثیت شریان‌های خون در بدن را دارد. کشورهایی که در آن شاهراه‌ها کمتر انسکاف یافته است، در واقع در آن کشورها رکود اجتماعی و اقتصادی به عمل می‌آید و قسمت‌های جداگانه چرخ اقتصادی؛ مانند تولیدات صنعتی، محصولات زراعی، عرضه و تقاضا، خرید و فروش در مارکیت‌ها، سیر و سیاحت و رفت و آمد از یکجا به جای دیگر سراسر دچار مشکلات گردیده، آن کشور و جامعه را در انزوای کامل اقتصادی و فرهنگی قرار می‌دهد.

برای این که کشور ما در تحرک فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی سهم ارزشمند داشته باشد، در داخل تمام ولایت‌ها، ولسوالی‌ها و قریه‌ها و در خارج با کشورهای همسایه تماس‌های سیاسی و اقتصادی دوامدار داشته باشد، ضرورت است تا به بخش مواصلاتی توجه خاص صورت گیرد.

در زمان حکومت شاه امان الله خان و اعلیحضرت ظاهر شاه به خصوص در هنگام صدارت محمد داود خان سعی زیاد به عمل آمد تا کشور را از انزوای اقتصادی و اجتماعی نجات

دهند. در طول پلان‌های انکشافی پنج ساله به ساختمان شاهراه‌ها به حیث زیربنای اقتصادی کشور توجه خاص معطوف گردید، در پلان‌های پنج ساله اول (۱۳۳۰ - ۱۳۳۵ هـ)، دوم و سوم ۵۰٪ بودجه انکشافی مصرف شاهراه‌ها گردید، و بیش از ۲۵۰۰ کیلومتر سرک قیر و کانکریتی اعمار گردید؛ اما در طول جنگ‌های داخلی این همه جاده‌ها تاحدی تخریب شد که ایجاب ترمیم را می‌نماید. وسعت دادن شاهراه‌های سابقه و اعمار شاهراه‌های جدید یکی از ضرورت‌های اساسی دولتی به شمار می‌رود. چون سکتور خصوصی درین بخش علاقه به سرمایه گذاری ندارد؛ بنابراین همه مصارف بازسازی و نوسازی شاهراه‌ها به دوش دولت می‌باشد.

شاهراه‌های کشور به دو بخش تقسیم شده:

- ۱- شاهراه حلقوی که روی آن ترافیک از یک نقطه شروع و بعد از یک حرکت دورانی به شکل دایره نامنظم و یا بیضوی دوباره به نقطه شروع آن وصل شود؛ مانند شاهراه کابل - مزارشریف، شبرغان - میمنه، بادغیس - هرات، کندهار - غزنی و کابل.
- ۲- راه‌های جدا شده و قطع شده که از شاهراه حلقه‌بی جدا شده است؛ مانند: کابل - خوست وغیره.

شاهراه‌های مهم کشور عبارت اند از:

شاهراه شمال کشور

در ارتباط به رشد تجارت و مواصلات ولایات مرکزی و مناطق شمال کشور، این شاهراه نقش عمده دارد.

مفad این پروژه قرار ذیل است:

- ۱- با اعمار تونل سانگ شاهراه ولایت‌های مرکزی به صورت مستقیم با ولایات شمال کشور وصل گردید (دره شکاری که تقریباً ۴۰ سال مناطق شمال کشور را با مناطق مرکزی و جنوب کشور مرتبط می‌ساخت) به اعمار این تونل ۲۰۰ کیلومتر فاصله کوتاه‌تر شده، در نتیجه، مصارف ترانسپورتی و استهلاک موتر کاهش یافته و در وقت کم محصولات به بازارهای تجاری انتقال داده می‌شود.
- ۲- محصولات تولیدی مناطق شمال کشور به مراکز استهلاکی جنوب کشور و اموال صادراتی به بنادر شمال کشور در کم ترین وقت انتقال داده شده می‌تواند.
- ۳- فابریکهایی چون: قند بغلان، سمنت غوری، نساجی گلبهار، پلخمری، جبل السراج

وغیره در خط سیر این راه موقعیت دارد، تولیدات آنها بدون خیاع وقت به بازارهای فروش و همچنین مواد خام وسایر ضروریات شان از همین راه انتقال داده می‌شود.

شاهره‌اه کابل – تورخم:

این شاهره‌اه در جمله راه‌های ترانزیتی دارای اهمیت خاص می‌باشد، شاهره‌اه مذکور از طریق تورخم به پشاور وصل شده، بعد از طریق راه آهن و شاهره‌اه اسفلت شده، به بندر کراچی و از آن طریق به راه‌های بین المللی بحر هند وصل می‌گردد. با استفاده از آن، تمام اموال تجاری کشور ما به کشور هند و دیگر کشورهای آسیایی، اروپایی و امریکایی صادر شده می‌تواند. بر مبنای حق ترانزیت، اموال وارد شده از کشورهای مختلف جهان به کشور ما نیز انتقال داده می‌شود. این شاهره‌اه توسط شاهره‌های فرعی اسفلت شده، به ولایات کنر، لگمان و نورستان و ولسوالی‌های ولایت ننگرهار نیز پیوست شده است.

در امتداد این شاهره‌اه بندهای برق و پروژه ننگرهار اعمار گردیده که در تکمیل آنها نقش عمده را بازی نموده است؛ همچنین محصولات تولیدی و زراعی ولایات مذکور به کابل وسایر مراکز استهلاکی کشور انتقال داده می‌شود که در نتیجه سبب انکشاف اقتصادی ولایات مربوطه می‌گردد.

شاهره‌اه کابل – کندهار

این شاهره‌اه از نگاه فعالیت ترانزیت مقام اول را در جمله شاهره‌های کشور دارد؛ زیرا شاهره‌اه کابل – کندهار از طریق شاهره‌اه کندهار سپن بولدک و راه آهن چمن به بندر کراچی و گوادر (در ساحل بحیره عرب) وصل می‌گردد و هم از طریق شاهره‌اه کندهار - هرات به بندرهای تورغندی جمهوری ترکمنستان و به بندرهای اسلام قلعه در ولایت هرات، ابو نصر فراهی در ولایت فراه و شاهره‌اه دلارام - زرنج در ولایت نیمروز با کشور جمهوری ایران و از آن طریق توسط راه آهن به بندر چاه بهار کشور ایران به آب‌های بین المللی بحیره عرب راه می‌یابد. که از طریق این بندر نه تنها اموال افغانی؛ بلکه اموال کشورهای آسیای میانه نیز وارد و صادر می‌گردد.

شاهره‌اه کابل - کندهار چندین ولایت را که دارای نقاط مهم تاریخی و تجاری است، باهم وصل می‌سازد.

شاھراه کندھار هرات – تورغندی (قره تپه سابقه):

این راه از نظر ساختمان خیلی عصری ساخته شده است، از نگاه استحکام و مقاومت نخستین خط مواصلاتی به شمار می‌رود که در کشور ما طور کانکریتی اعمار گردیده بود؛ اکنون در نتیجه باز سازی کشور شاھراه مذکور قیر گردید است و کشور ما را با جمهوری ترکمنستان وصل می‌سازد، همچنان از لحاظ ارتباط دادن مراکز ولایات غربی حائز اهمیت می‌باشد که کندھار و هرات را به طور مستقیم و فراه، نیمروز و هلمند را به طور غیر مستقیم وصل می‌سازد.

شاھراه هرات – اسلام قلعه

طول این شاھراه ۱۲۴ کیلومتر است و شهر هرات را به بندر اسلام قلعه در سرحد کشور ایران وصل می‌کند. این شاھراه در تجارت با کشورهای ایران، ترکیه و دیگر کشورهای اروپایی حائز اهمیت زیاد می‌باشد.

شاھراه پلخمری – شرغان – فاریاب

این شاھراه از نگاه تجاری و اقتصادی دارای اهمیت خاص می‌باشد و جزء شاھراه حلقه‌یی کشور به شمار می‌رود، که ولایات شمال کشور؛ مانند بغلان، سمنگان، بلخ، جوزجان و فاریاب را باهم وصل ساخته و از طریق ولایت بادغیس به ولایت هرات نیز ارتباط می‌گیرد که با اتصال آن شاھراه حلقه‌یی نیز تکمیل می‌گردد. و همچنین با شاھراه‌های جدا شده از آن به بنادر حیرتان، کلفت و آقینه اندخوی نیز وصل گردیده است.

شاھراه کابل – خوست

از سال‌های زیادی به نام شاھراه درجه دوم به شمار می‌رفت؛ اما با وصل شدن آن با بندر غلام خان خوست و از طریق آن به گرم ایجنسی وصل گردیده، اهمیت خاص اقتصادی و تجاری را حاصل کرده، ولایات جنوب کشور؛ مانند: لوگر، پکتیا و خوست را به ولایت کابل وصل نموده است.

شاھراه کندز – بدخشان

ولایات مهم حاصل خیز زراعی و صنعتی کشور؛ مانند ولایات کندز، تخار و بدخشان را باهم وصل نموده و هم از طریق شاھراه شمال کشور به شاھراه حلقه‌یی کشور نیز مرتبط می‌باشد؛ همچنین از طریق شاھراه کندز – شیرخان بندر با کشور تاجکستان وصل گردیده است.

اعمار شاهراه‌های کشور بر علاوه این که روابط اقتصادی و تجاری بین مناطق مختلف کشور را باهم نزدیک می‌سازد، روابط دوستانه میان کشورهای آسیای جنوبی و آسیای مرکزی از طریق آن نیز میسر گردیده است. بدین ترتیب اهمیت تاریخی افغانستان را از نظر موقعیت، با وصل نمودن آسیای جنوب شرقی و آسیای میانه و حوزه مدیترانه را یکبار دیگر برجسته می‌سازد.

معلومات اضافی

شماره	شهرها	طول به کیلومتر
۱	کابل - کندز	۳۳۷
۲	کندز - شیرخان بندر	۶۳
۳	پلخمری - شبرغان	۳۶۰
۴	شبرغان - میمنه	۱۷۹
۵	کابل - تورخم	۲۳۲
۶	کابل - جلال آباد	۱۴۸
۷	جلال آباد - اسعد آباد	۹۰
۸	سرخکان - مهترلام	۱۸
۹	کابل - کندھار	۴۸۳
۱۰	کندھار - سپین بولدک	۱۰۱
۱۱	کندھار - هرات - تورغندي	۶۷۹
۱۲	هرات - اسلام قلعه	۱۲۴
۱۳	کندھار - هرات	۵۶۷
۱۴	کابل - گردیز	۱۲۲
۱۵	گردیز - خوست	۱۱۴
۱۶	کندز - تالقان	۷۰
۱۷	تالقان - بدخشان	۱۶۹

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروههای مناسب تنظیم شوند و هر گروه روی نقشه موافقاناتی کشور مسیر یکی از شاهراههای کشور را تعیین نماید که کدام مناطق کشور را باهم وصل می‌سازد؛ مانند شاهراه کابل - کندھار، کندھار - هرات، پلخمری - هرات، کابل - تورخم وغیره. نماینده هر گروه نتیجه فعالیت خویش را به هم‌صنفان بیان نماید. و جناب معلم نتیجه فعالیت گروهی را با معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- چرا بعد از تشکیل اداره موقت توجه خاص به انکشاف شاهراههای کشور معطوف گردید؟
- ۲- اهمیت شاهراه‌ها را در انکشاف اقتصادی کشور توضیح دهید.
- ۳- کدام شاهراههای ترانزیتی کشور با آب‌های بین المللی بحیره عرب وصل گردیده است؟
جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:
- ۴- شاهراههای کشور به دو بخش عمده تقسیم بندی شده است.
- ۵- شاهراه حلقه‌یی شمال کشور از طریق بنادر به کشورهای تاجکستان، اوzbekستان و ترکمنستان وصل شده است.
- ۶- کشور ما از طریق شاهراه به کشور ایران وصل گردیده است.

فعالیت خارج صنف

نقشه افغانستان را ترسیم و روی آن شاهراههای حلقه‌یی کشور را رسم نموده، در ساعت آینده جغرافیه، به هم‌صنفان نشان دهید.

ترانسپورت هوایی در نزدیک ساختن نقاط دور کشور و جهان رول با ارزش دارد؛ اما این ترانسپورت نسبت به دیگر انواع ترانسپورت‌ها از نظر مصرف مواد انرژی خیلی پر مصرف و قیمت تمام می‌شود؛ بنابراین هر کشور نظر به شرایط مالی و اقتصادی خوبیش برای انکشاف این سکتور توجه خاص نموده است.

طوری که می‌دانیم افغانستان کشور کوهستانی بوده، سلسله جبال هندوکش، کوه بابا و فیروز کوه به‌حیث یک حاصل طبیعی کشور را به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم نموده است، برعلاوه کشور ما محاط به خشکه می‌باشد و تمدید شاهراه نیز جوابگوی نیازمندی‌های مردم نمی‌باشد؛ بنابراین انکشاف حمل و نقل فضایی در آن حائز اهمیت و قابل توجه است، این کشور از یک طرف به بحر راه نداشته و از جانب دیگر توسط کوه‌ها به مناطق کوچک و جداگانه جغرافیایی تقسیم شده است که این گونه شرایط طبیعی امکان ایجاد مشکلات

اجتماعی و حتا سیاسی را نیز دارد، روی این اصل اکثر مواد مورد نیاز به وقت و زمان مناسب در داخل و خارج کشور در دسترس مصرف کننده‌گان قرار نمی‌گرفت. با در نظرداشت موضوعات فوق به احداث خطوط هوایی ضرورت زیاد احساس می‌شد. فعالیت هوانوردی و استفاده از طیاره‌ها برای حمل و نقل مسافرین و مال تجارت در کشور ما سا بهق طولانی نداشته است. آغاز فعالیت هوانوردی را در ۱۳۰۶ هـ.ش. مربوط به زمان حکومت شاه امان الله خان می‌دانند. در همین سال برای اولین بار یک طیاره کوچک روسی، در ماه دو مرتبه بین کابل و ترمز شوروی وقت به فعالیت آغاز نمود.

در سال ۱۳۱۷ هـ.ش. یک طیاره سه ماشینه لوفت هنزاگ جرمنی از برلین - هرات_ کابل و از آنجا به جاپان پرواز خود را ادامه می‌داد.

اولین شرکت هوایی در کشور به نام (د آریانا افغان هوایی شرکت) به منظور حمل و نقل مسافرین و اموال تجاری در سال ۱۳۱۷ هـ.ش. به فعالیت آغاز نمود. چون تأسیسات و امکانات کافی نداشت، جواب‌گوی نیازمندی‌های کشور نبوده؛ بنابرآن در سال ۱۳۳۵ هـ.ش. ریاست هوانوردی ملکی تأسیس شد. با تأسیس آن زمینه توسعه و پیش رفت هوانوردی افغانستان مساعد گردید. ریاست هوانوردی با تأسیس میدان‌های هوایی کابل، کندهار، مزارشریف، هرات، جلال آباد اقدام کرد.

نماینده‌گی‌های خارجی هوایی نیز از میدان‌های هوایی افغانستان استفاده می‌کنند. از ترانسپورت هوایی بیشتر برای انتقال مسافرین و اموال که حجم آن کم و ارزش آن بیش تر باشد استفاده می‌شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت و ضرورت انکشاف ترانسپورت هوایی باهم بحث نموده، نتیجه را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان ارایه نماید.

سؤال‌ها

جمله‌های صحیح را تشخیص کنید:

۱- ترانسپورت هوایی نسبت به دیگر انواع ترانسپورت‌ها از نظر استهلاک مواد انرژی پر مصرف می‌باشد.

۲- با تأسیس ریاست هوانوردی ملکی کشور، زمینه توسعه هوانوردی مساعد گردید.

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۳- فعالیت هوانوردی ملکی کشور در زمان حکومت در سال ۱۳۰۶ ه. ش. آغاز یافته است.

۴- اولین شرکت داخلی کشور به نام در سال ۱۳۳۳ ه. ش. به فعالیت آغاز کرد.

مختصر توضیح نمایید:

- ۵- از ترانسپورت هوایی، بیشتر، برای انتقال کدام اموال استفاده می‌شود؟
- ۶- علت توسعه ترانسپورت هوایی را توضیح نمایید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به ضرورت و انکشاف ترانسپورت هوایی مقاله‌یی بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

الف) میدان‌های هوایی کشور

قسمتی از میدان هوایی بین المللی حامد کرزی

ریاست هوایی ملکی در سال ۱۳۳۵ هـ. ش. تأسیس گردید که در آن وقت دارای دو مؤسسهٔ عمدهٔ هوا شناسی و هوانوردی بود، و عضویت مؤسسهٔ هوانوردی ملکی جهانی را نیز داشت که از کمک‌های مادی و معنوی آن در کلیه شقوق استفاده می‌شد. تأسیس و مراقبت میدان‌های هوایی، نصب دستگاه‌های مخابره و وسایل هوانوردی، تأسیس و نصب استیشن‌های متیورولوژی (Meteorology)، تنظیم و اداره کلیه تشبثات و مؤسسات حمل و نقل هوایی، ترتیب و اجرای کلیه مقررات و اصولنامه‌های مربوط به هوانوردی ملکی و بالآخره تربیه پرسونل فنی مورد ضرورت درین رشته‌ها و ظاییف عمدهٔ این ریاست را تشکیل می‌داد.

اعمار میدان بین‌المللی کابل: امور ساختمانی آن در سال ۱۳۳۹ هـ. ش. آغاز و در سال ۱۳۴۱ هـ. ش. خاتمه یافته مورد استفاده طیاره‌های داخلی و خارجی قرار گرفت. علاوه بر آن این میدان دارای یک ترمینل عصری با تمام وسایل و تجهیزات مخابره، هواشناسی، ترافیک هوایی، شبکه‌های گمرک، مرکز تعلیمی، ورکشاپ تحقیکی وغیره نیز می‌باشد. این میدان در سال‌های بعد توسعه یافت، در سال ۱۳۸۸ هـ. ش. به کمک کشور جاپان ترمینل جدید مجهز به وسایل و ملحقات جدید بر آن افزوده شد.

پلان و احداث میدان‌های هوایی سایر ولایات نیز عملی گردیده، در مرحله اول چهار میدان؛ مثل میدان هوایی کندهار، هرات، کندز، جلال آباد تحت ساختمان قرار گرفت.

از آن جمله میدان هوایی کندهار به فاصله ۸ کیلومتر در جنوب شرق شهر کندهار در مسیر راه سپین بولدک در ساحة وسیع اعمار گردید؛ مانند میدان هوایی بین‌المللی کابل که برای استفاده هر گونه طیارات مساعد می‌باشد؛ البته این میدان به شکل ابتدایی و محلی آن در سال ۱۳۳۰ هـ ش. مورد استفاده قرار داده شده بود. میدان هوایی کندهار دارای تمام تأسیسات عصری از قبیل هتل، ترمینل و سایل مخابره وغیره می‌باشد.

به صورت خلاصه گفته می‌توانیم در ۱۳۸۸ هـ. ش. در حدود ۳۷ میدان هوایی ملکی در کشور وجود داشت که از آن جمله میدان هوایی کابل (در سال ۲۰۱۴ به نام حامد کرزی مسمی شد)، کندهار (به نام احمد شاه بابا)، هرات و مزار شریف (به نام جلال الدین محمد بلخی) بین‌المللی درجه اول و دارای تأسیسات پیشرفته و رنوی قیر شده می‌باشد.

• میدان هوایی جلال آباد و کندز با ظرفیت کمتر در درجه دوم بوده دارای ترمینل و رنوی قیر شده می‌باشد.

۱۴۰ میدان هوایی دیگر درجه سوم با ترمینل و رنوی خامه اعمار گردیده است، و ۷ میدان هوایی دیگر درجه چهارم بدون ترمینل و رنوی خامه می‌باشد. علاوه بر آن میدان‌های هوایی درجه پنجم نیز در کشور موجود است.

قابل یاد اوری است، عوایدی که از میدان‌های هوایی بین‌المللی طبق مقرره از پروازهای طیاره‌های خارجی در سال ۱۳۸۸ هـ. ش. تحويل خزانه دولت گردیده به شرح زیر است:

- ۱- از مجموع وزن هر طیاره خارجی فی تن ۵۰۰ افغانی، تحويل عواید دولت گردیده است.
- ۲- از هر پرواز طیاره خارجی ۷۵۰۰ افغانی خدمات ترافیکی اخذ می‌شود.

۳- از طیاره‌های خارجی که بیش از چهار ساعت در میدان هوایی توقف نماید، تکس پارکینگ آن اخذ می‌گردد.

۴- از هر پرواز طیاره خارجی که به طور ترازیت از فضای کشور ما عبور می‌کند ۲۰۰۰۰ افغانی یا معادل آن ۴۰۰ دالر اخذ می‌شود.

(ب) شرکت‌های هوایی کشور

I- د آریانا افغان هوایی شرکت اولین شرکت هوایی دولتی کشور می‌باشد که در سال

۱۳۳۳ ه. ش. به منظور حمل و نقل مسافرین و اموال تجاری به صورت رسمی به فعالیت آغاز نمود، سرمایه ابتدایی این شرکت سی صد هزار دالر امریکایی بود که در آن ۵۱ فیصد سهم دولت و ۴۹ فیصد شرکت اندیمار سهم داشت.

اولین پروازهای این شرکت توسط یک بال طیاره DC-3 که گنجایش ۲۸ نفر را داشت از کابل به شهر کندهار، هرات و مزارشریف صورت می‌گرفت.

بعد از گذشت دو سال با ادغام شرکت بزرگ اندیمار به شرکت بزرگ پان امریکن و خریداری دو بال طیاره DC-4 و DC-6 شرکت آریانا به میدان‌های هوایی بین‌المللی جهان راه یافت. اولین پرواز خارجی شرکت آریانا از کابل به مقصد بحرین در برج ثور سال ۱۳۳۴ ه. ش. با ۲۸ نفر مسافر عملی گردید. (د آریانا افغان هوایی شرکت) با آنکه در طول سه دهه جنگ داخلی متحمل خساره‌های هنگفت مالی، اقتصادی و کادری گردید با آنهم این شرکت دارای یک بال طیاره AN-2۱-4 چهار بال طیاره B-7۷—۷۷ یک بال طیاره Airbus-3۰۰ و دوبال مدل جدید Airbus-3۱۰ می‌باشد که همه روزه طبق پلان مرتبه به شهرهای هرات، کندهار، مزارشریف، جلال آباد، زرنج، لشکرگاه، بادغیس، فیض آباد، کندر و میمنه پرواز می‌کنند.

همچنین شرکت هوایی آریانا بیش از ۱۷ شهر بزرگ دنیا را تحت پوشش پروازهای خود قرار داده است و هنوز هم روبه توسعه است. از شهرهای بزرگ دنیا که طیاره‌های آریانا همه روزه به آن پرواز می‌نمایند؛ شهرهای دهلی، امرتس، تهران، مشهد، اسلام آباد، دوشنبه، ارومچی، باکو، مسکو، دوبی شارجه، استانبول، انقره، ریاض، جده، کویت و فرانکفورت را می‌توان نام برد. (د آریانا افغان هوایی شرکت) بر علاوه پرواز طیاره‌های خویش تمام خدمات زمینی لازم را برای طیاره‌های شرکت‌های خصوصی داخلی (کام ایر، پامیر و صافی ایر ویز) تخلیه و بارگیری طیارات بزرگ باربری (کارگو) و خدمات مساعد را برای شرکت‌های هوایی خارجی؛ مانند اندیمن ایرلاین، شرکت هوایی آسمان، شرکت هوایی آذربایجان، امارات متحده عرب و شرکت هوایی پاکستان به اسرع وقت انجام می‌دهند.

طبق قوانین مالیات بر عایدات سالانه ۱۰٪ عواید خویش را به حساب دولت انتقال می‌دهند.
II- شرکت‌های هوایی خصوصی عبارت اند: از صافی ایر ویز، پامیر و کام ایر، که جواز فعالیت خویش را از اداره حمایه سرمایه گذاری افغانستان به دست آورده اند و با طیاره‌های

خویش در خطوط داخلی و خارجی مصروف خدمت می‌باشد. طبق قوانین مالیات بر عایدات، شرکت‌های خصوصی سالانه ۱۰٪ عواید داخلی و ۲٪ عواید خارجی را بر علاوه تکس وزارت هوانوردی و شرکت هوایی آریانا به دولت تادیه می‌نمایند. حالا فقط شرکت خصوصی هوایی کام ایر فعالیت دارد.

فعالیت داخل از صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت و ارزش اقتصادی میدان‌های هوایی باهم بحث نموده و نتیجه بحث را به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سؤال‌ها

جواب صحیح را به حرف (ص) و غلط را به حرف (غ) نشانی کنید.

- ۱- ریاست هوانوردی ملکی در سال ۱۳۳۵ هـ ش تأسیس شده است.
 - ۲- میدان هوایی کندهار از سال ۱۳۳۰ هـ ش مورد استفاده قرار گرفته است.
جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید.
 - ۱- میدان‌های بین المللی هوایی کشور عبارت از و می‌باشند.
 - ۲- از پروازهای طیارات خارجی که به طور ترانزیت از فضای کشور ما استفاده می‌نمایند از هر پرواز افغانی عواید حاصل می‌گردد.
- مختصرآ جواب دهید:

- ۱- از پروازهای طیارات شرکت‌های خارجی چه مقدار عواید تحويل خزانه دولت می‌گردد؟

- ۲- میدان‌های درجه دوم هوایی ملکی در کدام ولایات کشور اعمار گردیده است؟

فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به ضرورت و تأسیس میدان‌های هوایی کشور با در نظرداشت ساختمان اراضی و موقعیت جغرافیایی آن به سطح محلی و بین المللی مورد تبصره قرار داده و در ساعت آینده جغرافیه آن را در صنف بیان کنند.

الف) اهمیت ارتباطات

ارتباطات شامل مخابرات (برقراری تبادل افکار و ارسال و اخذ پیام‌ها) و ترانسپورتیشن (وسایل حمل و نقل) می‌باشد. در درس‌های گذشته در بخش موصلات از آن تذکر به عمل آمده است. مخابرات **Telecommunication** که به معنای تبادله افکار، احساسات و اطلاعات در بین مردم از طریق نوشه‌ها، صداها، تصاویر و یا هردوى آن‌ها انجام می‌شود، اطلاق می‌گردد؛ یا به عبارت دیگر مخابرات وسیله ارایه معلومات رساندن خبر، احوال، پیام‌های تجاری، صنعتی، رسمی، شخصی از یک محل به محل دیگر می‌باشد که مناطق

مختلف داخلی و خارجی از طریق آن وصل می‌شود. برای ایجاد ارتباطات از انواع مختلف وسایل، مانند اخبار، رادیو، تلگراف، تیلفون، تلویزیون، پُست، فکس و اینترنت استفاده می‌شود، که این همه وسایل سریع ارتباط، از راه دور می‌باشد. در جهان کنونی صوت و تصویر به عنوان جریان الکترونیکی توسط سیم، امواج رادیویی و تلویزیونی تبدیل شده، از طریق فضا و امواج نوری توسط فایبرنوری متصل می‌شود. امواج رادیویی و نوری به سرعت ۳۰۰,۰۰۰ کیلومتر فی ثانیه حرکت می‌کنند؛ در حالیکه علامت‌های الکترونیکی نیز در همین حدود می‌باشد.

در مورد اهمیت مخابرات قبل ذکر است که این بخش ارتباطات به اصطلاح اعصاب جامعه یاد شده، از این که در جامعه وسیله خوب انتقال و تبادله افکار می‌باشد، در جوامع و کشورهایی که مخابرات آن خوب فعال باشد؛ به این معنا است که اعصاب جامعه خوب کار می‌کند و جامعه نیز پیشرفت خوب نموده است.

نخستین وسیله مخابراتی اختراق تلگراف بود که به اساس اختراع عالیم مورس توسط جریان برق به امتداد سیم فرستاده می‌شد.

امروز تصاویر، مدارک، صدایها، تصاویر تلویزیونی، از طریق ارتباطات ماهواره، رادیویی و فایبر نوری در کمتر از چند ثانیه به دور دنیا مخابره انجام می‌پذیرد.

اقمار مصنوعی فضایی انقلاب بزرگی را در کارهای مخابراتی و ارتباطات پدید آورده که باعث گسترش تکنالوژی؛ مانند: تیلفون همراه (موبایل) تلویزیون و اینترنت شده است. بر علاوه ماهواره‌ها به ارتفاعات متفاوت از سطح زمین تصویر برداری کرده و به ایستگاه زمین مخابره می‌کنند که از روی آن تصاویر و نقشه‌های متنوع جغرافیایی تهیه شده می‌تواند. اکنون در کشور ما وزارت مخابرات نیز گیت وی Gate-way ملی و بین المللی در ساحة مهتاب قلعه شهر کابل اعمار نموده که توسط ایستگاه زمینی و قمر مصنوعی فعالیت می‌کند و دارای یک دیش بزرگ و سیستم پیش رفته مخابراتی و تخنیکی می‌باشد. از این گیت

وی به سویه ملی و بین‌المللی استفاده شده می‌تواند؛ اکنون ارتباطات دولتی، شرکت‌های مخابراتی در مورد خدمات تیلفونی، فکس، تلویزونی و انترنت از آن استفاده می‌کنند و ۳۶۴ ولسوالی و ادارات کشور از طریق همین گیت وی به جهان خارج وصل شده است. همچنین برای فعالیت بین‌المللی شرکت‌های مخابراتی خصوصی اجازه استفاده از گیت‌وی‌های مستقل نیز داده شده است. با استفاده از فایبر نوری از طریق زمین نیز ارتباطات مخابراتی کشور با جهان خارج قایم گردیده که نسبت به اقمار مصنوعی مخابراتی به مراتب ارزانتر تمام می‌شود

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت ارتباطات در جهان امروزی باهم مباحثه کنند و نتیجه بحث را یکی از اعضای گروه به همصنفان ارائه نمایند. معلم صاحب در اخیر فعالیت معلومات ارائه شده را جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

جاهای خالی جمله‌ها را تکمیل نمایید:

- ۱- ارتباطات شامل و می‌باشد.
- ۲- سرعت امواج نوری و رادیویی کیلومتر فی ثانیه می‌باشد.
- ۳- نخستین وسیله اختراع شده مخابراتی عبارت از می‌باشد.

مختصر جواب دهید:

۴- مخابرات را تعریف نمایید.

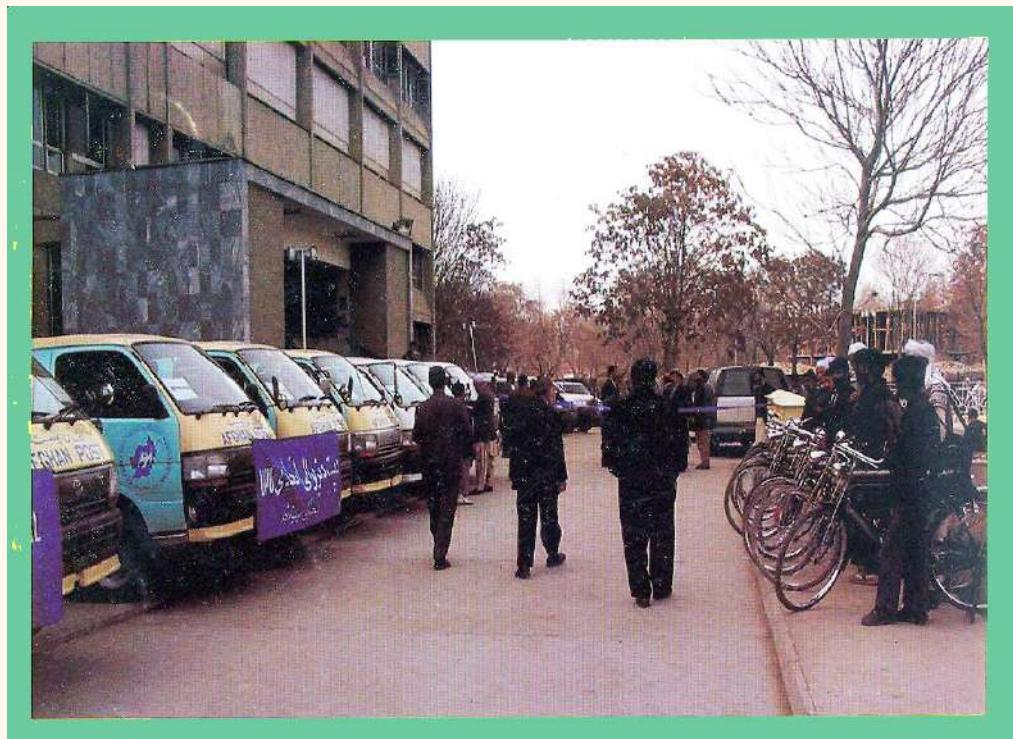
۵- ماهواره ها چه خدمات مخابراتی را انجام داده می توانند.

فعالیت خارج از صنف

مطلوبی تحت عنوان چگونه‌گی استفاده نمودن از وسایل مخابراتی در مضمون جغرافیه تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به صنف ارایه نمایید.

آیا می‌دانید که ریاست پُست وزارت مخابرات چه خدماتی را انجام می‌دهد؟

به تصویر فوق توجه نموده و بگویید که موترها و بایسکل سواران شامل تصویر چه وظایف را انجام میدهند؟

امور پُستی افغانستان برای نخستین بار در سال ۱۸۷۰م. در عصر امیر شیرعلی خان رایج گردید. در آن زمان یک پُسته خانه در مرکز واقع در بالاحصار کابل به نام (چاپارخانه) و در ولایات بزرگ مملکت به شکل ابتدایی تاسیس گردید و مکتوب‌ها دولتی؛ همچنین مکتوب‌ها شخصی را به صورت راجستر به وزن یک مثقال و دو مثقال را در مراکز پُستی می‌پذیرفت. تکت‌های پُستی به قیمت‌های شاهی، ثnar (سکه مروجه آن‌زمان) در کاغذ سفید به رنگ ضعیف چاپ و بالای مکتوب‌ها نصب می‌شد. مشهورترین تکت پُستی آن‌زمان به نام کله شیر یاد می‌شد و قبل از نصب یک کنج آن قطع می‌گردید. برای انتقال پُسته از یک مرکز به مرکز دیگر کدام وقت معین وجود نداشت. انتقالات تابع حد معینه پُستی بود. مکتوب‌ها

دولتی که کلمهٔ فوری و ضروری بالای آن تحریر شده بود، پُسته فوق العاده شناخته شده، به نام پُسته بردار یاد می‌شد. این پُسته از طرف پُسته رسان‌های اسپ سوار که چاپار^۱ نامیده می‌شد به مرجع آن انتقال داده می‌شد.

توزیع مکاتیب ذریعه مستخدمین توزیع، که به نام نامه رسان یاد می‌شدند، صورت می‌گرفت. اگر کدام مکتوب دولتی به کدام مملکت خارجی ارسال می‌گردید، ارسال آن توسط قاصد مخصوص صورت می‌گرفت.

اجراهای فوق تا ۱۸۷۸ میلادی دوام داشت. از سال ۱۸۹۲ میلادی در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان، جریان امور پُستی منظم به وجود آمد، در سال ۱۹۰۷ میلادی در عصر امیر حبیب‌الله خان امور پُست انکشاف بهتر نمود در تعداد پُسته خانه‌ها و خطوط پُستی افزایش به عمل آمد. تکت‌های مخصوص مراحلات دولتی طبع و به کار افتاد، درین وقت دفتر پُستی به نام داک خانه یاد می‌شد. یک داک خانه دولتی در پشاور نیز تأسیس گردید. امور پُستی در عصر امانی توسعه بیشتر یافت. مدیریت عمومی پُست، تلگراف و تیلفون تحت اثر وزارت داخله تشکیل شد.

در سال ۱۹۲۵ میلادی بین کابل و مشرقی برای اولین بار برای حمل و نقل پُسته از موتر استفاده صورت گرفت و دفاتر تبادله پُستی سرحدی هم در تورخم، اسلام قلعه، طیبات ایران، تاشگذر مزار شریف، سپین بولدک و تورغندي (قره تپه) نیز تأسیس شد.

در سال ۱۳۴۴هـ. ش. ریاست مخابرات به وزارت مخابرات ارتقا داده شد. موتهای سرویس پُستی جهت انتقال پُست تهیه و از کابل به سمت تورخم و کندهار به کار اندخته شد.

افغانستان در اتحادیه پُستی جهان در سال ۱۹۲۸ عضویت حاصل نموده و از طریق مجرای دیپلوماتیک اداره پُست متعهد به انجام احکام و مواد کنوانسیون پُستی جهان گردید. سیستم پُستی رو به اصلاح گذاشت. در پُست افغانستان اقلام پُستی؛ یعنی مکاتیب، پُست کارت‌ها،

۱- اصطلاح ترکی بوده از مصدر چاپماق (دویدن) است. در اینجا رساننده نامه معنی می‌دهد.

بسته‌های کوچک، مطبوع و اوراق نابینایان و پارسلاط شامل است. تبادله این اقلام از طریق زمین و فضا بر علاوه در سرویس داخلی، در سرویس بین‌المللی با استفاده از طیاره‌های د آریانا افغان هواپیمایی شرکت نیز صورت می‌گیرد.

• • • • • • • • • • • • • • • • • • •

فعالت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی خدمات عمده پُستی باهم بحث نموده و یکی از اعضای گروه نتیجه بحث خود را به هم‌صنفان تشریح نمایند؛ معلم محترم نتیجه بحث را با معلومات خویش جمع‌بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- امور پُستی برای نخستین بار در زمان کدام شاه رایج گردید؟

۲- خدمات پُستی شامل کدام بخش‌ها می‌باشد؟

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۱- در زمان حکومت امیر شیرعلی خان در بالاحصار کابل پُسته خانه‌یی به نام تأسیس گردید.

۲- پُسته‌های عاجل توسط اسپ سواران که به نام یاد می‌شد انتقال می‌گردید.

۳- در زمان امیر حبیب الله خان دفتر پُستی به نام یاد می‌شد.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان روی یک پارسل هدایت لازم را بنویسند که از طریق پُسته به یک کشور اروپایی به صورت مصوبون به شخص مورد نظر تسلیم داده شود.

ج) تیلفون و موبایل در افغانستان

تیلفون وسیله‌یی است که صداها را به مناطق دور و نزدیک انتقال می‌دهد.

در قرن ۱۹ بسیاری از اختراعات در زمینه ارتباطات و رسانه‌های جمعی صورت گرفته است؛ مانند: کمره عکاسی، ماشین سینما، چاپ... وغیره که زنده گی مردم را انکشاف قابل ملاحظه‌یی داد؛ اما مهم‌ترین اختراع آن در زمینه تیلفون و تلگراف بود که زمینه ارتباطات سریع را به فواصل دور مساعد ساخت. تیلفون از دو کلمه ترکیب شده که عبارت است از *Tele* به معنای گفتن و *Phone* به معنای صدا است.

نخسین دستگاه تیلفون کشور که باسیم مسی در بین محل سکونت امیر حبیب الله خان و برادرش سردار نصرالله خان به طول تقریبی یک کیلومتر فعالیت می‌کرد. لین دومی آن از محل سکونت امیر تا محل قوماندانی آن وقت ولین سومی از دروازه ارگ تا با غ بابر تمدید گردیده بود، در کشور ما اولین سویچ بورد بطری دار تیلفون که ظرفیت ۲۵ لین را داشت در زمان حکومت امیر حبیب الله خان در سال ۱۲۸۷ هـ. ش. در برج شمال ارگ به کار اندخته شد.

در زمان حکومت امام الله خان در سال ۱۲۹۸ هـ ش یک سویچ بورد ۵۰ لینه در عمارت پُست شاه دو شمشیره (ع) نصب شد و ارتباط تیلفونی بین مرکز و سایر شهرهای بزرگ برقرار گردید؛ همچنین پایتخت کشور توسط تلگراف با مراکز بزرگ بین المللی وصل شد. در ابتدا استفاده نمودن از تیلفون بین دوایر دولتی مروج بود، بعد اشخاص انفرادی نیز توانستند از مراکز ولایات به همدیگر سخن گویند و پیام‌های تجاری و شخصی را ارسال نمایند. استفاده از تیلفون با تمدید لین سیمی و نصب پایه‌ها در خط‌سیر شاهراه‌ها امکان پذیر گردیده بود. تیلفون ابتدایی دارای اندل مخصوص غرض برقرار نمودن ارتباط با سویچ بورد (مرکز پخش) و از آنجا توسط اشخاص مسؤول (آپریتور) سویچ‌بورد ارتباط مورد نظر قائم می‌گردید.

در سال ۱۳۲۲ هـ ش. نخستین دستگاه ۵۰۰۰ لینه اتومات از کمپنی زیمنس آلمان خریداری و در شهر کابل به کار انداخته شد و اولین مخابره تیلفونی بین کابل و پاریس برقرار شد؛ همچنین مراکز ترانزیت پاریس مخابره تیلفونی افغانستان را به سایر کشورهای جهان ارتباط می‌داد. در سال ۱۳۴۰ هـ ش. ارتباط با مراکز دیگر ترانزیت مخابره دهلی، لندن، مسکو نیز قائم گردید.

بعدها تیلفون به شکل پیش رفته آن به شکل انالوگ و دیجیتل تبدیل گردید که ارتباطات ولایتی و بین المللی این مراکز تیلفونی از طریق ستلایت تأمین می‌گردد.

تیلفون همراه یا مبایل

این نوع تیلفون در سال ۱۹۸۰ م. به حیث وسیله ارتباطی معرفی و در سال ۱۹۸۳ م. در شیکاگوی ایالات متحده امریکا برای استفاده عموم قرار گرفت، تیلفون همراه با امواج کوتاه (Micro Wave) با قدرت کم کار می‌کند، پیام را به آنتن مربوطه مخابره کرده و یا دریافت می‌کند، استفاده کننده‌گان می‌توانند از هر محل تیلفون کنند و یا پیام دریافت کنند.

در کشور ما به اثر جنگ‌های سی سال اخیر همه شبکه‌های مخابراتی تاحدی تخریب و یا به کلی منهدم گردیده بود و حتی در سال‌های اخیر مردم به خاطر مخابره‌های بین المللی به کشورهای همسایه سفر می‌نمودند. با در نظر داشت ساختمان کوهستانی اراضی افغانستان و موجودیت تعداد زیاد مهاجرین در خارج کشور به غرض تأمین ارتباطات کمپنی‌های بزرگ خصوصی؛ مانند: افغان بی‌سیم و روشن در سال ۱۳۸۲ هـ ش. و MTN در سال ۱۳۸۴ هـ ش. و اتصالات و افغان تیلی کام در سال ۱۳۸۵ هـ ش. به فعالیت آغاز نمود؛ اکنون صدها هزار اشتراک

کننده در سراسر کشور دارد. که می‌توانند، در سراسر کشور با آنتن‌های مربوطه و در خارج کشور با ماهواره‌های مربوطه خویش ارتباط تلفونی قایم نمایند. کود تلفونی کشور ما (۰۰۹۳) می‌باشد که با دایر نمودن این کود از خارج کشور می‌توانند به داخل کشور ارتباط تلفونی قایم سازند. با استفاده از تلفون نیازمندی‌های اقتصادی، تجاری و مشکلات روز مردم در اسرع وقت انجام شده می‌تواند، تلفون و موبایل سریع ترین و ارزان‌ترین وسیله تفاهم بین مردم می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت تیلفون باهم مباحثه نموده نتیجه فعالیت توسط یکی از اعضای گروه به هم صنفان ارائه شود. معلم صاحب نتیجه فعالیت گروهی را جمع بندی کند.

سوال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- تیلفون در امور تجاری از چه ارزش و اهمیت برخوردار است توضیح نمایید.
جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:
- ۲- در کشور ما نخستین بار تیلفون در زمان حکومت مورد استفاده قرار گرفت .
- ۳- کمپنی‌های بزرگ تیلفون موبایل کشور عبارت اند از
جواب‌های صحیح را تشخیص کنید.
- ۴- مهم‌ترین اختراع قرن ۱۹ میلادی در بخش ارتباطات تیلفون و تلگراف بود.
- ۵- برای اولین بار تیلفون در کشور ما در زمان حکومت شاه اامان الله خان مورد استفاده قرار گرفت .

فعالیت خارج از صنف

راجع به اهمیت تیلفون در زنده گی روزمره اجتماعی چند سطر نوشه و در ساعت آینده جغرافیه به همصنفان ارائه نمایید.

د) اینترنت، ایمیل و فکس Internet, E-mail and Fax

چگونه می‌توان از خدمات اینترنتی استفاده نمود؟

برای استفاده اینترنت موجودیت شبکه اینترنت، فهمیدن کمپیوتر و طرز استعمال آن ضروری می‌باشد. اینترنت در سال ۱۹۶۷ میلادی ایجاد گردید. فکر ایجاد اینترنت از وزارت دفاع ایالات متحده امریکا شروع شده، که در آن وقت از اینترنت به عنوان سیستم تبادله اطلاعات محروم استفاده می‌گردید، بعد اینترنت از منابع علمی آموزشی و پیوستن چندین رسانه به وجود آمد در اواسط دهه ۱۹۹۰ میلادی مطابق ۱۳۶۹ هـ. ش. میلیون‌ها رسانه اطلاعاتی در سراسر جهان به شبکه جهانی اینترنت وصل گردید. اینترنت وسیله‌یی است که توانایی پیش‌رفته‌های جدید علمی و فنی را اندازه گیری کرده و به تکمیل آن کمک می‌کند.

اینترنت از دو کلمه گرفته شده است Inter از International یا جهانی و net از Network از شبکه که به معنی شبکه جهانی است.

اینترنت وسیله معلوماتی بی‌مثل جهانی است که هر کس هر گونه معلوماتی را که خواسته باشد از آن به دست آورده می‌تواند.

انترنت در حقیقت نام سیستم یا شبکه است که سایر شبکه‌های کمپیووتری جهان را باهم وصل می‌کند.

برای انترنت پروگرام‌های زیادی ساخته شده در حال ساختن است، انترنت بزرگ‌ترین منبع ایمیل یا خط الکترونیک می‌باشد. چندی قبل تنها پیام‌ها از طریق انترنت فرستاده می‌شد، حالا تیلفون، تلویزیون، رادیو و موضوعات دیگری هم به روی آن آمده می‌تواند.

خدمات فعالیت اینترنتی کشور ما از طریق چندین کمپنی مورد اجرا قرار گرفته است. از انترنت و ایمیل در مضمون جغرافیه چه استفاده شده می‌تواند؟

برقراری ارتباطات با سایر جغرافیه دانان از طریق E-mail و انترنت این امکان را فراهم می‌سازد که جغرافیه دانان در نقاط مختلف جهان بین هم ارتباط برقرار کنند و از نظریات هم‌دیگر باخبر شوند.

بدين ترتیب هر فرد علاقه‌مند جغرافیه با استفاده از پُست الکترونیکی که یکی از خدمات اینترنتی است، می‌تواند با دیگر جغرافیه دانان ارتباط قایم سازد.

توسط E-mail یا پُست الکترونیکی می‌توانیم با استفاده از انترنت و ایمیل آدرس با شخص مورد نظر ارتباط قایم ساخت؛ همچنان مطالبی را از دیگران دریافت کرد و یا اطلاعات علمی وغیره را برای آنها ارسال نمود.

انترنت و جغرافیه

علاقة مندان می‌توانند، غرض دریافت موضوعات جغرافیایی مورد نظر وارد یکی از سایت‌های اینترنتی مرتبط شوند و اطلاعات مورد نظر خود را به صورت‌های مختلف؛ مانند: متن، تصویر، نقشه و فلم به دست آورند؛ سپس اطلاعات را به وسیله پرینتر Printer چاپ و یادگار کمپیووتر ثبت(Save) نمود.

مهم‌ترین مزایای اینترنت امکان جستجوی موضوعات مختلف است. هر فرد می‌تواند با نوشتن اصطلاح جغرافیایی مورد نظر خود؛ مانند: اقیانوس، نقشه، مهاجرت وغیره در صورتی که فهرست و یا آدرس سایت مربوط جستجو را در اختیار داشته باشد از طریق وسیله تحقیق Search Engine به دست آورد. از جمله سایت‌های جستجوی جغرافیه می‌توان از Amazon, MSN, Google, Yahoo , Hot mail , G .Mail وغیره نام برد.

آیا گاهی از طریق فکس پیام فرستاده اید؟

تصویر فوق را به طور دقیق ملاحظه نمایید و بگویید که دستگاه فوق چه اهمیت ارتباطی خواهد داشت؟

دستگاه فکس در ارتباطات جهانی نقش مهم به عهده دارد، این دستگاه در مدت چند ثانیه پیام‌های ارسالی را به شکل پیام‌های نوشته شده، به گیرنده در هر نقطه جهان می‌رساند، دستگاه فکس مشاهبت زیاد به دستگاه فوتوکاپی دارد؛ اما مجهر به تیلفون می‌باشد، این دستگاه در هنگام ارسال پیام، کلمات و خطوط را به عالم‌الکترونیکی که قابل انتقال باشد، تبدیل می‌کند، دستگاه گیرنده پیام این عالم دریافتی را به حروف نوشته تبدیل کرده، نسخه دقیق؛ مانند نسخه اصلی بیرون می‌کند. وزارت مخابرات کشور در نظر دارد که تمام مراکز و ولایات به شمول ولسوالی‌ها را تحت پوشش خدمات اینترنتی و فکس قرار دهد.

فعالیت داخل صنف

شاید این کار را با هم می‌دانید، اما شاید این کار را با هم ندانید. این کار را با هم می‌دانید، اما شاید این کار را با هم ندانید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- نخستین بار اینترنت در کدام کشور و به چه منظور مورد استفاده قرار گرفت؟

جملات ذیل را تکمیل کنید:

۱- اصطلاح اینترنت از دو کلمه و تشکیب شده که معنای آن شبکه جهانی است.

۲- سایت‌های جستجوی جغرافیایی عبارت اند از،، جواب صحیح و غلط را از هم تشخیص نمایید.

۳- در سال ۱۹۸۳ میلادی میلیون‌ها رسانه‌های اطلاعاتی در سراسر جهان با شبکه اینترنت وصل گردیده‌اند.

۴- اینترنت از منابع علمی، آموزشی و پیوستن چندین رسانه به وجود آمد است.

فعالیت خارج از صنف

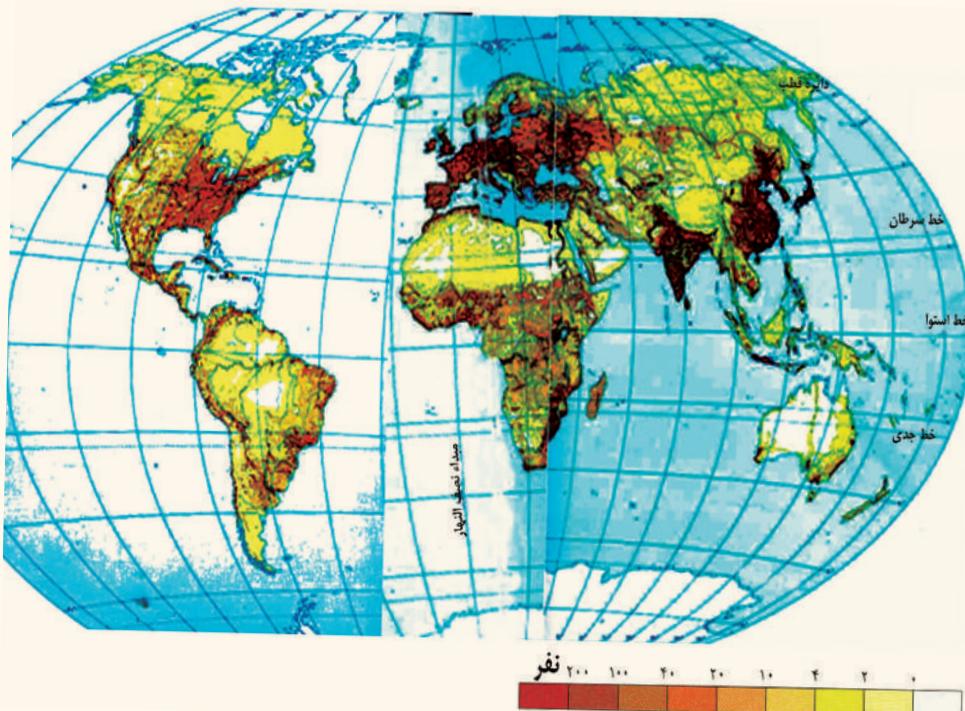

شاگردان در صورت داشتن امکانات اینترنتی از وسیله تحقیق درباره اصطلاح جغرافیایی آتش فشانی Volcano و توریسم Tourism اطلاعات را پیدا، ثبت یا ذخیره کرده و به هم صنفان خود در ساعت آینده جغرافیه ارائه کنند.

فصل پنجم

نقوس و نژاد

۱.۵ توزیع و تراکم نقوس در جهان

توزیع نقوس در هر کیلو متر مربع

آیامی دانید نقوس در کره زمین چگونه پراکنده شده است؟

نقشه توزیع نقوس فوق را با دقت مطالعه نمایید و بگویید که بیشترین و کمترین نقوس در کدام قسمت‌های جهان مسکون شده است؟ چرا؟

تراکم نقوس عبارت از تعداد افراد ساکن در یک واحد سطح زمین (یک کیلو متر مربع) است. برای محاسبه تراکم نقوس باید تعداد نقوس آن ساحه را بر مساحت آن تقسیم کرد.

تعداد نقوس جهان در سال ۲۰۱۸ میلادی به $\frac{7}{4}$ میلیارد نفر رسید که به روی زمین زنده‌گی می‌کردند. این نقوس در تمام جهان مساویانه توزیع نگردیده؛ یا به عبارت دیگر شرایط اقلیمی، ساختمن اراضی و دیگر عوامل اقتصادی، بشری و سیاسی بالای تمرکز نقوس تأثیر گذار است؛ مانند مناطق صحرایی و دشتی (سرزمین‌های گرم و سوزان که آب کافی نیز

نداشته باشد) سرزمین‌های مرتفع ناهموار و سرد، سلسله کوه‌ها، جبه زارها، جنگل‌های انبوه مرطوب، هوای گرم و مرطوب استوایی، هوای سرد قطبی، دوری از سواحل و راه‌های حمل و نقل وغیره، توجه کم‌ترین نفووس را به‌خود جلب نموده است، حتا در بعضی مناطق به فاصله صد‌ها کیلومتر دورتر نیز نشانی از انسان‌ها به‌نظر نمی‌رسد؛ مثال: در قطبین و نواحی صحراًی، در حالی که در مناطق دیگر کره زمین مانند: شرایط خوب اقلیمی (آب و هوای معتمد و بارندگی کافی)، موقعیت مناسب جغرافیایی، زمین‌های هموار و حاصل خیز، آب کافی، سواحل دریاها و بحرها، بنادر، صنایع، معادن و اطراف راه‌های ارتباطی بیش‌ترین نفوos را به‌خود جلب نموده‌اند، که در بعضی جاهای بیش‌تر از هزار نفر در یک کیلومتر مربع زنده‌گی می‌کنند این ترتیب تمرکز نفوos دریک منطقه نتیجه عوامل فزیکی، اقتصادی، سیاسی و بشری است که تأثیر این عوامل را می‌توان مختصر ذکر نمود.

عوامل فزیکی؛ مانند موقعیت جغرافیایی (عرض‌البلدان)، سرزمین‌های مرتفع، شرایط اقلیمی، آب وغیره را روی تمام کره زمین برای همیشه مشاهده کرده می‌توانیم که به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر طرز استفاده از منابع کره زمین تأثیر می‌نمایند. این عامل باعث تراکم بیش‌تر نفوos یا بر عکس کم نفوسي منطقه می‌گردد.

تأثیر عوامل اقتصادی: بر منابع طبیعی و فعالیت‌های بشری متکی است و آن عبارت از معادن، آب، انواع خاک‌ها، نباتات، حیوانات، موجودیت سرمایه و تکنالوژی جدید، به وجود آمدن شرایط کار، صنایع وغیره بالای تراکم نفوos تأثیر بیش‌تر دارد؛ یعنی بین توسعه صنعتی و تمرکز نفوos ارتباط متقابل وجود دارد. در هر جایی که بخش صنعت و بعد خدمات وابسته به آن پدید می‌آید، نفوos بیش‌تر به آن مکان سکونت پیدا می‌کند. قابل یاد آوری است که تا قرن ۱۸ میلادی زراعت و عوامل مربوطه به آن (آب، خاک و اقلیم) نقش تعیین کننده داشت؛ مانند وادی دریای نیل در کشور مصر وغیره.

اقتصاد کشور ما تا هنوز به زراعت متکی است و قسمت اعظم نفوس از این راه امرا ر حیات می کنند.

در بخش عوامل سیاسی می توان فیصله های حکومتی و تشکیل مراکز اداری اشاره نمود؛ اگر دولت به بعضی قسمت های کشور در تطبیق پلان های انکشاپی خود به سرمایه گذاری، ایجاد کارها یا امکانات خدماتی و فعالیت های صحی توجه نه نمایند. تراکم نفوس در آن مناطق کمتر می باشد.

عوامل بشری: بر علاوه موضوعات ذکر شده سرزمین های دور افتاده، که راه های حمل و نقل و وسائل ارتباطی در دست ندارند. مردم در آن سرزمین به شکل پراکنده زنده گی می کنند. قسمت های داخلی قاره ها که از دریاها و ابحار دورتر واقع شده نیز نسبت به مناطق ساحلی نظر به امکانات تجاری محدود دارای نفوس کمتر می باشد.

با در نظر داشت عوامل ذکر شده، مناطق پرنفوس جهان Densely populated regions را می توان در سه حوزه (ناحیه) مشخص نمود.

حوزه اول پرنفوس عبارت از: جنوب قاره آسیا (پاکستان، هندوبنگله دیش) قسمت های جنوب شرقی (اندونزیا) و شرقی آسیا (شرق کشور چین، جزیره نمای کوریا و جاپان). در کشورهای این منطقه تراکم اوسط نفوس در یک کیلومتر مربع بیشتر از صد نفر می باشد و در بعضی مناطق به خصوص آنها به بیش از ۱۵۰۰ نفر در یک کیلومتر مربع می رسد. که علت آنها عبارت از آب و هوای موسیمی، شرایط خوب زراعتی (برنج) و افزایش طبیعی نفوس می باشد.

حوزه دوم: در قاره اروپا در دوره سرمایه داری به وجود آمده، در بعضی کشورهای این منطقه تراکم اوسط نفوس در یک کیلومتر مربع از ۲۰۰ تا به ۴۰۰ نفر می رسد؛ همچنان در مناطق صنعتی تراکم نفوس در یک کیلومتر مربع از ۵۰۰ تا به ۱۰۰۰ نفر نیز می رسد که بیش تر آنها

در سواحل دریاهای، بنادر و اطراف مراکز صنعتی و نواحی مساعد زراعتی زندگی دارند. حوزه سوم، پرنفووس: قسمت‌های شمال شرقی ایالات متحده امریکا (نیو انگلیند، نیویارک، پنسلوانیا و اطراف جهیل‌های پنج‌گانه) و در جنوب شرق کانادا می‌باشد که علت آن فعالیت‌های تجاری و صنعتی است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، با مشوره هم جدول آتی را کاپی و تکمیل نمایند و نماینده گروه آن را به هم‌صنفان خود ارائه دارند.

مناطق پرنفووس جهان	موقعیت	علل
	جمهوری مردم چین و کشور هندوستان	
	اروپای شمال غربی	
	شمال شرق ایالات متحده امریکا و جنوب شرق امریکا	
مناطق کم نفوس	در کوه‌های همالیا	
	در جنگل‌لات امازون	
	جزیره گرینلند	

در جدول ذیل تراکم او سط نفوس را در کشورهای مالتا، بنگله دیش و آسترالیا محاسبه کنید.

شماره	نام کشور	مساحت کشور به کیلومتر مربع	نفوس کشور	تراکم نفوس در فی کیلومتر مربع
۱	موناکو	۲	۳۲۲۷۰	۱۶۱۳۵
۲	سنگاپور	۶۴۷	۴,۳۵۳,۸۹۳	۶۷۲۹,۳
۳	مالت	۳۱۶	۳۹۶,۸۵۱	
۴	بحرين	۶۶۸	۶۷۷,۸۸۶	۱۰۱۴
۵	بنگله دیش	۱۴۷۵۷۰	۱۴۱,۳۴۰,۴۷۶	
۶	مغولستان	۱۵۶۵۰۰	۲,۷۵۱,۳۱۴	۱,۷
۷	استرالیا	۷۶۸۶۸۵۰	۱۹,۹۱۳,۱۴۴	
۸	کانادا	۹۹۷۰۶۱۰	۳۲,۵۰۷,۸۷۴	۳,۲

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- علت پرنفوسي کشورهای جنوب و جنوب شرقی آسيا را بيان نمایيد.
- ۲- چرا در شمال غرب اروپا نسبت به دیگر قسمت‌های اروپايی مناطق پرنفسوس تشکيل شده است؟
- ۳- کدام مناطق امریکای شمالی پرنفسوس می‌باشد، علت آن را بيان دارید؟.
- ۴- پرنفسوس ترین کشورهای آسيا را نام ببرید.
- ۵- چرا در تمام قسمت‌های کره زمین نفوس مساويانه توزيع نگردیده است؟ علت آن را توضیح نمایید.

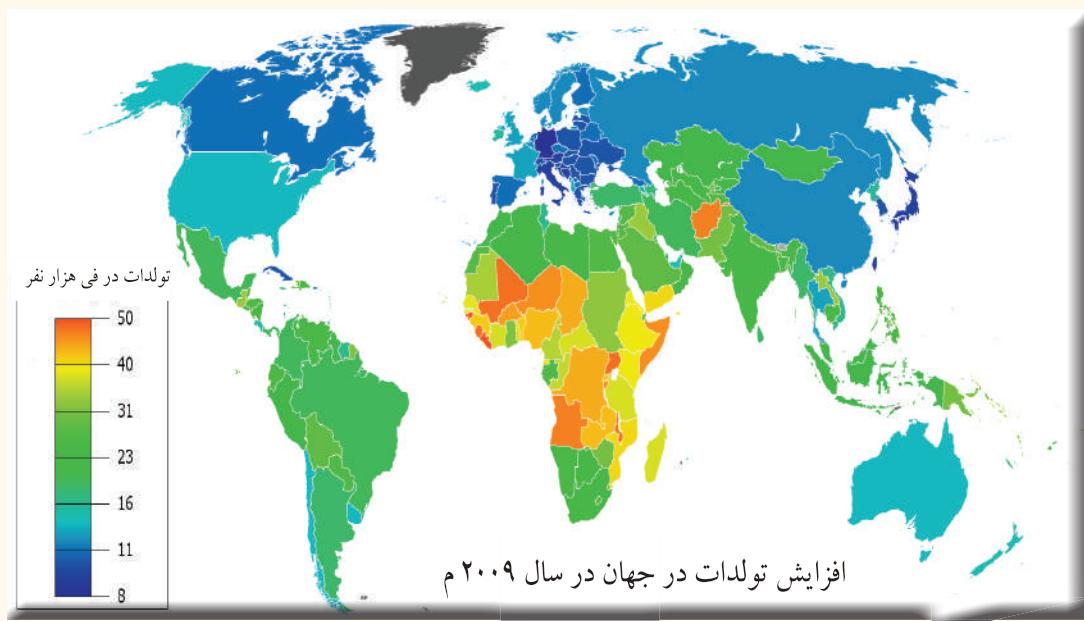
- ۶- کدام عوامل سیاسی بر تراکم بیشتر نفوس تأثیر دارد؟
- ۷- آیا عوامل بشری هم می‌تواند بر تراکم نفوس تأثیر نماید؟ چطور؟
- صحیح جواب را انتخاب کنید.
- ۱- کدام عوامل طبیعی باعث تراکم نفوس در یک منطقه می‌گردد؟
- الف) شرایط مناسب اقلیمی و آب کافی؛
- ب) سر زمین‌های مرتفع و سرد قطبی؛
- ج) جنگلات انبوه و مرطوب استوایی؛
- د) همه جواب‌ها صحیح است.
- ۲- کدام عوامل اقتصادی باعث تراکم نفوس در یک منطقه می‌گردد؟
- الف) زراعت ابتدایی؟
- ب) سرمایه‌گذاری دربخش صنایع؛
- ج) تطبیق پلان‌های اکتشافی؛
- د) هیچکدام

فعالیت خارج صنف

سؤال ذیل را حل نموده و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.
اگر صنف شما ۶ متر طول و ۴ متر عرض داشته باشد و تعداد شاگردان ۶۰ نفر باشند، تراکم
نفوس را در یک مترمربع صنفتان محاسبه نمایید، از نظر شما تعداد مناسب شاگردان صنف
باید چند نفر باشند، چرا؟

۲،۵ مشکلات افزایش و کمبود نفوس در کشورهای جهان

موضوع نفوس بنا بر ازدیاد آن تحت دو عنوان جداگانه مورد مطالعه قرار می‌گیرد:

۱- افزایش نفوس در کشورهای جهان

نفوس جهان به سرعت در حال افزایش است؛ زیرا تعداد افرادی که به دنیا می‌آیند (تولدات Birth Rate) نسبت به آن افرادی که از دنیا می‌روند (وفیات Death Rate) بیشتر است. در اوایل قرن بیست این افزایش ۱۰ میلیون در سال، در وسط این قرن ۳۵ - ۴۰ میلیون نفر در سال و حالا به ۶۰ تا ۶۵ میلیون نفر در سال افزایش می‌یابد.

تعداد نفوس جهان به اساس احصائیه ملل متحد در سرشماری سال ۲۰۱۰ م. نفوس کشورهای پیشرفت‌های را یک میلیارد و دوصد میلیون نفر و نفوس کشورهای روبه انکشاف را پنج میلاردو شصصد میلیون نفر تخمین شده است.

این افزایش نفوس به دو علت مرتبط می‌گردد.

- افزایش طبیعی نفوس؛

- افزایش میخانیکی نفوس؛

(معلومات اضافی)

سال	تعداد مجموع نفوس کره زمین
۱۹۰۰ م	۱,۶۱۷ میلیارد نفر
۱۹۴۰ م	۲,۲۵۲ // //
۱۹۶۰ م	۲,۹۸۲ // //
۱۹۷۰ م	۳,۶۱۰ // //
۱۹۷۹ م	۴,۳۳۶ // //
۲۰۰۰ م	۶ // //
۲۰۱۰	۶/۸ // //
۲۰۱۸	۷/۴ // //

از مطالعه جدول فوق نتیجه گرفته می‌شود که تعداد نفوس در ۵۰ سال اخیر به سرعت افزایش یافته است.

الف) افزایش طبیعی نفوس :Natural Increase

این افزایش نفوس نتیجه افزایش تولدها و تقلیل وفیات است؛ به طور مثال: اگر در یک کشور تولدها ۴۰ در هزار نفر باشد و وفیات ۲۰ در هزار نفر باشد، افزایش نفوس با ضریب فوق العاده زیاد صورت می‌گیرد.

افزایش نفوس به عوامل زیادی ارتباط دارد، که مهم‌ترین آن در یک کشور عوامل اجتماعی، اقتصادی، کلتوری و صلحی می‌باشد؛ به خصوص رشد و انکشاف طب و قایوی و معالجوی بر افزایش نفوس تاثیر قابل ملاحظه دارد. که از یک طرف باعث تقلیل وفیات و از جانبی دیگر باعث طول اوسط عمر می‌گردد؛ اما این افزایش نفوس در تمام کشورهای جهان یکسان نیست. ما می‌توانیم، این همه را به دو بخش تقسیم نماییم. افزایش نوع اول خاصه کشورهای پیشرفته سرمایه داری امریکای شمالی، اروپایی و کشورهای چین و روسیه می‌باشد. خصوصیت آن حد اقل تولدها بوده و دیگر هم در حالت کم شدن می‌باشد عوامل آن قرار ذیل است:

۱- در کشورهای پیشرفته نفوس شهری اکثریت دارد، واضح است که تولدها در خانواده‌های شهری نسبت به دهاتی کمتر می‌باشد.

۲- در این کشورها زنان به کارهای اجتماعی جلب و جذب گردیده به طور معمول زنانی که کارهای بیرون از خانه دارند نسبت به زنانی که کار نمی‌کنند، اطفال کم‌تر دارند.

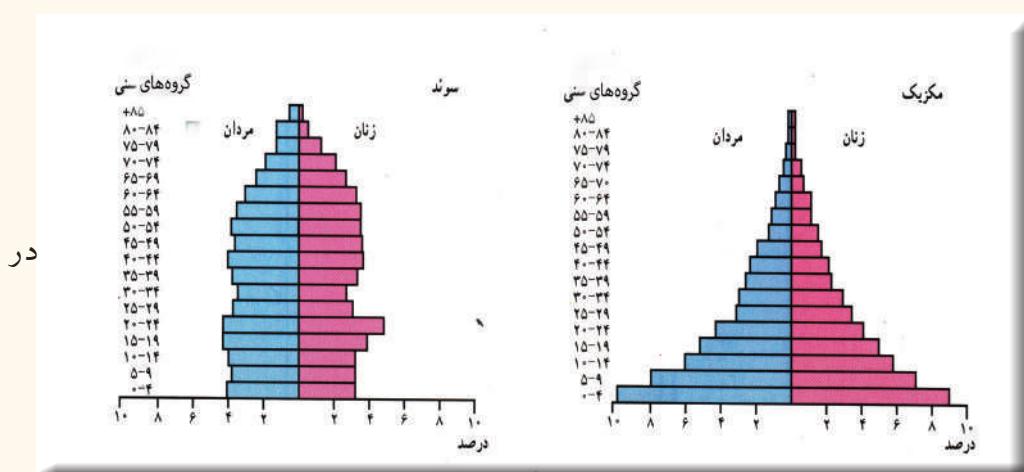
در کشورهای پیشرفته تعداد تولدها و وفیات کمتر می‌باشد. افزایش طبیعی نفوس در هر صد نفر (۱۰ - ۵) یا در هر هزار نفر (۵ - ۱۰) می‌باشد، گاهی هم از این رقم نیز کمتر می‌شود. این افزایش کمتر مشخصه کشورهای پیشرفته می‌باشد.

افزایش نفوس نوع دوم، خاصه کشورهای روبه انکشاف مثل کشورهای آسیایی، افریقایی و امریکای لاتین می‌باشد و آن عبارت از افزایش سریع تولدها است، که به عوامل ذکر شده ارتباط دارد.

سطح پایین رشد اقتصادی، موجودیت زراعت ابتدایی، بیسوادی، نبود حفظ صحت برای اکثریت مردم، تابعیت زنان در جامعه از فرهنگ عنعنه‌یی و ازدواج قبل از وقت آنها وغیره می‌باشد. در کشورهای آسیایی، افریقایی و امریکای لاتین به سبب بهبود خدمات صحی و تقلیل در وفیات افزایش بیشتر نفوس را به وجود آورده است. توأم بر آن با نگهداری افزایش بیشتر تعداد تولدها افزایش طبیعی نفوس نیز سریع تر می‌گردد که این افزایش نفوس بین ۰٪۲ تا ۰٪۳ در حال تغییر است. که در هر هزار نفر ۲۰ تا ۳۰ نفر افزایش می‌یابد. که این افزایش بیشتر خاصه کشورهای عقب مانده می‌باشد. به منظور مقایسه رشد نفوس کشورهای پیشرفته صنعتی و روبه انکشاف به هرم سنی توجه کنید.

کودکان و نوجوانان (صفرتا ۱۵ ساله و کهن سالان بیشتر از ۶۵ ساله) به طور معمول نفوس غیر فعال اقتصادی می‌باشند.

افراد جامعه بین سنین (۱۸ تا ۶۵ ساله) گروه اصلی تولید کننده و نفوس فعال اقتصادی جامعه استند.

هرم سنی محور افقی تعداد فیضی نفوس و روی محور عمودی تعداد زنان و مردان با گروههای مختلف سنی نشان داده شده است.

هرم‌های سنی در بخش‌های مختلف جهان متفاوت است. در کشورهای رویه اکشاف، مانند مکسیکو قاعده هرم پهن؛ یعنی در هر ۱۰۰ نفر نفوس بیشتر از ۱۵ ساله می‌باشد که این نفوس جوان می‌باشد. کشورهایی که با نفوس جوان روبرو هستند، باید برای تأمین نیازمندی‌های جوانان به خصوص در تعلیم و تربیه و ایجاد شغل آن‌ها سرمایه گذاری کنند. این محاسبه باید در طول یک سال صورت گیرد و نتیجه آن به فیصد اعلان شود در صورتی که تولدات بروفیات بیشتر باشد رشد طبیعی گفته می‌شود.

در کشورهای پیشرفته صنعتی؛ چون سویدن که در آن تولدات و وفات هردو کم‌تر و امید به زنده‌گی بیشتر می‌باشد، در این کشور قاعده هرم کوچک و تعداد نفوس فعال بیشتر می‌باشد؛ ولی نفوس به تدریج به طرف کهن سالی می‌رود.

$$\frac{\text{تعداد تولدات} - \text{تعداد وفات}}{\text{مجموع کل نفوس}} = \text{رشد طبیعی نفوس}$$

ب) افزایش میخانیکی نفوس: Mechanical Increase

توأم با افزایش طبیعی نفوس حرکت میخانیکی نفوس؛ یعنی مهاجرت‌ها نیز در افزایش تعداد نفوس تأثیر قابل ملاحظه دارد.

مهاجرت‌های داخلی تنها باعث تمرکز دوباره نفوس یک محل می‌گردد و در تعداد نفوس کشور کدام تغییر به عمل نمی‌آید؛ اما مهاجرت‌های خارجی در تعداد نفوس تأثیر مهم دارد؛ اگر تعداد مهاجرت‌ها از خارج به داخل کشور نسبت مهاجرت به خارج کشور بیشتر باشد افزایش میخانیکی نفوس صورت می‌گیرد. و بر عکس آن سبب تقلیل نفوس می‌گردد. در رشد مطلق نفوس یک کشور باید بر علاوه تولدات و وفات، مهاجرت‌ها نیز محاسبه شود.

رشد مطلق نفوس = تعداد تولدات - وفات + تعداد مهاجرت‌ها به داخل کشور

رشد مطلق نفوس = تعداد تولدات - وفات - تعداد مهاجرت‌ها به خارج کشور

این افزایش بی حد (طبیعی و یا میخانیکی) نفوس باعث به میان آمدن نفوس اضافی (Over Population) می‌گردد. این اصطلاح زمانی استعمال می‌گردد که در یک منطقه از امکانات منابع موجود آن بیشتر نفوس سکونت اختیار نماید یا از اهداف تعیین شده اجتماعی بیشتر گردد.

گاهی ممکن تعداد نفوس مناسب بوده؛ اما توزیع نامناسب صورت گیرد. در بعضی از مآخذ اصطلاح نفوس مناسب استعمال گردیده؛ اما این اصطلاح نیز کدام تعریف مشخص ندارد، نفوس اضافی اصطلاح نسبی است که به اندازه استفاده نمودن از منابع موجود منطقه ارتباط

می‌گیرد؛ مثلاً کشورهای پیشرفته نسبت به کشورهای روبه انکشاف از همین منابع موجود برای مردم کارخوب و امکانات بیشتر را فراهم نموده است به همین سبب مطالعه نفوس اضافی به سطح پیشرفت تکنالوژی تعلق می‌گیرد.

در نتیجه می‌توان گفت: سرعت افزایش نفوس و بالا رفتن تولدها از مشخصات کشورهای عقب مانده است. این افزایش طبیعی در حال حاضر جز از محدود کردن و فشار بر بودجه اقتصادی و رکود کارها نتیجه دیگری ندارد. در سابق به علت عدم توسعه خدمات صحی، عامل قحطی، امراض و جنگ نفوس محدود می‌گردید؛ اما امروز افزایش نفوس سراسم آور شده و کشورهای عقب مانده با گرسنه‌گی، بیماری و بیکاری دست به گربیان اند، این بیکاری سبب فقر و فقر سبب بیچاره‌گی و یا مهاجرت‌های غیر قانونی می‌شود.

جامعه شناسان این افزایش بی حد نفوس را انفجار نفوس و یا بزرگترین خطر به جامعه می‌دانند.

در مجموع تعداد نفوس جهان ۶,۵ میلیارد بوده، در سال ۲۰۵۰ به ۹ میلیارد و در سال ۲۱۵۰ به یازده میلیارد پیشینی شده است که بنابر عدم کنترول فاجعه بزرگی را برای جهان بار خواهد آورد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند و جدول ذیل را کاپی نموده، به سوالات زیر جدول جواب تهیه نمایند و نماینده گروه آن را به هم صنفان ارائه کند.

کشورها	نفوس کیلومترمربع	تولدها در هزار نفر	وفیات در هزار نفر	رشد طبیعی نفوس در هزار نفر	رشد نفوس به فیضی
برازیل	۱۸	۲۶	۲۶	۱۸	۱,۸
ایتوپی (حبشه)	۴۷	۴۹	۱۹	۱۸	
چاچان	۲۳۰	۱۲	۸	۴	۰,۴
عربستان سعودی	۸	۳۶	۵	۴	
آلمان	۲۲۹	۱۱	۱۲	۱۰	
کنیا	۴۷	۴۳	۱۰	۱۰	
ایالات متحده					
امریکا	۲۳۹	۱۴	۹	۳۳	۳,۳
فرانسه	۱۰۶	۱۳	۱۰		
بنگلہ دیش	۷۹۱	۴۱	۱۴		

الف) میزان رشد طبیعی نفوس را در کشورهایی که رو به روی آن دایرہ ترسیم شده محاسبه کنید و در دایرہ بنویسند.

ب) میزان رشد طبیعی همه کشورها را به فیصدی نیز محاسبه کنید.

ج) آیا می‌توانید کشورها را به رشد نفوس کمتر و زیاد تقسیم کنید، چه طور؟

سؤالات

محظوظ جواب دهید.

۱- کدام عوامل باعث رشد سریع طبیعی نفوس در کشورهای رویه انکشاف می‌شود؟

۲- کدام عوامل باعث رشد بطی در کشورهای پیشرفته جهان می‌گردد؟

۳- کدام عوامل سبب رشد اضافی نفوس یک کشور می‌گردد؟

۴- هدف از اصطلاح نفوس اضافی چیست و واضح سازید؟

۵- تاثیر رشد سریع طبیعی نفوس در ترکیب سنی آن جامعه چگونه است، توضیح دارید؟

۶- کشورهایی که رشد بطی نفوس دارند، ترکیب سنی آن جامعه چگونه است؟

فعالیت خارج از صنف

جواب سؤالات ذیل را بنویسید و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.
آیا نفوس کشورما به سرعت افزایش می‌یابد؟ اگر این افزایش همین‌گونه ادامه داشته باشد،
چه مشکلات را به وجود خواهد آورد؟ چگونه می‌توان جلو این افزایش نفوس را محدود
ساخت؟

مشکلات و کمبود نفوس فعال اقتصادی در بعضی کشورهای جهان

شما در درس گذشته راجع به مشکلات نفوس اضافی معلومات حاصل نمودید، حالا مشکلات کم نفوسي يا Population declining را مطالعه می کنيد.

کنترول نفوس در کشورهایی که در آن نفوس اضافی موجود باشد، مفید است؛ اما در شماری از کشورهای دیگر بنابر کنترول نفوس تعداد تولدها نسبت به وفیات کاهش می‌یابد، این علت سبب می‌شود که نفوس بزرگ سالان بالاتر از ۶۵ ساله گی یا افراد متلاعنه و ناتوان افزایش نماید. در این صورت صنایع به کمبود قوای بشری روبرو می‌شود و اکتشاف صنایع محدود می‌گردد. در نتیجه از استعدادهای بشری موجود در جامعه به صورت مؤثر استفاده شده نمی‌تواند.

این حالت در کشورهایی که به کمبود نفوس (Depopulation) فعال اقتصادی بین

سینم ۱۸ ساله گی رو به رو باشد، دیده می شود و برای به کار انداختن منابع و اکشاف صنایع موجود خود به نفووس فعال اقتصادی ضرورت دارد. باید این ضرورت را از طریق تشویق تولدها (به طور مثال کشورهای اروپایی که مواجه به کمبود نفووس فعال اقتصادی هستند معمولاً با تشویق خانواده‌ها، اعطای جوايز و هدايا و يا در نظر گرفتن تسهيلات خاص از لحاظ کار و وسايل زنده گي و مراقبت از کودکان خانواده‌ها را تشویق می‌کند) يا به جلب مهاجرت‌های خارجی به داخل کشور حل نمایند. در نتیجه، گفته می‌توانیم که نفووس اضافی و کم نفوسي هر دو حالت برای کشور مشکلات را باز می‌آورد.

یکی از علمای جامعه شناس انگلیسی، بهنام مالتوس عقیده داشت، که منابع کره زمین نسبت به نیازمندی‌های نفووس که هر لحظه تعداد آن در حال افزایش است، محدود می‌باشد. باید میزان زادن از طریق خانواده‌ها محدود و کنترول شود. بعد از جنگ جهانی دوم این افزایش بی‌حد نفووس سبب $\frac{2}{3}$ حصة مشکلات اقتصادی جهانی تشخیص گردید. در دهه ۱۹۵۰ میلادی کشورهای پیشرفته به کشورهای روبه اکشاف غرض پیشرفت اقتصادی و فرهنگی شان پیشنهاد محدود ساختن خانواده‌های شان را نمودند. هند نخستین کشوری بود که با پالیسی محدود ساختن خانواده‌ها در سال ۱۹۵۲ میلادی موافقه نمود. بعد این پالیسی در کشورهای چین و مصر نیز عملی شد. کشور چین در این راه موقیت‌های خوبی را نصیب شد، رشد ضریب افزایش نفووس که در سال ۱۹۵۵ میلادی 4% بود در سال ۱۹۹۶ میلادی به $1,7\%$ تقلیل یافت که بر اساس آن برای هر خانواده چینی داشتن بیش از یک طفل منع قرار داده شده بود حالانکه در کشور هند تا هنوز رشد ضریب نفووس $3,9\% - 2,6\%$ می‌باشد.

برخلاف نظریه مالتوس یک تعداد علمای جامعه شناسی عقیده دارند که نفووس زیاد باعث افزایش تولیدات و رشد اقتصادی می‌گردد و باید سیر افزایش نفووس آزاد گذاشته شود.

به همین اساس، شماری از کشورها مخالف محدود ساختن خانواده‌ها می‌باشند و خانواده‌های پرنفووس را تشویق می‌کنند که این پالیسی در سال ۱۹۳۰ م. در کشور آلمان نازی عملی گردید و همچنین در کشورهای بلژیم، سوییدن، انگلستان و فرانسه نیز در زمان‌های مختلف

طرفدارانی داشته است.

در بعضی کشورهای جهان سوم بعد از حصول استقلال‌شان غرض افزایش تعداد دهقان‌ها، کارگران و عدم وابسته‌گی شان به کشورهای خارجی از پالیسی افزایش نفوس طرفداری نموده اند.

در نتیجه گفته می‌توانیم، در شرایطی که در آن اندازه منابع ضروری قابل استهلاک و اندازه نفوس با یکدیگر متناسب نباشد و فشار مصرف کننده‌ها بیش از حد باشد، می‌توان گفت که فشار بر منابع وارد گردیده و این فشار با کاهش نیافتن ضریب رشد نفوس جدی‌تر خواهد شد.

به عبارت دیگر، می‌توان گفت؛ اگر پلان‌های انکشاف اقتصادی یک کشور متناسب با افزایش نفوس آن نباشد، مشکلات اقتصادی و اجتماعی را بار خواهد آورد. کمبود نفوس به تناسب رشد اقتصادی نیز باعث رکود و عدم انکشاف صنایع شده و عامل عقب‌مانی یک کشور می‌گردد.

• • • • • فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، هر گروه روی موضوعات ذیل باهم مباحثه نموده و نماینده گروه نتیجه فعالیت شان را به هم‌صنفان شان ارائه نماید.

آیا منابع موجود کشور ما جواب‌گوی نیازمندی‌های نفوس کشور می‌باشد، یا خیر؟ اگر است، چرا مردم ما به فقر، بیکاری و مهاجرت به کشورهای خارجی مجبور گردیده اند؟ در این مورد باهم مباحثه نمایید.

سوال‌ها

مختصر جواب دهید.

- ۱- چرا در اکثر کشورهای روبه انکشاف به محدود ساختن خانواده‌ها تأکید می‌شود؟
- ۲- محدود ساختن خانواده چه نتایجی در پی خواهد داشت؟
- ۳- محدود ساختن خانواده در کدام کشورها مؤثر خواهد بود؟
- ۴- چرا عده‌یی از کشورها مخالف محدود ساختن خانواده‌ها هستند؟

فعالیت خارج صنف

موضوع ذیل را تحلیل نموده و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

نفوس اضافی (Over population) در یک کشور باعث ایجاد کدام مشکل‌ها می‌شود؟
برای حل این مشکلات چه راه‌هایی را پیشنهاد می‌کنید؟

۳,۵ مهاجرت‌ها و عوامل آن

مهاجرت چیست و چند نوع مهاجرت را می‌شناشید؟

مهاجر (Immigrant) شخصی است که مسکن و جای بودویاش را تغییر داده، از یک واحد اداری به یک واحد اداری دیگری یا به کشور دیگری نقل مکان می‌نماید. مهاجرت‌ها در طول تاریخ بشر صورت گرفته و دارای انواع مختلف می‌باشد که عده آن‌ها در داخل کشور صورت می‌گیرد؛ مانند مهاجرت مردم دهات به شهرها، مهاجرت به مناطق صنعتی، زراعی جدید وغیره و برخی دیگر از آن‌ها که با عبور از سرحدات بین‌المللی صورت می‌گیرد مهاجرت خارجی می‌باشد.

این مهاجرت‌ها در کشورهای مختلف به پیمانه‌های متفاوت عملی شده است و بیشتر آن‌ها مهاجرت‌ها اختیاری بوده، به رضا و رغبت خود برای به دست آوردن دست مزد بیشتر و زنده‌گی بهتر صورت می‌گیرد؛ اما مهاجرت‌های اجباری نیز به وقوع می‌پیوندد، که به اثر درگیری‌های سیاسی و نظامی، مردم مجبور به مهاجرت می‌شوند. آن‌هایی که در داخل کشور نقل مکان می‌کنند، به نام بیجا شده‌گان داخلی (Internally displaced person) یاد

می‌شوند، که طبق ارقام ملل متحده تعداد آن‌ها در سال ۱۳۸۷ ه. ش. در جهان به ۲۴ میلیون نفر می‌رسید و آن‌هایی که از سرحدات بین‌المللی می‌گذرند، به نام پناهنده‌گان خارجی یاد می‌شوند؛ مانند: پناهنده‌گان فلسطینی به کشورهای عرب و پناهنده‌گان افغان به کشورهای همسایه و جهان که تعداد مجموع مهاجرین خارجی در جهان به ۱۶ میلیون نفر بالغ می‌گردید، مردم افغانستان نیز شامل آن می‌باشند.

اکثر مهاجرت‌های متذکره موقتی بوده، که مهاجر قصد بازگشت به محل اولی را دارد؛ مانند: مهاجرت کوچی‌های کشور ما که به منظور تغییر آب و هوا و چراگاه‌های بهتر صورت می‌گیرد و با تغییر موسم دوباره به محل اولی خود بر می‌گردد. مهاجرت‌های دائمی نیز موجود است که قصد بازگشت به محل اولی زنده‌گی را ندارند.

مهاجرت‌ها علل مختلف دارد که بخشی از آن را یاد آور می‌شویم:

۱- عوامل طبیعی: که موجب مهاجرت می‌گردد؛ مانند کم شدن آب در منطقه، نامطلوب شدن شرایط آب و هوا، کم شدن حاصلخیزی خاک یا وقوع آفات طبیعی؛ مانند زلزله، سیل، طوفان‌های بحری خشک‌سالی وغیره.

۲- عوامل اقتصادی: اساسی‌ترین عامل مهاجرت می‌باشد؛ مانند: مهاجرت مردمان دهکده‌ها به شهر که در طول تاریخ عملی شده، حالا این مهاجرت خاصه کشورهای روبه انکشاف می‌باشد؛ زیرا درین کشورها نابرابری زیاد بین شهرها و دهکده‌ها وجود دارد. در حالی که در کشورهای پیشرفته سطح زنده‌گی دهاتی با سرعت به سطح زنده‌گی شهری ارتقا می‌یابد در این کشورها بر عکس مردم شهری علاقه، زیاد به مهاجرت از شهر به حومه شهر و دهکده‌ها را دارند تا در هوا و محیط پاک و آرام زنده‌گی نمایند.

علت مهم این مهاجرت در کشورهای روبه انکشاف، عامل اقتصادی است. عایدات کم مردم دهکده‌ها که تنها نیازمندی‌های اولیه آن‌ها را رفع نمی‌تواند و توان فعالیت‌های اقتصادی را در دهکده‌ها نیز ندارند، از طرف دیگر به علت رشد طبیعی نفوس، در دهکده‌ها زمین و آب برای فعالیت‌های اقتصادی همه ساکنان کافی نمی‌باشد، ماشینی شدن زراعت نیز باعث بیکاری عده زیادی از دهقانان گردیده که مجبور به مهاجرت می‌گردد.

این مهاجرین که اکثریت آن‌ها را جوانان تشکیل می‌دهند، در شهر شغل خود را از دهقانی به حرفة‌های دیگر تبدیل می‌کنند. در شهرها نیز این مهاجرین شغلی را که به دست می‌آورند، ناکافی بوده، به اثر غیر ماهر بودن با مشاغل در سطح پایین؛ چون دست فروشی، کارهای شاقه فزیکی

وغیره. می‌پردازند؛ بنابراین در محل اصلی وهمچنین در جایی که مهاجر شدند افزایش و یا کاهش نفوس، ترکیب سنی نفوس، نیروی کار، بیکاری، اندازه دست مزد؛ همچنان بالای فرهنگ و زبان نیز اثر می‌گذارند.

مهاجرت اقتصادی نوع دیگر به اثر توسعه زمین‌های زراعتی، پروژه‌های آبیاری شده، جدید، مناطق صنعتی، استخراج معادن و فعالیت‌های تجاری یا بر عکس به اثر درآمد کم خانواده‌ها، بیکاری، تعطیل شدن معادن و یا کارخانه‌ها صورت می‌گیرد.

۳- مهاجرت سیاسی: این اصطلاح بیشتر برای پناهندگان سیاسی به کار برده می‌شود. اصطلاح پناهندگی به کسی اطلاق می‌شود که بنابر عوامل مختلف از قبیل: جنگ، دهشت، تعقیب و پی‌گرد سیاسی، عقاید مذهبی، تعلقات به گروه‌های اجتماعی و اقلیت‌های قومی، کشور اصلی خویش را ترک گفته، از کشور دیگری تقاضای پناهندگی می‌نمایند؛ مانند پناهندگان افغانی که از سال ۱۳۵۷ ه. ش. به بعد به کشورهای همسایه و جهان مهاجرت کردند و یا؛ پناهندگان بوسنی (یوگوسلاویای سابق)، پناهندگان کمپ روندا و داد فور سودان در افریقا وغیره.

فیصله‌های کنوانسیون منعقدة ۱۹۵۱ میلادی جینوا در رابطه به وضعیت پناهندگان به سند مهمی در رابطه به دفاع از حقوق پناهندگان تبدیل شده است. اصطلاح پناهندگی یا تقاضا کننده پناهندگی Asylum seeker به کسی اطلاق می‌شود که در کشور اصلی اش نسبت فعالیت‌های عقیده‌تی (ایدیالوژیکی و سیاسی) جنس، نژاد، زبان، ملیت و قوم مورد پی‌گرد و تعقیب قرار گرفته باشد یا به صورت عملی آن در خطر شکجه (روحی و فزیکی) زندان و مرگ مواجه باشد.

وجه مشترک بین مهاجرین اقتصادی و سیاسی فقط دوری از وطن و غربت است. اولی آن را خود پذیرفته و به بهبود وضع اقتصادی خود می‌پردازد، در حالی که، دومی خود را قربانی می‌پندارد، اگر چه در فضای مطمئن و آرام هم به سر بربرند.

۴- مهاجرت‌های مذهبی: این مهاجرت‌ها به اثر قیودات یا وضع محدودیت‌ها بر اجرای مراسم مذهبی و دیگر مسایل اجتماعی و فرهنگی صورت می‌گیرد؛ مثل خوب آن بعد از تقسیم نیم قاره هند به دو کشور هند و پاکستان در ۱۹۴۷ میلادی است که در نتیجه آن میلیون‌ها خانواده پیرو دین هندو از سرزمین پاکستان به هندوستان و به همین ترتیب میلیون‌ها مسلمان از هندوستان به پاکستان به رضا و رغبت خود مهاجرت کردند.

به طور خلاصه می‌توان گفت، عواملی که سبب مهاجرت می‌گردد؛ عبارت اند از: عوامل اقتصادی و بیکاری، آفات طبیعی، سیاسی، مذهبی، فرهنگی وغیره.

عواملی که باعث جذب و تشویق مهاجرین می‌گردد؛ عبارت است از: امکانات زندگی بهتر، آموزش بهتر، مسکن بهتر و وابسته‌گی‌های فامیلی و مصوّونیت افراد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند، روی موضوعات ذیل باهم مباحثه نمایند و نتیجهٔ مباحثه را نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان ارائه نماید.

۱- مهاجرت‌های داخلی و مهاجرت‌های خارجی؛

۲- عوامل اقتصادی مهاجرت؛

۳- عواملی که سبب مهاجرت‌های افغان‌ها به کشورهای خارجی می‌شوند؛

۴- اگر مهاجرت‌ها از دهکده‌ها به شهرهای کشور ادامه داشته باشد، چه مشکلاتی را در دهکده‌ها و شهرها به وجود خواهد آورد شما برای کاهش این مهاجرت‌ها چه راه حل‌های را پیشنهاد می‌نمایید.

سؤال‌ها

جمله‌ها ذیل را تکمیل نمایید :

۱- مهاجرت کوچی‌های کشور ما از نوع مهاجرت می‌باشد.

۲- مهاجرت فلسطینی‌ها به کشورهای اردن و لبنان از نوع مهاجرت می‌باشد.
مختصر جواب دهید.

۳- کدام عوامل طبیعی باعث مهاجرت می‌گردد؟

۴- چرا مردم در کشورهای روبه انکشاف علاقه‌مند مهاجرت به شهر و از کشورهای پیشرفته بر عکس به دهکده‌ها می‌باشند؟

۵- از چند نوع مهاجرت‌های اقتصادی نام ببرید.

۶- کدام عوامل سیاسی سبب مهاجرت می‌گردد؟

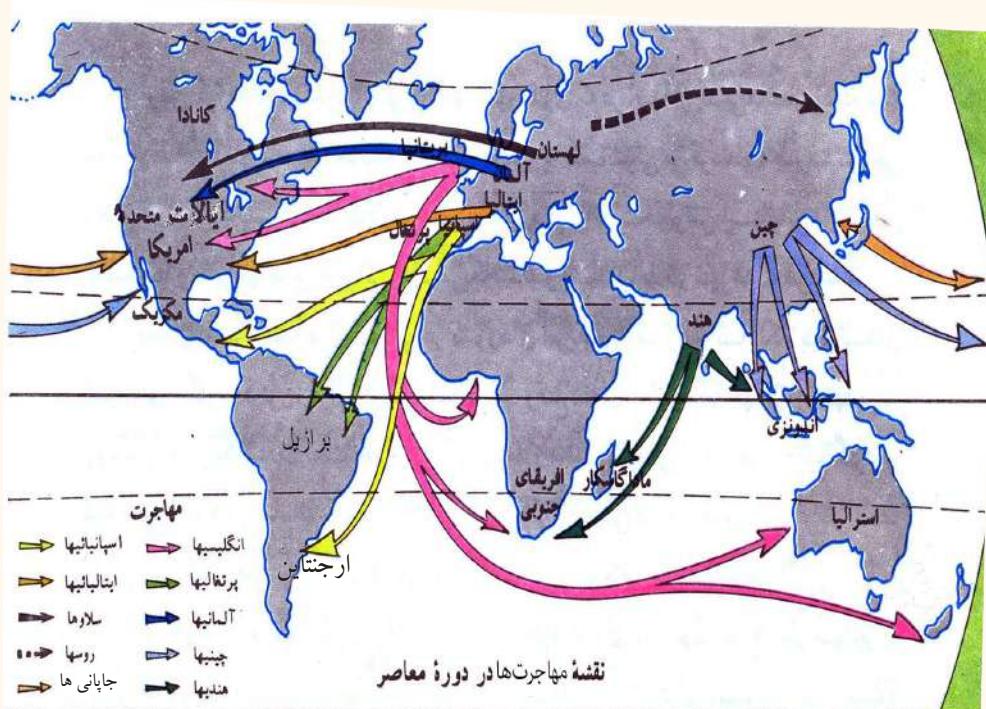
۷- کنوانسیون اپریل ۱۹۵۱ میلادی منعقد ژنیو پناهنده را چگونه تعریف نموده است؟

فعالیت خارج صنف

شاگردان تحت این موضوع که چرا از کشورهای روبه انکشاف مهاجرت خارجی بیشتر صورت می‌گیرد و برای جلوگیری از این نوع مهاجرت‌ها چه راه‌ها را پیشنهاد می‌نمایید، مقاله‌یی را تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

مهاجرت‌های جهانی و عواقب آن

چرا مردم علاقه مند مهاجرت به خارج از کشور شان می شوند؟

طوری که در درس گذشته گفته شد، مهاجرت (Emigration) به صورت عموم به اثر دو عامل صورت می‌گیرد:

۱- عوامل دفع کننده (نا مساعد): از قبیل عوامل طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مذهبی.

۲- عوامل جذب کننده (مساعد): از قبیل کم بودن نقوص یک ساحه، سرزمین‌های مرغوب، منابع ذوب زمینه، فرآوانه، کار و مزد بیشتر.

مهاجرت‌ها در طول تاریخ صورت گرفته و تا امروز جریان دارد. عده‌ی آن‌ها در داخل کشور صورت می‌گیرد که به نام مهاجرت‌های داخلی یاد می‌شود و برخی دیگر آن‌ها با عبور از سرحدات بین‌المللی صورت می‌گیرد که آن را مهاجرت‌های خارجی می‌گویند. مهاجرین می‌خواهند، تا از شرایط بهتر سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی کشور مربوطه مستفید گردند.

مهاجرت‌های آریایی‌ها از محل بودباش شان به سمت‌های شرق، جنوب، غرب و یا مهاجرت‌های مردمان آسیای شرقی به قاره امریکا و همچنین مهاجرت‌های بین‌المللی در نتیجه کشف‌های

بزرگ جغرافیایی از قرن ۱۵م. وسعت پذیرفته و منجر به مهاجرت‌های اروپاییان به سایر نقاط جهان گردیده است. آن زمان در طول یک و نیم قرن ۷۰ میلیون تن اروپایی مهاجر شدند، تا از سرمایه‌های خویش در دنیای جدید استفاده کنند و به تجارت پردازنند. در نتیجه این مهاجرت‌ها قاره امریکا و اقیانوسیه پر نفوس شد و می‌توان کشورهای امریکای شمالی را که ۹۵٪ نفوس آن را مهاجرین اروپایی و ۲٪ آن را سیاه پوستان افریقایی تشکیل می‌دهند مثال زد.

از دیاد نفوس و بحران اقتصادی در اروپا در طول قرن ۱۹م موجب مهاجرت‌ها شده که به اثر آن بار سنگین نفوس متراکم اضافی اروپا را کمتر ساخت، تنها در کشور انگلستان از ۱۸۱۵

تا ۱۹۲۰م ۱۷ میلیون تن اقدام به مهاجرت نموده اند. این مهاجرت‌ها دو جنبه داشت؛ مهاجرت دائمی و مهاجرت کارکنان اداری و مبلغین مذهبی که جنبه موقتی داشت. از ترکیب این دو نوع مهاجرین، امپراتوری بریتانیا به وجود آمده بود، که بعد این مهاجرت‌های بی‌حد تبدیل به معضله جهانی گردید و کشورها را مجبور ساختند تا

مقرراتی را برای پذیرفتن مهاجرین وضع کنند. کانگرس ایالات متحده امریکا غرض جلوگیری مهاجرین در سال ۱۹۲۴م. قانونی را به نام مهاجرت تصویب کرد. این قانون برای ورود مهاجرین به امریکا، و تعدادی که از کشورهای مختلف می‌توانند، وارد امریکا شوند مقررات وضع کرد. قانون متذکره بیشتر از مهاجرین نژاد زرد چاپانی و چینی‌ای جلوگیری می‌کرد و بعد در مورد سایر کشورها نیز عملی شد. طبق این مقرره مهاجرین باید سرمایه خویش را نیز با خود داشته باشند. و آن‌ها می‌توانستند بعد از پنج سال اقامت تابعیت امریکا را حاصل کنند و یا خارج شوند. حالا برعکس بیشترین مهاجرت‌های بین‌المللی از کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفته صنعتی صورت می‌گیرد که علت اساسی آن عامل اقتصادی و سیاسی می‌باشد. وقتی که درآمد

خانواده‌ها تنها رفع نیازمندی‌های اولیه و حداقل معاش باشد، آن‌ها توامندی سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی در داخل کشور را نخواهند داشت. از جانب دیگر به اثر رشد روز افزون نفوس طبیعی، یکاری وغیره مشکل‌ها مجبوراً به شهرها و کشورهای خارجی مهاجرت می‌کنند. چون آن‌ها مدارک قانونی مهاجرت کردن را در دست ندارند؛ بنابرآن از راه‌های غیر قانونی و قاچاقی استفاده می‌کنند. با قبول مشکلات و حتی با قبول تلفات خود را به کشور مورد نظر می‌رسانند. این مهاجرین نفوس فعال اقتصادی (۱۵-۶۵ ساله‌گی) کشور را تشکیل می‌دهند؛ چون یک تعداد آن‌ها ویزه و جواز رسمی کار کردن و مهارت به خصوصی کارگری را ندارند بنابرآن با معاش ناچیز و در محیط ناسالم و دور از نظارت دولتی به کارهای شاقه و غیر صحی می‌پردازنند. قابل یاد آوری است که یک تعداد از کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری به سبب کنترول رشد طبیعی نفوس به کمبود قوای بشری نیز مواجه هستند که غرض رفع این مشکل تعدادی از کارگران مهاجر را از راه قانونی می‌پذیرند.

در اروپای غربی در حدود ۱۱ میلیون کارگر مهاجر کار می‌کنند، از نظر پذیرش کارگران مهاجر آلمان در مقام اول و سپس انگلستان، فرانسه، سویس و کشورهای اسکندریناوی قرار دارد. کشورهای اروپای غربی در سال‌های اخیر به اساس کم شدن مهاجرت‌های کارگران موسمی کشورهای همسایه (ایتالیا، پرتغال و هسپانیه) متوجه کارگران کشورهای اروپای جنوب‌شرقی، ترکیه، جزایر انتیل و افریقا شدند. آلمانی‌ها به طور معمول از کارگران مهاجر ترکی و یونانی، فرانسوی‌ها از کارگران مهاجر شمال افریقا و انگلستان از کارگران کشورهای دارای نفع مشترک استفاده می‌کنند در کشور ایالات متحده امریکا از کارگران موسمی مکسيکو نیز استفاده می‌شود. همچنین مهاجرت‌ها از کشورهای پیشرفته سرمایه داری اروپا به کشورهای روبه انکشاف نیز صورت می‌گیرد، سرمایه آن‌ها مهارت کاری آن‌ها بوده که در کشورهای شان حاصل کرده‌اند. تعداد این مهاجرین سالانه به طور تقریبی به ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار افراد اروپایی می‌رسد که برای جستجوی کار و زندگی بهتر کشورهای شان را ترک می‌گویند و دست به مهاجرت‌های بین القاره‌یی می‌زنند. سرزمین‌های جدید این مهاجرین را با درهای باز با امکانات فراوان و زندگی بهتر می‌پذیرند.

مهاجرین خارجی به کشورهایی که مهاجرت می‌کنند، سبب افزایش و از کشورهایی که مهاجرت می‌کنند، سبب کاهش نفوس می‌گردد. همه مهاجرین کشورهای روبه انکشاف را نفوس جوان و فعال اقتصادی تشکیل می‌دهند به اثر این مهاجرت‌ها نفوس فعال اقتصادی کشورهای روبه انکشاف کاهش می‌یابد که در نتیجه سبب رکود اقتصادی می‌گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند، در مورد موضوعات زیر باهم مباحثه کرده و نتیجه مباحثه خویش را توسط نماینده گروه به صنف ارائه نمایند.

- ۱- کدام عوامل نامساعد یک کشور، باشنده‌گان آن را مجبور به ترک وطن می‌سازد این معضله را در کشور خود مورد ارزیابی قرار دهید.
- ۲- کدام عوامل مساعد باعث جذب مهاجرین می‌گردد و بیشترین مهاجرت از کشورما به کدام کشورها صورت گرفته است و چرا؟
- ۳- شما برای کاهش و جلوگیری مهاجرت‌ها از دهکده‌ها به شهرها و یا به خارج از کشور چه پیشنهاد می‌کنید؟
- ۴- تأثیر مهاجرت‌های خارجی را بر اقتصاد و نفوس کشور مورد بررسی قرار دهید.
- ۵- شرایط مهاجرین کشورهای روبه انکشاف را به مهاجرین کشورهای پیشرفته (سرمایه داری) مقایسه نمایید.

سؤال‌ها

- ۱- کدام عوامل سبب جذب مهاجرین می‌گردد؟
- ۲- کدام عوامل باعث دفع مهاجرین می‌گردد؟
- ۳- بعد از اکتشافات بزرگ جغرافیایی کدام قاره‌ها بیشترین مهاجرین را جذب نموده است؟
- ۴- چرا کانگرس ایالات متحده امریکا در سال ۱۹۲۴م. قانونی را برای ورود مهاجرین وضع کرد؟
- ۵- کدام عوامل باعث مهاجرت‌های بین‌المللی از کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفته صنعتی گردیده است؟
- ۶- کدام نوع مهاجرت‌ها را قانونی و کدام مهاجرت‌ها را غیر قانونی گفته می‌توانیم؟

فعالیت خارج از صنف

کدام عوامل باعث افزایش مهاجرت‌های داخلی و خارجی در کشور ما گردیده است، تحت این مطلب مقاله تحلیلی تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان ارائه نمایند.

۴,۵ نژاد ها

۱- چرا در جهان نژادهای مختلف وجود دارد؟

۲- چند نوع نژاد را می‌شناسید؟

الف) نژاد RACE

نژاد عبارت از گروهی افراد جامعه هستند که از نظر چهره ظاهری، رنگ جلد، موی، عالیم فارقه و ویژه‌گی‌های ارثی مشترک باشند.

تمام افراد جهان به سه نژاد اصلی تقسیم گردیده اند. که عبارت اند از: نژاد سفید یا اروپایی، نژاد زرد یا ترکی و مغولی، نژاد سیاه یا استوایی. هر یک از نژادهای ذکر شده، دارای مشخصات ارثی خاصی هستند؛ مانند شکل و رنگ موها، رنگ پوست، ساختمان چشم، بینی، جمجمه و خصوصیات دیگر.

نژاد سفید دارای قد بلند، پوست سفید، بینی بلند، موی خرمایی و شکل مخصوص چشمان باز دارند.

نژاد زرد دارای پوست زرد، موی سیاه و صاف، ریش کم، سر مدور، چشم بادامی، بینی کوتاه،

قد کوتاه و به طور نسبی چاق می‌باشد.

نژاد سیاه یا مایل به نصواری دارای، بینی پهن، موی‌های مجعد و لب‌های ضخیم می‌باشد.

نژاد مختلط یا دو رگه در نتیجه مهاجرت‌ها و ازدواج‌های بین نژادهای که در بالا ذکر شد به وجود آمده؛ مانند: نژاد مولات و سامبو.

سرخ پوستان در اصل از نژاد زرد پوستان می‌باشند؛ اما به اساس عقاید مذهبی شان روی و موی خود را خینه می‌کنند به همین سبب به نام سرخ پوستان شهرت یافته‌اند.

از نظر شما در به وجود آمدن نژادهای مذکور کدام عوامل تاثیر گذار بوده، در حالی که همه افراد بشر از یک پدر و مادر ((بابا آدم (ع) و بی بی حوا (ع)) متولد گردیده‌اند؟ علماء به این سؤال چنین جواب می‌دهند.

نژاد به اثر مطابقت و توافق با شرایط گوناگون محیط طبیعی، اقلیمی و مواد غذایی که بالای زنده‌گی بشر تاثیر وارد نموده، به وجود آمده است. شرایط طبیعی ذکر شده بالای نژادهای جداگانه تاثیر می‌نماید؛ به طور مثال: در جاهایی که سیاه پوستان زنده‌گی دارند شعاع آفتاب عمود و گرمی هوا بسیار زیاد است. آفتاب بالای پوست باشندگان آن مناطق تاثیر مستقیم می‌کند که این حرارت بیش از حد به انسان‌ها زیان می‌رساند. به همین سبب جسم (اورگانیزم) باشندگان کشورهای گرم با گذشت هزاران سال به گرمی بیش از حد توافق نموده و در نتیجه آن ماده نسجی سیاه رنگ در پوست‌شان تجمع می‌نماید، این ماده نسجی (میلانین Melanin) لایه رنگی اپidermis پوست، حاوی حجراتی است که رنگ جلد را می‌سازد و دارای رنگ‌های زرد، نصواری، سرخ و حتی سیاه می‌باشد. مردمی که پوست‌شان میلانین بیشتر دارد، رنگ پوست‌شان تاریک‌تر می‌باشد. این ماده مانع نفوذ شعاع آفتاب می‌گردد و پوست را از شعاع آفتاب زده‌گی (سوختن) نگاه می‌کند. با گذشت زمان درین گروه، سیاهی پوست میراثی گردیده است. موهای درشت و مجعد جمجمه شان را از گرمی زیاد نگاه می‌دارد.

مردم نژاد سفید پوست بیشتر در مناطق معتدل‌له شمال زنده‌گی می‌کنند در مناطق معتدل‌له جاهایی که بارندگی رطوبت و ابر آلودی زیاد باشد و مردم آن از نور بیشتر آفتاب مستفید نه گردند. در وجود آنها ماده نسجی میلانین تنها در فصل تابستان افزایش می‌یابد؛ یعنی زمانی که بدن انسان به اثر نور آفتاب مقدار مورد ضرورت ویتامین دی (D) را می‌سازد. در آن صورت انسان سفید‌پوست به گندمی رنگ مبدل می‌شود.

در جاهایی که زرد پوستان زنده‌گی می‌کنند به طور معمول باد و توفان‌ها می‌وزد که با خود خاک

و ریگ میده را انتقال می‌دهند و با گذشت سال‌های متمادی به این بادها و توفان‌ها توافق نموده و چشم‌های مردم زرد پوست تنگ‌تر گردیده به علت این که در مقابل خاک و ریگ نگهداری شود. این نشانی در بین مردم زرد پوست ارثی گردیده است و غذای روزمره اکثریت آن‌ها را برنج تشکیل می‌دهد. که مواد غذایی کم‌تر دارد. تمام نژادها از نظر استعداد و ذکاوت کدام فرقی ندارند، چهره ظاهری آن‌ها طوری که ذکر شد محصول شرایط طبیعی و محیطی است.

در سال ۱۹۶۵م. مجمع عمومی سازمان ملل متحد پیمان بین‌المللی را درباره ازبین بردن تمام انواع تبعیض نژادی به تصویب رسانید که به اساس آن نشر هر نوع نظریات که بر مبنای امتیازهای نژادی استوار باشد منع نموده، توهین و برای تبعیض نژادی هرنوع کوشش نمودن را جنایت می‌دانند. این موضوع در ماده ۲۲ فصل دوم قانون اساسی کشور ما درج گردیده که هرنوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است، اتابع افغانستان اعم از زن و مرد در برابر قانون حقوق و وجايب مساوی دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات ذیل باهم بحث نمایند و نتیجه بحث خود را توسط نماینده گروه به همسنفان ارائه کنید.

- ۱- از جمله نژادهای بشری کدام نژادها ذکری و با استعداد استند؟
- ۲- چرا نژاد سیاه دارای جلد سیاه و چهره ظاهری به خصوص است؟
- ۳- چرا نژاد سفید دارای خصوصیت‌ها ظاهری خاص می‌باشد؟
- ۴- سرخ پوستان در کدام قاره جهان سکونت داشته و علت سرخی چهره شان را توضیح دهید.
- ۵- نژاد مختلط چگونه به وجود آمده است؟

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.

- ۱- مشخصات ظاهری سیاه پوستان را بگویید؟
- ۲- سرخ پوستان به کدام نژاد متعلق می‌باشند؟

جواب صحیح را مشخص نمایید.

- ۱- تمام افراد جهان به چهار نژاد سفید، سرخ، سیاه و زرد تقسیم شده اند .
- ۲- نژاد سفید دارای قد بلند، پوست سفید، بینی بلند، موی های سیاه موجدار می باشند.
- ۳- نژادها، محصول شرایط گوناگون محیطی طبیعی، اقلیمی و مواد غذایی می باشند.

جملات ذیل را تکمیل کنید:

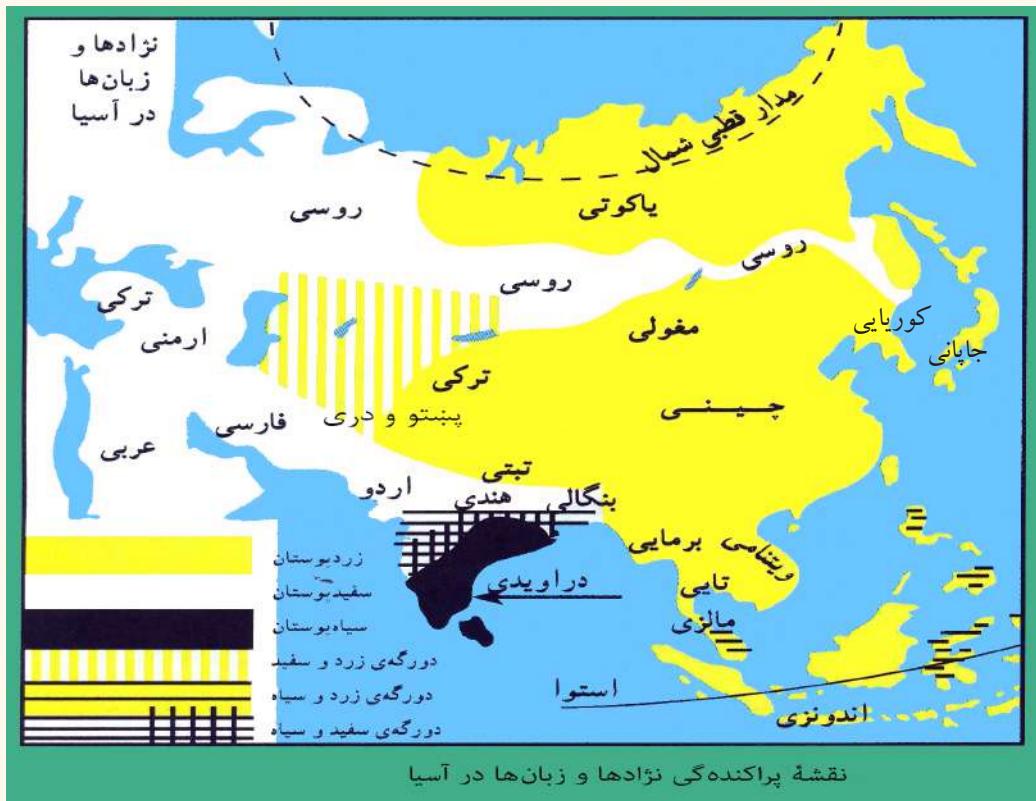
- ۱- نژاد مختلف به اثر مهاجرت و ازدواج ها به وجود آمده مانند و
- ۲- در فصل دوم ماده قانون اساسی هر نوع تعیض و امتیازات را بین اتباع افغانستان ممنوع قرار داده است.

فعالیت خارج صنف

موضوع ذیل را تحلیل نموده در ساعت درسی آینده به صنف ارائه نمایید. مردم کشور ما از کدام نوع نژاد می باشند قانون اساسی کشور در کدام ماده ها هر گونه تعیض را منع قرار داده است.

(ب) تقسیمات جغرافیایی نژاد ها

اکثریت نفوس کدام کشورهای برابر با عظم آسیا را زرد پوستان تشکیل می‌دهد؟

بیشترین نفوس نژاد سفید، زرد و سیاه در کدام قاره‌های جهان مسکن گزین شده آند؟ نفوس آسیا از نژادهای مختلف ترکیب شده که اکثری آن‌ها را زرد پوستان تشکیل می‌دهد و بقیه آن سفید پوست و سیاه پوست هستند، که به اثر ازدواج نژادهای مختلف بخش مختلط (دورگه) نیز به وجود آمده است. در مورد بخش بندهای جغرافیایی آن‌ها مختصراً تذکر به عمل می‌آید:

گروههای نژادی قاره آسیا

(الف) نژاد زرد: این نژاد نسبت به دیگران بیشترین نفوس آسیا را تشکیل می‌دهند. مغل‌ها، تبتی‌ها، ساموییدها، ترکمن‌ها، قرغزها، مردم چین شمالی، کوریا با کمی تفاوت دارای همین خصوصیات نژادی هستند، مردم جنوب شرق آسیا (چین جنوبی، کامبوج، لاوس، تایلند، میانمار و ویتنام) و حتی جاپانی‌ها که رنگ پوست روشن دارند جزو این نژاد محسوب می‌شوند. بعضی

دسته‌های فرعی آن در مناطق تندرا و جنگل‌های تایگا (سوزن برگ) سایبریای شمالی به شکل گروه‌های چند هزار نفری زنده‌گی می‌کنند.

ب) نژاد سفید: در هند و چین تعداد کمی از نژاد سفید پوست یافت می‌شوند که به حالت ابتدایی زنده‌گی می‌کنند. محل واقعی بود و باش سفید پوستان در غرب سلسله کوه‌های همالیا می‌باشد. افغان‌ها، ایرانی‌ها، قفقازی‌ها و روس‌ها بهترین معرف نژاد سفید می‌باشند؛ همچنان مردم سامی در عربستان، سوریه، اردن، اسرائیل بخشی از ترکیه و کردستان سکونت دارند نیز از نژاد سفید گندمی‌رنگ می‌باشند.

ج) نژاد سیاه پوست: در مناطق استوایی سکونت دارند که نژاد شناسان آن رانگریتو (Negritos) می‌گویند، این سیاه پوستان تیره رنگ بوده و موهای معجد دارند، نمونه خالص آن در سیلون، در جنوب کوه همالیا در هندوستان، شبه جزیره مالاکا، جزایر اندیمان و نیکوبار پراگنده شده اند این مردم به حالتی نیمه ابتدایی زنده‌گی می‌کنند و بیش تر آن‌ها در جنگل‌ها به سر می‌برند.

گروه‌های نژادی قاره اروپا

ساکنان اروپا تقریباً همه سفید پوست استند و به گروه‌های شمالی، شرقی، آلپی، دیناریکی و مدیترانه‌یی تقسیم می‌شوند، محل سکونت نژاد سفید شمالی و شرقی در کشورهای اسکندریا، انگلستان، شمال فرانسه، آلمان، لهستان (پولیند) و بخش اروپایی روسیه، بخش آلپی آن در نواحی مرکزی و غربی اروپا سکونت داشته. در حالی که بخش مدیترانه‌یی چهره گندمی‌رنگ دارند و در کشورهای اطراف بحیره مدیترانه متumer کز شده اند. بخش دیناریکی در البانی و در برخی از کشورهای اروپای شرقی به سر می‌برند. لپن‌ها در شمالی ترین نقطه اروپا سکونت دارند.

گروه‌های نژادی قاره افریقا

گروه‌های نژادی افریقا را سیاه پوستان، اعراب، بربرا، آسیایی‌ها و اروپایی‌ها تشکیل می‌دهند. سیاه پوستان ۷۰٪ نفوس افریقا را تشکیل می‌دهند که همه آن‌ها در جنوب صحرای اعظم سکونت

دارند، سیاه پوستان خود به چهار گروه تقسیم می‌شوند؛ که عبارت اند: از بانتوها، نیلوت‌ها Bushmen and Hottentots (Pygmies)، پیگمی‌ها (Nelotes)

است. تفاوت‌های زیادی در چهره ظاهری هر کدام از گروه‌های سیاه پوست وجود دارد. بانتوها بزرگترین گروه سیاه پوستان افریقا را تشکیل داده که در غرب افریقا به ویژه در امتداد سواحل این منطقه، در افریقای مرکزی، در قسمت‌های شرقی و جنوب شرقی و در جزیره مادagasکر زنده‌گی می‌کنند، رنگ پوست آن‌ها قهوه‌یی دارای بینی پهن، لب‌های ضخیم و موهای مجعد هستند.

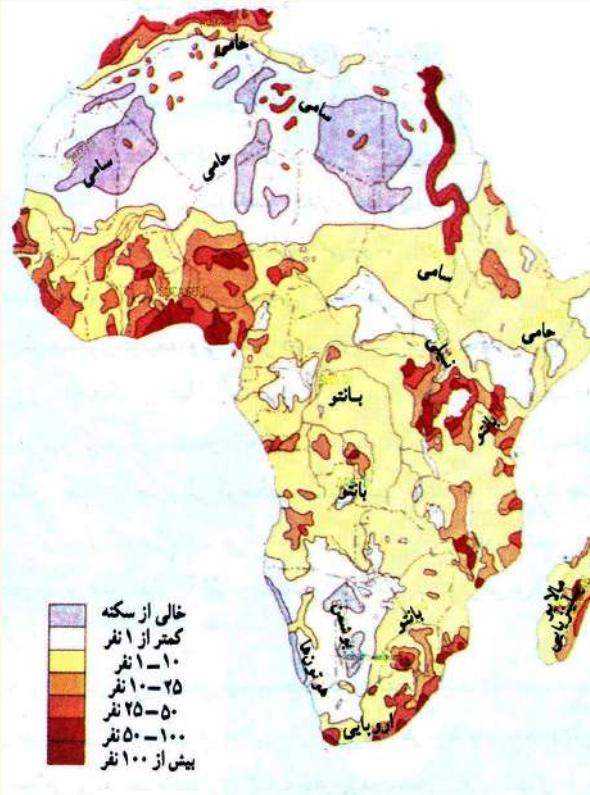
نیلوت‌ها مردمان قد بلند (۱۸۳ سانتی‌متر) که در سودان، اوگندا و کینیا زنده‌گی می‌کنند. پیگمی‌ها در جنگلهای استوایی زنده‌گی داشته و دارای قد کوتاه می‌باشند. (تا ۱۴۷ سانتی‌متر)

بوشمن‌ها و هوتن‌تت‌ها نیز کوتاه قد اند

و در اطراف صحرای کالا هاری حیات به‌سر می‌برند.

اعراب و بربرها در شمال صحرای اعظم سکونت دارند، مردم عرب گندمی‌رنگ و دارای موهای سیاه می‌باشند. در شمال غرب افریقا بربرهای سفید پوست که در نسل با مردم اسپانیا و ایتالیا شاباهت دارند، زنده‌گی می‌کنند به همین لحاظ مردم کشورهای الجزایر، تونس و مراکش راکشورهای برابر نیز یاد می‌کنند.

مردم سفید پوست اروپایی بعد از استعمار به افریقا مهاجرت کرده و پراگانده شدند، مناطق اصلی تمرکز آنان در شمال غرب (المغرب) و در جنوب (افریقای جنوبی و زمبابوی) می‌باشند؛ همچنان در کینیا و در زایر نیز زنده‌گی می‌کنند. مردم مهاجر آسیا نسبت به اروپایی‌ها بیش تر هستند، هندی‌ها در افریقای جنوبی، کینیا و یوگندا زنده‌گی می‌کنند. بیشترین نفوذ جزایر موریشس

توزیع جمعیت در افریقا

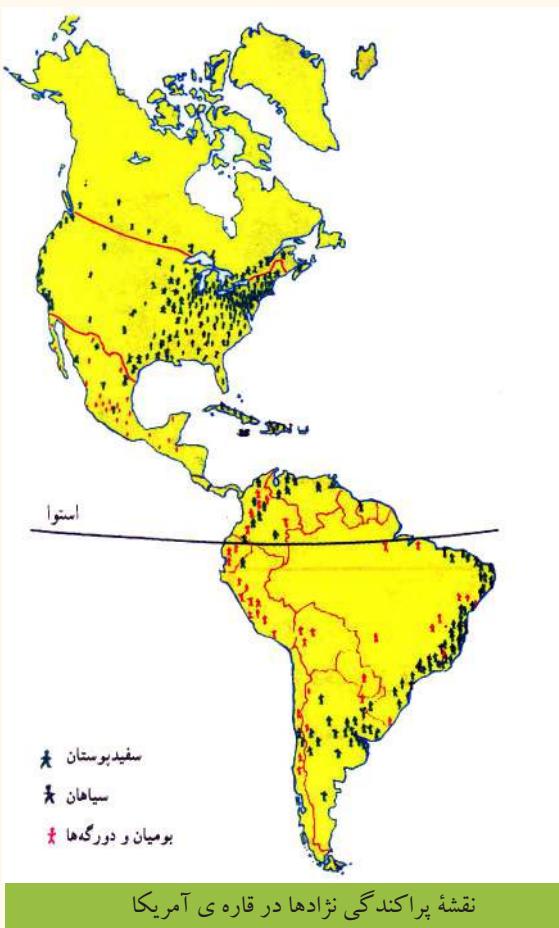
را هندی‌ها تشکیل می‌دهند، بیشترین نفووس مادغاسکر را مردم مالایی و پولینزیایی تشکیل داده اند.

گروه‌های نژادی قارهٔ امریکا

بیشترین مردم امریکا در حال حاضر از نژاد سفید پوست یا دو رُگه هستند. باشندگان اصلی قارهٔ امریکا را سرخ پوستان تشکیل می‌داد، که در اصل بخشی از نژاد زرد پوست می‌باشند و به اساس عقاید مذهبی شان چهره و موی خود را توسط خینه سرخ می‌کنند تعداد آن‌ها در امریکای شمالی بسیار محدود می‌باشند؛ اما در کشورهای مکسیکو و السلوادور بیشترین نفووس آن کشورها را تشکیل می‌دهند در سرزمین‌های مرتفع بولیویا، گواتیمالا، اکوادور، پیرو و پاراگوای نصف نفووس آن را سرخ پوستان تشکیل می‌دهد. علت افزایش سفید پوستان قارهٔ امریکا به دلیل

مهاجرت مداوم سفید پوستان از ممالک مختلف جهان به این سرزمین می‌باشد؛ اما نژاد غیر سفید پوست (زردپوستان) از چین و جاپان به این قاره مهاجرت نموده اند؛ نژاد سیاه پوستان به اثر رایج نمودن برده داری و برده فروشی از قارهٔ افریقا منتقل شده اند. و بیشترین آن‌ها در جنوب شرق ایالات متحده امریکا مسکن گزین گردیده اند؛ همچنین در مناطق گرم سیر و مرطوب جزایر کارائین و اراضی مجاور آن ساکن اند؛ غیر از پورتوریکو، کیوبا و دومینیکن دیگر همه جزایر سیاه پوست نشین هستند و در بخش‌های کوچک ونزویلا، سورینام، گیانا فرانسوی و پاناما سیاه پوستان زنده‌گی می‌کنند.

نژاد مختلط (دو رُگه) به اثر ازدواج

سفید پوستان و سیاه پوستان (مولات Mollates) و سیاهپوستان و سرخ پوستان (زانبوس Zanbus) در طول چهار نیم قرن به وجود آمده که این نژاد بیشتر در ممالک امریکای مرکزی و جنوبی سکونت دارند.

در آقیانوسیه بیشترین نفوس را مهاجرین سفید پوست اروپایی و تعداد کمی آنرا سیاه پوستان، زرد پوستان و نژاد دو رگه تشکیل می‌دهد.

گروه‌های نژادی استرالیا: قبل از مهاجرت اروپاییان به استرالیا ۵۰۰ قبیله نژاد سیاه پوست در آنجا زنده گی می‌کردند و اکنون تعداد آن‌ها تقریباً به شصت هزار نفر می‌رسد. اروپایی شدن استرالیا بعد از سال ۱۸۳۰ م با مهاجرت اروپاییان آغاز شده و اولین مهاجرین آن محکومین به جزای ترک وطن بودند. اکنون نفوس مختلط در این قاره اکثریت دارند و علت آن اینکه هیچ زن سفید پوست حاضر به مهاجرت به این جزایر نبوده بناهای زن‌های بومی ازدواج کردند و نفوس مختلط را به وجود آورده‌اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و به یکی از سوال‌ها به مشورت هم جواب تهیه و نماینده آن به هم صنفان ارائه نمایند.

- ۱- از روی نقشه‌های داده شده محل سکونت نژاد سفید پوستان را در جهان ثبت نمایید.
- ۲- از روی نقشه‌های داده شده محل سکونت نژاد زرد پوستان را در جهان ثبت کنید.
- ۳- از روی نقشه‌های داده شده محل سکونت نژاد سیاه پوستان را در جهان ثبت نمایید.
- ۴- خصوصیت ظاهری نژاد زرد پوستان را بنویسید.
- ۵- نژاد مختلط چیست و این نژاد بیشتر در کدام قاره‌های جهان وجود دارد.

سؤال‌ها

جاهای خالی جمله‌های ذیل را به واژه‌های مناسب تکمیل کنید:

۱- اکثریت نفوس برابع اعظم آسیا را تشکیل می‌دهد.

۲- اکثریت نفوس اروپا را نژاد و از افریقا را نژاد تشکیل می‌دهد.

۳- به اثر ازدواج سیاه‌پوستان و سفید پوستان نژاد مختلط به وجود آمد.

۴- به اثر ازدواج سیاه‌پوستان و سرخ پوستان نژاد مختلط به وجود آمد.

مختصر جواب دهید.

۱- بخش گندمی‌رنگ نژاد سفید پوستان اروپا در کدام کشورها سکونت دارند؟

۲- گروه‌های نژادی برابع اعظم افریقا را نام ببرید.

۳- خصوصیات نژادی سرخ پوستان را بگویید.

۴- نژاد مختلط چیست و این نژاد بیشتر در کدام قاره‌های جهان وجود دارد؟

فعالیت خارج صنف:

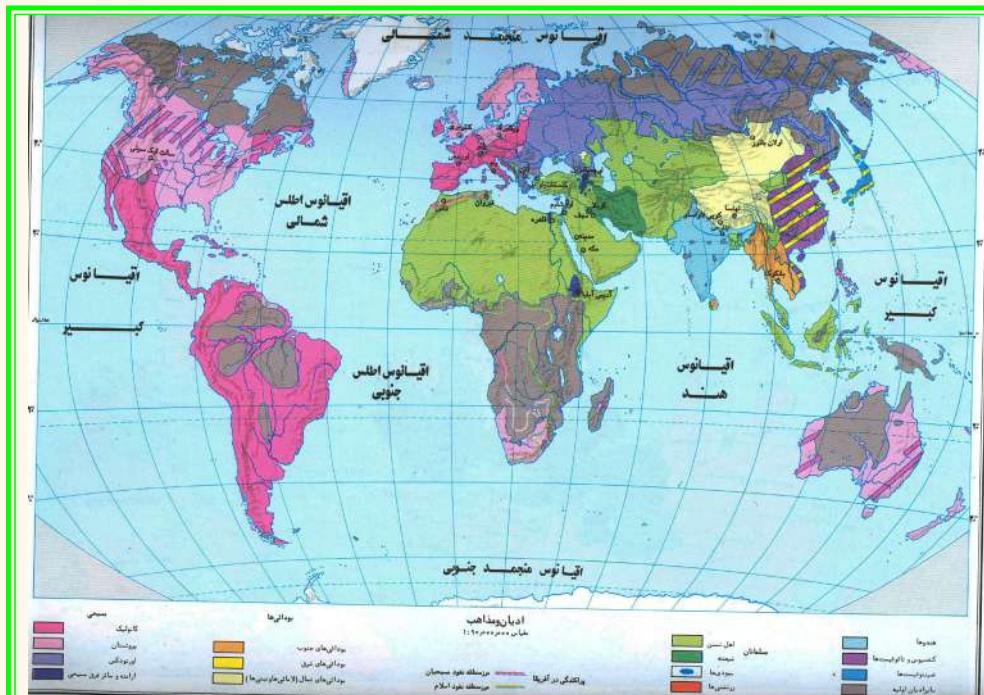
مهاجرین در کدام قاره‌ها باعث ازدیاد نفوس شده‌اند. تحت این مطلب مقاله را تحریر دارید و

در ساعت آینده مضمون جغرافیه به صنف ارائه نمایید.

فصل ششم

ادیان و زبان‌های جهان

۶- راجع به ادیان و آیین‌های مهم جهان چه می‌دانید؟

نقشهٔ فوق را به طور دقیق مطالعه نمایید و بگویید که کدام ادیان و آیین در جهان پیروان بیشتر دارند؟

دین یکی از مهم‌ترین عناصر فرهنگی جوامع بشری است، هر یکی از ادیان و آیین‌ها از یک مکان معین مبدأ گرفته؛ سپس در سایر نواحی انتشار یافته است، دین‌ها معمولاً از سرحدات سیاسی، نژادی، زبانی و اقتصادی فرا رفته اند و ساحة نفوذ آن تابع هیچ یکی از عوامل فوق نیست.

ادیان و آیین‌ها به اساس عقاید پیروان آن به بخش‌های ذیل تقسیم شده است.

۱- آئیمیزم Animism یا پیروان عقاید پدیده‌های طبیعی: آئیمیزم آیین انسان‌های ابتدایی است که اشیا و جمادات را دارای روح پنداشته پیروان آن در ادوار گذشته به ویژه در دورهٔ قبل تاریخ به اشیای طبیعی به خصوص اشیای حیران کننده خاصیت خدایی قابل بودن؛ مثال رعد و برق، روشنی، توفان، باران... وغیره را به صفت قدرت‌های بزرگ می‌شناختند. این آیین اکنون بیش تر در مناطق قطبی، بیابانی و جنگل‌های دور افتاده، در بین مردم سیاه پوست و زرد پوست مشاهده می‌شود.

۲- پیروان عقیده ارباب‌الانواع: پیروان این عقیده معتقد بودند که هر حادثه و پدیده خدای جدآگانه دارد. این آیین از مدنیت یونان آغاز شده و در مدنیت روم قدیم به حد اعلیٰ خود رسید؛

مانند: خدای آتش فشان، خدای رعد و برق، خدای ابخار، خدای ستاره‌ها، خدای باران وغیره.

۳- پیروان ادیان آسمانی: این ادیان بیشتر جنبه اخلاقی و عبادت کردن به خداوند(ج) را دارند که برای رهنمایی آن‌ها پیغمبران مختلف مبعوث می‌شد؛ مانند دین یهودیت، مسیحیت و اسلام که مکمل‌ترین آن‌ها دین مقدس اسلام می‌باشد و با ظهور این دین مقدس دیگر ادیان منسوخ گردیده است. پیروی مردم از ادیان متفاوت گاهی باعث تفاوت‌های زیادی در محیط اجتماعی آن می‌گردد؛ طور مثال هندوان که استفاده از گوشت گاو نزد آن‌ها منوع می‌باشد. در قلمرو زنده‌گی آن‌ها مرکز فروش گوشت گاو دیده نمی‌شود؛ چون مسلمانان و عیسیویان مرده‌های خود را دفن می‌کنند در محیط آن‌ها قبرستان‌ها دیده می‌شود؛ ولی در محیطی که هندوها بود و باش دارند، مرده‌های خود را می‌سوزانند و محل سوختاندن اجساد به نظر می‌رسد.

روزهای تعطیل نیز در ادیان مختلف متفاوت است که بر فعالیت‌های اقتصادی و سایر امور تاثیر دارد؛ به‌طور مثال: در اسلام روز جمعه و در عیسیویت روز یکشنبه تعطیل می‌باشد. در مناطق اسلامی سبک معماری خاص وجود دارد و خانه‌ها دارای حریم مشخص می‌باشد، مسجدها، گلستانه‌ها، رواق‌ها، منارها و گنبدها در کشورهای اسلامی سبک خاص دارد، که در عیسیویت چنین سبک دیده نمی‌شود.

• • • • • • • • • • • • • • • • • • •

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی نقشه ادیان جهان ساحة نفوذ عقادید اینیزم، ارباب‌الأنواع و ادیان آسمانی را بالای آن مشخص نمایند و هر گروه معلومات تهیه شده را به هم‌صنفان نشان دهد.

سؤال‌ها

- ۱- ادیان جهان به صورت عموم به کدام بخش‌ها تقسیم شده‌اند؟
- ۲- مذهب اینیزم چگونه مذهب است؟
- ۳- مذهب ارباب‌الأنواع از مذهب اینیزم چه تفاوت دارد؟
- ۴- کامل‌ترین همه ادیان کدام است؟
- ۵- تاثیر مذهب در به وجود آمدن نواحی خاص فرهنگی یک منطقه را واضح سازید؟

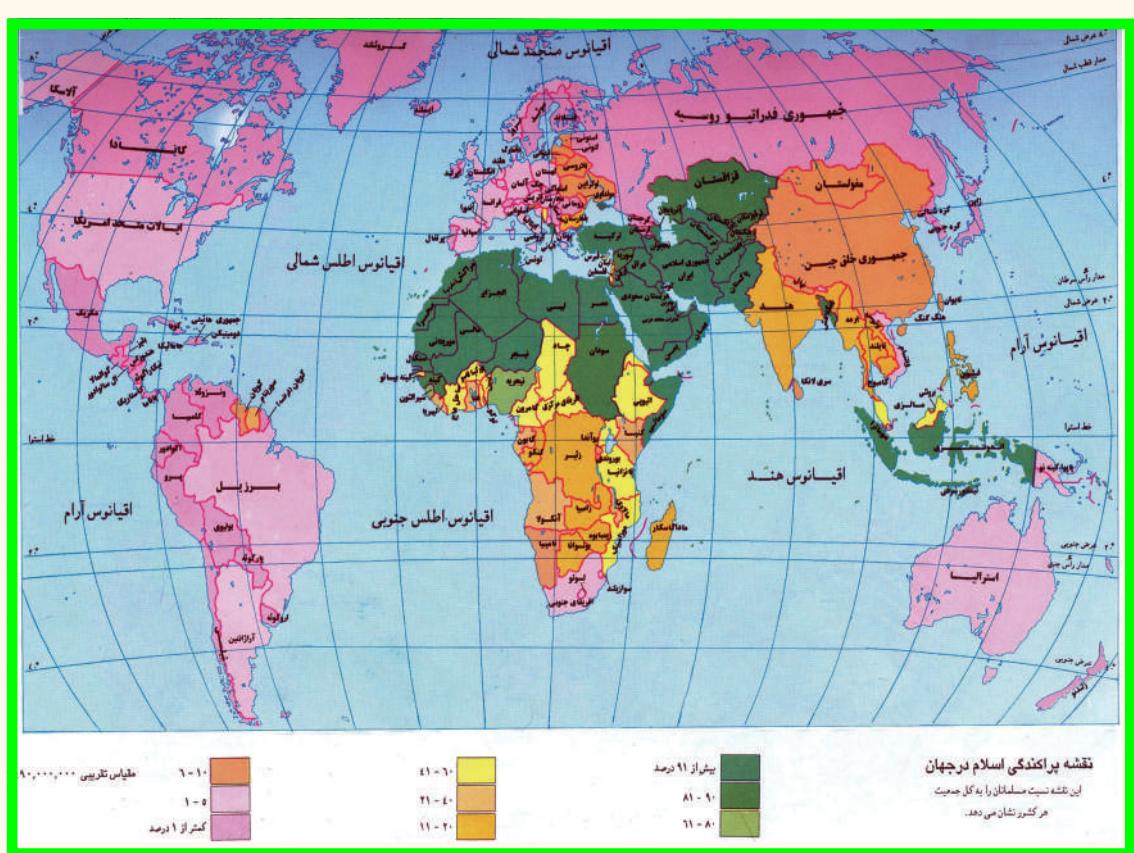
فعالیت خارج از صنف

ادیان و آیین‌های مهم جهان را نام گرفته و تفاوت بین دین و آیین را توضیح نمایید.

الف دین اسلام

راجع به کشورهای اسلامی جهان چه می‌دانید؟

نقشهٔ فوق را مطالعه نموده و بگویید که بیشترین کشورهای اسلامی در کدام براعظم جهان وجود دارد؟

دین مقدس اسلام بر مبنای وحدت الهی و عدالت اجتماعی استوار است که با بعثت حضرت محمد «ص» و نزول اولین آیات مبارک در مکه مکرمه به بشریت تقدیم گردید.

دین مقدس اسلام بعد از هجرت آن حضرت «ص» از مکهَّ معظمه به مدینه منوره به سرعت انتشار یافت و در افکار شرق و غرب تأثیرات زیاد نمود، اکثریت مردم بنابر مزیت اسلام به این دین آسمانی مشرف شدند و دیگران را به آن دعوت می‌نمودند؛ بنابر آن در مدت کمی به قسمت‌های وسیع جهان پخش گردید؛ اکنون در تمام کشورهای جهان دعوت اسلامی به نحوی از آن‌ها وجود دارد.

در جهان امروز مسلمانان در بخش‌های وسیع کره زمین مسکن گزین شده، تقریباً $\frac{1}{5}$ حصة نفوس جهان را تشکیل می‌دهند. قاره آسیا اولین تمرکز نفوس مسلمانان جهان است. کشورهای اسلامی این قاره در شرق میانه، آسیای مرکزی، آسیای جنوبی و جنوب شرقی قرار دارد. وسعت خاک آن‌ها بیش از ۱۵ میلیون کیلومتر مربع و نفوس آن‌ها $\frac{1}{3}$ حصة نفوس قاره آسیا را تشیکل می‌دهند. تعداد کشورهای مسلمان آسیا ۲۷ کشور و از آن جمله در ۱۸ کشور، اسلام دین رسمی آن‌ها می‌باشد. قابل یاد آوری است که دین مقدس اسلام را در جنوب شرق آسیا (اندونیزیا) تجاران گجراتی هند و ایرانی در قرن ۱۳ م. همزمان با تجارت خویش مذهب اسلام را نیز ترویج نمودند تا این که حکام وقت آن را قبول و برای نشر آن تلاش نمودند. امروز بیش ترین مسلمانان این منطقه در کشورهای اندونیزیا، مالزی، بورنیو و فیلیپین سکونت دارند.

قاره افریقا دومین مرکز مهم سرزمین اسلامی محسوب می‌شود، منطقه مسلمان نشین آن در شمال قاره افریقا قرار دارد. این ناحیه از شمال به بحیره مدیترانه از جنوب تا ناحیه تحت استوایی سواوانا، از شرق تا بحیره احمر و در غرب تا اقیانوس اطلس وسعت دارد. در دیگر کشورهای افریقایی نیز به فیصلهای مختلف سکونت دارند.

تعداد قابل توجه مسلمانان در قاره اروپا و امریکا نیز زنده‌گی می‌کنند، در قاره اروپا آذربایجان، البانیا، بوسنی، هرزگوینی و در امریکای جنوبی کشور سورینام باداشتن $19/6$ ٪ مسلمانان، سرزمین‌های اسلامی این دو قاره است.

به اساس احصاییه سال ۲۰۰۰ م. در ۶۳ کشور دیگر جهان نیز مسلمانان از یک تا ۳۸ فیصد زنده گی می‌کنند. حالا کشوری در جهان وجود ندارد که در آن مسلمانان نباشد. غرض معلومات بیشتر به جدول ضمیمه مراجعه کنید.

کشورهای جهان اسلام از نظر اقتصادی و نفوس یکسان نیستند؛ ولی در برخی امور اشتراک فراوان دارند. بسیاری از کشورهای اسلامی از نظر منابع طبیعی؛ مانند نفت، گاز طبیعی، زغال سنگ، مس و رابر... بسیار غنی استند در حدود $65,5$ ٪ ذخایر نفت جهان در خلیج فارس (خلیج عرب) قرار دارد؛ به اساس موجودیت همین منابع، این منطقه مورد توجه استعمار گران جهان قرار گرفته است. همچنین بیش ترین کشورهای اسلامی به علت مداخله کشورهای استعماری و کمبود نیروی انسانی متخصص قدرت استفاده از منابع خود را ندارند. به همین دلیل در جمله صادر کننده‌گان منابع محصولات خام اولیه به قیمت ارزان و وارد کننده‌گان کالا به قیمت گران از کشورهای توسعه یافته درآمده اند. از نظر اقتصادی به کشورهای ثروتمند وابسته هستند.

معلومات اضافی

تعداد مسلمان در صد نفر	کشورهای قاره اروپا	%	دین رسمی	تعداد مسلمان در صد نفر	کشورهای قاره افریقا	%	دین رسمی	تعداد مسلمان در صد نفر	کشورهای قاره آسیا	%
۸۴	اذربایجان	۱	اسلام	۹۹,۷	الجزایر	۱	اسلام	۹۹/۶	افغانستان	۱
۳۸,۸	البانی	۲		۳۵	تanzania	۲	اسلام	۹۳,۵	اردن	۲
۴۳	بسینی و هرزگونی	۳	اسلام	۹۸,۹	تونس	۳	-	۷۶/۲	ازبکستان	۳
				۹۴,۱	جبوتو	۴	-	۷۶/۵	اندونزیا	۴
				۵۹	چاد		اسلام	۸۲/۷	امارات	
	کشورهای قاره امریکا			۸۷,۶	سینگال	۵			متحده عرب	۵
				۷۰,۳	سودان	۶	اسلام	۹۹/۲	ایران	
۱۹/۶	سورینام	۱	اسلام	۹۸,۳	صومالی	۷	اسلام	۸۲/۴	بحرين	۶
				۴۵,۹	سرالیون	۸	اسلام	۶۴/۴	برونی	۷
				۳۸/۶	ساحل عاج	۹	اسلام	۸۵/۸	بنگلہ دیش	۸
				۱۰۰	صحرا	-	-	۷۸/۶	تاجکستان	
				۹۸	کومورو	۱۰	-	۸۷/۲	ترکمنستان	۹
				۸۶,۹	گامبیا	۱۱		۹۷/۴	ترکیه	۱۰
				۶۷,۳	گینه	۱۲	اسلام	۹۶	پاکستان	۱۱
				۳۹,۹	گینه بیساو	۱۳	اسلام	۸۶/۲	سوریه	۱۲
				۹۶,۱	لیبی	۱۴	-	۸۷/۷	فلسطین	۱۳
				۸۲	مالی	-		۴۲/۲	قراقستان	
				۸۴,۴	مصر	۱۵		۶۰/۸	قرغزستان	۱۴
				۹۸,۳	المغرب	۱۶	اسلام	۸۲/۷	قطر	۱۵
				۹۹,۱	موریتانی	۱۷	اسلام	۹۴	عربستان سعودی	۱۶
				۹۰/۷	نیجر	۱۸	اسلام	۹۶	عراق	
				۴۵/۹	نیجریا		اسلام	۸۷/۴	عمان	۱۷
				۴۸,۶	ولتاوی علیا (بورگینافاسو)	۱۹	اسلام	۸۳	کویت	۱۸
				۵۰	ارتیریا	۲۰		۵۵/۳	لبنان	۱۹
						۲۱	اسلام	۱۰۰	مالدیو	۲۰
							اسلام	۶۰/۴۵	مالزیا	۲۱
							اسلام	۹۸/۹	یمن	۲۲

در برما، سریلانکا، فیلیپین تعداد قابل ملاحظه‌یی از مسلمانان زنده‌گی می‌کنند. در هند ۱۲ فیصد نفوس آن مسلمان است.

سازمان کنفرانس اسلامی جهان دارای ۵۷ کشور عضو می‌باشد که از آن جمله ۲۵ کشور آسیایی ۲۷ کشور افریقایی، ۳ کشور اروپایی و دو کشور امریکا در آن شمولیت دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه راجع به علت انتشار دین مقدس اسلام به تمام قاره‌های جهان باهم مباحثه کنند و نماینده هر گروه نتیجه بحث را به هم صنفان ارائه نماید، معلم صاحب نیز نتیجه بحث ارائه شده را با معلومات خویش جمع بندی نموده به شاگردان توضیح دهد.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید

۱- اساس دین اسلام بر چه استوار است؟

۲- نخستین وحی بر حضرت محمد ﷺ چه وقت و در کجا نازل گردید؟

۳- چرا کشورهای اسلامی بیشتر مورد توجه استعمار گران جهان قرار گرفته است.

درست‌ترین گزینه را انتخاب کنید

۱_ در کدام کشور جنوب شرق آسیا بیشترین نفوس جهان زنده‌گی می‌کنند.

الف) مالزیا ب) اندونزیا ج) بنگلہ دیش د) افغانستان

۲- مجموع کشورهای مسلمان قاره آسیا عبارت اند از:

الف) ۲۷ کشور ب) ۲۳ کشور ج) ۳ کشور د) ۱۰ کشور

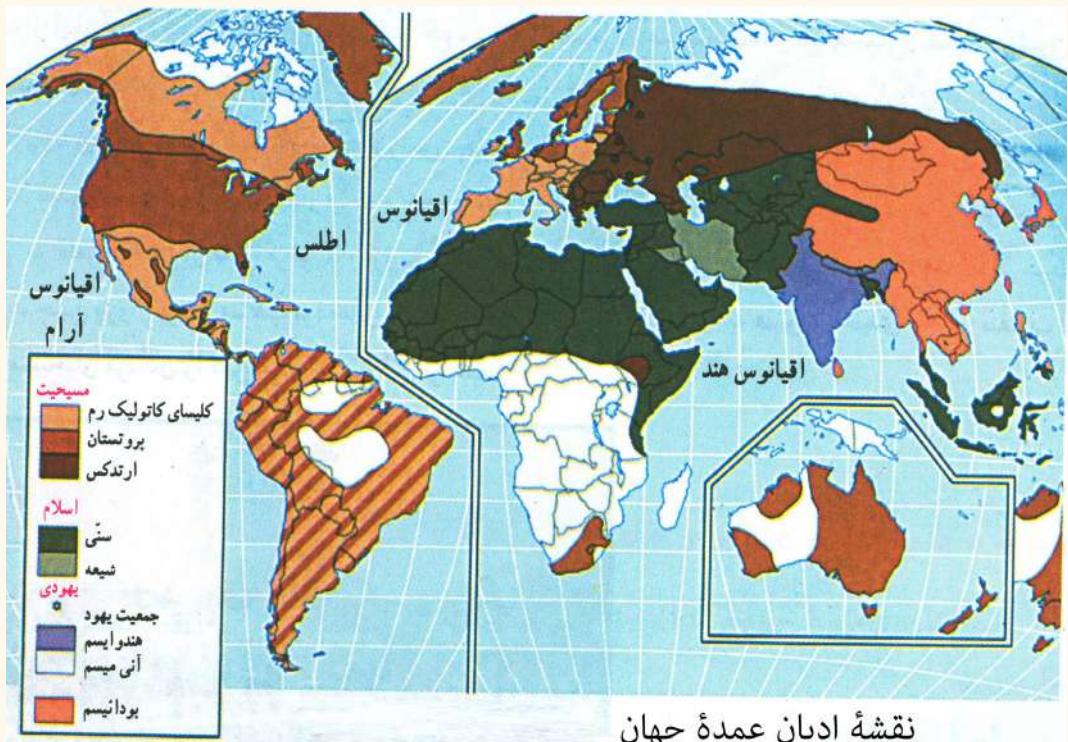
فعالیت خارج از صنف

با استفاده از نقشه داده شده و لست کشورهای اسلامی جهان، نقشه بدون نام کشورهای اسلامی را کاپی و نام کشورهای اسلامی را در جاهای تعیین شده بنویسید.

ب) راجع به دین مسیحیت چه می‌دانید؟

به نقشه فوق توجه کنید و بگویید که مناطق نفوذ پیروان دین عیسویت بیشتر در کدام قاره‌های جهان قرار دارد.

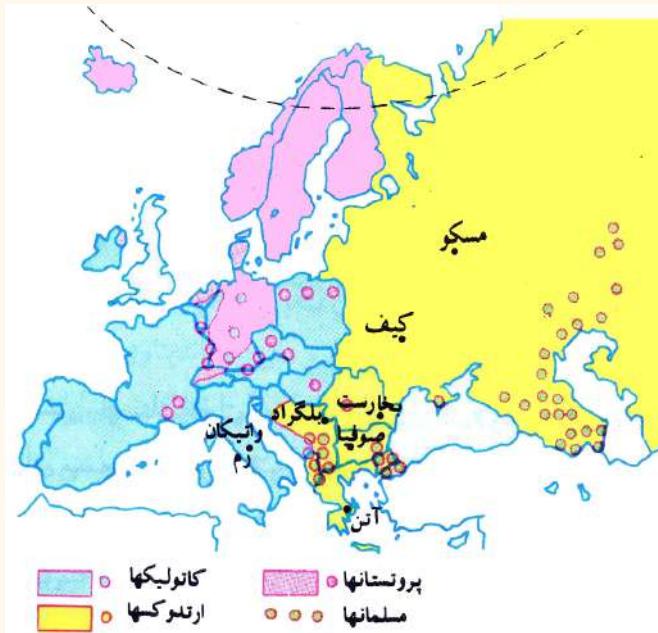
عیسویت از جمله ادیان آسمانی بوده که پیروان زیادی در جهان دارد و در قرن اول میلادی ظهرور کرده است.

این دین در ابتدا توسط حضرت عیسی (ع) بن مريم در فلسطین به مردم معرفی گردید؛ چون حضرت عیسی (ع) پدر نداشت؛ بنابر آن به نام عیسی بن مريم یاد شده است. پیروان آن در مورد تولد حضرت عیسی (ع) نظریات متعدد دارند و حتا وی را به درجه الوهیت نیز می‌ینند، از همین جهت عیسویت امروزی از توحید منحرف گردیده، شرک و خرافات زیادی در آن جا گرفته است. عیسویان به تثلیث عقیده دارند؛ یعنی به سه خدا معتقد هستند: خدا، پسر خدا (عیسی بن مريم) و روح القدس.

حضرت عیسی (ع) درین انبیای بنی اسرائیل آخرین پیامبر بوده و در مدت بین حضرت عیسی (ع) و حضرت محمد ﷺ هیچ نبی دیگر فرستاده نشده است، حضرت عیسی (ع) در زنده گی خویش عروسی نکرده و نه برای بود و باش خانه ساخته است.

دین مسیحیت در زمان کنستانتین اول از سال ۳۰۶ تا ۳۳۷ میلادی در امپراتوری روم به عنوان دین رسمی و کلیسا تحت نظارت مستقیم حکومت قرار گرفته، قوانین را به مسیحیت موافق ساخت

ونخستین کلیسای سان پیترو در واتیکان امروزی به دستور او بناء نهاده شد.

مذهب عیسویت به ۲۵۰ فرقه مذهبی تقسیم شده که از آن جمله سه بخش عمده آن عبارت اند از:
I- کاتولیک (Catholic): به معنی کلی و عمومی است. این اصطلاح در مورد کلیساها قدیمی و منشعب ناشده، به نام کاتولیک‌های رومی‌ها خوانده می‌شد که در رأس آن کلیسا، پاپ قرار داشت در اصطلاح لاتینی پاپ به معنی پدر می‌باشد.

اسقف^(۱) روم به اساس این برتری مدعی کنترول مستقیم و متمرکز بر تمام دنیای مسیحیت شدند.

در ۷۵۶ میلادی دولت پاپ در ایتالیا به وجود آمد که مرکز آن در واتیکان قرار داشت. از نظر کاتولیک‌ها پاپ مصوّون از همه گناه، اشتباه و خطأ است. رجال کلیسا باید ازدواج کنند این مذهب در درجه اول بیشتر در ایتالیا، بلژیم، فرانسه، اسپانیه، پرتغال و به ویژه در بین قوم لاتین و در درجه دوم در بین اقوام اتریش، پولیند، مجارستان، چک، سلوواک، کرواتی و سلوانی (یوگوسلاویای سابق) و اقلیت‌های آن در اتحادیه بریتانیا و سایر کشورهای اروپایی است.

II- ارتدوکس ORTHODOX: به معنی کامل و صحیح است، امپراتوری روم در سال ۴۷۶ میلادی به دو بخش شرقی و غربی تقسیم گردید به همین دلیل کلیسا نیز به کلیسا روم غربی (کاتولیک) و روم شرقی یونانی (ارتدوکس) تقسیم گردید، کلیسا روم غربی کوشش می‌کرد که نفوذ خود را در بین سلاویان (بلغارستان) توسعه دهد. این عمل کلیسا روم شرقی را ناراض ساخت.

مسلمانان در جنگ یرموک در ۶۲۶ میلادی در زمان خلافت حضرت عمر (رض) روم شرقی را شکست داده و مناطق سوریه و فلسطین را آزاد ساختند. در زمان خلافت امویان ترکیه نیز به تصرف مسلمانان افتاد. امپراتور روم لیوی سوم غرض جلوگیری از نفوذ دین اسلام بعضی از اصلاحات مذهبی را عملی نمود. در سال ۷۶۶ میلادی فرمان صادر کرد که نصب تصاویر و

۱- اسقف مقام است در سلسله مراتب کلیسای کاتولیک.

تمثال‌ها در کلیسا منع است و این عمل را نوعی از بسته‌بودی دانست. این عمل در اروپای شرقی و غربی عکس‌العمل‌ها تولید کرد، در روم شرقی به قوه نظامی عملی شد؛ اما در شهر روم پاپ گری گورس سوم شورای مذهبی تشکیل و فتوا صادر کرد که هر کس مخالف احترام تصاویر و تمثال در کلیسا است از اهل ایمان خارج است.

اختلاف‌های عمده بین این دو فرقه مذهبی عبارت اند از:

۱- ارتودوکس‌ها به طور قطعی مخالف این اصل اند که پاپ روم بر تمام جامعه کلیسای مسیحی ریاست عمومی داشته باشد.

۲- پاپ روم معصوم نیست، ممکن در مسایل ایمانی و اخلاقی اشتباه کند، رجال کلیسای ارتودوکس در ازدواج، خود مختار اند.

بیشتر مردم روسیه، صربستان، رومانی، یونان و به صورت عموم در نژاد سلاوهای بیشتر پیروان مذهب ارتودوکس هستند.

III - پروتستانت Protestant: معنی لغوی آن اعتراض یا پروتست کننده می‌باشد. کلیسای کاتولیک که بیشتر به شکوه و جلال رو آورده بود برای تامین نیازمندی‌های خود لوحه‌های بخشش گناه را می‌فروختند و مقام روحانی را در مقابل پول و اگذار می‌کردند، در آلمان توسط مارتین لوثر روحانی ۱۴۸۳-۱۵۴۶ میلادی مورد اعتراض قرار گرفت. در ۱۳۱ اکتبر ۱۵۱۷ میلادی نامه اعتراضی که مشتمل به ۹۵ ماده بود نوشته. در ۱۵۳۴ میلادی انگلیل را از زبان لاتینی که زبان مذهبی بود به زبان آلمانی ترجمه کرد که خواندن انگلیل آسان شد و مردم بیشتر طرفدار کلیسای لوتری شدند؛ چون شرایط آسانتر داشت و کمتر به شعایر و رسوم توجه می‌کرد. این مذهب به نام لوتریسم نیز یاد می‌شود.

در اروپا پروتستانت بیشتر در بین اقوام جرم‌منی پیروان زیاد دارد. پیروان این مذهب در فنلاند، سویden، ناروی، دنمارک، انگلستان، هالند، آلمان، اتریش و در یک بخشی از سویس، چک، سلوواک و جمیعت‌های کوچک در سایر کشورهای اروپا زنده‌گی می‌کنند.

بعد از کشف‌های بزرگ جغرافیایی در قرن ۱۶ میلادی و تأسیس امپراتوری‌های بزرگ استعماری اروپایی‌ها در تمام قاره‌های جهان، فرهنگ و مذهب خویش را نیز ترویج نمودند، که حالا در تمام مستعمره‌های سابق اروپاییان به فیصله‌های مختلف پیروان این دین موجود است؛ مثلاً اکثریت نفوس تمام کشورهای امریکای جنوبی، مرکزی (کاتولیک) و از امریکای شمالی پروتستان و کاتولیک هستند؛ همچنان در کشورهای تحت استعمار قبلی اروپایی در افریقا در کشورهای افریقای جنوبی، ایتالی و بعضی کشورهای ساحل خلیج گینه می‌توان مشاهده کرد. در آسیا و اقیانوسیه نیز به فیصله‌های مختلف پیروان مذهب عیسویت موجود است. با وجود آن هم دین عیسویت در سه کشور امریکای جنوبی (ارجنتین، بولیوی و پیرو) در یک کشور

افریقایی (لیسوتو) و در سه کشور اروپایی (مالتا، ناروی و واتیکان) دین رسمی کشور می باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشہ داده شده، راجع به علت انتشار دین عیسیوت در قاره‌های جهان باهم مباحثه نمایند و نتیجه کار شان را نماینده گروه به همصنفان ارائه کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- دین عیسیوت چرا به این اسم مسمی گردیده است؟
- ۲- آخرین پیامبر در بین انبیای بنی اسرائیل کی بود؟
- ۳- شبّات مهم دین عیسیوت کدام‌ها است؟
- ۴- تفاوت بین کلیسای کاتولیک و ارتودوکس چیست و واضح سازید؟

فعالیت خارج از صنف

راجع به انتشار دین عیسیوت در خارج قاره اروپا، تبصره خود را نوشته و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

ج- راجع به آیین تائویزیم Taoism و شنتوییزیم چه می‌دانید؟

نقشه ادیان جهان را به دقت در صفحه (۱۲۷) مطالعه نموده و محل انتشار آیین تائویزیم و شنتوییزیم را در آن مشخص کنید.

تائو در زبان چینی به معنی راه و طریق است. این مکتب منسوب به فیلسفه بزرگ چین لائوتزو و یا لاژوتان است. شخصی افسانوی که دارای مقام تحقیق و مطالعه بود؛ ولی از سرگذشت زنده‌گی آن چیزی در دست نیست و حتا حقیقت وجود او نیز مورد تردید است روایات حاکی است که آن مرد در ایالت چو در سال ۶۰۴ قبل از میلاد به جهان آمده و بعضًا تاریخ تولد آنرا ۵۰۷ قبل از میلاد می‌دانند.

فلسفه تائویزیم قدیمتر از عصر کنفیسیوس در چین می‌باشد. مبداء تائویزیم مجموعه از معتقدات، اعمال و مناسکی است که در برگیرنده یک سلسله عقاید عامیانه، خرافات و اوهام بوده و همچنان شامل یک اندازه افکار فلسفی و عرفانی می‌باشد. فلسفه وی نوعی از آیین آزاد و عاری از قید بوده، با تشریفات مخالف بود. نیکی طبیعی انسانان را خارج از قید و بست توصیف می‌نمود. قوم و ملت چین بر روی این عقیده استوار است. آیین تائویزیم در سال ۱۶۵ میلادی در زمان حکومت هوان (خاقانی از سلسله هان) نخستین بار رسمی شد و معبدی به نام او بناء کرد؛ اما چندان پیش رفت نکرد تا آن که بنیان گذار سلسله تانک ۶۱۸ میلادی به آن ایمان آورد و تائویزیم آیین رسمی و به شکل سازمان یافته تبدیل شد.

شنتوییزیم Shintoism در لغت به معنی (طريق خدايان) بوده، آیین مردم جاپان است. به اساس این آیین تعداد زیاد خدايان وجود داشته که شخص امپراتور نیز از جمله خدايان محسوب می‌شود. این آیین مربوط به زمان قبل از تاریخ جاپان دانسته شده است. جاپانی‌ها عقید دارند که غیر از جاپانی‌ها نباید دیگران در آن سرزمین زنده‌گی کنند و جاپانی‌ها نیز نباید در جای دیگر بمیرند. جاپانی‌ها سرزمین خود را کشور الهی می‌دانند، و کشورهای دیگر را دارای این خصوصیت نمی‌دانند.

آیین شنتو آیین قدیم مردم جاپان است که بعد تحت تاثیر آیین کنفیسیوس و بودایی تحول کرد. شکل امروزی آن آداب و سنت، زیارت اماکن مقدس، برپاداشتن جشن‌ها و عیدهای عمومی است. این مسایل بر جنبه مذهبی غلبه دارد. پیروان آن در جاپان و سایر کشورهای آسیای شرقی زنده‌گی دارند.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروههای دو نفری تقسیم شوند، بالای نکات عمدۀ فلسفه آیین تائویزیم و شنتوییزیم باهم بحث نموده و نتیجه بحث خود را به هم صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- تائویزم به معنای چیست این مذهب در کدام کشور ظهر کرده است؟
- ۲- پیروان آین تائویزم در کدام کشورها زیست دارند؟
- ۳- آین شنتو به معنای چیست و پیروان آن آین بیشتر در کدام کشورها بود و باش دارند؟
- ۴- از نظر مذهبی نظریات مردم چاپانی‌ها را راجع به کشورشان بیان نمایید؟

فعالیت خارج از صنف

نظریات خودرا در مورد آین‌های تائویزم و شنتویزم طی چند سطر بنویسید.

(د) راجع به آئین‌های بودایی و هندویزم چه می‌دانید؟

نقشه توزیع مذاهب جهان را در صفحه (۱۳۳) به دقت مطالعه نمایید و بگویید که دین بودایی در کدام کشورهای جهان توسعه یافته است؟

آئین بودایی که در قرن ۵ ق. م ظهر کرده، مؤسس آن شهزاده به نام سیدارت (سدهارت) بود که به عمر ۳۰ ساله گی در این راه توفیق یافت، برایش گوتاما (گوتاما) لقب داده شد. به نظر بوداییان چون به دانش و حقیقت وصل شده بود به نام بودا (فیلسوف و عاقل) نامیده شد.

بودا معتقد است که انسان باید میل نفسانی، شهوت و غصب خود را بداند و آن را مهار نماید.

آئین بودایی طرفداران زیاد و کتب فراوان دارد. کتاب مقدس آن‌ها تری پتیکا (سه سبد دانش یا گل) است. پیروان این آئین امروز بیشتر در هند، چین، مغلستان، تبت، برم، کامبوج، بوتان، تایلیند و در سایر نقاط جهان به سر می‌برند. شهرهای مقدس آن بنارس در هند و لهاسا در تبت است. این آئین در کشورهای کامبوج، بوتان و تایلند رسمیت دارد. قابل یاد آوری است که مجسمه بودا در ابتدای گندهارا (هده جلال آباد) در زمان کنشکا در افغانستان ساخته شده بود، بعدتر در بامیان مجسمه‌های بزرگ در پیکره کوه تراشیده و ساخته شد که محل بزرگ زایرین بودیزم را تشکیل می‌داد.

از فرقه‌های عمده این دین، لامایزم است که شکل خاصی از بودیزم می‌باشد و قلمرو آن بیشتر در تبت است و اساس کار آن در دست شخص رئیس روحانی لاما است.

هندویزم Hinduism عبارت از یک سیستم مذهبی اجتماعی است که در حدود ۱۵۰۰ ق. م در هندوستان رواج داشت. و امروز نیز اکثریت مردم هند پیروان این آئین استند، مشخصه این آئین تناخ روح است. به عقیده هندوان، آدمی در جهان مسؤول اعمال نیک و بد خویش است، به عقیده آنها اگر انسان زنده گی خویش را به درستی گذرانده باشد، روح وی به بدن شخص بهتر و اگر بدکار باشد روح آن پس از مرگ برای مجازات به بدن شخص پست تر و حتی حیوانات حلول خواهد کرد، و تا آن وقت ادامه خواهد یافت تا آنکه انسان نیکوکار شود.

هندوان باید قوانین طبقاتی را مراعات کنند و عقیده داشته باشند که با رعایت آن بار دیگر در این جهان تولد خواهند شد و روزگار فرخنده تر خواهند داشت.

دین هندوان دارای سه خدا است، برهم (آفریده موجودات)، ویشنو (خدای حافظ موجودات)، شیوا (خدای نابود کننده موجودات). کتاب مقدس این آئین ویدا (وداها Veda برهمن‌ها) نام دارد این کتاب نزد اریانی‌های هند نیز مقدس می‌باشد که به زبان سانسکریت تحریر شده است. اصول این آئین قدیمی هند را سرودها و دساتیر مذهبی تشکیل می‌دهد که سابقه آن به قرن ۷ قبل از میلاد می‌رسد. هندویزم به کاست (طبقات مذهبی) معتقد هستند که این طبقات به نام برهمن‌ها، ویشیا، کشتريا و شودرا یاد می‌شود که مقام هر طبقه در جامعه مشخص است.

نکته جالب توجه اینست که تمام ادیان بزرگ جهان در قاره آسیا ظهور کرده و به سایر نقاط جهان انتشار یافته است و هر دین و آئین به شعب و فرقه‌های متعدد تقسیم شده است.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه روی نکات عمده آئین‌های بودیزم و

هندویزم بحث کنند و نماینده و هر گروه نتیجه فعالیت خود را به همصنفان ارایه کند معلم محترم موضوع را جمع بندی و یکجا با معلومات خویش به شاگردان تقدیم کند.

سؤال‌ها

محضصر جواب دهید:

- ۱- مؤسس آیین بودیزم کی بود و در کجا ظهور نمود و کتاب مقدس آن چه نام دارد؟
 - ۲- آیین بودیزم در کدام کشورهای جهان پیروان بیش تر دارند؟
 - ۳- تناسخ روح در آیین هندویزم به چه معنا استعمال می شود؟
- جمله‌های زیر را تکمیل کنید:
- ۱- کتاب مقدس هندویزم می باشد.
 - ۲- کتاب مقدس بودایی‌ها به نام یاد می شود.

فعالیت خارج از صنف

روی مسایل سیاسی و فلسفی آیین‌های بودیزم و هندویزم تبصره خود را تحریر نموده در ساعت درسی آینده به هم‌صنفان بخوانید.

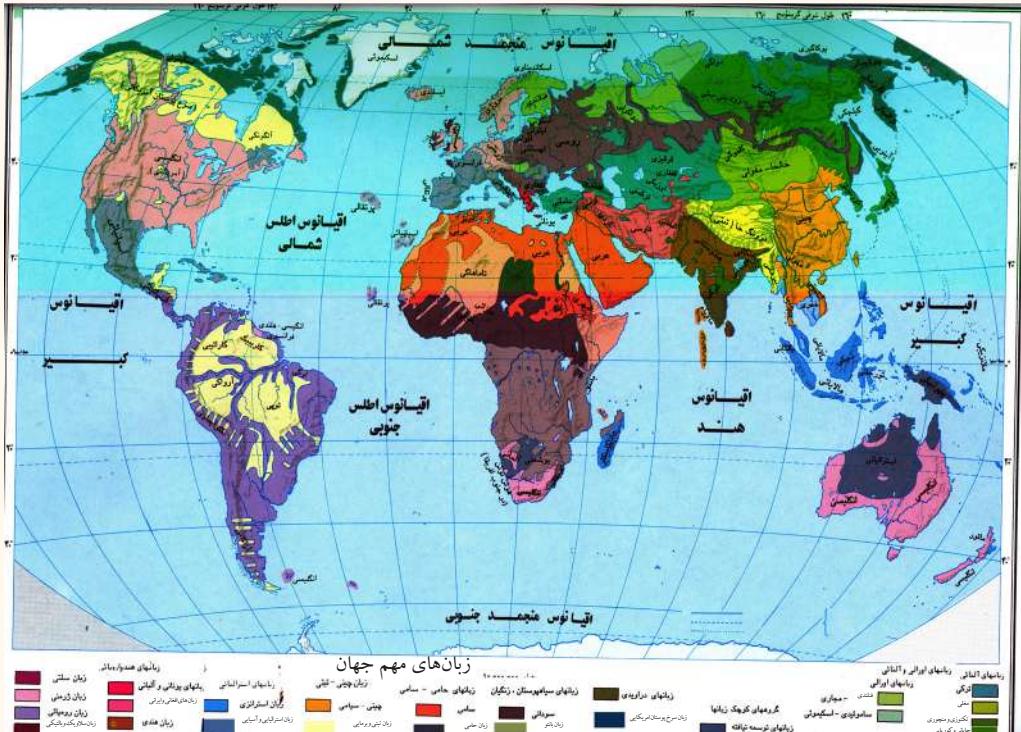
(معلومات اضافی)

تعداد پیروان ادیان هندویزم، بودیزم، تاویزم و شنتوییزم در قاره آسیا

شماره	کشورها	هندوایزم	بودیزم	تاؤایزم	شنتوایزم
۱	اندونزیا	% ۳/۴			
۲	انگلستان	% ۱			
۳	سنگله دیش	% ۱۲/۴	% ۰/۶		
۴	بوتان	% ۲۰/۵	% ۷۴		
۵	تایوان		% ۴۳/۴	% ۳۴/۵	% ۸۷/۲
۶	پاکستان				% ۱/۲
۷	چین				
۸	سنگاپور			% ۸/۵	% ۲۰/۱
۹	فیجی				% ۴۲/۴
۱۰	کربای شمالی				% ۳۳/۳
۱۱	مالزیا				% ۲۲/۸
۱۲	میانمار				% ۱۹/۲
۱۳	موریس				% ۷۲/۷
۱۴	نیپال				% ۴۹/۶
۱۵	ویتنام				% ۸۰/۹
۱۶	هند				% ۴۹/۲
۱۷					% ۹/۱

۲,۶ زبان‌های مهم جهان

آیا زبان‌های مهم جهان را می‌شناشید؟

نقشهٔ فوق را به طور دقیق مطالعه کنید، رنگ‌های مختلف این نقشه نمایانگر زبان‌های مختلف مردم جهان می‌باشد.

زبان عبارت از یک سیستم سمبولیک صوتی، اکتسابی قرار دادی می‌باشد که انسان‌ها به وسیله آن تجارت خود را؛ نه تنها به یکدیگر تبادله می‌کنند؛ بلکه به نسل آینده نیز انتقال می‌دهند. به عبارت دیگر زبان وسیله افهام و تفهیم بین انسان‌ها است.

زبان سیستم افهام و تفہیم و علایم است، که به عنوان وسیله کسب معرفت، معاشرت و تفاهم افراد به کار می‌رود، و در پروسه کار و فعالیت انسان‌ها به وجود آمده، به تدریج تکامل نموده است. سخن گفتن به انسان امکان آن را داد تا تجارب خود را حفظ کند و آن را به نسل‌های آنده انتقال دهد.

آن عدد زبان‌های دنیا که دارای ریشه واحد اند، به نام خانواده زبان‌ها یاد می‌شوند. خانواده

زبان‌های جهان عبارت اند از:

الف) زبان‌های اند و اروپایی: این گروه بزرگ‌ترین و وسیع‌ترین گروه زبانی دنیا است، که به شاخه‌های مختلف اندو اروپایی (لاتین، هلنیک، بالتیک، سلاویک، جرمانیک و ارمنی) و اندو آریایی تقسیم می‌گردد.

(ب) زبان نیگرویی که شامل دو زبان ذیل می‌باشد:

۱- زبان سودانی: که مردم جنوب سودان، جمهوریت چاد، نایجریا و کشورهای استوایی افریقا به آن سخن می‌گویند.

۲- زبان بانتو: مردمان حوزه کانگو، زمیا و انگولا به این زبان صحبت می‌کنند.

ج) زبان حامی و سامی: در کشورهای عربی و شمال افریقا اکثریت دارد.

زبان سامی: در شبه جزیره عربستان، جمهوری عربی مصر، لیبیا، الجزایر، مالی و مراکش مروج است.

زبان حامی: این زبان در جبشه، الجزایر، نیجر مروج بوده و بخشی از مردم سنیگال نیز با آن صحبت می‌کنند.

(د) زبان‌های التایی و اورالی که در آن پنج زبان ذیل شامل است:

۱- فن که مردم الپ، فنلیند، اویستاک و شمال روسیه اروپایی به آن سخن می‌گویند.

۲- توکی: در بین مردم ترکیه، اوزبکستان، قرقستان، اوغوریستان چین، ایران، افغانستان و قسم‌های در عراق و ترکمنستان مروج است.

۳- منگولیایی: در حوزه منگولیا (مغلستان) و در شمال چین به آن صحبت می‌شود.

۴- زبان توگوس: در شمال سایبریا به خصوص در مناطق تایگاه و تندرا مروج است.

۵- زبان جاپانی و کوریایی که در جزایر جاپان و شبه جزیره کوریا به آن تکلم می‌شود.

زبان‌های دیگر:

۱- زبان مالزیایی و پولیزیایی در جزایر جاوا، سوماترا، در قسمتی از کمبودیا و جزایر بورنیو رواج دارد.

۲- زبان اصلی و بومی امریکایی در حوزه امازون مروج است.

۳- زبان دراویدی در جنوب هند و در قسمتی از سریلانکا رواج دارد.

۴- زبان چینی به حیث بزرگ‌ترین گروه زبانی در کشور چین مروج است.

آیا می‌دانید که بیشترین مردم جهان به کدام زبان‌ها تکلم می‌کنند؟

زبان ماندرین (چینایی) یکی از معروف‌ترین زبان‌های آسیای شرقی محسوب می‌شود که $\frac{1}{5}$ حصه مردم جهان یا در حدود ۸۵۳ میلیون نفر چینایی و در مجموع تقریباً یک میلیارد و دو صد و سیزده هزار نفر جهان به آن تکلم می‌کنند.
جدول ذیل را به دقت مطالعه کنید.

معلومات اضافی

مهم‌ترین زبان‌های جهان که گوینده‌گان زیاد دارد (به میلیون نفر)

زبان	زبان مادری	کل سخن‌گویان
ماندرین چینایی	۸۵۳	۱۲۱۳
هندی	۳۴۸	۴۵۴
اسپانیوی	۳۴۶	۴۰۱
انگلیسی	۳۳۰	۴۸۷
بنگالی	۱۹۷	۲۰۴
عربی	۱۹۵	۲۳۰
پرتغالی	۱۷۳	۱۸۶
روسی	۱۶۸	۲۸۰
جاپانی	۱۲۵	۱۲۶
آلمانی	۹۸	۱۲۴
فرانسوی	۷۴	۱۲۶
مالای اندونیزی‌ای	۵۴	۱۶۴
ایتالی	—	۶۲
اردو	—	۶۱

زبان انگلیسی که شاخه‌یی از زبان‌های اندو اروپایی است که میلیون‌ها انسان به آن تکلم می‌کنند و زبان رسمی بیش از ۴۹ کشور جهان می‌باشد.

زبان عربی که شاخه‌یی از خانواده زبان‌های سامی است، در بیش از ۲۲ کشور جهان زبان رسمی می‌باشد و به آن تکلم می‌کنند.

قابل یادآوری است که حدود گسترش لسان‌ها با حدود سیاسی مطابقت ندارد؛ ممکن در یک مملکت چند لسان مروج باشد؛ اما تمام افراد مملکت که در یک حدود سیاسی (کشور) زیست می‌کنند، خود را به یک واحد منسوب ساخته و به آن افتخار دارند؛ مانند افغانستان که در آن بیش از ۳۰ زبان و لهجه وجود دارد؛ اما همه خود را به نام افغان یاد می‌کنند و به دو لسان

رسمی(پشتو و دری) تکلم می‌کنند و در مناطقی که اکثریت مردم آن به یکی از زبان‌های (اوژبیکی، ترکمنی، بلوچی، پشه‌یی، نورستانی، پامیری، و غیره) تکلم می‌نمایند آن زبان بر علاوهٔ زبان پشتو و دری در منطقه به حیث زبان سومی رسمی می‌باشد.

برعکس کشورهایی هم در جهان وجود دارند که دارای حدود سیاسی جداگانه بوده؛ اما به یک لسان واحد تکلم می‌کنند؛ مانند: زبان عربی که در کشورهای عربستان، سوریه، عراق، مصر، لیبیا ... زبان مروج و رسمی می‌باشد.

زبان‌های بین‌المللی که در سازمان ملل متحد به آن صحبت می‌شوند؛ عبارت اند از: زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، عربی، روسی، چینی‌ی و هسپانوی استند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و به استناد نقشهٔ داده، شده ساحة زبان‌های بزرگ جهان را تعیین نمایند؛ سپس نمایندهٔ گروه معلومات حاصل شده را به هم‌صنفان ارائه کند. معلم صاحب مطالب ارائه شده را با تجارب و معلومات خویش غرض رسیدن به اهداف درسی جمع‌بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- زبان (لسان) را تعریف نمایید.

۲- زبان حامیر و سامی در کدام کشورهای جهان مروج است؟

۳- از پنج زبان بزرگ جهان نام ببرید که بیشترین گوینده دارد.

۴- چرا گوینده‌گان لسان مادرین چینی‌ی در جهان بیشتر می‌باشند؟

۵- زبان اندو اروپایی شامل کدام زبان‌ها می‌باشد؟

۶- زبان‌های آلتایی و اوراالی به کدام شاخه‌ها تقسیم شده اند؟

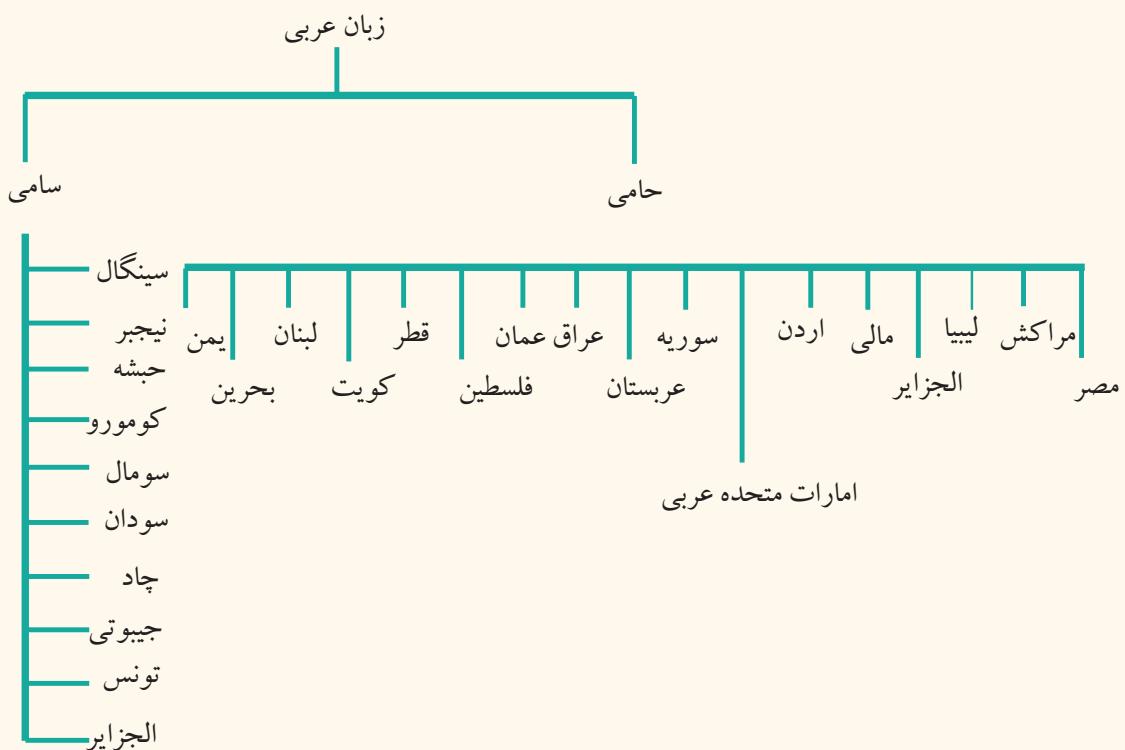
فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به اهمیت زبان چند سطری نوشته در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان خود ارائه نمایند.

الف) زبان عربی

به نظر شما زبان عربی لسان رسمی کدام کشورها می‌باشد؟

نقشهٔ صفحه (۱۳۹) زبان‌های جهان را مطالعه نموده، ساحة نفوذ زبان حامی را از سامی جدا سازید.

واضح است که ارتباط و تفاهم ملل با یکدیگر، سبب توسعه زبان و عدم ارتباط، سبب جدایی و محدودیت لسان می‌شود؛ مانند لسان عربی که به اثر نشر و نفوذ دین مقدس اسلام در تمام جهان انتشار یافت. کتاب مقدس مسلمانان جهان نیز به همین لسان نازل شده است و به همین دلیل اهمیت خاص دارد؛ با وجودی که قرآن کریم به بسیاری زبان‌ها ترجمه شده؛ ولی همه مسلمانان جهان آن را به زبان اصلی (عربی) تلاوت می‌کنند و می‌آموزنند؛ بنابراین برای تمام

مسلمانان ضروری است که غرض تلاوت قرآن مجید و احادیث نبوی ﷺ استفاده از احکام الهی و عبادت کردن، قواعد زبان عربی را بیاموزند.

احتیاج بهو ضع و تدوین قواعد آموزش زبان عربی در آن هنگام محسوس شد که بهواسطه انتشار، نفوذ و نشر دین مبین اسلام ملل و اقوام غیر عرب داخل حوزه لسان عربی شدند و پیوسته با همدیگر در اختلاط و آمیزش بودند، کم کم زبان عربی را یاد می گرفتند، سخن می گفتند و می نوشتند، وضع این قواعد دو هدف داشت:

- ۱- سهولت در تعلیم قرآن، احادیث و دیگر احکام شرعی؛
- ۲- حفظ زبان عربی از تصرف و دست برد یگانه گان.

بدین ترتیب زبان عربی در بسیاری نقاط جهان اسلام جاگزین زبان‌های محلی گردید. در قرون وسطی حتا کتب علمی و ادبی که دانشمندان تألیف و تدوین می کردند بیشتر به زبان عربی بود؛ بنابراین زبان عربی زبان علمی و بین‌المللی عصر خود محسوب می شد و حالانیز از جمله زبان‌های بین‌المللی جهان می باشد.

زبان عربی بر علاوه بر اعظم‌های آسیا و افریقا به اثر نفوذ مسلمانان در جنوب اروپا الی پرتغال نیز انتشار یافت و تاکنون از لغات و اصطلاحات ادبی، نظامی، تجاری، دریانوردی، نجوم و سایر علوم (در مضامین کیمیا، ریاضی، بیولوژی، طب و دوازاسی) استفاده می شود. این اصطلاحات بیشتر در زبان‌های فرانسوی، ایتالیوی و اسپانوی رواج یافته است.

از جمله ۲۲ کشور جهان که لسان رسمی آن عربی است، ۱۰ کشور آن افریقایی و ۱۲ کشور آن آسیایی نیز می باشد.

معلومات اضافی آن عده کشورهای جهان که لسان رسمی آنها عربی است قرار ذیل اند:

کشورهای افریقایی که لسان رسمی آن عربی می باشد:	کشورهای آسیایی که لسان رسمی آن عربی می باشد:
- الجزایر	- اردن
- تونس	- امارات متحدة عرب
- جیبوتی	- سوریه
- عربی و فرانسوی	- عراق
- چاد	- عربستان سعودی
- سودان	- عمان
- سومالی	- فلسطین
- کومورو	- قطر
- لیبیا	- کویت
- مصر	- لبنان
- مراکش	- یمن
	- بحرین

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات ذیل باهم بحث کنند و نتیجه را توسط نماینده هر گروه به هم صنفان ارائه نمایند. کشورهایی را که زبان رسمی شان عربی است، لست نمایید. چرا در براعظم اروپا تا اکنون لغات و اصطلاح‌های عربی در مضامین کیمیا، ریاضی، بیولوژی، طب... وغیره استعمال می شود.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- چرا زبان عربی در بیشتر کشورهای جهان انتشار یافته است؟
- ۲- لسان عربی در چند کشور آسیایی و افریقایی رسمی می‌باشد؟
- ۳- ریشه زبان عربی را معرفی کنید.

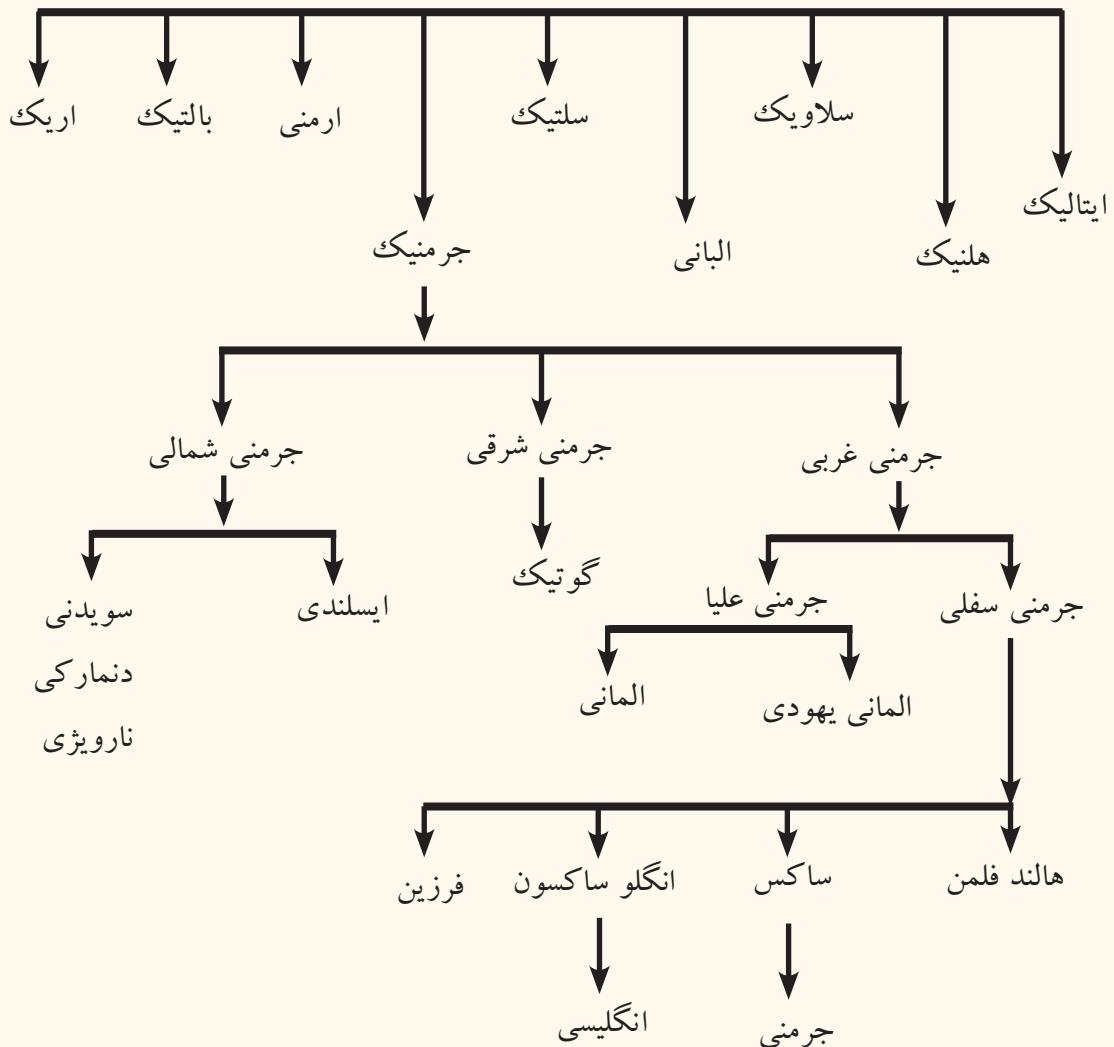
فعالیت خارج از صنف

چرا آموختن زبان عربی برای تمام مسلمانان جهان ضروری و لازمی است؟ تحت این عنوان مضمونی را تحریر و در ساعت آینده درسی جغرافیه به صنف ارائه نمایید.

ب) زبان انگلیسی

خانواده زبان‌های اندو اروپایی

چرا بیشتر مردم جهان علاقه‌مند یادگرفتن زبان انگلیسی استند؟

جدول زبان‌های اندو اروپایی بالا را به طور دقیق از نظر بگذرانید و بگویید که زبان انگلیسی از جمله کدام گروه زبان‌های اندو اروپایی می‌باشد.

از دوران استعمار انگلو ساکسون‌ها تا فتح نورماندی‌های فرانسه یعنی از سال ۵۰۰-۶۶۱ میلادی

قدیمی‌ترین لسان مروج در انگلستان، زبان انگلیسی بود، این زبان خالص توتنی Teutonie خیلی مشکل و مرکب از چند لهجه بود. بعد از فتح انگلند توسط نورماندی‌ها زبان فرانسوی نیز رایج گردید و تا سال ۱۲۵۰م. هردو زبان انگلیسی و فرانسوی در انگلند استعمال می‌شد. بعد به اثر اختلاط این دو لسان، زبان دیگری به نام زبان انگلیسی خاص به وجود آمد؛ بنابراین زبان انگلیسی زبانی مرکب از زبان‌های توتنی (انگلیسی سابقه)، لاتینی و زبان فرانسوی (نورماندی‌ها) می‌باشد، با آنهم زبان انگلیسی از نظر ویژه‌گی‌های عمومی و ساختمان گرامری یک سره توتنی شمرده می‌شود.

تغییر عمدۀ جدیدی که و در این نزدیکی‌ها در زبان انگلیسی به‌وقوع پیوسته عبارت از داخل شدن و انحلال واژه‌های خارجی است که تابع پیشرفت علوم معاصر و توسعه افکار عمومی می‌باشد. یکدسته زیاد کلمات به این زبان افزوده شده که بیشتر یونانی و برخی عبرانی و لاتین می‌باشد.

در قرن ۱۹ میلادی انگلستان امپراتوری وسیع مستعمراتی تأسیس نموده بود که به اصطلاح آفتاب در آن غروب نمی‌کرد. در آن مستعمرات بر علاوه استثمار منابع اقتصادی به انتشار فرهنگ خویش نیز اقدام نمود که بخش عمدۀ آن زبان انگلیسی می‌باشد. کسانی که زبان مادری آن‌ها انگلیسی است، تعدادشان در جهان تقریباً به ۳۳۰ میلیون نفر می‌رسد و ۱۵ میلیون نفوس دیگر دنیا این زبان را به عنوان زبان دومی ارتباطی به کار می‌برند؛ همچنین زبان انگلیسی در ۴۹ کشور مستعمرۀ سابق بریتانیا که حالا استقلال خود را نیز حاصل نموده اند، نسبت عدم اکشاف زبان اصلی کشورشان، زبان انگلیسی را به حیث زبان رسمی‌اول و در بعضی کشورها به حیث زبان رسمی‌دوم خویش قبول نموده اند.

با فراگیری زبان انگلیسی منحیث زبان بین‌المللی بر علاوه تفاهم بین‌المللی می‌توان در مورد موضوعات مورد نیاز جغرافیایی و علوم دیگر منابع معلوماتی و مأخذ معتبر از اینترنت، کتب و مجله‌های منتشر شده زبان انگلیسی استفاده نمود.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی علت انکشاف لسان انگلیسی باهم بحث نمایند و نماینده هر گروه نتیجه بحث خویش را به همصنفان ارائه کند؛ سپس معلم محترم نتیجه بحث گروه‌ها را با معلومات خویش جمع بندی نموده، توضیح نماید.

سؤال‌ها:

مختصر جواب دهید:

- ۱- لسان انگلیسی چرا در ۴۹ کشور جهان به حیث لسان رسمی کشورشان قبول شده است؟
- ۲- زبان انگلیسی فعلی مرکب از کدام لسان‌های قبلی می‌باشد؟
- ۳- چرا اکثریت جوانان کشور علاقه‌مند یادگیری زبان انگلیسی استند؟
- ۴- علت انتشار زبان انگلیسی را به تمام قاره‌های جهان توضیح دهید؟

فعالیت خارج از صنف

در مورد ضرورت یادگیری زبان انگلیسی چند سطر بنویسید و در ساعت درسی آینده به هم‌صنفان ارائه نمایید.

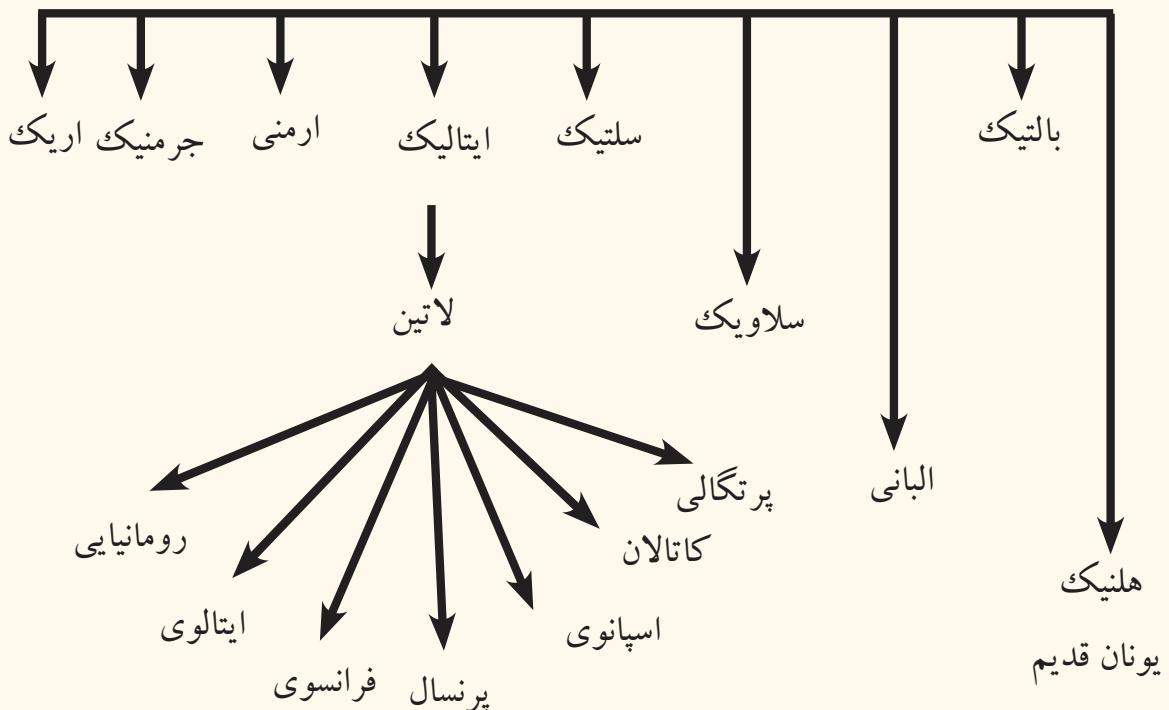
معلومات اضافی

کشورهایی که در آن زبان انگلیسی به حیث زبان رسمی کشور شان قبول شده است (بدون کشور انگلستان) ۴۹ کشور می باشد.

درقاره آسیا	درقاره اقیانوسیه	درقاره اروپا	درقاره افریقا	درقاره امریکا
سنگاپور	استرالیا	انگلستان	اوگاندا	انتیگوا و باربودا
	تونگا	ایرلند	بوتسوانا	ایالات متحده امریکا
	تووالو	مالتا	تanzانیا	بهاما
	ساموا		زیمبابوی	باربادوس
	جزایرسلیمان		نامیبیا	بلیز
	فیجی		سوازیلند	ترینیداد و توبا گو
	کریباتی		سرالیون	جامیکا
	مارشال		سیشل	دومینیکا
	میکرونزی		گانا	سنتریکیس و نویس
	ناٹورو		کامرون	سنتر لوسیا
	وانواتو		کینیا	سنتر وینسنت و کرنادین
	پاپوا گینه		گامبیا	کانادا
	پالائو		لیسوتو	گرینادا
			لایبریا	گویان انگلیسی
			مالاوی	
			موریس	
			نایجریا	
			زامبیا	
			افریقای جنوبی	

ج) زبان لاتینی (فرانسوی، اسپانوی و پرتغالی)

خانواده زبان اندو اروپایی

نقشهٔ صفحهٔ (۱۳۹) و جدول فوق را مطالعه نموده و بگویید که از زبان لاتینی کدام زبان‌های بزرگ جهان به وجود آمده است؟

زبان روم‌ها (ایتالیای سابق) از جملهٔ شاخه‌های خانوادهٔ زبان اندو اروپایی است که بعداً به نام زبان لاتین مسمى گردیده است. این زبان، زبان اصلی روم قدیم می‌باشد که در نواحی تحت نفوذ امپراطوری روم قدیم تکلم می‌شد، در نواحی غرب اروپا به تدریج تغییر کرده و به لهجه‌های محلی تبدیل گردیده است؛ مانند: زبان‌های مردمان اسپانیا، پرتگال، فرانسه و در شرق زبان مردمان رومانیه و البانیه را می‌توان نام برد. قدیمی‌ترین آثار روم‌ها متعلق به سدهٔ ششم قبل از میلاد است؛ اما ادبیات لاتین از سدهٔ سوم میلادی آغاز گردیده است. زبان‌های فرانسوی، اسپانوی

و پرتگالی از جمله زبان‌های زنده‌اند که به اثر استعمار و یا علل دیگر از حوزه اصلی اهل زبان به خارج حوزه رواج یافت و دارای گرامر نسبتاً وسیع می‌باشد. کشورهای اسپانیه، پرتگال و فرانسه از جمله کشورهایی بودند که بعد از اکتشافات بزرگ جغرافیایی مستعمره‌های وسیع در قارهٔ امریکا، آفریقا، آسیا و اقیانوسیه به دست آوردند و در آن سرزمین‌ها فرهنگ و کلتور خویش را نیز رواج دادند. یکی از بخش‌های عمده آن، توسعه زبان محسوب می‌شود. در اثر تسلط چندین قرن کشورهای استعماری اروپا، زبان‌های محلی کشورهای مستعمره رشد نکرده بود، اکنون در حالی، که کشورهای مستقل استند بنابر مجبوریت زبان استعماری خارجی را به حیث زبان رسمی کشور خود انتخاب کرده‌اند؛ مانند زبان فرانسوی که در ۲۶ کشور جهان، اسپانیوی در ۱۹ کشور جهان و پرتگالی در ۶ کشور جهان زبان رسمی‌اولی و در بعضی کشورها زبان رسمی‌دوم به شمار می‌رود. غرض معلومات بیشتر به جدول ضمیمه مراجعه کنید.

شاخه‌های زبان لاتین

فرانسوی		اسپانوی		پرتغالی	
براعظم ها	کشورها	براعظم ها	کشورها	براعظم ها	کشورها
اروپا	موناکو	اروپا	اندورا	افریقا	انگولا
اسیا	فلیپین	افریقا	گینه استوایی	امeriکای جنوبی	برازیل
افریقا	افریقای مرکزی	امریکایی	ارجنتین	آسیا	تیمور شرقی
//	بنین	جنوبی	اکوادور		ساوتومه و پرنسب
//	بروندی	//	السلوادور	افریقا	کپ ورود
//	بورکینافاسو	//	اوروگوا		گینی بیساو
//	توگو	//	بولیوی	افریقا	
//	جاد	//	پیرو	افریقا	
//	جبیوتی	//	پانامه		
//	روندا	//	پاراگوای		
//	ساحل عاج	//	دونینکن		
//	سنیگال	//	چیلی		
//	سیشل	//	کلمبیا		
//	کومورو	//	کوستاریکا		
//	گابون	//	کیوبا		
//	گینه	//	گواتیمالا		
//	لوکزامبورک	//	نیکاراگوا		
//	مدغاسکر	//	ونزویلا		
اروپا	موناکو	//	هندوراس		
افریقا	نیجریا				
اروپا	نایجر				
افریقا	کامیرون				
//	کانگو برزا ویل				
//	کانگو کنشاشا				
amerیکای مرکزی	هایتی				
amerیکای شمالی	کانادا (انگلیسی و فرانسوی)				

شاخه‌های زبان لاتین که خارج از اهل زبان به حیث زبان رسمی کشورهای شان تعیین گردیده است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه درباره یکی از شاخه‌های زبان لاتین (پرتغالی، اسپانوی، فرانسوی) باهم بحث نمایند که چرا این زبان‌ها در بیشتر کشورهای جهان تا حال زبان رسمی شان اند؛ سپس نتیجه بحث شان را توسط نماینده گروه به صنف ارائه نموده و جناب معلم نتیجه بحث گروه را با معلومات خویش جمع بندی نموده به شاگردان توضیح دهد.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

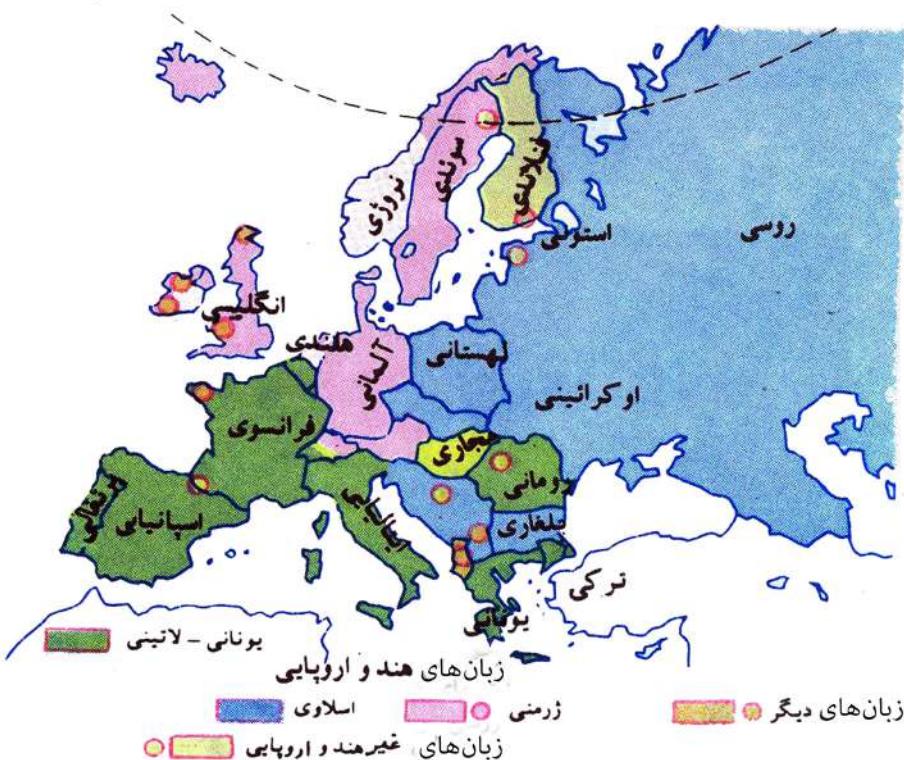
- ۱- شاخه‌های زبان خانواده لاتین را معرفی کنید.
- ۲- زبان فرانسوی غیر از کشور فرانسه در چند کشور جهان زبان رسمی می‌باشد؟
صحیح ترین جواب را نشانی کنید.
- ۳- زبان فرانسوی شاخه یکی از خانواده زبان‌های ذیل می‌باشد:
الف) جرمیک ب) لاتین ج) سلاوی د) سانسکرت
- ۴- زبان‌های اسپانوی و پرتغالی شاخه‌یی از خانواده زبان‌های ذیل می‌باشد.
الف) سلاوی ب) یونان قدیم ج) لاتین د) جرمیک

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از جدول ضمیمه، کشورهایی که زبان رسمی شان، فرانسوی، پرتغالی و اسپانوی استند، در نقشه جهان ثبت و در ساعت درسی آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

د - زبان جرمنی

نقشه تقسیمات جغرافیایی زبان جرمنی را مطالعه نموده، ساحة نفوذ زبان جرمنی را در آن تثیت کنید.

جرمن‌ها قبیله‌ی اند که در اوسط هزاره‌ی اول پیش از میلاد، در قسمت شمال آلمان و جنوب شبه جزیره سکاندیناویا زنده‌گی می‌کردند و از قرن دوم میلادی به بعد به مناطق دیگر که امروز مسکن گزین استند، مهاجرت کردند.

زبان جرمنیک از جمله زبان‌های اندو اروپایی بوده که شامل زبان‌های انگلوساکسون (آلمانی، هالندی و انگلیسی)، زبان مردم ایسلند و سکاندیناویا (ناروی، سویدن و دنمارک) و گوتیک Gothic است. آثار زبان گوتیک از دوره قرن چهارم میلادی به این طرف موجود می‌باشد. زبان آلمانی به دو لهجه محلی تقسیم می‌شود.

۱- زبان آلمانی مناطق مرتفع که در قسمت جنوب به آن تکلم می‌شود و زبان ادبیات رسمی آلمان را تشکیل می‌دهد.

۲- زبان آلمانی مناطق هموار و کم ارتفاع که در جلگه‌های شمالی دیده می‌شود. از همین زبان

محلى شمالي، زبان فلامندي Flemand و هالندى مشتق گرديده است. زبان آلماني برعلاوه کشور آلمان در کشورهای اطريش، لختن شتین و سويس (آلماني، فرانسوی و ايطالوي) نيز رسمي می باشد. مردم کشور لوکزبورگ، ۷۰ در صد و بدخى از مردم هالند به زبان آلماني صحبت مى کنند.

قابل ياد آورى است که زبان انگلسي نيز از جمله زبان هاي منطقه هموار و کم ارتفاع آلمان مى باشد که به وسیله قبائل انگلوساكسون Anglo-Saxon در قرن ششم ميلادي به انگلستان برده شده، سپس باحروف فرانسوی مخلوط گرديده است. مردم انگلستان و قسمتى از مردم ايرليند به آن صحبت مى کنند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشه داده شده، مناطق زبان های جرمنی را مشخص نمایند و نماینده هر گروه نام کشورهایی را که در آن زبان آلماني بيشتر مروج است به هم صنفان معرفی نمایند.

سؤالها

مختصر جواب دهيد:

- ۱- کدام زبان های اروپا جزء زبان جرمنی می باشد؟
- ۲- زبان انگلوساكسون شامل کدام زبان ها است؟
- ۳- زبان های شبه جزیره اسکاندیناوي را که ريشه زبان جرمنی دارند نام ببريد؟
- ۴- زبان آلماني، زبان رسمي کدام کشورها می باشد.

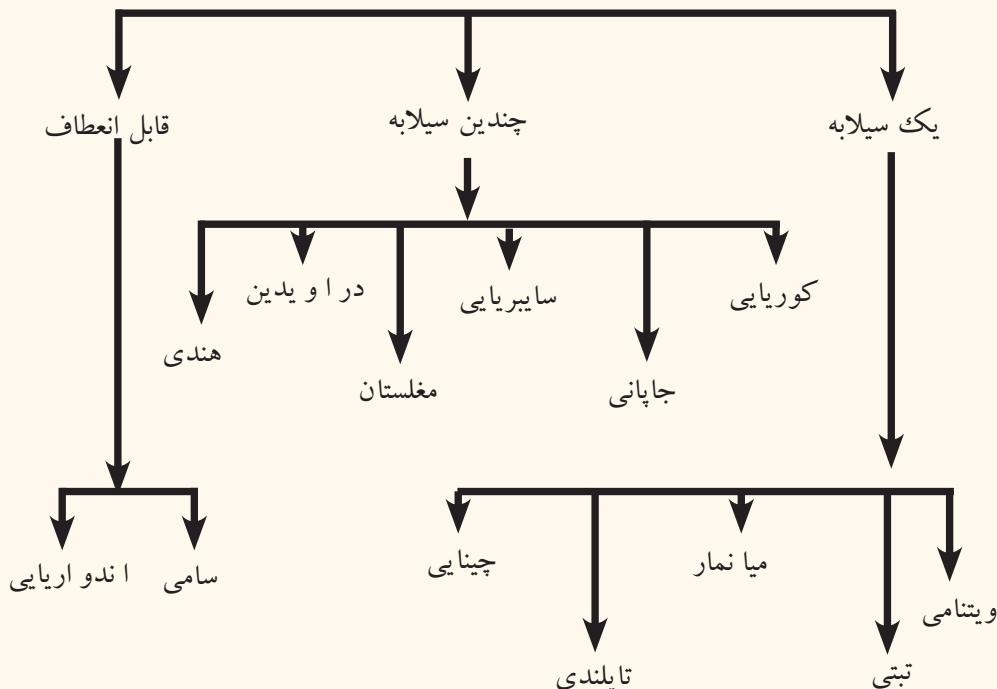
فعالیت خارج از صنف

نقشه گنگ، قاره اروپا را کاپي يا ترسيم نموده با استفاده از جدول عمومي زبان خانواده های اند و اروپايی مناطق سخن گويان بخش های از زبان جرمنيک (جرمني غربي، جرمني شرقى، و جرمني شمالي) را به رنگ های مختلف رنگ آميزي کنيد و در ساعت آينده جغرافيه به همصنفان ارائه نمایيد.

ه) راجع به زبان‌های چینایی، جاپانی و اندونیزیایی چه می‌دانید؟

زبان‌های برابر اعظم آسیا

نقشه صفحه (۱۳۹) و چارت فوق را مطالعه نموده، بگویید که زبان چینایی از زبان جاپانی چه تفاوت دارد؟

زبان ماندرين چینایی؛ مانند زبان‌های ویتنامی (انامی)، تبتی، تایلندی، و میانماری (برماهی) و در اصطلاح زبان‌شناسی یک هجایی (یک سیلابه) می‌باشد، کلمه‌های این زبان دارای سیلاه‌های جداگانه است. صرف کلمات به ندرت موجب تغییرات آن‌ها می‌شود.

زبان چینایی سابقه‌بیشتر و ادبیات وسیع‌تر دارد. الفبای این زبان به چهار صد حرف می‌رسد و مصور می‌باشد و چند صد علامت فرعی نیز دارد، به همین دلیل آموختن آن مشکل بوده و هر کس توانایی آموزش آن را ندارد، سبب بیسوادی عامه مردم گردیده است. در این اواخر برای مردم چین ساده کردن آن کوشش‌های زیادی نمودند. مردم این گروه زبانی باهم پیوسته‌گی نژادی دارند و از لحاظ تعداد بیشتر از نیمی از نفوس قاره آسیا را تشکیل می‌دهند و دامنه نفوذ آن بیشتر به طرف شرق آسیا صورت گرفته است.

گروه زبان‌های چندین سیلابه مثل زبان کوریایی، جاپانی، زبان بخش اعظم مردم سایبریا، اسیای مرکزی، دراویدی و هندی می‌باشند که درین گروه زبانی کلمه‌ها پیچیده و دارای پسوند و پیشوند بسیار می‌باشد.

زبان‌های قابل انعطاف تحت عنوانین جداگانه قبلًا معرفی گردید. زبان اندونیزیابی که از زبان مالایی (زبان جنوب کشور مالزیا) مشتق شده، زبان رسمی کشور اندونیزیا می‌باشد، در سال ۱۹۲۸م. به حیث زبان ملی انتخاب گردید. در طول زمان کلمات از زبان‌های عربی، چینی، هالندی، پرتغالی، سانسکریتی، تامیلی، فرانسوی و انگلیسی در آن وارد شده است، به‌طور مثال: در حدود ۷۰۰۰ واژه هالندی در این زبان وجود دارد.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، نقشه خانواده زبان‌ها را در صفحه (۱۳۹) به صورت دقیق مطالعه نمایند؛ سپس ساحة زبان‌های مردمان زرد پوست را با کشورهای مربوط آن با همکاری یکدیگر مشخص نمایند و نتیجه فعالیت شان را به واسطه نماینده گروه به هم‌صنفان ارائه دارند، جناب معلم نتیجه فعالیت را با معلومات خویش جمع‌بندی نماید.

سؤال‌ها

محضر جواب دهید:

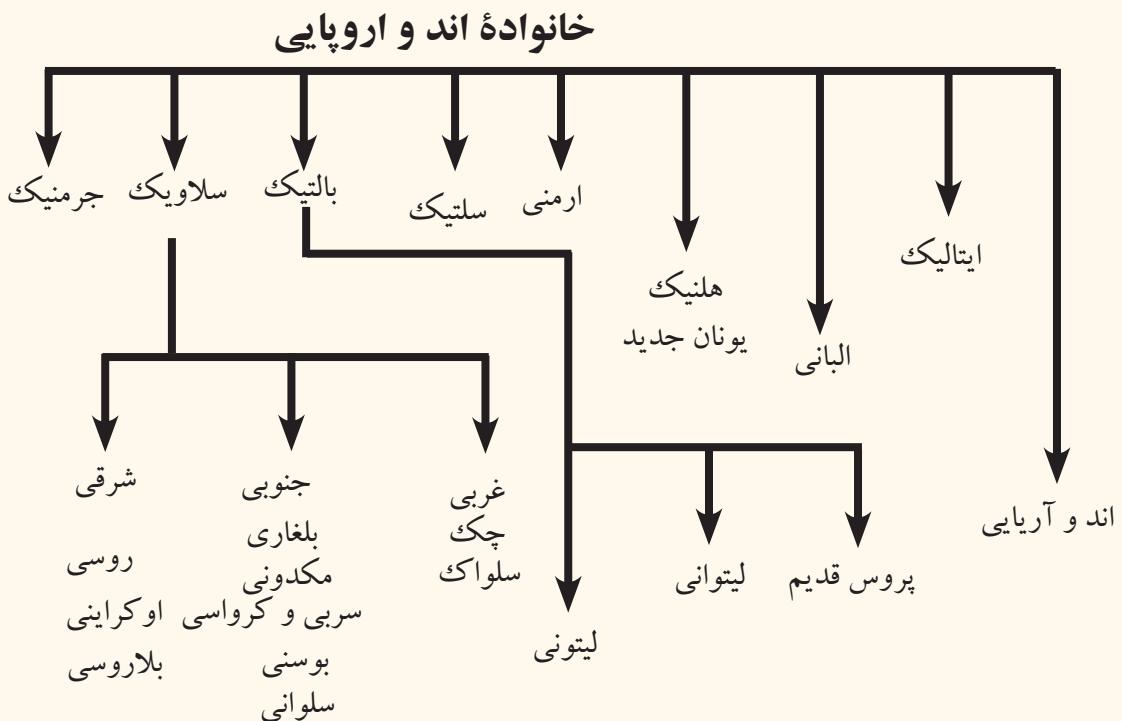
- ۱- خصوصیات زبان ماندرین چینی را بگویید.
- ۲- زبان‌های یک سیلابه آسیایی کدام‌ها اند؟
جواب صحیح را انتخاب کنید.
- ۳- زبان چینی از جمله زبان‌های خانواده ذیل است:
الف) یک سیلابه ب) چندین سیلابه ج) قابل انعطاف د) همه جواب صحیح است
۴- زبان جاپانی از جمله زبان‌های ذیل می‌باشد:
الف) یک سیلابه ب) چندین سیلابه ج) قابل انعطاف د) همه جواب‌ها غلط است
جواب صحیح را انتخاب کنید.
۱- زبان اندونیزیابی از زبان مالایی مشتق گردیده است.
۲- زبان ماندرین چینی دارای چهار صد حرف و چند صد علامه فرعی می‌باشد.
۳- زبان‌های ویتنامی، تبتی، تایلندی و برماهی از جمله زبان‌های چندین سیلابه می‌باشند.

فعالیت خارج از صنف

نقشه گنگ برابر اعظم آسیا را از صفحه (۱۴۱) کاپی نموده زبان‌های یک سیلابه و زبان‌های چندین سیلابه را به رنگ‌های جداگانه رنگ آمیزی نموده در ساعت آینده به هم‌صنفان ارائه نمایید.

و) زبان بالتیک – لیتوانی و سلاوی

نقشهٔ صفحه (۱۳۹) و گراف فوق را به گونهٔ دقیق مطالعه نموده و بیان دارید که زبان سلاوی از جملهٔ کدام خاندان زبانی بوده و دارای کدام شاخه‌ها می‌باشد.

زبان سلاوی نیز از شاخه‌های زبان‌های اندواروپایی است. که در اروپای شرقی و سایر کشورهای سلاوی‌های بالکان مروج می‌باشد.

در قرن اول میلادی قبیله‌های بالتیکی و سلاوی بخش بزرگی را در اروپای شرقی اشغال کرده بودند که در غرب مسکن آن‌ها قبیله‌های جرمتنی و در جنوب قبیله‌های آریایی واقع بودند. از سده پنجم میلادی سلاوهای منطقه نفوذ خود را به جهات مختلف گسترش دادند و امروز زبان سلاوی در بخش وسیع از اروپای شرقی رایج است.

زبان سلاوی دارای لهجه‌های محلی زیادی است و مهم‌ترین همه، زبان روسی می‌باشد که در مناطق تایگاه در سایبریا و در دو طرف خط آهن ترانس سایبرین، آذربایجان و اکراین مروج است.

زبان سلاوی به چند لهجهٔ محلی دیگر نیز تقسیم می‌شود، که قسمتی از اهالی هنگری و بالکان و همچنین چک‌ها، سلوواک‌ها، پولیندی‌ها، سربی‌ها، بوسنی‌ها، کرواتی‌ها، بلغارها و مردم مقدونیه به آن تکلم می‌نمایند.

زبان اهالی سواحل بحیره بالتیک شباهت به زبان سلاوهای دارد و زبان‌های لیتوانیایی نیز یک شاخه‌یی از خانواده زبان‌های سلاوی را تشکیل می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی بخش‌های عمدۀ زبان سلاوی باهم بحث نمایند، نماینده گروه تیجه بحث خویش را به هم‌صنفان ارائه نموده، معلم موضوع بحث را جمع بندی و با معلومات خود یکجا و به صنف بیان نماید.

سؤال‌ها

محض جواب دهید:

- ۱- زبان سلاوی شعبۀ کدام یک از خاندان بزرگ زبانی را تشکیل می‌دهد؟
- ۲- زبان سلاوی در کدام قسمت اروپا بیشتر تکلم می‌شود؟
- ۳- شبات مهم زبان سلاوی را معرفی کنید.
- ۴- شبات مهم زبان بالتیک را معرفی کنید.

جوابات صحیح را تشخیص دهید:

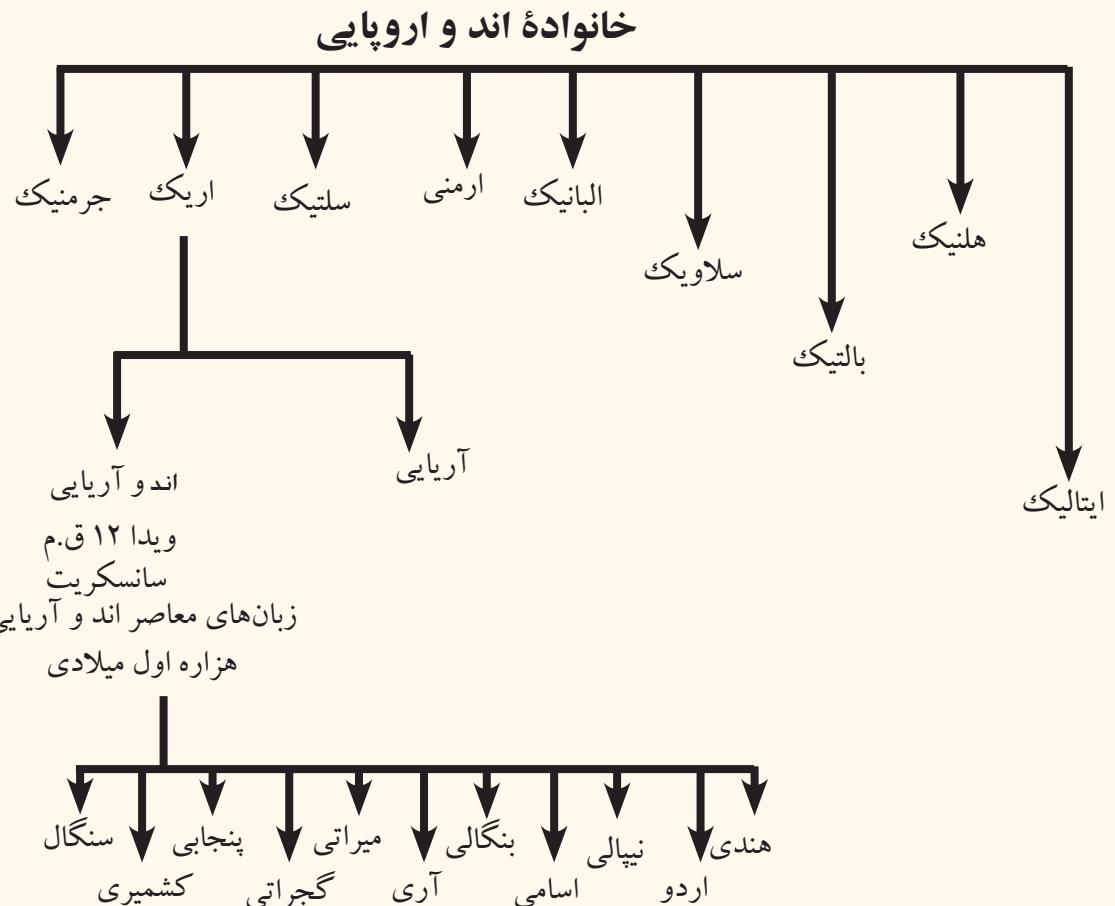
- ۱- زبان سلاوی از شبات زبان‌های اندواروپایی است.
- ۲- زبان سلاوی بیشتر در اروپایی غربی و سایر کشورهای بالکان مروج است.
- ۳- مهم‌ترین شعبۀ زبان سلاوی روسی می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

نقشه گنگ اروپا را ترسیم نموده، مناطق نفوذ زبان سلاوی را توسط رنگ به روی نقشه مشخص نمایید و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه دارید.

ز) زبان هندی و اردو

جدول فوق را به صورت دقیق مطالعه نموده و بگویید که زبان اردو از کدام گروه زبان‌ها می‌باشد.

زبان هندی زبان اصلی و رسمی کشور هندوستان است در حالی که زبان اردو زبان اصلی و رسمی کشور پاکستان و بنگالی زبان مردم بنگلہ دیش می‌باشد. اردو زبانی است که از نگاه تاریخی از زبان سانسکریت مشتق گردیده، با زبان فارسی یکجا شده و از امتزاج آن یک زبان جدید، به نام اردو به وجود آمده و در نتیجه، زبان مشترک پاکستان، و بخشی از بنگلہ دیش و هندوستان گردیده است، این زبان در زمان حکومت شاه جهان (۱۶۲۷ - ۱۶۸۵ م.) نواسه ظهر الدین محمد بابر بنیان گذار سلاله تیموری در هند که به نام مغولان هند نیز یاد می‌شود، به نام زبان اردو مسمانگر گردیده است.

زبان اردو مرکب از زبان‌های فارسی، ترکی و هندی قدیم می‌باشد؛ اما اساسات اولیه آن در هند

با ورود فاتحین مسلمانان شروع شده است؛ چنانچه در زمان حکومت سلطان محمود غزنوی و پسرش سلطان مسعود به هندی‌ها مناصب بلندی در دربار غزنویان داده شده بود، زبان درباری غزنویان در هند نیز دری بود و حکام مسلمین هند با این زبان تکلم می‌کردند؛ سپس این رابطه دایمی، باعث تأثیرات زبان دری به زبان اردو، گردید. اصطلاح اردو ترکی است و معنای آن عسکر و قرارگاه قشون می‌باشد؛ چون عساکر ترک، فارس و هندی مشکل شده و تحت عنوان زبان اردو معروف گردیده که بعد به اثر تسلط چند قرنه انگلیس‌ها اصطلاحات و کلمه‌های انگلیسی نیز بر آن افزود شده است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های دو نفری تقسیم شوند و هر کدام روی تاریخچه زبان اردو باهم مباحثه نمایند و موضوع بحث را به هم‌صنفان ارائه نمایند سپس معلم مضمون نتیجه بحث را جمع بندی و معلومات دست داشته خویش را با شاگردان شریک سازد.

سوالات

مختصر جواب دهید:

- ۱- زبان‌های معاصر اندوآریایی شامل کدام زبان‌ها می‌باشند؟
- ۲- زبان اردو چرا به این نام مسمی گردیده است؟

جمله‌های زیرا تکمیل نمایید:

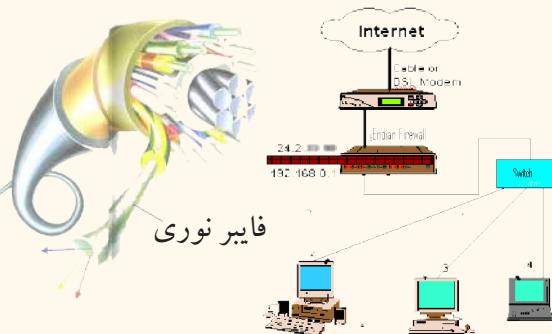
- ۱- زبان اردو در زمان حکومت به نام زبان اردو مسمی شده است.
- ۲- زبان اردو مرکب از زبان‌های و می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشه گنگ جنوب شرق آسیا را ترسیم نموده و کشورهای اردو زبان را به رنگ مشخص نمایند و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان نشان دهد.

۱-۱ ارتباطات و جهانی شدن

آیا به موضوع جهانی شدن آشنا هستید؟

انکشاف در عرصه‌های مختلف علوم؛ مانند مخابرات به خصوص معلومات از اقمار مصنوعی، رادار، انترنیت و مانند آن به دست می‌آید جهان را نظر به سابق بیشتر با هم نزدیک‌تر ساخته و روابط کشورها را مستحکم تر گردانیده است.

معلومات از راه دور Remote Sensing در بخش‌های تجارت، صنعت، فرهنگ و حمل و نقل زمینی، هوایی و بحری انتقال اموال را از یک کشور به کشور دیگر و از یک ساحه به ساحه دیگر و آسان‌تر ساخته است. ازین رو جهانی شدن تمام مسایل به ویژه در بخش جغرافیه با به میان آمدن مخابرات الکترونیکی و ارتباطات اقمار مصنوعی جنبه حقیقی خود را اختیار کرد و تسهیلات قابل ملاحظه‌یی را در عرصه‌های مختلف جغرافیایی فراهم ساخت و به این اساس جهان را در یک مقیاس بزرگ به حیث خانه مشترک انسان‌ها قرار داد.

بنابر انکشاف ساینس و تکنالوژی، سفر انسان به فضا، موجودیت ایستگاه‌های فضایی و اقمار مصنوعی به اطراف زمین، انسان توانست که ارتباطات خویش را در عرصه‌های مختلف با هم دیگر نزدیک‌تر سازد؛ مثال: انسان‌ها به کمک اقمار مصنوعی از کابل به نیویارک، کانادا،... و دورترین نقاط جهان بدون در نظر داشت فاصله مکانی به اسرع وقت تماس برقرار کرده می‌توانند، علاوه بر آن در عرصه تجارت، امور بانکی، داد و ستد اسعار، امور فرهنگی، ترانسپورتی، انرژی و امور نظامی تمام مناطق جهان در تحت پوشش معلوماتی می‌آید؛ بنابر آن در بعد زمان و مکان فاصله‌های تماس کوتاه و نزدیک شده است که مفهوم Globalization (جهانی شدن) را افاده می‌کند.

انکشاف ارتباطات یا Telecommunication؛ مانند: رادارهای پیش رفته تیلفون‌ها، موبایل، انترن特، فکس و سیستم‌های ماهواره‌یی کشورهای جهان را در مناطق مختلف باهم بیشتر وصل گردانیده است. فاصله‌یی که در گذشته در جهان بین کشورها وجود داشت، از میان برداشته شد.

انکشاف سریع وسایل ارتباطی و اطلاعاتی؛ مانند: فکس Fax، کمپیوتر Computer، انترن特 Internet، تیلفون Telephone، تلویزیون T.V. وغیره زمینه خوبی را برای نزدیک شدن کشورها مساعد ساخته است؛ به طور مثال: وارد کننده‌گان اموال تجاری اگر بخواهند از جاپان

کالاهای تجاری را به نیویارک و یا دوبی وارد نمایند، توسط اینترنت Internet تقاضای ارسال اموال را از کمپنی‌های مربوطه می‌نماید، در مرحله اول فرمايش گرفته می‌شود، کمپنی صادر کننده قیمت اموال، کرایه و بیمه کالاها را اطلاع می‌دهد.

مشتری از طریق آویزهای الکترونیکی پول قیمت اموال را ذریعه اینترنت به حساب بانک طرف مقابله می‌فرستد و خط‌سیر و سایل انتقالاتی توسط اقمار مصنوعی ذریعه اینترنت Internet، و موبایل لحظه به لحظه کنترول می‌شود تا آن‌که اموال به دست خریدار برسد.

این پروسه انتقالاتی توسط تسهیلات فایبرهای نوری Electronic Fiber یا الکترونیکی آسان‌تر ساخته شده، معامله‌ها را در فاصله هزاران کیلومتر در یک دقیقه تنظیم می‌کند. این استفاده جهانی شدن مسایل ارتباطی در سطح جهان.

فعالیت داخل صنف

شاگردان عزیز می‌توانند بعد از تقسیم شدن به سه گروه درباره اهمیت سه وسیله مهم ارتباطی جهانی؛ مانند: رادیو، تلویزیون و تیلفون بحث کنند و نتیجه بحث را نماینده گروه به هم‌صنفان بیان نماید و معلم با معلومات خود نتیجه فعالیت را جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

از جمله چهار جواب، صحیح آن را انتخاب کنید.

۱- Globalization عبارت است از:

الف) ارتباطات ب) جهانی شدن ج) نظام سیاسی د) عدم ارتباط

۲- تیلفون برای اهداف ذیل به کار می‌رود:

الف) تبادله اجناس ب) تحويل گیری متاع تجاری ج) تأمین ارتباط بین افراد و موسسات د) هیچ‌کدام

جمله را تکمیل کنید:

۳- اینترنت وسیله () در جهان است.

مختصر جواب دهید:

۴- مسایل پیشرفته ارتباط جمعی امروزی را نام بگیرید.

فعالیت خارج از صنف

وسایل ارتباطی کدام مفاهیم را افاده می‌کند و ارزش آن‌ها در کدام مسایل است؟ لطف کرده آن را در کتابچه‌های تان درج کنید و در ساعت آینده جغرافیه به صنف بیاورید.

انواع عمدهٔ وسایل ارتباطی یا (Telecommunication)

چند نوع وسایل ارتباطی عامه را می‌شناشید؟

دریافت حقایق جغرافیایی در انتقال پیام‌ها؛ مانند سایر علوم نیازمند وسایل ارتباطی بوده، ازین رو انواع عمدهٔ وسایل ارتباطی برای دانش آموزان رشتهٔ جغرافیا کار حتمی و ضروریست. به ویژه پژوهش‌های امروزی در مورد نظام شمس، اقمار مصنوعی و پیامد آن‌ها دربارهٔ تحولات و دریافت حقایق جدید راجع به معادن، آسیب‌های زراعتی و غیره؛ همچنان پیشرفت‌های جدید دربارهٔ کاینات و دریافت حقایق دربارهٔ سیاره‌ها و رابطهٔ آن به زمین مسایلی اند ضروری که ذریعهٔ وسایل مخابراتی Telecommunication انجام می‌شود.

انسان‌ها از ابتدای حیات‌شان در کرهٔ زمین از اشاره‌ها، علامت‌ها و وسایل ساده استفاده می‌کردند. همچنان نوختن دهل، نقاره و سپس استفاده از حیوانات اهلی و در آخر از موتر، تیلفون‌های سیم دار، مونولوگ، بی‌سیم، رادیو، تلویزیون، انترنت و رادار استفاده می‌شود.

استعمال تیلفون‌های دی‌جی‌تل Digital و مونولوگ در عصر حاضر مشکلات مخابراتی را حل نموده و روابط را با همدیگر مستحکم تر ساخته است.

اختراعات در زمینهٔ تلی‌کمونیکیشن Telecommunication چهرهٔ جهان را تغییر داده و پیشرفت‌های سیستم ارتباطی در هوانوردی، بحریمایی و بسیاری از موضوعات ترانسپورتی تغییرهای بنیادی را به میان آورده است. تحولات بزرگ به ویژه از جنگ جهانی دوم به بعد اختراعات سریع‌تر صورت گرفت، با ارتباطات جمعی (Media) در جهان دستگاه‌های معاصر ارتباطی تأسیس شد.

به میان آمدن رادیو به حیث وسیلهٔ ارتباطی انسان‌ها را باهم نزدیک ساخت و طول موج (متوسط کوتاه، طویل و FM) فواصل دور را ذریعهٔ انتشارات صوتی نزدیک ساخت.

نشر اخبار، اموال تجاری، اعلانات دربارهٔ اموال تولیداتی، صنعتی و وسایل تحقیکی، روزنامه‌ها، T.V (Internet) اینترنت، ماهواره از وسایل بزرگ ارتباطی Telecommunication به شمار می‌روند که در تحقیقات جغرافیایی از آن استفاده اعظمی صورت می‌گیرد. در سایت

گوگل Google اینترنت این پروگرام جایه‌جا شده است PC Glob (اطلس جهان) اعداد و احصائیه‌های اقتصادی و فزیکی، آب و هوا وغیره را به دسترس انسان‌ها قرار داده است. سفرهای کیهانی و استقرار روابط بین اقمار مصنوعی و زمین به شیوهٔ پیشرفته‌تر مبدل گردید و تحقیقات معاصر کیهانی توانسته است دربارهٔ شناختن برخی از اسرار طبیعت و زمین انسان را به شیوهٔ بهتر کمک نماید. نصب کمره‌های پیشرفته در اقمار مصنوعی باعث روشن ساختن برخی حقایق کره زمین و ابحار گردیده و مطالب جدید را دربارهٔ جنگل‌ها، معادن، ابحار و محیط زیست میسر می‌سازد.

وسایل عمده ارتباطی در طول حیات بشر سیر ارتقایی را دارا بوده که شامل بخش ذیل می‌باشد:

۱- وسایل ابتدایی؛ مانند: پرنده‌گان (هد هد و کبوتر) و حیوانات اهلی؛ مانند: (اسپ، اشتر، مرکب و قاطر).

۲- وسایل عصری: مانند وسایل ارتباطی Media (رادیو دارای موج متوسط، کوتاه و FM)، تلویزیون (T.V)، موبایل Mobile، کامپیوتر Computer، اینترنت Internet و اقمار مصنوعی که در بالا توضیح شد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های جداگانه تقسیم شده وسایل ارتباطات جمعی را نام بگیرند، و نقش ماهواره رادر مطالعات جدید فضا و زمین بیان نمایند.

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب کنید:
۱- Media عبارت است از:

- الف) اخبار ب) ارتباطات جمعی ج) رادیو د) تمام جواب‌ها صحیح است.
۲- از ماهواره‌ها برای کدام مسایل جغرافیایی استفاده شده می‌تواند؟
۳- وسایل اصلی ارتباطی شامل،،، و می‌باشد.

فعالیت خارج صنف

دربارهٔ تلوکمونیکشن Telecommunication مختصر معلومات داده و طریق استعمال موبایل را در کتابچه‌های تان درج نمایید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان ارائه کنید.

پُست Post در جهان

آیا در باره Post معلومات دارید؟

از زمان‌های قدیم سیستم پستی در جهان وجود داشته است. در کشورهای جهان؛ همچون چین، مصر، یونان و امپراتوری روم قدیم با استفاده از حیوانات و پرنده‌گان خط و پیام را انتقال می‌دادند. با به میان آمدن مشاغل مختلف در سکتور اقتصاد به وسیله خدمات پستی نیازمندی‌های شان از طریق ارتباطات مرفوع می‌گردید. تشکیلات پستی در آن وقت نیمه دولتی بوده که این حالت تا پایان قرون وسطی ادامه داشت اما این حالت به مرور زمان تغییر نموده به اثر تقاضای روز افزون پست رونق خوب یافت.

همچنان در عهد امپراتوری امویان و عباسیان سیستم پستی را به کار برده و آن را بهترین وسیله امنیت شهرها و کشورها می‌دانستند که خالد برمکی در عهد هارون الرشید به‌حیث متصدی پستی امپراتور مقرر گردید که به نام (البرید) معروف بود

اختراع ماشین چاپ، تعییم گسترش سواد و تعلیم‌های ابتدایی در کشورهای مختلف، کشف قاره‌های جدید، کثرت وسایل و وسایط حمل و نقل زمینه آمد و رفت مردم را هر چه بیش تر مساعد ساخته و مراودات میان آن‌ها را توسعه داد که باعث رشد ارتباطات گردید.

در قرن شانزدهم میلادی پست از قلمرو محدود کشورها پافراتر گذاشت و به همت (فرانسواتاکسی) برای اولین بار سرویس پستی به وجود آمد و چندین کشور در اروپا بین خویش به تبادله اقلام پستی که صرف مکاتیب را احتوا می‌نمود پرداختند.

در قرن هژدهم پست ابعاد و سیع تری کسب کرده و توانست منحیث وسیله ارتباطی قابل اعتبار به دسترس مردم قرار گیرد. کشورها با عقد موافقت‌نامه‌های دو جانبه با یکدیگر به تبادله پستی سراسری اقدام نمودند.

اختراع کشتی‌های بخار و به وجود آمدن راه آهن به پست شکل سریع‌تر بخشید. امور پست بین‌المللی با استفاده از وسایل حمل و نقل و موجود آن زمان جز از طریق ساده کردن تشریفات یک‌نواخت و پرداخت اجرت‌های پستی میسر نبود، بنابراین راولاند هل Mr Rawland Hill انگلیسی در سال ۱۸۴۰م. نرخنامه و ایجاد تک پوستی یک پنی را در داخل تمام سرحدات مملکت رایج کرد.

اتحادیه پست جهانی برای اولین بار در بین کلیه کشورهای متمدن در سال ۱۸۶۸م. توسط

هانری یکی از کارمندان ارشد اداره پست کشور آلمان طرح گردید، و به دولت خود پیشنهاد نمود که طرح فوق در یک کنفرانس که از نماینده‌های دولت‌ها تشکیل شده باشد، بحث شود و بعد در ۱۵ ستمبر سال ۱۸۷۴ در شهر برن به اشتراک نماینده‌گان ۲۱ کشور عضو، در طی کنفرانس منعقده به امضای یک معاهده به نام معاهده برن یاد می‌شود، تصویب شد. معاهده مذکور در حقیقت اساس اتحادیه پستی به شمار می‌رود. سه سال بعد با پیوستن کشورهای متعدد به معاهده برن اتحادیه عمومی پست به نام اتحادیه پستی جهانی مسما گردید و در سال ۱۹۹۶ تعداد کشورهای عضو به ۱۸۹ کشور رسید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده هر گروه درباره تسهیلات پُست بحث نموده و نتایج بحث‌شان را تنظیم و معلومات تنظیم شده را به هم‌صفنان بیان کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- فرانسو تاکسی کیست؟
- ۲- اختراع کشی‌های بخار و راه آهن باعث کدام تحولات پُستی جهانی گردید؟
جمله را تکمیل کنید:
- ۳- اتحادیه پُستی جهانی برای اولین بار در بین کلیه کشورها در سال () توسط () در کشور آلمان تشکیل گردید.

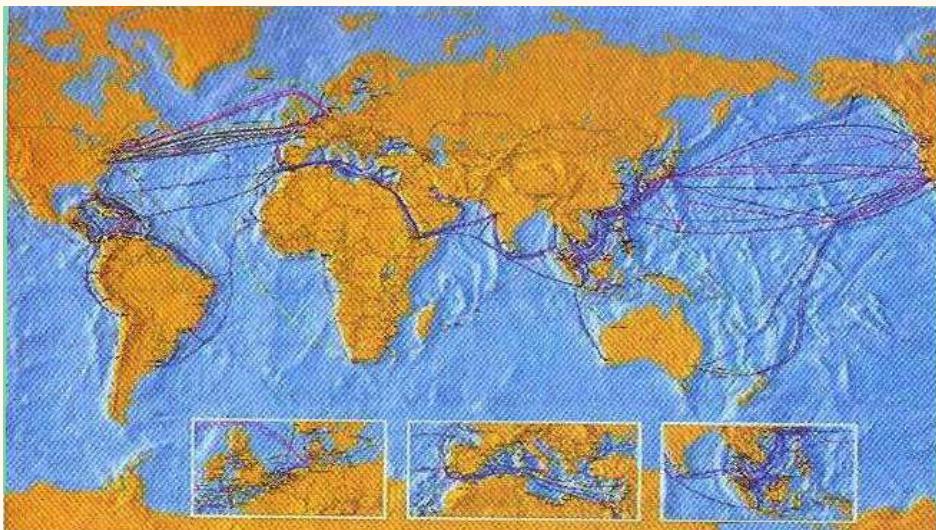
فعالیت خارج صنف

نقش پُست را در حیات انسان‌ها به‌طور مختصر بنویسید.

تیلفون و مبایل در جهان Telephone & Mobile در جهان

نقشه سیستم کیل‌های زیر دریایی الکاتل (Alcatel) در سطح جهان

آیا می‌توانید پیام‌های مختلف تیلفون یا مبایل با افراد مورد نظرتان انتقال دهید؟

تیلفون Telephone، مبایل Mobile از اجزای مهم ارتباط جمعی در تکنولوژی عصری به شمار می‌روند و کاربرد آن‌ها در مسایل جغرافیایی به حیث وسیله ارتباطی می‌باشد؛ مانند: (انتقال معلومات آب و هوا، وقوع زلزله‌ها، سیلاب‌ها، آتش سوزی‌ها، مسایل تجارتی و اقتصادی ...) ازین رو استعمال تیلفون و مبایل در موضوعات جغرافیایی برای همه شاگردان مسئله مهم و ضروریست؛ طوری که در قبل ذکر گردید.

برای اولین بار گراهام بل (Graham Bill) تیلفون ابتدایی را اختراع کرد، که در حیات بشر گام بزرگ بوده؛ سپس تیلفون بی سیم اختراع شد که در سال ۱۸۹۷م. اولین پیغام به واسطه گلیومارکونی Gugilemo Marconi از اروپا به آنسوی بحر اطلس مخابره گردید. این آزمایش نشان داد که ارتباطات با استفاده از امواج رادیو غیر ممکن نیست، این عمل آغاز ارسال پیام شفاهی است از یک شخص به شخص دیگری ذریعه یک ماشین کوچک.

قرن نزدهم شاهد بسیاری از اختراعات در زمینه ارتباطات و رسانه‌های جمعی بوده که ارتباطات بی سیم در سیستم هوانوری و مطالعات جوی تغییرات مهم ایجاد کرد.

بعد از جنگ جهانی دوم اختراقات بیشتر و سریع‌تر صورت گرفت. و تیلفون‌های عصری، جاگزین تیلفون‌های کهنه شد. ملل متحده در سال ۱۹۷۰م. مرکز مخابراتی غیر وابسته را تأسیس نمود، اولین پیام نماینده ملل متحده به نام (مک براید) از یونسکوی پاریس برای تمام ملل جهان انتشار یافت.

اختراع ترانزistor در سال ۱۹۴۷م. سهولت‌های زیاد مخابره‌یی را در جهان به وجود آورد. از تاریخچه مختصر Mobile Radio Communication چنین می‌یابیم که

پروگرام خدمات انفرادی مخابره‌یی در حیات اجتماعی بیشتر سبب پیشرفت ارتباطات شده است. استفاده از تکنیک مخابره انفرادی Service (personal communication) که در سال ۱۹۶۰ م. ۶۲٪ مورد استعمال داشت، در سال ۱۹۷۰ م. به ۷۲٪ تزايد یافت؛ اکنون پروگرام PCS به سرعت در حال رشد است.

تیلفون بی‌سیم که نام لاتین آن سیولولر Cellular است، عبارت از نوع تیلفون پیشرفته‌تر بوده که رابطه دو نفر را برقرار می‌ساخت و در هر جای قابل انتقال بود، کلمه Cellular از کلمه Cell یا حجره گرفته شده است که نظر به اهداف مشخص ساحة بزرگ یا کوچک را تحت پوشش موبایل قرار می‌دهد، که این موضوع به ظرفیت کمپنی تعلق دارد و ساحة معین را در برمی‌گیرد؛ مثال: کمپنی افغان بی‌سیم، روشن، MTN و اتصالات در سطح افغانستان ولایات را تحت پوشش قرار داده است و به خارج نیز ارتباط دارند.

مبابیل محرومیت مخابراتی نیز داشته که هر کمپنی و هر کشور کود نمبر خاص را دارا می‌باشد و بدون کود نمبر دایر کردن آن ناممکن است.

فعالیت داخل صنف:

برای اولین بار تیلفون ذریعه کدام مخترع به میان آمد و باعث ایجاد چگونه تحولات در بین انسان‌ها گردید. معلومات تان را با همدیگر شریک سازید.

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۱- مخترع تیلفون کدام یک از اشخاص ذیل اند:

الف) گراهامبل (ب) انتونی (ج) ماریا (د) گلگیمو مارکونی

۲- سیولولر Cellular عبارت است از:

الف) یک نوع تیلفون پیش رفته بود که رابطه بین دو نفر را برقرار می‌ساخت.

ب) ساحة اینترنتی است. (ج) ساحه تیلفون انالوگ است. (د) هیچ‌کدام

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۳- ملل متحده در سال ۱۹۷۰ م. مرکز مخابراتی غیر وابسته را تاسیس کرد.

۴- ترانزیستور سهولت‌های زیاد مخابراتی را در جهان به وجود آورده است.

مختصر جواب دهید:

۵- اصطلاح PCS را تشریح کنید.

فعالیت خارج صنف

چگونه‌گی استفاده موبایل Mobile کشورهای خارجی را به کتابچه‌های تان نوشته و در ساعت آینده مضمون جغرافیه در صنف بیان نمایید.

فکس Fax در سطح جهان

ماشین فکس (Fax) در موضوعات جغرافیایی چه نقش مهم دارد؟

یکی از ضرورت‌های مهم جغرافیایی در تمام شقوق آن استعمال فکس (Fax) است که ذریعه آن پیام‌ها به مناطق دور و نزدیک انتقال می‌یابد، و استعمال فکس (Fax) برای دریافت حقایق و اسناد مبرم در جغرافیه و سایر بخش‌ها سهولت‌های بزرگ را به وجود آورده است؛ مانند: (صنعت، تجارت وسائل تولیدی، صادرات و واردات وغیره).

فکس (Fax) عبارت از تکنالوژی جدید است که در سال ۱۹۲۴م. ذریعه ریچارد رنجر Rechard H. Ringer در سال ۱۹۷۰م. تغییرات بهتر در ساختمان ماشین و اجزای آن رونما گردید. فکس (Fax) وسیله انتقالات پیام‌های تحریری است، که پیام‌ها و گذارش‌ها به روی کاغذ داخل ماشین گردیده به جای مطلوب در مدت چند ثانیه می‌رسد.

فکس (Fax) وسیله تحقیکی است که اطلاعات و اسناد (Document) را به طور نوشتاری به حیث یک سند انتقال می‌دهد.

بعد از اختراع ماشین فکس تسهیلات تجاری و صنعتی در جوامع بشری به وجود آمد و کاری

را غرض ثبت حقایق، فرمایشات تجاری، ارائه اسناد، اقلام صادراتی و وارداتی و اسناد رسمی و شخصی انجام می‌دهد. فکس (Fax)؛ نه تنها در مسایل تجاری و صنعتی به کار می‌رود؛ بلکه در اقمار مصنوعی نیز از آن کار می‌گیرند، طوری که اسناد محروم و کشف‌های تازه از زمین به فضاء و برعکس از فضا به زمین ارسال می‌گردد.

بنابراین فکس (Fax) از رسانه‌های ارتباط جمعی است که پیام‌های شخصی و رسمی، معاملات تجاری، حقوقی، صنعتی وغیره را به صورت فوری و ضروری به فاصله‌های دور و نزدیک در وقت کوتاه می‌رساند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به چند گروه تقسیم شوند، هر گروه در مورد طریق کار و فعالیت فکس و اهمیت آن در ساحت مختلف زنده گی بحث نموده، نماینده هر گروه، نتیجه بحث خویش را در صنف ارائه نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- فکس Fax چیست؟
- ۲- موارد استعمال فکس را بیان کنید.
- ۳- ذریعه فکس مفاهیم ذیل ارسال می‌گردد.
الف) مطالب صادراتی و وارداتی
ج) مطالب جغرافیایی ب) مطالب صنعتی
د) تمام گزینه‌ها درست است.

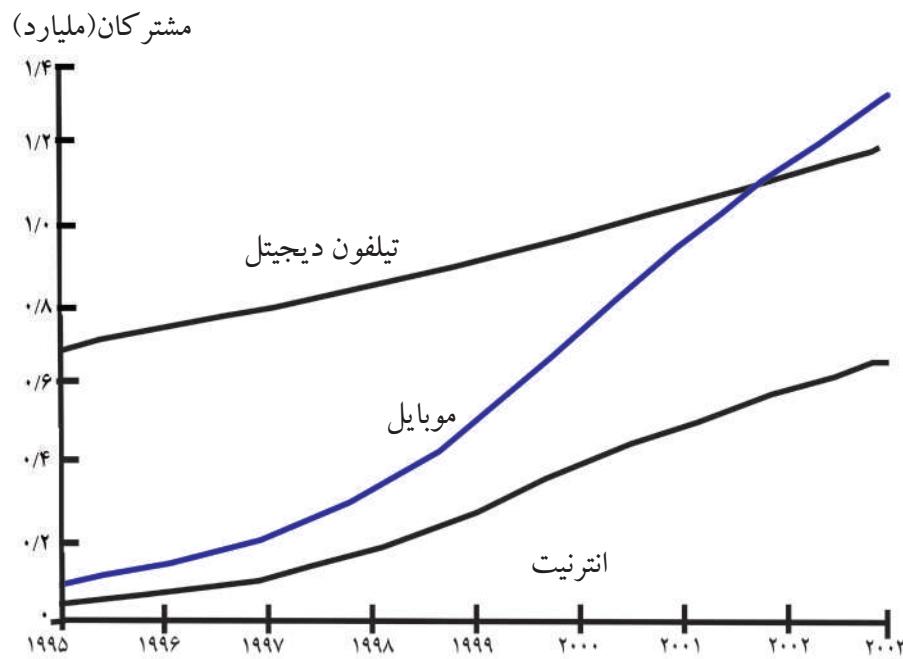
فعالیت خارج صنف

شاگردان راجع به تسهیلات فکس مقاله مختصر بنویسند و در ساعت آینده در صنف ارائه نمایند.

انترنت و ای میل Internet & E.mail در سطح جهان

روند رشد ارتباطی از طریق تیلفون ثابت، تیلفون همراه و اینترنت طی سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۰۵

چوکات فوق نسبت دسترسی به اطلاعات و ارتباطات را در جهان نشان می‌دهد.

جدیدترین وسیله مخابراتی در عصر حاضر اینترنت Internet و ایمیل E.mail (Electronic Mail) است که در بخش‌های جغرافیایی و سایر علوم و بخش‌های مختلف حیاتی وظایف خاص را انجام می‌دهند.

جغرافیه دانان در تمام مراکز تحقیقاتی شان برای ارسال پیام‌ها از هردو وسیله فوق استفاده می‌کنند، مهم‌تر این که از همه دریافت پیام‌ها و انتقال آن به صورت خاص و محترمانه به‌هر اندازه که خواسته باشند در مدت کوتاه انجام می‌یابد، کاربرد هردو وسیله مذکور در همه مؤسسه‌های دولتی، تجاری و شخصی صورت می‌گیرد.

کمپیوتر Computer در نیمة قرن نزدهم مورد استفاده قرار گرفت. در سال ۱۹۴۴-۱۹۵۱ م. انکشاف بیشتر کرد و سر انجام کشف ماشین دیجیتال Digital ذریعه ویلیم شاکلی باعث انکشاف بیشتر کمپیوتر شد. اینترنت Internet پروگرام خاص کمپیوتر است که توسط یک شبکه علی‌حده به کمپیوتر وصل می‌گردد و دارای پروگرام‌های مختلفی بوده؛ که نه تنها پیام‌ها

را انتقال می‌دهد؛ بلکه تصاویر، متن‌های علمی و سایر معلومات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی... وغیره را از طریق کمپیوتر به اشخاص مورد نظر به کمک اینترنت انتقال می‌دهد. هر شخص و هر مؤسسه می‌تواند، سایت‌های مشخص خود را به آدرس‌های جداگانه باز نماید و آن را مورد استفاده قرار دهد.

انترنت Internet یک سیستم تنظیم شده است که در تکنالوژی کنونی بشر به حیث منع خوب و سریع در انتقال اطلاعات و پیام‌ها به کار می‌رود.

مجموعه اسناد Document که از طریق اینترنت شامل کمپیوتر ساخته شده است، بعد از پرنت Print یا چاپ شدن به دست می‌آید. اینترنت بهترین وسیله ارتباطی است که همه کشورهای جهان شامل این پروگرام می‌باشد. قبل از ۱۹۹۰ م. ذریعه اینترنت هیچ نوع تسهیلات وجود نداشت. اولین دیپارتمنتی که ذریعه ماشین کمپیوتر وسیله ارتباط مخابراتی را مهیا ساخت مرکز تحقیقات نظامی DOD در ایالات متحده امریکا بود.

در سال ۱۹۶۷ م. مؤسسه ماشینری کمپیوتر ACM یا دفتر ARPA ایالات متحده امریکا ماشین کوچک را ساختند که معلومات را از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر انتقال می‌داد. انتقال پیام از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر به وسیله داخل کردن پیام‌ها IMP Interface Message Processor صورت می‌گیرد.

پوهنتون کلیفورنیا (California) و لاس انجلس تواستند که در سال ۱۹۶۹ م. توسط Internet رابطه را با پوهنتون یوتا (Utah) برقرار نمایند.

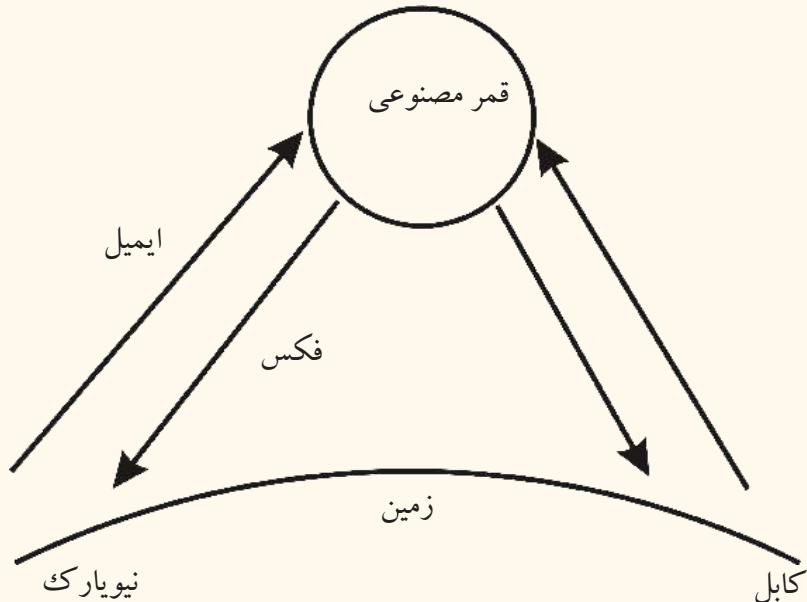
پروگرام اینترنت در سال ۱۹۸۰ م. در بخش فرهنگی و تجاری آغاز به کار نمود و در سال ۱۹۹۰ م. به سطح جهانی توسعه یافت و پروگرام‌های امروزی زمینه را جهت تحقیقات و دریافت اسرار کاینات توسط اینترنت Internet به ساده‌گی مساعد نمود.

نقش اینترنت Internet در جغرافیه دریافت حقایق جغرافیایی است، درباره یخچال‌های قطبی، گرم شدن کره زمین، تحریش طبقه اوزون، دریافت منابع انرژی؛ مانند: (نفت، گاز وغیره) مرزهای طبیعی، دریافت محل زیست ماهی‌ها در ابحار، حفظ جنگلات، پیش‌گویی آب و هوای درجه گرمی و سردی و شناختن خاک...). که محققین در وب سایت Website داده و بعد توسط اینترنت آن را اخذ می‌کند. معلومات از اینترنت توسط دو نفر، دو مؤسسه دولتی و یا شخصی به خوبی تبادله شده می‌تواند، مشروط به این که کود ایمیل طرف مقابل را داشته باشد.

مثال: (<http://www.google.com>)

انترنت Internet رابطه ماهواره‌یی و فایبر نوری دارد و اکثر پیام‌ها و معلومات زراعتی و

اقتصادی و غیره را به صورت دقیق از زمین اخذ و دوباره به مرکز مربوط مخابره می‌کند. ایمیل (Electronic Mail) نیز از جمله تکنالوژی جدید است، که در ارسال پیام‌های تجاری، صنعتی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و انفرادی وظایف عمدۀ را انجام می‌دهد و ارتباط فوری ذریعه همین ماشین در فواصل دور و نزدیک به زودی تامین شده می‌تواند. مخفف آن E-mail است.

کاربرد E-mail در ارسال و اخذ پیام‌ها ذریعه امواج رادیویی صورت می‌گیرد، که از یک دستگاه E-mail با آدرس دستگاه دیگر E-mail پیام فرستاده می‌شود و در مدت چند ثانیه به آدرس مطلوب میرسد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، هر گروه در بارهٔ اینترنت و استعمال آن باهم بحث نموده، نتیجه بحث خود را به هم‌صنفان ارائه دارند.

سؤالات

جمله‌ها را تکمیل کنید:

۱- اینترنت برای اولین بار در () آغاز به کار نمود

مختصر جواب دهید:

۲- اختراع ماشین دیجیتال Digital باعث کدام تحولات گردیده است.

۳- ذریعه اینترنت چگونه پیام ارسال می‌شود؟

۴- ایمیل چیست؟ تعریف نمایید.

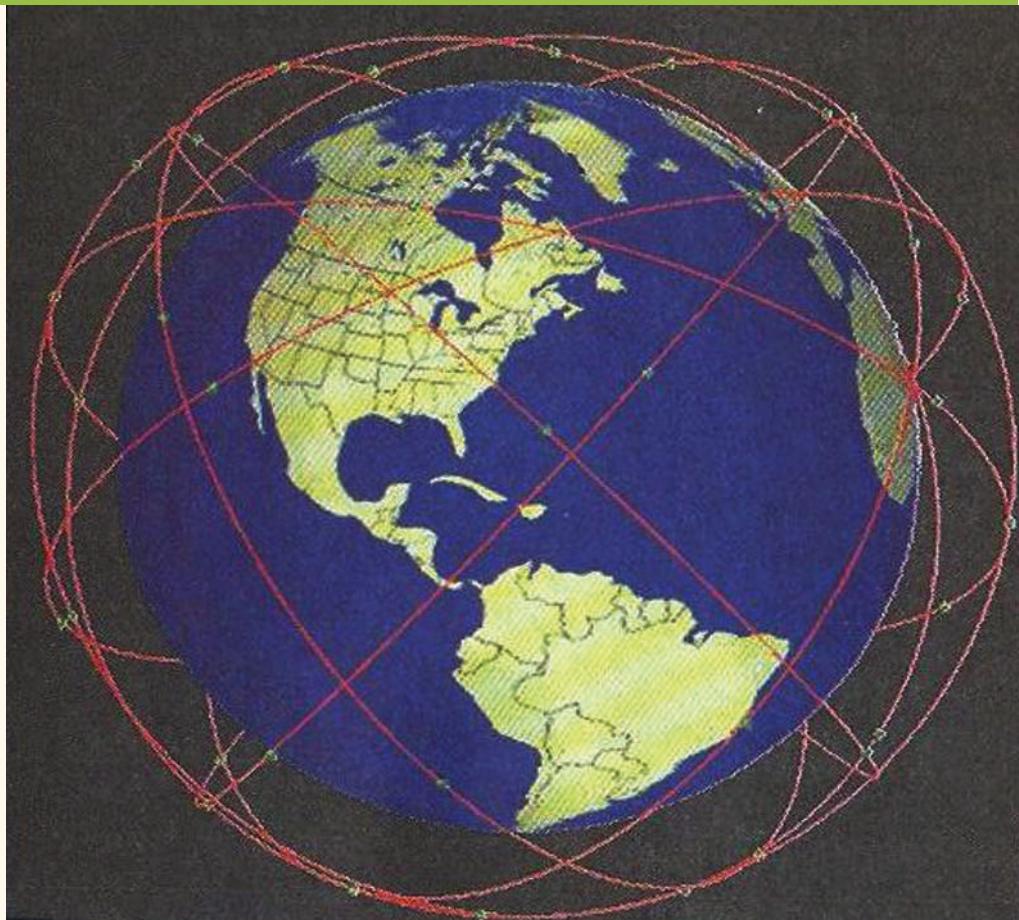
فعالیت خارج صنف

چگونه‌گی استفاده از کمپیوتر را تحریر نموده و در ساعت آینده و مضمون جغرافیه در صنف بیان نمایید.

۲-۷ شبکه ماهواره‌یی Satellite Network

نظام ارتباطی ماهواره جهانی به عنوان شبکه جهانی

آیا درباره قمر مصنوعی معلومات دارید؟

اقمار مصنوعی معلومات از راه دور (ریموت سنسنگ Remote Sensing) عصری‌ترین وسیله تکنالوژی جدید است که جغرافیه دانان را توانایی بخشیده تا به مسایل کشف ناشده جغرافیای کره زمین و فضا دست یابند و انسان را به رازهای کشف ناشده توانایی بیشتر بخشد.

تحقیقات شبکه اقمار مصنوعی Satellite Network معلومات درباره فضا و زمین را بیشتر ساخته است. نقش آن در جغرافیه قابل ملاحظه می‌باشد؛ مانند: (مطالعات زراعت، معادن، منابع طبیعی، پیشگویی آب و هوا، تثیت جنگلات و تثیت مناطق ماهی‌گیری، رهنماهی کشتی‌ها،

انتقال اموال تجاری) وغیره؛ همچنین زمینه سفرهای فضایی را برای دانشمندان تدارک نمود که کیهان نورдан ذریعه ماهواره به فضا سفر نموده اند.

سیستم مخابره‌یی ماهواره از طریق کمپیوتر و تیلفون اجرا می‌گردد که به نام سیلولر تیلفون یا (cell) معروف است. سیستم مخابره ماهواره‌یی عبارت از: سیستم مغلق و پیچیده تکنالوژی جدید است که از فضا به زمین اطلاعات را ارسال می‌کند. پیام‌های که از فضا به زمین می‌رسد به نام (Down Link) و پیامی که از زمین به فضا ارسال می‌گردد به نام (Up Link) یاد می‌شود. بعضی اقمار مصنوعی در یک نقطه ثابت از زمین نگهداشته می‌شود که به اصطلاح Geo Stationary یاد می‌شود.

ماهواره‌ها در فضا عمود، مایل یا موازی به خط استوا در مدارهای معین و بیضه‌یی به دور زمین قرار داده می‌شود.

انسان‌ها می‌توانند که به کمک ماهواره‌ها درباره نظام شمس و سیارات مربوط آن و از جمله زمین معلومات بیشتر حاصل کنند؛ مانند: ارتفاعات بلند زمین، آب‌های روی زمین، مقدار باران ذخیره شده وغیره. تحقیقات تازه نشان می‌دهد که ماهواره‌ها بشر را قادر ساخته است تا برخی

اسرار طبیعت را دریابد و برای معلومات بیشتر، این نوع تحقیقات به صورت سریع ادامه دارد و کشورهای که صاحب ماهواره اند قرار ذیل اند: (ایالات متحده امریکا، روسیه، چین، هند ...) بعضی کشورهای دیگر نیز سعی دارند تا به این تکنالوژی جدید دست یابند. همه مسایل مخباراتی از طریق ماهواره تنظیم می‌گردد؛ مانند: (رادیوها، تلویزیون‌ها وغیره که ماهواره‌های زیاد در فضا برای ارسال پیام‌ها و امواج رادیویی) فعالیت می‌کنند و در سراسر جهان امواج مشخص رادیویی را انتقال می‌دهند و در برخی امور دیگر مخباراتی؛ مانند بخش نظامی، استخباراتی و غیره نیز فعالیت دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شوند راجع به اهمیت اقمار مصنوعی، پیشگویی آب و هواء، موضوعات اقتصادی، زراعی و نظامی، باهم مباحثه نموده و نتیجه بحث را سرگروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- جیوستشنری Geo Stationary چیست؟
- ۲- سattelit Network در بخش جغرافیه چه خدمات را انجام می‌دهد.
- ۳- پیام‌هایی که از اقمار مصنوعی به زمین می‌رسد و پیام‌هایی که از زمین به اقمار مصنوعی فرستاده می‌شود به نام یاد می‌شود.

فعالیت خارج صنف

راجع به انواع اقمار مصنوعی و تهیه انرژی مورد ضرورت آن مقاله مختصر بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بخوانید.

نوت: اقمار مصنوعی در هنگام فعالیت در فضاء توسط دوبال که در اطراف آن جا داده شده، انرژی مورد ضرورت خود را از آفتاب می‌گیرد

فصل هشتم

مشکلات جهانی محیط زیست

۱- دود و گاز ناشی از مواد سوخت

در محلی که زیست دارید آیا دود و گازات فابریکه‌ها شما را اذیت می‌کند؟

سلامتی بدن و صحت انسان از ضرورت‌های اصلی حیات است، هر عاملی که صحت و سلامت انسان را آسیب می‌رساند، مضر است. از این رو محل زیست ما باید عاری از کثافات و مواد مضره باشد، در غیر آن محیط زیست ما آلوده خواهد بود؛ پس لازم و ضروری است تا اشیا و عواملی را که محیط زنده‌گی ما را متضرر می‌سازد به صورت بهتر بشناسیم و در صدد چاره جویی آن برایم.

محیط به صورت فطری پاک بوده و از جمله اعطای خداوندی است؛ بنابر آن شناختن محیط زیست که جزء بزرگی از جغرافیه است، باید به آن معرفت کامل داشته باشیم.

محیط زیست مجتمع Complex کلیه پدیده‌های حیاتی است که به انسان‌ها، حیوانات و نباتات

زمینهٔ حیات را مساعد می‌سازد. اجزای مهم آن را اراضی محل بود و باش، خاک، آب، فرش نباتی، موجودیت حیوانات و اتموسفیر تشکیل می‌دهد.

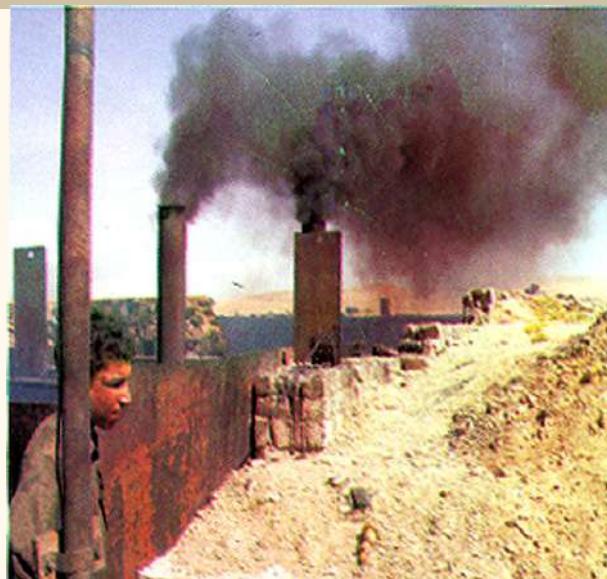
در طول زمان انسان‌ها دریافتند که همین محیط می‌تواند، بسیاری از نیازهای آن‌ها را مرفوع سازد. از این جهت به سرعت با محیط خود رابطه برقرار کردند. در این ارتباط تجربه‌های زیادی کسب نمودند، به زشتی‌ها و زیبایی‌های طبیعت آشنا شدند و هم با تهدیدهای آن پنجه نرم کردند. انسان‌ها دریافتند که در هر محیط باید با طبیعت رابطه برقرار کنند تا از امکانات آن بهره‌مند گردند.

مناطق صحرایی و خشک برای زراعت و تولید مواد غذایی مناسب نبوده؛ اما در مناطق سرسبز مجاور دریاها و جهیل‌ها همه شرایط برای زنده‌گی مطلوب فراهم می‌باشد؛ پس در کنار همین دریاها تمدن‌های بزرگ شکل گرفت.

در هرجای، انسان‌ها سعی دارند تا شرایط محیط طبیعی را بشناسند و زنده‌گی خود را با آن مطابقت دهند و یا محیط را مطابق نیازمندی‌های خود تغییر دهند.

محیطی که ما در آن زنده‌گی داریم، دارای نظم و قانون مندی خاص است که از جانب خداوند (ج) تنظیم شده است. باریدن باران، وزش بادها، رویدن نباتات، همه و همه بر اساس قوانین معین به وجود می‌آید. ما باید قوانین طبیعی را بشناسیم و به آن پابند باشیم و محیط خود را پاکیزه نگهداریم. در غیر آن حیات طبیعی ما را متأثر ساخته و زنده‌گی را بر همه مشکل می‌سازد. متأسفانه تأسیسات صنعتی، فابریکهای، زباله‌های صنعتی ترافیک مزدحم روی زمین و صعود گازات مضره گلخانه‌یی اتموسفیر زمین را آلوده ساخته که حیات انسان، حیوان، و نبات را به خطر مواجه گردانیده است.

در رابطه به آلوده‌گی باید راجع به آب و هوای محل، معلومات مستند و دقیق داشته باشیم. اتموسفیر یک پدیده مهم حیاتی برای انسان، حیوانات و نباتات است؛ بنابر آن به این منبع حیاتی باید توجه و دقت کامل نموده و از این منبع به صورت صحیح و درست استفاده کرد. دود و گازهای ناشی از مواد سوخت در سراسر جهان فضای را آلوده ساخته که به صورت مستقیم

بالای سیستم تنفسی انسان و دیگر زنده جان‌ها اثرهای ناگوار دارد و تعاملات گازهای کاربن دای اوکساید و مونواوکساید، گاز متان، کلوروفلورو کاربن، نایتروجن اوکساید بالای جهاز دوران خون، جهاز تنفسی وغیره تأثیرات غیر صحی دارند.

منابع دود و گازهای در روی زمین شامل سوختن زغال سنگ، نفت، آتش سوزی ها و فابریکهای صنعتی می‌باشد.

فضای شهر کابل به اثر ازدیاد وسایط نقلیه، ازدیاد نفوس و آلوده‌گی‌های شهری غیر صحی، آلوده گردیده که بالای صحت هم‌شهریان ما اثرهای ناگوار وارد کرده است. موادی که در مجموع باعث آلوده‌گی هوا می‌گردد، قرار ذیل اند:

۱- مواد سمی ۲- کیمیایی ۳- انتشار صدای ۴- تراکم مواداضافی و غیر صحی ۵- زباله‌های صنعتی و اتومی ۶- تراکم اجسام مضر ۷- آتش سوزی ۸- عدم موجودیت کانالیزاسیون مناسب وغیره.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و درباره گازهای مضره مواد سمی، آلوده‌گی آب و هوا و تراکم مواد فاضله که بالای صحت ما اثرات ناگوار دارد، بحث نموده و نتایج آن را در محضر هم‌صنفان بیان کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- محیط زیست را تعریف نمایید.
- ۲- کدام مواد باعث آلوده‌گی محیط زیست می‌گردد؟
جمله‌های صحیح را تشخیص دهید.
- ۳- گازها مضره در فضابه صورت مستقیم بالای جهاز دوران خون و سیستم تنفسی ما اثر دارد.
- ۴- منابع اصلی دود و گازها مضره، آتش سوزی‌های روی زمین است.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان درباره آلوده‌گی هوای کابل و عواقب آن معلومات جمع آوری نموده و در صنف ارائه نمایند.

• انتشار دود و گازهای وسایط نقلیه بالای آلوده‌گی محیط زیست چه نوع اثرهای منفی را دارا می‌باشد؟

وسایط نقلیه یکی از ضرورت‌های مهم بشری است که در انتقالات اشیا و افراد تسهیلات لازم را به میان آورده است؛ اما در اینجا بحث روی وسایط نقلیه در شهرها به‌حیث عامل آلوده‌گی‌های هوا صورت می‌گیرد.

وسایط نقلیه در فضاء، زمین و ابحار برای انتقالات به کار می‌رود. شبکه‌های انتقالاتی در تمام جهان مشکلات حمل و نقل را حل می‌کنند. در پهلوی آن انتشار دود و گاز آن محیط زیست را آلوده می‌سازد به ویژه هوا را آلوده ساخته و تنفس را برای انسان، حیوان و نبات مشکل می‌سازد. دود و گازهای مضره وسایط نقلیه باعث کثیف شدن هوا و به وجود آوردن فضای غیر صحی برای تمام زنده‌جان‌ها می‌گردد.

قرار مطالعات امروزی وسایط نقلیه هوا را ملوث می‌سازد، عامل آلوده‌گی هوا (Pollution) شامل (دود، کاربن مونو اوکساید، نایتروژن اوکساید، سلفر، سرب وغیره) می‌باشد؛ بنابراین هر عاملی که باعث آلوده‌گی محیط می‌گردد، به نام آلوده‌گی یا Pollution یاد می‌شود. از دیاد نفوس در جهان ضرورت بیشتر به وسایط نقلیه دارد، در نتیجه، تولید گازهای این وسایط باعث از دیاد آلوده‌گی هوا می‌گردد.

محیط زیست در کشورهای فقیر مطابق معیارهای صحی و شهری نیست. کشورهای پیشرفته توانسته اند، تا حدی جلو افزایات مضره وسایط نقلیه را از نظر تکنالوژی جدید و ساختار وسایط بهتر نقلیه بگیرند و به هیچ وسیله نقلیه که سبب تولید دود و گاز مضره می‌گردد، اجازه گشتن و گذار را نمی‌دهند.

کشور عزیز ما افغانستان درین اواخر با داشتن وسایط نقلیه بیشتر، به خصوص شهر کابل به مشکل‌های بزرگ آلوده‌گی محیطی مواجه می‌باشد، فضای شهر زیبای کابل را گازهای مضره و دود موتهای کهنه و فرسوده و استعمال نفت بی کیفیت که باعث افزایش سلفر در هوای می‌گردد خراب ساخته است.

آلوده‌گی وسایط نقلیه را به کتگوری‌های زمینی، بحری و هوایی می‌توان مطالعه نمود که هر بخش آن به نوبه خود زمین، ابحار و فضا را آلوده ساخته است. به صورت طبیعی فضای صاف آلوده نمی‌باشد؛ اما انسان‌ها با استفاده از تکنالوژی جدید در بسی نقاط محیط را آلوده ساخته‌اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه درباره عوامل آلوده‌گی هوای (Pollution) با همیگر بحث نموده و نتیجه بحث را نماینده گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- کشورهای پیشرفته چگونه جلو آلوده‌گی هوای را گرفته‌اند؟
- ۲- گازات وسایط نقلیه باعث کدام مشکلات در شهرها می‌گردد؟

جملات را تکمیل نمایید:

- ۳- وسایط نقلیه در () باعث آلوده‌گی می‌گردد.
- ۴- صحبت انسان به صورت مستقیم با () رابطه دارد.

۵- هر عاملی که باعث آلوده‌گی می‌گردد () نامیده می‌شود.

جواب صحیح را انتخاب کنید:

- ۶- کدام یک از گازات باعث آلوده‌گی هوای می‌گردد.

الف) اوکسیژن ب) نایتروژن اکساید ج) کاربن مونو اکساید د) ب و ج صحیح است

فعالیت خارج صنف

در باره وسایط نقلیه فکر کنید که چرا محیط زیست را آلوده می‌سازد. در این مورد مقاله بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بخوانید.

ب) تأثیر فابریکه ها بالای محیط زیست

گاهی به فابریکه های صنعتی رفته اید؟ کدام نوع گازهای مضره از فابریکه ها خارج می گردد و محیط زیست را آلوده می سازد؟

محیط زیست در مجموع توجه جغرافیه دانان را به خود جلب کرده و مطالعات امروزی در این باره نشان می دهد که ایجاد کارخانه ها در سطح وسیع باعث آلوده گی هوا، زمین، آب های جاری و زیر زمینی گردیده است.

انقلاب صنعتی از اروپا آغاز گردید. که مهد آن کشور انگلستان بود و از آنجا به سایر کشورهای اروپایی انتشار یافت و در امریکای شمالی به ویژه در ایالات متحده امریکا به حد وسیع توسعه

یافت. فابریکه‌های موترسازی، کشتی سازی، طیاره‌سازی و صدها نوع فابریکه در زمینه‌های دیگر آغاز به کار نمود.

کشورهای آسیایی؛ مانند: چین، هند وغیره به تأسیسات کارخانه‌های مختلف پرداختند و در اکثر کشورهای دیگر؛ مانند قاره افریقا و آسترالیا نیز فابریکه‌های بزرگ در بخش‌های خاص ایجاد گردید. همه تأسیسات به آلوده‌گی محیط زیست مشکلات بزرگ را ایجاد نموده است؛ مانند تولید گازهای زهرناک کاربن دای اکساید (CO_2)، گاز متان (CH_4) گاز کلوروفلوروکاربن (C.F.C)، نایتروجن دای اکساید (NO_2)، بخارات آب و آیون‌های ذرات اتمی وغیره داخل هوا می‌گردد که خواص فزیکی و کیمیایی هوا را تغییر می‌دهد.

مجموعاً گازهای مضره که از فابریکه‌ها خارج می‌گردند، صعود نموده هوا را آلوده می‌سازد؛ مثال: گاز کلورو فلورو کاربن (Choloro Fluoro Carbon) از فابریکه‌ها و منابع سرد کننده خارج می‌گردد که در طبقات بالا یی هوا در قشر اوزون با مرکبات کیمیایی تعامل کرده، باعث تخریش طبقه اوزون شده و بالآخره باعث گرم شدن زمین می‌گردد. گازهای مضره در مجموع باعث آلوده‌گی هوا گردیده حیات را به خطر مواجه می‌سازد که در نتیجه باعث به میان آمدن امراض گوناگون می‌گردد.

همچنان فابریکه‌های اتمی (Radio Active Waster) باعث ایجاد مشکلات ذیل می‌گردد:

- تشعشع‌های اتمی در ساحة یک کیلومتر مربع ماحول خود را تخریب می‌سازد.

- بالای زراعت، کشت و کار اثرهای منفی دارد.
- داخل جو فضا می‌گردد.
- حیوان، انسان ونبات را به مرگ تهدید می‌کند.
- انفجار اتمی چرنوبیل که ساحات وسیع را ازبین برده، مثال بر جسته این مطلب است.
- باعث تولید گاز کاربن دای اوکساید CO_2 می‌گردد.
- سلطان‌های جلدی را بار می‌آورد.

- تأسیسات و مواد غذایی را متأثر می‌سازد.

تأثیرات ناگوار فابریکه‌ها و کار خانه‌های صنعتی؛ نه تنها در زمین؛ بلکه در فضا و ابحار نیز قابل محسوس است. تاثیرات ناگوار فابریکه‌ها، اتموسفیر زمین را نیز آلوده ساخته، دریاهایی که در جوar فابریکه‌ها جریان دارد، نیز از مواد اضافی فابریکه‌ها متأثر می‌گردد. مواد فاضلۀ اتومی نیز آب ابحار را آلوده می‌سازد، انتشار نفت از کشتی‌های نفت‌کش در ابحار تأثیر منفی در آب ابحار و حیات بحری وارد می‌کند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در صنف به گروههای مناسب تقسیم شوند، هر گروه درباره اضرار فابریکه‌ها فکر نموده، اثرات ناگوار دستگاه اتومی را توضیح و آن را نماینده هر گروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سوال ها:

درست ترین گزینه را انتخاب نمایید:

- ۱- یکی از کشورهای ذیل مهد انقلاب صنعتی است.

الف) جرمنی ب) انگلستان ج) فرانسه د) ایتالیا

۲- دستگاه اتمی مولد برق چرنوبیل به کدام کشور ذیل تعلق دارد.

الف) اکراین ب) قزاقستان ج) ترکمنستان د) ارمنستان

۳- گازهای مضره کلورفلور کاربن کدام اثرات منفی را دارند.

الف) طبعه اوzon را تخریش می کند . ب) برای حیات مفید می باشد.

ج) برای تنفس مفید است. د) تنها برای نباتات مفید است.

مختصر جواب دهید:

- ۱- کدام گازهای محیط زیست را آلوده می‌سازند؟
- ۲- گازهای مضرهٔ فابریکه‌ها بیشتر سبب کدام امراض می‌گردد؟
- ۳- تأسیسات فابریکه‌های اتومی باعث ایجاد کدام مشکلات می‌گردد؟

فعالیت خارج از صنف

لست گازهای مضر را که در آشپزخانه در هنگام پخت و پز ایجاد می‌شود؛ بنویسید و اثرات نادرست آن‌ها را در بارهٔ حیات انسان واضح سازید.

۲- زباله‌های صنعتی

درباره آلودگی محل زیست تان فکر نموده اید و اضرار زباله‌های صنعتی را می‌دانید؟

زباله‌های صنعتی که توسط کارخانه‌ها تولید می‌شوند قرار ذیل اند:

- ۱- زباله‌های فزیکی یا Physical Wastes: که شامل اجزای ذیل می‌باشد: زباله‌های خانه‌گی، زباله‌های شهری، آب‌های گندیده و امثال آن؛
- ۲- زباله‌های کیمیا حیاتی و Biochemical؛ مانند: کاربن، ترکیب اوکسایدهای کاربن، نایتروجن اوکساید، کلوراید های عضوی و غیره؛
- ۳- سکتورهای خدماتی: که شامل وسایط نقلیه زمینی، هوایی و بحری می‌شود؛
- ۴- زباله‌های مواد غذایی: نان پزی و طباخی؛
- ۵- زباله‌های شهری: که به طور معمول از مواد گندیده آن گاز میتان تولید می‌شود؛
- ۶- منابع تولیدی اتمی: که ترکیب‌های ایون‌های اتمی‌های اتمی‌هوا را آلوده می‌سازد؛

۷- تولیدات صنعتی: که گاز کلورو فلورو کاربن (C.F.C) از آن تولید می‌شود؟

زباله‌ها به طور معمول در اثر تعاملات کیمیایی و فزیکی خواص اصلی محیط را تغییر می‌دهند و این تغییرات در خشکه، آب و هوا تاثیرات ناگوار دارد. این زباله‌ها در فضای طبقه اوپر اوزون صدمه رسانیده و شعاع ماوراء بنفسج به صورت مستقیم به زمین نفوذ می‌کند که بالای صحت انسان‌ها و دیگر موجودهای حیه و تغییرات آب و هوای کره زمین تأثیر منفی به جا می‌گذارد.

موجودیت زباله‌ها بزرگترین مشکل برای عالم بشریت است که حیات تمام اجسام حیه را تهدید می‌کند. محیط زیست انسان در حالات کنونی غیر صحی شده و باعث ایجاد مشکلات بزرگ گردیده است. از طرف دیگر زباله‌های صنعتی ابحار را آلوده ساخته حیواناتی را که در ابحار و دریا زیست دارند متضرر می‌سازد؛ مانند: دریاهای تایمز Thames و راین در اروپا. فابریکه‌های صنعتی و کیمیایی که در جوار این دو دریا قرار دارند، مواد اضافی آن فابریکه‌ها را به دریا ریخته می‌حط زیست حیوانات بحری را کثیف و آلوده می‌سازد.

پاکسازی آلوده‌گی نفتی از ساحل الاسکا

ابحار نیز ذریعه زباله‌های اتو می و نفتی آلوده می‌شود که باعث نابودی حیوانات بحری می‌گردد. بشر شاهد بسیاری از آلوده‌گی‌های نفتی در ابحار بوده که در ایالات متحده امریکا ۷۰۰۰ واقعه را ثبت نموده‌اند.

حوزه دریای راین و مراکز صنعتی اطراف آن

همچنان در بسا نقاط دیگر نیز تانکرهای نفت‌کش در اثر عارضه تختنیکی در وقت انتقال، آب بحراها را آلوده می‌سازد. استخراج نفت از کف ابحار نیز آلوده‌گی را افزایش داده است. بنابراین انکشاف صنعتی در کره زمین اگر از یک طرف برای بشر مفید است، به همان اندازه زمین، بحر و هوا را آلوده ساخته است که نمونه‌های مهم آن را قبل از این ذکر نمودیم. زباله‌های ناشی از فعالیت‌های انسانی باعث ایجاد مشکلات زیاد در تمام جهان گردیده است که تا اکنون ما به این مشکلات دست و پنجه نرم می‌کنیم.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروههای مناسب تقسیم شده، درباره تاسیسات فابریکه‌ها و اضرار آن در محیط زیست بحث نموده و نتیجه بحث را نماینده گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۱- زباله‌های صنعتی بزرگ‌ترین () برای عالم بشریت است.

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۲- کدام دریاهای اروپایی بیشتر آلوده می‌باشد:

- الف) راین ب) تایمز ج) دنیوب د) الف و ب صحیح
است

مختصرآ جواب دهید:

۳- چرا موجودیت فابریکه‌ها در داخل شهرها مضر است؟

۴- زباله چیست تعریف کنید.

۵- در کدام کشورهای جهان زباله‌های صنعتی بیشتر می‌باشد؟

۶- محیط زیست حیوانات بحری را کدام زباله‌ها تهدید می‌کنند.

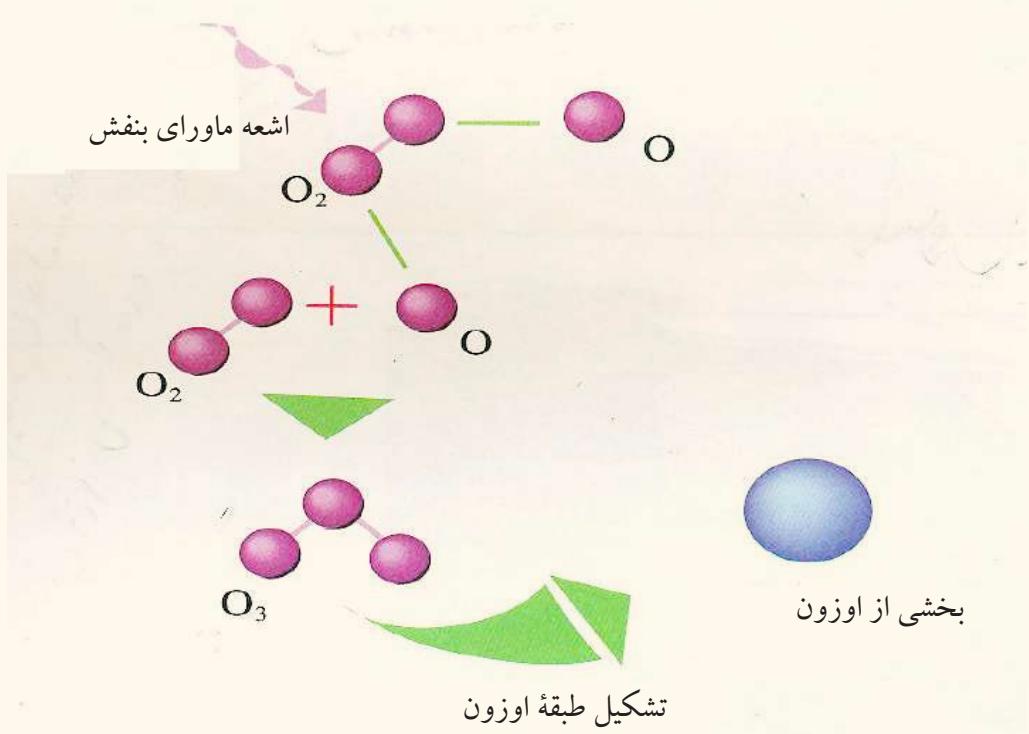
فعالیت خارج از صنف

درباره محیط زیست معلومات داده و عوامل مضره زباله‌ها را بنویسید و در صنف ارائه نمایید.

۳- خطرهای نازک شدن طبقه اوزون

آیا به کلمه طبقه اوزون آشنایی دارید؟

طبقه اوزن (O_3) بالای طبقه تروپوسفیر به ارتفاع (۱۵) کیلومتر از سطح بحر به مثابه یک مانع در برابر اشعه ماورای بنسن Layer Ultraviolet و یا (UL) عمل می‌کند. این اشعه ممکن است، باعث سرطان جلدی و نابینایی چشم؛ همچنان کاهش محصولات زراعی و از بین رفتن ماهی‌های ابحار و عملیه ترکیب نوری فتوستیز در نباتات که برای زندگی ضروری است، شود. اشعه ماورای بنسن به سه قسم می‌باشد.

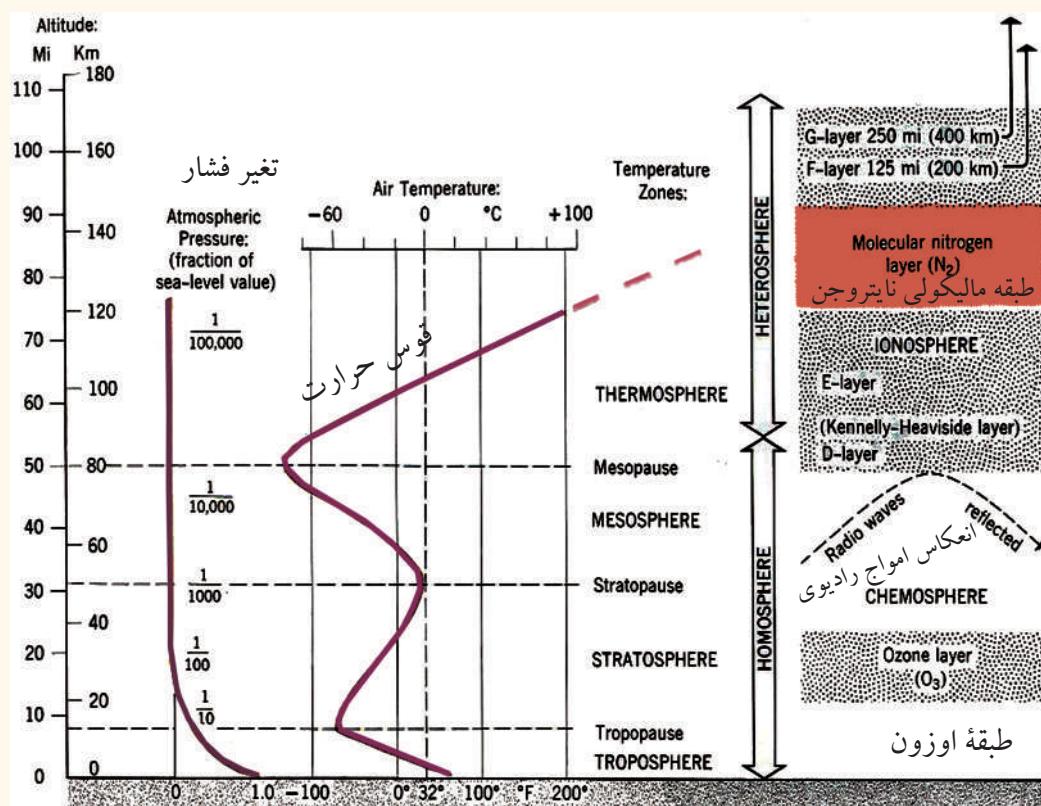
۱- اشعه ماورای بنسن (UV-C)

طول موج اشعه ماورای بنسن (UV-C) از (۲۰۰ تا ۲۸۰) نانومتر می‌باشد که یک مایکرون مساوی به ۱۰۰۰ نانومتر و یک میلیون نانو متر مساوی است به یک ملی متر. این اشعه دارای

انرژی بیشتر بوده اما طبقه اوزون زندگان را از خاطر این اشعه مادرای بنفس محفوظ نمی‌کند.

۲- اشعه مادرای بنفس (UV-A)

طول موج اشعه مادرای بنفس (UV-A) (۳۲۰ - ۲۸۰ نانومتر) می‌باشد و آن را اشعه فعال نیز می‌گویند که همیشه حیات را به مرور زمان در مدت دراز تخریب می‌کند؛ یعنی برای باشندگان زمین خطرناک می‌باشد و اثرات آن فوری نبوده؛ بلکه به گذشت زمان تأثیرات منفی آن خطرناک می‌باشد.

۳- اشعه ماورای بنسن (UV-B): طول موج آن ($320\text{--}400$ نانومتر) می‌باشد و این اشعه به تمام باشندگان روی زمین مضر بوده و حیات انسان و سایر موجودات زنده را تهدید به مرگ می‌کند.

طوری که قبل از این گفته شد، باعث کوری چشم و سرطان جلد نیز می‌گردد.

زمین به حیث خانه مشترک و محل زیست تمام موجودات زنده بوده، باید از تمام آلوده‌گی‌ها محفوظ باشد. موجودیت گازهای مفیده اوزون در طبقه تروپوسfer Troposphere که (۱۱) کیلومتر ضخامت دارد، جایه‌جا شده و کره زمین را احاطه کرده است..

گاز نایتروژن و اوکسیجن به صورت مستقیم بالای حیات اثر دارد، گذشته از آن ترکیب دسته جمعی آن طبقه تروپوسfer Troposphere را از اشعه تحت سرخ و ماورای بنسن حفاظت می‌نماید.

طبقه اوزون (O_3) طبقه حاصل است میان تشعشع‌های نور آفتاب و طبقه تروپوسfer Troposphere سطح زمین، که زمینه هرگونه فعالیت‌های حیاتی را برای انسان، حیوان و نبات و سایر موجودات فراهم می‌سازد و طبقه کره حیاتی یا بایوسfer (Biosphere) را تمثیل می‌کند؛ بنابراین نازک شدن طبقه اوزون (O_3) و یا تخریش آن حیات را در کره زمین تهدید می‌کند..

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و روی موضوعات ذیل باهم بحث کنند و نتیجه بحث را سر گروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

۱- طبقه اوزون چه اهمیت حیاتی دارد؟

۲- اشعه UV-C ماورای بنسن چه اهمیت دارد؟

۳- اشعه UV-B ماورای بنسن چه خصوصیت دارد؟

۴- ضرر اشعه UV-A ماورای بنسن را واضح سازید؟

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- کدام اشعه ماورای بنسن باعث سرطان جلدی و کوری چشم می‌گردد؟

۲- بایوسفیر چه معنی دارد؟

جواب صحیح را تشخیص کنید.

۳- خصوصیت اشعه ماورای بنسن (UV-C) چیست؟

الف) حیات زنده جان‌ها را تامین می‌کند. ب) بالای حیات در سطح زمین تأثیر ناگوار دارد

د) باعث سرطان جلدی می‌گردد

ج) هیچ نوع تأثیر ندارد.

۴- اشعه ماورای بنسن (UV-B)

ب) هیچ اثر ندارد.

الف) اشعه مفید سطح زمین است

د) برای حیات روی سطح زمین مضر است

ج) اثرات منفی دارد.

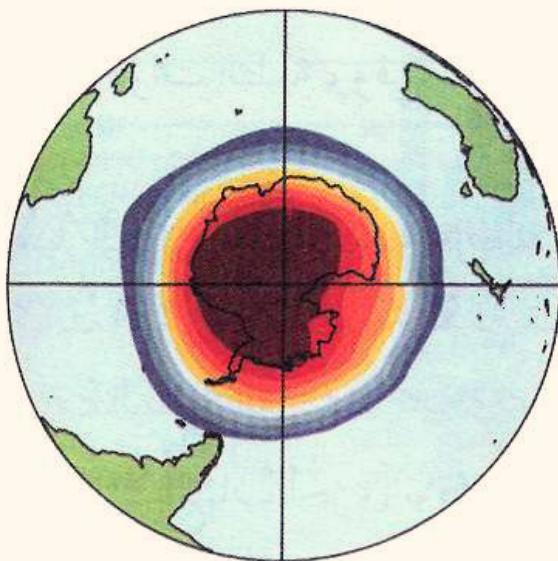
فعالیت خارج از صنف

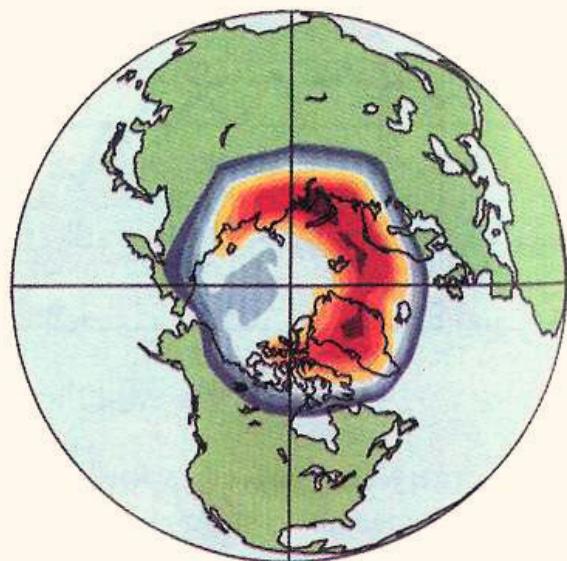
با استفاده از کتابخانه و اینترنت تحت عنوان اهمیت طبقه اوزون، معلومات را جمع آوری و در

ساعت آینده جغرافیه به هم صنفان ارائه کنید.

الف) تخریش طبقه اوزون

قطب جنوبی

قطب شمالی

تخریش طبقه اوزون

طبقه اوزون (O_3) برای ادامه حیات در کره زمین چه ارزش دارد؟

مطالعات جدید فضایی و طبقات هوا که توسط ریموت سنسنگ (Remote Sensing) صورت گرفته است باعث آن شد تا جغرافیا دانان دریابند که قشر محافظه‌یی سطح زمین (توسط افزایش گازهای گلخانه‌یی) در قطب جنوب تخریش شده است. طبقه اوزون که حیات انسان‌ها را از تابش ماورای بنفسن آفتاب نگاه می‌دارد موجودیت آن لازم و ضروری است.

طوری که در درس گذشته درین باره بحث گردید، طبقه اوزون (O_3) قشر محافظه‌یی Atmosphere برای اجسام زنده از تشعشع‌های اشعه ماورای بنفسن آفتاب است. در سال ۱۹۷۴م. بعضی از دانشمندان دریافتند که گازهای گلخانه‌یی مانند (کاربن دای اوکساید، گاز متان، اکسایدنایتروژن و کلوروفلوروکاربن C.F.C باعث تخریش طبقه اوزون (O_3) می‌شود.

تولید گاز C.F.C از دستگاههای سرد کننده Air-condition؛ مانند فریزر، ایر کنديشن يا ماشين سرد کننده وغیره در فضا نفوذ مي نماید. اين گاز به سبب تعامل های سنگين نمي تواند در سطح پا آين اتموسfer تعامل نماید، ازین رو وقتی گازهای مذکور در طبقه (O_3) صعود می کند، تعامل كيمياي نموده، سبب تخریش طبقه اوzon (O_3) مي گردد.

همچنان دانشمندان در سال ۱۹۸۷م. دريافتند که ۵۰٪ قشر اوzon در قطب جنوب تخریش (Deplete) گردیده و از ضخامت اصلی آن کاسته شده که هیچ گاه دانشمندان به اين اندازه زياد از تخریشات طبقه (O_3) پيش بیني نمی کردند، ازین رو دانشمندان در سال ۱۹۹۵م. در مونتریال کشور کانادا دورهم جمع شدند. در اين جلسه بزرگ علمي تصميم گرفتند تا جلو تخریش های بيش تر طبقه اوzon قطب جنوب را بگيرند و هرچه عاجل تر آن را ترميم کنند تا از توليد بيش تر گاز C.F.C جلوگيري شود؛ اما متاسفانه تمام کشورهای شرکت کننده به فيصله (مونتریال) عمل نه نمودند در آخر نماینده گان (۱۲۴) کشور جهان در شهر لندن دورهم جمع شدند و درباره خطرهای بيش تر گاز (C.F.C) و تولید آن بحث نموده و به صورت قاطعانه تصميم گرفتند تا با پيروی از جلسه مونتریال يك بار ديگر در جلسه لندن از توليدات گازهای گلخانه يي و (C.F.C) به صورت جدي و حتمي جلوگيري صورت گيرد.

در سال (۱۹۹۸)م. دريافتند که سوراخ بزرگ در فضای قطب جنوب ايجاد شده که به مساحت ۲۶ ميليون کيلومتر مربع يا معادل به مساحت امريکاي شمالی مي باشد؛ البته Van Alan چينائي به کشف واقعه فوق نايل گردید.

در سال ۱۹۹۹ - ۲۰۰۱م. دانشمندان امريکاي در انجمان NOAA و نasa NASA مرکز تحقیقات فضایي ایالات متحده امريکا دريافتند که کشفیات Van Alan به صورت واقعی درست بوده در سال ۲۰۰۳م. مساحت تخریش طبقه اوzon به اندازه ۲۸ ميليون کيلومتر مربع توسعه یافته است.

دانشمندان درپی آن شدند تا به صورت عاجل از تخریشات (O_3) جلوگيري شود، بالاخره توانستند، جلو تخریش طبقه اوzon را در قطب جنوب بگيرند؛ زيرا تخریش طبقه اوzon (O_3) باعث عوامل ذيل در كره زمين گردیده است:

- گرم شدن زمین نظر به سالهای قبل؛
- ذوب شدن یخچال‌ها در کره زمین؛
- بالا آمدن سطح ابحار؛
- به میان آمدن خشک سالی و کمبود محصولات زراعی در زمین.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند؛ سپس درباره ارزش قشر اوزون برای حیات در سطح زمین و عوامل ناشی از آن بحث کنند و نتیجه بحث‌شان را نماینده هر گروه به هم‌صنفان بیان نمایند و معلم محترم نتیجه بحث را با معلومات خویش جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- درباره طبقه اوزون (O_3) به طور مختصر معلومات دهید؟
 - ۲- گاز کلوروفلورو کاربن C.F.C در کدام صنایع مورد استفاده می‌باشد و برای طبقه اوزون چه ضرر دارد؟
 - ۳- چرا طبقه اوزون تخریش می‌گردد؟
- جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

- ۵- در جلسه لندن در سال ۱۹۹۵م. تصمیم گرفته شد که جلو تولید گازهای و گرفته شود.
- ۶- در ۱۹۹۸م. عالم چینایی دریافت که سوراخ طبقه اوزون به کیلومتر مربع رسیده است.

فعالیت خارج از صنف

از کتابخانه مکتب، مجله‌های وغیره منابع راجع به گازهای گلخانه‌یی و عوامل ناشی از آن چند سطر بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

۴، ۸ – قطع جنگلات

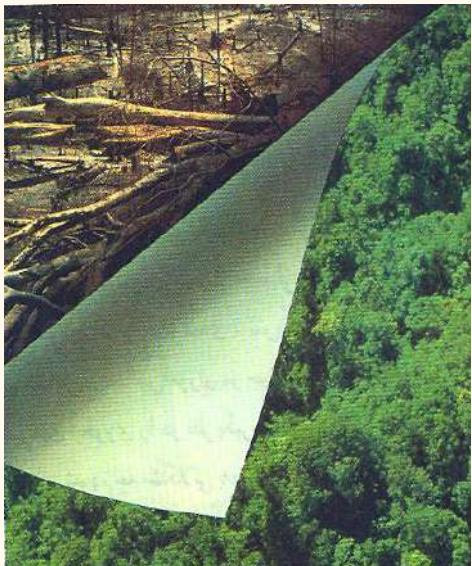

آیا می دانید که موجودیت جنگل‌ها برای موجودات زنده چه ارزش دارد؟

جنگل‌ها و نشو ونمای طبیعی آن از نعمت‌های خداوندی است که برای انسان‌ها ارزانی نموده است. جنگلات به زیبایی و سر سبزی کره زمین رونق خوب صحی و اقلیمی بخشیده است؛ زیرا موجودیت جنگل‌ها در تصفیه هوا که ما از آن تنفس می‌کنیم، نقش خاص دارد و گازهای مضره مانند کاربن دای اکساید را جذب نموده و اکسیژن را آزاد می‌سازد. اکسیژن ماده حیاتی است که آن را تنفس می‌کنیم.

جنگل‌ها برای برقراری نظم طبیعت و حفظ شرایط مطلوب زیست و جلوگیری از گرم شدن کره زمین سرنوشت ساز است؛ همچنان جنگل‌ها در اثر عمل فتوسنتیز photosynthesis نباتات آب و نمک‌ها را توسط ریشه جذب نموده و به برگ‌ها انتقال می‌دهد. برگ‌ها کاربن دای اکساید را از هوا جذب نموده و به اثر تابش نور آفتاب کاربوهای دریدها را تولید می‌نماید و در روز اکسیژن را آزاد می‌سازد که برای تنفس موجودهای زنده ارزش حیاتی دارد و بر عکس در شب کاربن دای اکساید را خارج و اکسیژن را می‌گیرد؛ یعنی توازن گاز کاربن دای اکساید و اکسیژن را تنظیم می‌کند؛ همچنین مقدار زیاد گرد و خاک اتموسфер را جذب می‌کند. موجودیت جنگل‌ها در حیات بشر فواید دیگری را نیز دارد:

- میوه درخت‌ها بیش‌تر غذای عده زیادی از انسان‌ها را تشکیل می‌دهد.
 - چوب درخت‌ها در ساختمان، تهیه لوازم منزل و کاغذ مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 - سایه درختان انسان را از گرمای شدید، محافظت می‌کند.
 - جنگل‌ها از بروز سیلاب‌ها جلوگیری می‌کند؛ زیرا ریزش باران به روی برگ‌ها و شاخ‌ها از سرعت باران می‌کاهد و ریشه درختان از فرسایش خاک جلوگیری می‌نماید، خاک جنگل هم پوشیده از شاخ و برگ گیاهان است که آب را جذب کرده و جویبارهای مملو با آب را به وجود آورده.
 - از حاصلات جنگل برای تهیه بعضی از ادویه‌ها استفاده می‌شود.
 - از حاصلات جنگل‌ها در صنعت استفاده می‌شود.
 - جنگل‌ها محل مناسب برای تفریح و گشت و گذار می‌باشد.
 - درختان از سروصدای موترها، فابریکه‌ها و طیاره‌ها می‌کاهد.
- نابودی جنگلات نابودی زنده‌گی است

• محیط زیست حیات وحش را می‌سازد.

در اکثر مناطق جهان برای به دست آوردن مواد غذایی، وسایل خانه، مواد سوخت و بسیاری از نیازمندی‌های دیگر خود، از قطع جنگل‌ها استفاده می‌کنند. در طول دهه ۱۹۸۰ م. در بسیاری از نواحی جهان قطع و نابودی جنگل را شاهد بوده ایم. طبق احصایه، تنها در نواحی استوایی و همه ساله ۱۰۵ میلیون هکتار زمین از مساحت جنگل‌ها کاسته می‌شود.

قطع جنگل‌ها در کره زمین به جای این که نتیجه مفید دهد برخلاف اثربارهای ناگوار داشته و باعث برهم خوردن اقلیم می‌گردد؛ زیرا از دیاد نفوس و انکشاف بیشتر صنعت و فابریکه‌ها ساحة جنگل‌ها را در کشورهای اروپایی، امریکایی، افریقاًی، آسیا و اوقيانوسیه قسماً محدود ساخته است. در این اوآخر سازمان سبز در ملل متحد ایجاد و حامیان آن مانع قطع جنگل‌ها شد؛ اما تا حال تحریب جنگل‌ها در نیم کره شمالی و جنوبی یکسان است و موفق به قطع جنگل‌ها نگردیده اند. قطع، جنگل‌ها در اکثر کشورهای جهان به ملاحظه می‌رسد که قسماً به اثر آتش سوزی‌ها و

قسمایی به اثر قطع کردن به منظور صنایع صورت می‌گیرد و بخشی از منابع خود را از دست داده و در نتیجه مرحله صحراوی شدن را سریع می‌سازد.

عوامل ذیل برای از بین بردن جنگل‌ها نقش زیاد دارد:

۱- خانه سازی و انکشاف صنعتی در جهان؛

۲- تبدیل منطقه جنگلی به زمین زراعی؛

۳- آتش سوزی

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند؛ سپس یک گروه درباره مفیدیت موجودیت جنگل‌ها و گروه دوم درباره ضررها قطع جنگل‌ها با یک دیگر بحث نموده و نتیجه آن را نماینده هر گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- عمل فوتوفستیز در تصفیه هوا چه تأثیر دارد؟

۲- از جنگل‌ها چه استفاده اقتصادی ممکن است؟

۳- از بین رفتن جنگل‌ها چه تأثیر بر محیط زیست دارد؟

در جمله‌های ذیل جواب صحیح را تشخیص کنید.

۴- جنگل‌ها گرد و خاک اتموسfer را جذب می‌کنند.

۵- توازن اکسیژن و کاربن هوا را تنظیم می‌کند.

۶- قطع جنگل‌ها برای حیات ما چندان مفید نیست.

۷- تخریب جنگل‌ها در نیم کره شمالی و جنوبی یکسان می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

دقت نموده و ارتباط حیات انسان‌ها را با قطع جنگل‌ها تحلیل نموده و نتایج آن را در کتابچه‌های تان یادداشت کنید و در ساعت درسی آینده بالای آن بحث کنید.

اصطلاحات

آلوده گی : Pollution پروسه‌یی است که به طور مستقیم و غیر مستقیم در اثر آن قسمتی از محیط آلوده شده برای زندگی نا مساعد و یا خطرناک می‌گردد.

آلوده گی به طور معمول به اثر افزایش وجود یک یا چند عنصر در محیط؛ مانند دود و گازها در آب بحر، هوا و یا افزایش مواد نفتی در ابحار به اثر سوراخ شدن تانکرهای نفت کش و باران‌های اسیدی به وجود می‌آید.

اوکسیجن O₂ : گاز کیمیایی است که برای اجسام زندگ مفید می‌باشد.

ایکولوژی Ecology: علمی است که رابطه انسان، نباتات و حیوانات را با محیط طبیعی مورد مطالعه قرار می‌دهد.

اتموسfer یا جو Atmosphere: هوایی که اطراف کره زمین را پوشانیده است. اتموسfer دارای طبقه‌های گوناگون و گازها و مواد مختلف است. عناصر موجود در جو عبارت اند از: CO₂, O₂, N₂, هیلیوم He, متان CH₄ و کرپتون Kr.

۱- طبقه تروپوسfer Troposphere ۰-۱۲ کیلومتر؛

۲- طبقه استراتوسfer Stratosphere ۱۲-۴۸ کیلومتر؛

۳- طبقه مزووسfer Mezosphere ۴۸-۹۸ کیلومتر؛

۴- طبقه ترموسfer Thermosphere ۹۸-۶۸۹ کیلومتر؛

۵- طبقه اگزوسfer Exosphere بیش از ۶۸۹ کیلومتر.

اقلیم یا آب و هوا Climate: تکرار حالت متوسط آب و هوای زمین در مدت طولانی (۳۰-۴۰ سال) در محل معین است.

اسفار مصنوعی Satellite: عبارت از عصری‌ترین وسیله تکنالوژی جدید است که به مطالعات زمین و سیاره‌ها می‌پردازد.

انفجار نفوس: افزایش بسیار سریع نفوس در کشورهای عقب مانده، تقلیل سطح وفیات و نگهداشت سطح بلند زادن را علمای غرب به نام انفجار نفوس یاد نموده اند.

اسناد تحقیقی و رسمی Document

انترنت Internet: سیستم تنظیم شده‌یی است که منبع سریع انتقال اطلاعات و پیام‌های تجاری،

صنعتی، رسمی و تحقیقی بوده و جدیدترین سیستم انتقال اطلاعات ذریعه کمپیوتر و شبکه اینترنت می باشد.

E-mail - پست الکترونیکی.

ارتباطات جمعی Telecomunication؛ مانند (رادار، تیلفون، موبایل، اینترنت و سیستم های ماهواره وغیره).

باطلاق ها: سرزمین پست که از رطوبت اشبع شده و به طور معمول بته ها در آن روییده باشد، برخلاف دند آب از آب پوشیده نیست.

تراکم نفوس: در یک ساحة معین تعداد باشندگان آن را گویند.

$$\text{مجموع نفوس یک منطقه} = \frac{\text{حد وسط تراکم نفوس یک ناحیه}}{\text{مجموع مساحت منطقه}}$$

توافزیت از کلمه Traitus گرفته شده و معنای آن گذشتن است؛ یعنی بین کشورها و نواحی از یک استیشن به استیشن دیگر انتقال اموال و مسافرین می باشد.

زادن ها Birth Rate: در یک جامعه (شهر، منطقه و کشور) سرعت زدن اطفال را در طول یک سال در هر هزار فرد تعیین می کردد.

$$\text{سرعت تولدات در یک سال} = \frac{\text{تعداد تولدات}}{\text{هزار نفر باشندگان}}$$

پست Post یا وسیله انتقال مراislات و پارسل است.
Globalization یا جهانی شدن.

حرکت میخانیکی نفوس: مهاجرت هایی که به خارج کشور به اثر عوامل سیاسی، اقتصادی، مذهبی وغیره صورت می گیرد. مهاجرت های داخلی باعث تمکن دوباره نفوس می گردد و در تعداد نفوس تأثیر ندارد؛ اما مهاجرت خارجی بر تعداد نفوس تأثیر مهم دارد. اگر مهاجرت ها از خارج به داخل کشور نسبت به مهاجرت هایی که از داخل به خارج کشور صورت می گیرد بیشتر باشد. افزایش میخانیکی نفوس صورت گرفته است.

دوران آبی Hydro cycle: سایکل یا دوران آبی است که توسط عملیه تبخیر آب بحر به شکل بخار صعود کرده و در اثر سرد شدن دوباره به شکل باران فرود می آید و از مجرای دریاها به بحر می ریزد.

دیموگرافی: از کلمه یونانی Demos (مردم) و گرافی Graph یا ترسیم ترکیب شده است و عبارت است از: مطالعه طبیعی نفوس، هجرت، جنس، عمر، کسب و کار وغیره مشخصات نفوس می باشد.

رشد طبیعی نفوس: به دو عامل مرگ و میر و زادن ارتباط دارد. به منظور محاسبه رشد طبیعی نفوس در یک ناحیه و یا یک کشور باید رشد و اندازه زادن و وفات را در سال مورد نظر محاسبه نمود و نتیجه را به فیصدی اعلان نمود.

$$\frac{\text{تعداد تولدات} - \text{تعداد وفات}}{\text{مجموع کامل نفوس}} = \text{رشد طبیعی نفوس}$$

Remote Sensing: تکنالوژی عصری حال حاضر است که معلومات را از راه دور می دهد.

Zbalه Waster: تفاله، مواد پس مانده فابریکه ها و مواد پس مانده صنعتی.

Astronomy یا **ستاره شناسی**: علم تحقیقی درباره خورشید، ستاره گان، سیارات و سایر اجرام سماوی را نجوم می گویند.

Slope یا نشیبی: آنچه که دارای نشیب است، سطح مایل، سراشیب دار به پایین، مقابله بالایی.

سلول Cellular وسیله مخابرۀ جدید است که مناطق خورد یا بزرگ را تحت پوشش مخابرۀ یی قرار می دهد.

High way: راه های عمومی ترانسپورت زمینی.

Natural Science: علوم طبیعی.

Fax: ساختمان تخنیکی است که ذریعه آن اطلاعات و اسناد Document اقتصادی، تجاری، دفتری و تحقیقی را به فاصله های دور و نزدیک و در مدت کوتاه از محلی به محل دیگر انتقال می دهد.

O³: قشر محافظه یی زمین است که در بالای طبقه تروپوسفیر موقعیت دارد و زمین را از اشعه ماورای بنفش حفاظت می کند.

Magnetosphere: عبارت از کره مغناطیسی است در اطراف زمین.

Emigration: تغیر مسکن از یک محل به محل دیگر، اگر این مهاجرت در داخل کشور باشد، به نام Inmigration یاد می شود اگر این تغیر دادن محل از یک کشور به کشور دیگر باشد به نام Immigration یاد می شود. این مهاجرت بخشی از مهاجرت بین المللی است.

مهاجرت داخلی: مهاجرت‌های که به شکل دائمی، فصلی یا موقتی بین قسمت‌های داخلی یک کشور صورت می‌گیرد.

مهاجرت خارجی: نوع مهاجرتی که افراد از یک کشور به کشور دیگر می‌روند تا از شرایط یا زمینه‌های مختلف فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی... کشور مقصود استفاده کنند.

مهاجرت دائمی: نوع مهاجرتی که قصد بازگشت به محل اولیه زنده‌گی خود را نداشته باشد.

مهاجرت موقت: نوع مهاجرتی که مهاجران قصد بازگشت به محل اولیه زنده‌گی خود را دارند، مهاجران کارگران فصلی و قبایل کوچی می‌باشند.

مهاجرت اجباری: نوع مهاجرتی که با میل و رضای مهاجرین انجام نمی‌شود؛ مانند مهاجرت در اثر جنگ‌ها و آفات طبیعی.

میدیا Media: اطلاعات جمعی که شامل تلویزیون، رادیو و نشرات مطبوع و غیره می‌باشد.

نفوس فعال اقتصادی: به تعداد نفوس یک کشور گفته می‌شود که که در فعالیت‌های ساحه‌های تولیدی و غیر تولیدی اقتصادی مصروف استند.

NASA: مؤسسه تحقیقاتی فضایی ایالات متحده امریکا.

کلوروفلوروکاربن (C.F.C): مخفف گاز کلورو فلورو کاربن است.

گازات: یکی از حالت‌های ماده است که در طبیعت دیده می‌شود؛ مثال: آب در حالت جامد، به شکل یخ در حالت مایع به شکل آب و در حالت تبخیر به حالت گاز دیده می‌شود.

گلوبل پوزیشننگ سیستم: GPS: سیستم موقعیت یابی جهان یا Global Positioning System.

هایدروسفیر Hydrosphere کره مایع را گویند که زمین توسط ابحار و سایر عناصر مایع احاطه شده است.

وفیات: در یک جامعه (شهر، منطقه و کشور) سرعت تعداد وفیات در طول یک سال در هر هزار باشندۀ تعیین می‌شود.

$$\text{سرعت وفیات در یک سال} = \frac{\text{تعداد افراد وفات شده}}{\text{فی هزار نفر باشندۀ}}$$

وسایط نقلیه Transportation: وسایلی است که برای انتقال امتعه تجاری و افراد به کار می‌رود.

یخچال‌ها: عبارت از توده یخ‌هایی است در مناطق مرتفع کوهستانی و قطبین زمین.

IMP (Interface Message Processor): انتقال پیام از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر.